

151
315

47

Mim.
8000-76

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KOCA RAGIP PAŞA KÜTÜPHANESİ

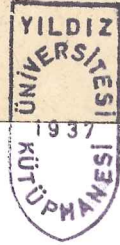
RÖLÖVE - RESTORASYON YÜKSEK LİSANS TEZİ

MİMAR GÖKHAN ALSANCAK

İSTANBUL - 1988

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ
GENEL KİTAPLIĞI

Kot : R 151 315
Alındığı Yer : Fen Bil. Ens.
Tarih : 16/9/1989
Fatura :
Fiatı : 8000TL
Ayniyat No : 1/15
Kayıt No : 46298
UDC : 378.242-727.8
Ek : 9 ktl. p/n ve 5 ktl. sekil.

+

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KOCA RAGİP PAŞA
KÜTÜPHANESİ

RÖLÖVE - RESTORASYON YÜKSEK LİSANS TEZİ

MİMAR GÖKHAN ALSANCAK

İSTANBUL - 1988

Ö N S Ö Z

Sanatı ve ilmi çok seven Fatih Sultan Mehmet İstanbul'u aldıktan kısa bir müddet sonra ilk kütüphaneyi 1463'de Eyüp külliyesinde yaptırarak, kitaba ve ilme olan aşkını güzel bir şekilde ifade etmiştir.

İstanbul'un kültür hayatı üzerinde mühim rolü olan kubbeleri altında yüzbinlerce aydına yer vermiş bulunan onlara ifade kaynağı olan kütüphanelerimiz dini mimari kader geniş olarak çalışılmış ve tanıtılmış bir konu değildir.

Profen mimarisinin fertler için en faydalı bölümünü oluşturan kütüphanelere, mimarlar tarafından fazla araştırılması yapılmış bir konu değildir.

Ben tezimde bu alandaki çalışma eksikliğini bir noktada doldurma ve Osmanlı kütüphaneciliğini tanıtma amacıyla hazırladım.

Tezimin hazırlanması esnasında büyük yardımlarını gördüğüm sayın Hocam Doç.Dr. İsmet AĞARYILMAZ'a teşekkür ederim.

İSTANBUL-1988

Gökhan ALSANCAK

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

ÖZET	v
RESUME	vi
1. GİRİŞ	1
2. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE LALELİ (KOSKA)	2
2.1. COĞRAFİ KONUMU VE SINIRLARI	2
2.2. TARİH İÇİNDEKİ GELİŞİMİ	3
2.3. GÜNÜMÜZDEKİ DURUMU	5
3. OSMANLI MİMARİSİNDE KÜTÜPHANE	10
3.1. XVIII.Y.Y.'DA İLİM, SANAT HAYATI VE EKONOMİK DURUM ..	10
3.2. XVIII.Y.Y.'DA İSTANBUL'DAKİ DURUM (Kronolojik Bilgi).	12
3.3. KÜTÜPHANE FİKRİNİN AMACI, GELİŞİMİ VE ÖNEMİ	13
3.4. KÜTÜPHANELERİN YÖNETİMİ	14
3.5. KÜTÜPHANE MİMARLIĞI	16
3.5.1. Kütüphane Tipleri	16
3.5.2. Tek Yapı Kütüphaneler	17
4. KOCA RAGİP PAŞA KÜTÜPHANESİ (TARİHÇE)	30
4.1. TARİHÇESİ VE GÜNÜMÜZDEKİ DURUMU	30
4.2. KOCA RAGİP PAŞA'NIN TARİHSEL KİŞİLİĞİ	31
4.3. KOCA RAGİP PAŞA KÜTÜPHANESİNİN YÖNETİMİ	33
4.4. KÜTÜPHANE İLE İLGİLİ TARİHSEL KAYNAKLAR	35
4.4.1. Kitabeler	35
4.4.2. Vakfiyesi	37
4.4.3. Hadikat-ül Cevami	38
4.4.4. Seyahatnameler	39
5. KÜLLİYEYİ OLUŞTURAN YAPILARIN MİMARİ BİÇİMLENİŞİ	42
5.1. KÜLLİYENİN YERLEŞİM DÜZENİ	42
5.2. KÜLLİYENİN MİMARİ ÜSLUBU	44
5.3. KÜLLİYEYİ OLUŞTURAN YAPILAR	47
5.3.1. Kütüphane Binası	47
5.3.1.1. Mekan Tasarımı	47
5.3.1.2. Strüktürü	51
5.3.1.3. Yapım Malzemesi	52
5.3.1.4. Örtü Sistemi	53

	<u>Sayfa</u>
5.3.1.5. Cephe Biçimlenişi	54
* Batı Cephesi.....	54
* Doğu Cephesi	57
* Güney Cephesi	58
* Kuzey Cephesi	62
5.3.1.6. Bezemeler	63
* İç Mekan Çinileri	63
* Kalem İşleri	65
5.3.1.7. Mermer İşleri	66
5.3.1.8. Hazine-i Kütüb ve Tunç Şebeke	68
5.3.1.9. Kandiller	73
5.3.2. Sibyan Mektebi	75
5.3.3. Meşruta Ev (Bekçi Evi)	84
5.3.4. Türbeler ve Mezarlar	87
5.3.5. Helalar ve Abdeslikler	94
5.3.6. Çeşmeler ve Sarnıç	97
6. KÜLLİYEDEKİ TAHRİBATLAR VE SORUNLAR	99
6.1. MALZEME TAHRİBİ	99
6.2. KAPALI MEKANLARDA	100
6.2.1. Ek ve Değişiklikler	100
6.2.2. Malzemenin Durumu	109
6.2.3. Isıtma ve Aydınlatma	111
6.3. AÇIK MEKANLARDA	113
6.3.1. Bahçe Duvarları	113
6.3.2. Bahçe Düzeni	117
6.3.3. Drenaj Sistemi	120
6.3.4. Demir Korkuluklar ve Yer Döşemesi	121
7. RESTORASYON KARARLARI	123
7.1. DIŞ MEKANLARDA	123
7.1.1. Fonksiyonlarla İlgili Kararlar	123
7.1.2. Isıtma ve Aydınlatma	124
7.1.3. Fonksiyonun Gerektirdiği Mobilya ve Tefriş Malz... ..	126
7.2. DIŞ MEKANLARDA	129
7.2.1. Çevre Düzenlenmesi	129
7.2.2. Bahçe Düzenlenmesi	129

	<u>Sayfa</u>
7.2.3. Su Sorunları (Drenaj-Pis Su-Yangın)	130
7.3. MALZEME BOZULMALARI VE KORUMA ÖNERİLERİ	132
7.3.1. Koruma Uygulaması Kavramı	132
7.3.2. Koruma Maddelerinin Seçimi İçin Ön Araştırmalar .	132
7.3.3. Koruma Maddesinin Seçimi	133
7.3.4. Kirlenme Türleri	134
7.3.5. Temizleme Metodları	134
7.3.6. Taşların Tamamlanması	136
7.3.7. Taşların Sıvanması	138
7.3.8. Taşların Boyanması	140
7.3.9. Derzlerin Sıvanması	141
8. SONUÇ	143
EKLER	
NOTLAR	145
BİBLİOGRAFYA	147
ÖZGEÇMİŞ	149

Ö Z E T

Önemli kültür mirasını oluşturan kütüphanelerimiz, Osmanlılar zamanında önem verilen konulardan biriydi. Her Semtte bir veya iki tane düşecek kadar iyi tertiplenen bu kütüphanelerin, gayet zengin vakıfları vardır. En ufak ihtiyaçları düşünülerek hazırlanmış iç talimatnamelerini, vakfiyelerinden öğrenmekteyiz.

Asırlarca devam eden bu kültür olayı, İstanbul'un felaketi olan yangın, zelzele gibi sebepler yüzünden binalar harap olmaya zengin vakıfların bir kısmında milli hudutlarımızın dışında kalarak eski gücünden uzaklaşmaya başlamış ve özellikle I. Dünya savaşından sonra okuyucu ve bina imkanları gözönünde bulundurularak, daha müsait binalarda, özel durumlarını muhafaza etmek suretiyle toplamaya çalışılmıştır.

Batıda ancak 19. asrın ikinci yarısından sonra 20. asrın başından itibaren umumi kütüphanelerin evlere kitap verdiğini gördüğümüz halde, Türk dünyasında 17. yy'da kütüphane, ihtiyaç sahiplerine 3 hatta 6 ay süreyle kitap ödünç verebiliyorlardı. Eski kütüphanelerimizin bilhassa tarih ve edebiyat bakımından çok zengin eserlerle doluydu. Nadir yazmalar ve nefis ciltler kütüphanenin kıymetini bir kat daha arttırıyordu.

Cumhuriyet devrinde çıkan iki kanun, eski kütüphanelerin dolaşısıyla yazma eserlerin bir dereceye kadar tek bir Bakanlığın yönetimi altında toplanmasını sağlamıştır. Genel kütüphane başlığı altında kurulan kütüphanelere devredilen bu eserler bütün bu toplatılmalara rağmen dağınıktır. Bugün bilimsel olarak konuya yaklaşan ve çalışmalarını sürdüren kurum Süleymaniye Kütüphanesidir.

R E S U M E

Nos librairies qui forment un important heritage de culture, est un sujet aussi important pour ottoman. İlya un ou deux librairies a chaque quarter et ils ont des documents tres riches. Nous apprenons ses reglements a l'aide de ces documents.

C'est fait de culture, est détruit peu a peu a cause des feux et des séismes. Les documents sont restes hors de nos limites.

En majorité, apres la 1 ière Guerre Mondiale, ces documents se réunissent dans les batiments plus convenable.

A l'Ouest, a la 2 ième moitié de 19 ième siècle, et le commencement de 20 ième siècle, les librairies public comment a donner des livres a des maisons. Mais dans le Monde Turc, depuis le 17 ième siècle, librairies prêtent des livres a liseur pour trois ou six mois. Nos anciennes librairies sont tres riches par l'oeuvres d'histoires et littératures.

Deux lois qui se sont réalisés a l'epoque de république sont assurés, nos anciennes librairies et l'oeuvres d'ecritures sous l'administration d'une seule ministère. Malgré a ces lois, les oeuvres sont dispersés. Aujourd'hui Le Librairie Süleymaniye qui est une association, s'approche a ce sujet scientifiquement et continue ses travaux.

GİRİŞ

1. GİRİŞ

Charles White'ın

"Bu güzel kütüphane kitap sayısı bakımından çok değilse bile binası yönünden en ilgi çekici kütüphanelerinden birisidir. 1762'de III. Mustafa'nın sair ve ahlakçı vasıflarıyla, edebiyatçılara ve edebi eserlere karşı gösterdiği himayekâr davranışlarıyla tanınmış sadr-ı âzamı Ragıp Paşa tarafından kurulmuştur."

diye devam eden sözleri, bize Ragıp Paşa kütüphanesinin bir çok seyyaha yazı konusu olmuş ve ilgisini çekmiş bir kütüphane olduğunu gösterir.

Osmanlı imparatorluğunda Sadrazamlığa kadar yükselmiş bir kişi tarafından yaptırılması ile ayrı bir önem kazanan yapıyı tez konusu olarak seçmemdeki ana neden külliye planlaması içinde tertiplenen ve dışarıdan bakıldığında sade ve yalın mimari karakterini yansıtan binayı ayrıntılı olarak inceleyip, tanımak ve tanıtmak, oldukça fazla olan sorunlarına çözüm bulabilmektir.

Çalışmanın 1. bölümünde külliyenin bulunduğu bölge olan Lâleliyi inceledikten sonra, Osmanlı mimarisinde kütüphane ve el yazması kütüphanelerin mimari özelliklerini de inceleyip asıl konum olan Koca Ragıp Paşa kütüphanesini araştırdım.

Koruma kavramı ve Restorasyon olayını yapı ölçeğinde incelemiş, malzeme bozulmalarının gerçek nedenleri araştırılmıştır.

Konuya ilgi duyulması ve el yazması kütüphanelerin tanıtılmasının esas amacını teşkil ettiği çalışmada Ragıp Paşa kütüphanesi hakkında yararlanabildiğim yazılı kaynakların sayısı oldukça az olmuştur.

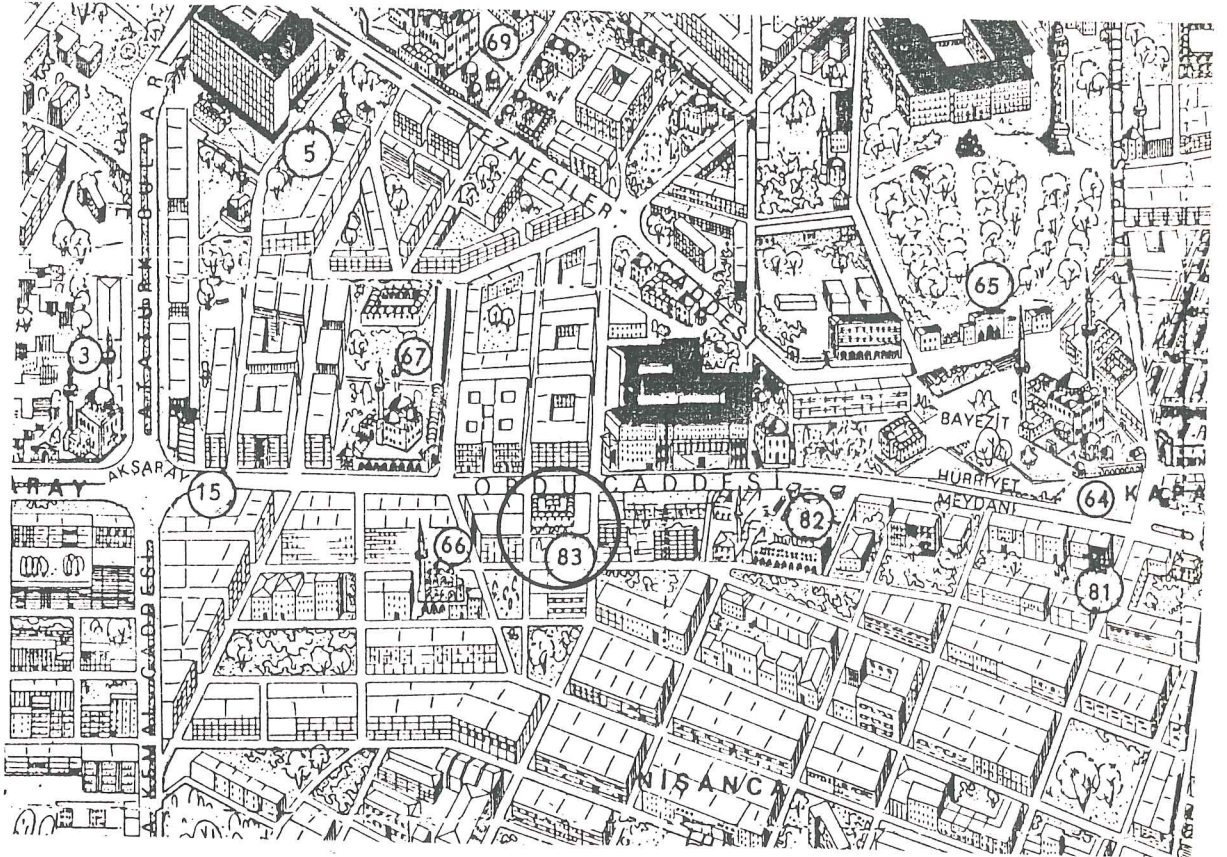
GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE LÂLELİ

2. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE LALELİ (KOSKA)

2.1. COĞRAFİ KONUMU VE SINIRLARI

İstanbul'da Eminönü ilçesine bağlı ve Beyazıt ile Aksaray arasındaki semtin adı LALELİ'dir.

Sultanahmet'ten başlayıp, Aksaraya uzanan büyük cadde Lâleli'den geçer. Doğu yönünde İstanbul Üniversitesi'nin Fen ve Edebiyat Fakülteleri'nin bulunduğu geniş saha, kuzeyinde ise İstanbul Belediyesi bulunur.¹ (Resim 1)

Resim No 1 : Lâleli Çevresi (M.Kerim Çalapverdi)

BİZANS DÖNEMİ : Bizanslılar döneminde İstanbul 14 daireye ayrılmıştı. Lâleli İstanbul'un 7. dairesi olan "kuzeyi Nese ile sınırlı Çemberlitaş hizasında Forum Tavri'ye kadar uzanıp, güneyde, Marmara kıyısına kadar inen" bölgenin sınırları içinde bulunuyordu.

Lâleli'nin İstanbul yerleşiminin en eski semtlerinden biri olduğu, rahatlıkla söylenebilir. Konstantinopolis ilk kurulduğunda bu bölge suların biraz dışında boş alanlar halinde kalmıştı.

Milat'tan sonra 4. yüzyılda şehir duvarları bugünkü yerlerinde yeniden örülünce, Beyazıt meydanının hemen eşiğindeki bir semt olarak bugün adına Lâleli dediğimiz yerler, uzun bir süre için son şeklini almış olan tarihi yarımada'nın hemen hemen ortasında yer alan, yeni ve gözde bir mahalle arasına gelmişti.

Bizans'ın taht sehrinin bu bölgesini en iyi biçimde ve önem vererek kullandığı bellidir. Çünkü semt, anıtsal bir meydan olan Forum Tavri'nin (bugünkü Beyazıt alanı) hemen yanı başında, her yere yakın, kışlık bir mahallenin, bütün özelliklerine sahipti.

Beyazıt'ta bugün parçaları kaldırım kenarında duran büyük ve anıtsal Theodosius Takı'ndan geçer geçmez sağda ve solda uzanan semtin sol yanı, hafifçe inen yamaçlar halinde denizi seyreder.

10. yüzyılda buraya yaptırılmış olan Myrelaion Kilisesi ve Sarıncı bu semtin yoğun bir oturma bölgesi olduğunun en açık kanıtıdır.

OSMANLI DÖNEMİNDE : Şehrin Osmanlılar tarafından fethinden sonra 300 yıla yakın bir zaman önemli bir imar yüzü görmeyen, daha doğrusu anıtsal cinsten yapılara sahnelik etmeyen bölge, genelde, Babıali, Topkapı sarayı ve Kapalıçarşı gibi o zamanın en önemli odaklarına çok yakın durumdaki konumu ile başkentin orta sınıf halkının oturduğu kışlık bir mahalle halinde yaşadı. "Saraya yakın bir yerde oturma" kuralına uygun olarak yapılan vezir konakları, Divanyolu çevresinde yer alıyor ve en çok Beyazıt'ın denize bakan yamaçlarında sona eriyordu.

Süleymaniye, dini yönetim kadrolarının mahallesi idi. Lâleli'ye bu yüzden, uzaktaki ve kenardaki yoksul Kocamustafapaşa tarafına gelmeden, orta sınıf halkın, yerleştiği kışlık semti denebilirdi.

Bölgenin tarihi 18. yy'da açıldı. Önce 1762 yılında okumuş bir yönetici olan Koca Ragıp Paşa, en değerli varlığı olan kitaplarını barındıran, uyumlu görünümlü taş yapılar topluluğu burada cadde kenarında yaptırıldı.

Lâleli'nin 18. yüzyılda kazandığı ikinci ve önemli bayındırlık eseri, kendisine bu adın verilmesine yol açan, büyük ve ünlü camiisi oldu. Kütüphane'den birkaç yıl sonra bitirilen eser, Osmanlı mimarlığında yeni bir açılışı temsil ediyordu.

Osmanlı döneminde Lâleli birçok yangınlara hedef olmuştur. 1782'de Lâleli Yeni Tulumba'da çıkan yangında, Lâleli camii avlusu altındaki mahzendeki odunlar tutuşmuş ve yangına sebep olmuştur. Bu arada 748 ev yanmış ama camii karşısındaki Koca Ragıp Paşa kütüphanesi ve Simkeşhane yangından kurtulmuştur.

II, Dönemdeki orta ve büyük hasarlı yangınlar ise Emanet haritalarında görülmüş, oluş tarihleri yazılmamıştır. Ama Lâleli-Koska'da 25 evin yandığı tespit edilmiştir.

2.3. GÜNÜMÜZDEKİ DURUMU

20. yy. başlarında Lâleli semti, bütün İstanbul'un az nüfuslu, sessiz ve sakin ortamı içinde, temiz ve epeyce seçkin bir mahallesi halindeydi. (Resim 3)

Yüzyılın başlarında yangında evlerini yitirenler için yapılan "Harikzedegân" apartmanları (Tayyare apartmanı) Klâsik Osmanlı mimarisini yeni ihtiyaçlara göre canlandırmak amacındaki ulusal mimarlık akımının başarılı bir örneği olarak cadde kenarında yükseldi.

Zamanın ölçülerine göre epeyce heybetli bir görünümü ve boyutları olan yapılar grubu, Lâleli'ye bir saygınlık ve kişilik kattı.

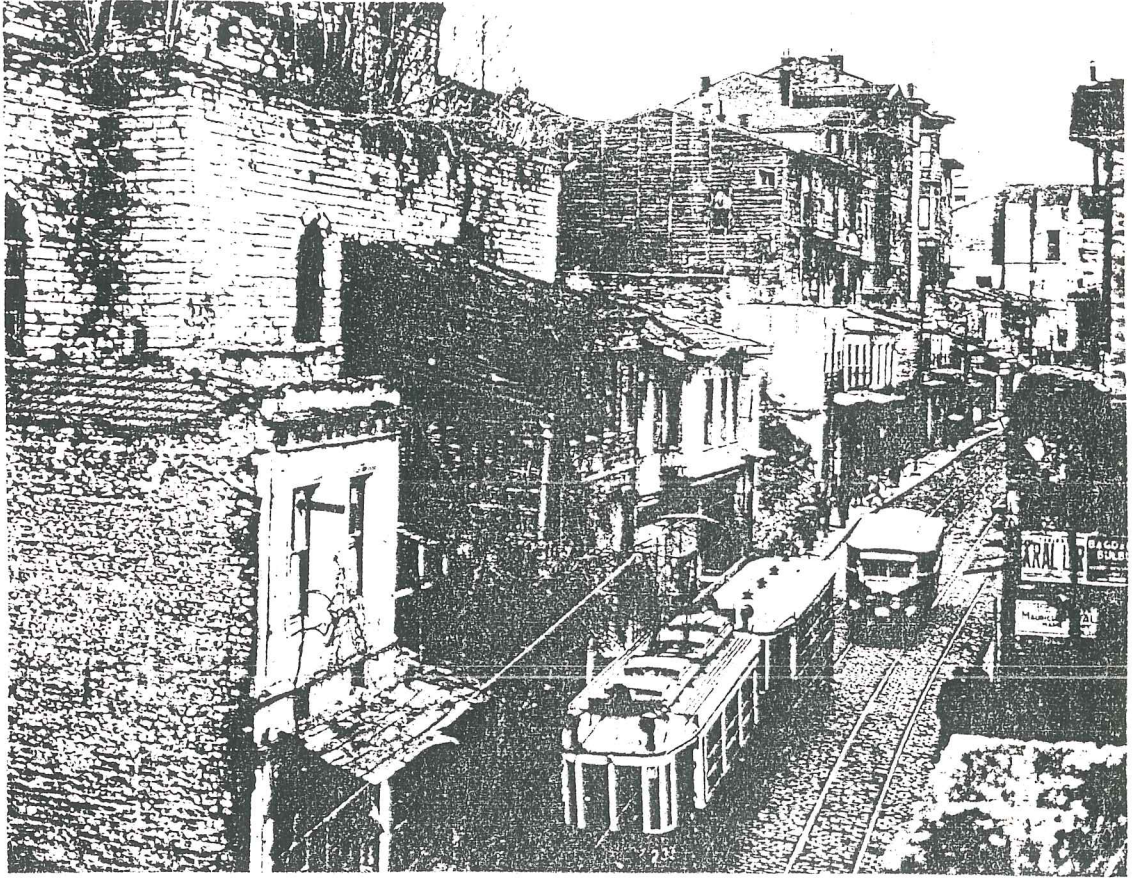
1956'da bulvar yeniden inşa edilip, ortasındaki çınar ağaçları kesildi, yol ve kaldırım düzeyi yükseltildiği için cadde kenarındaki Koca Ragıp Paşa kütüphanesi külliyesi biraz çukurda kaldı. (Resim 4)

Lâleli Camiinin ana caddeye bakan duvarlarında değişiklik yapılarak, bir dizi dükkanlar yerleştirildi.

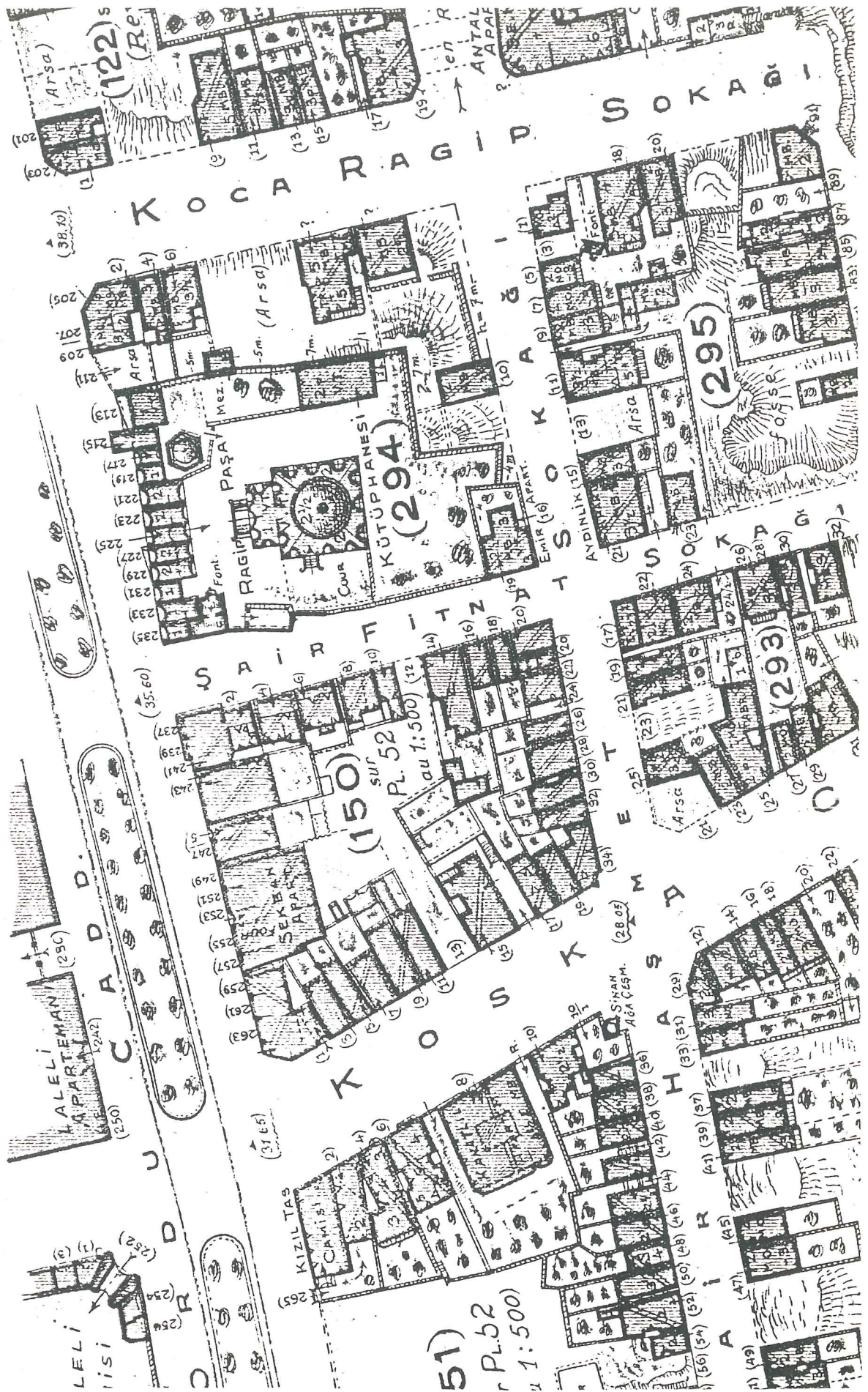
Böylece günümüze kadar birçok değişikliklere maruz kalan Lâleli son yıllarda Avrupa ile Asya arasında "köprü" görevini üstlenmiş İstanbul'un en değişik semti haline geldi. (Resim 5)

Yabancı nüfusun yoğunlaştığı Lâleli'nin eski az nüfuslu, seçkin toplununun yerini bugün çoğunluğunu İranlı, Yugoslav, Macar turistlerin oluşturduğu bir topluluk aldı.

Bu arada devam eden kimi olumlu kimi olumsuz imer hareketleride
semti etkilemeye devam etmektedir.

1930'lu yıllarda Lâleli, Ordu Caddesi Tramvay yolu. (Lexikon, s.389)

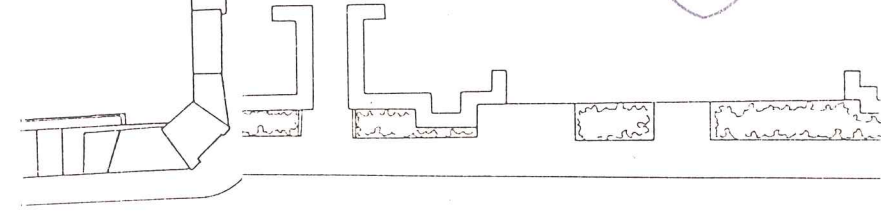
Resim No 4 : (GÜLERSOY, ÇELİK, "Çınarlı Ağaçları Arasında Bir Lâleli", Cumhuriyet Dergi, 7 Şubat 1988, s.17.)

Resim No 5 Günümüzde Lâleli

913

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
FEN FAKÜLTESİ

C A D D E S İ

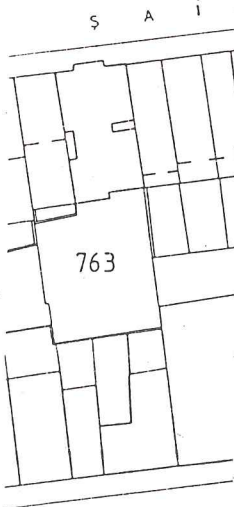

762

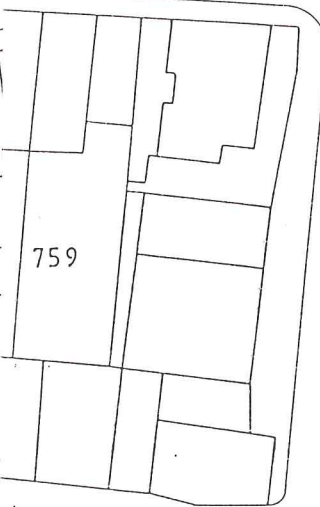
624

S M E S İ S O K A Ğ I

Ş A İ

763

759

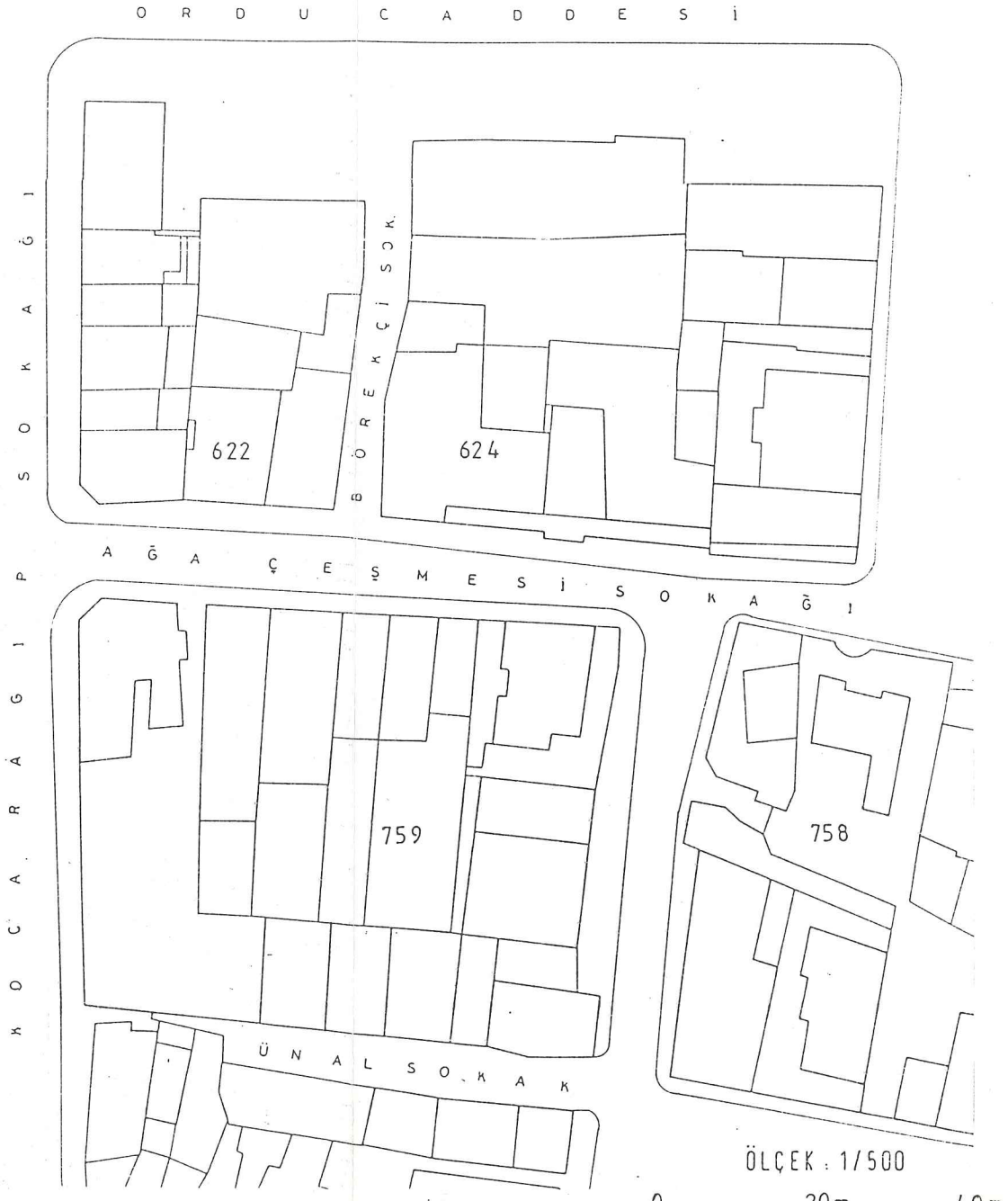
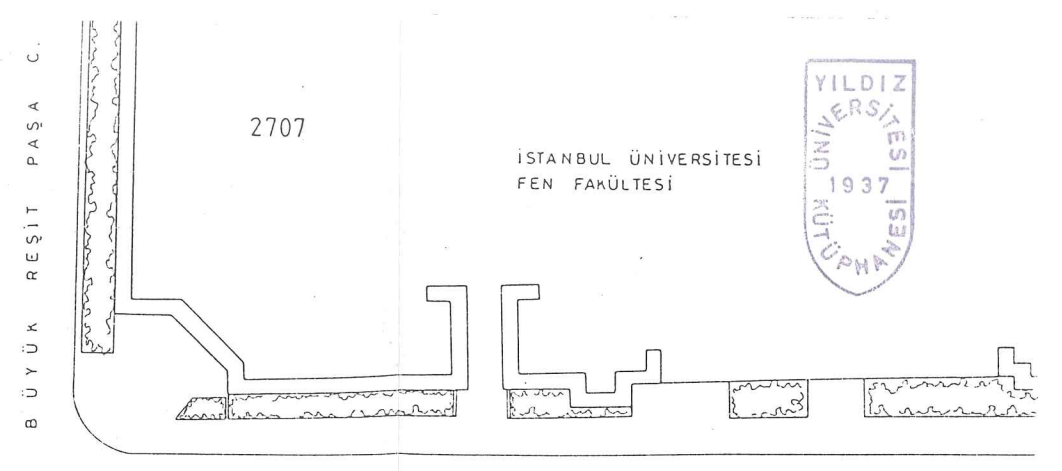
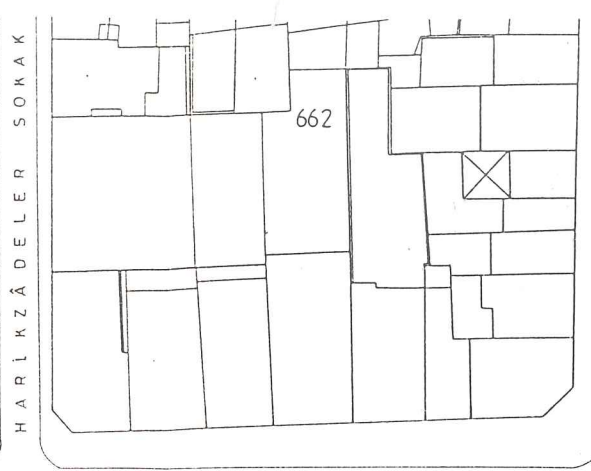
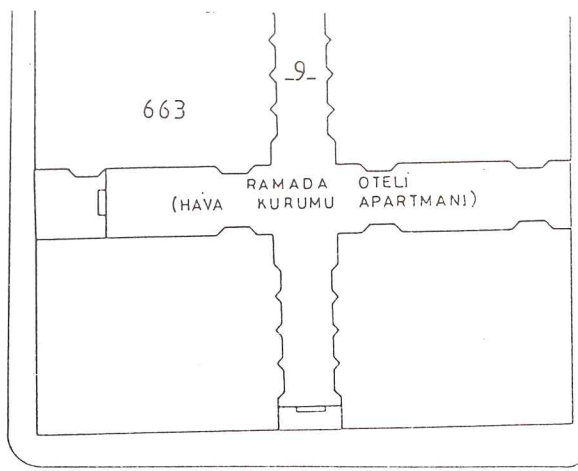
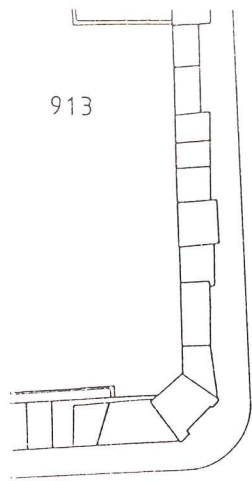

758

S İ L S O K A K

ÖLÇEK : 1/500

0 20m 40m

OSMANLI MİMARİSİNDE
KÜTÜPHANE

3. OSMANLI MİMARİSİNDE KÜTÜPHANE

3.1. XVIII. Y.Y.'DA İLİM, SANAT HAYATI VE EKONOMİK DURUM

Osmanlı imparatorluğu onsekizinci yüzyılda "Gerileme devri" ile birlikte girmiştir. Yirmi yıl süren büyük savaş ve bunu kovalayan yenilgi, devleti her alanda tamamen güçsüz bırakmıştı. Bu uzun savaş devrinde ilim, fikir ve sanat hayatı adeta durmuştu.

İLİM HAYATI: Osmanlı Devletinde bu yüzyılda Türkçe eserler basan matbaanın kuruluşu, ilmi eserlerin yayılmasında büyük rol oynamıştır. Bu aynı zamanda Osmanlı kültürünün daha geniş kitlelere yayılmasını sağlamıştır.

EDEBİYAT: Onsekizinci yüzyılda edebi ve kültürel gelişim, onyedinci yüzyılınkinden farksızdır. Nazım ve nesrin çeşitli nevilere ait çok sayıda eser meydana geldiği gibi İran ve Maverâünnehir alanlarıyla kültür münasebetleri de eskisi kadar olmasa da devam etmiştir. Şeyh Galip, Nedim, Nabi ve onun yolunu takip edenlerin, Ragıp Paşa ile Saib'in tesiri hissedilir.

YAZI VE HATTATLAR: Bu yüzyıl, yazı sanatının ilerlediği ve nam- lı üstadların yetiştiği bir çağdır.

Bu devirde sülüs ve nesih yazıda yetişen büyük hattatlardan bazıları şunlardır.

1706 yılında vefat eden Ağakapısı memurlarından İsmail efendi, İmrahor Camii imamı Yedikuleli Seyyid Abdullah ve Zühdü İsmail efendi, Şeyhülislam Veliyyüddin efendidir.

RESİM, NAKIŞ, TEZHİP, OYMA, ÇİNİ: Osmanlı devletinde saray ve hassa müsavirleri olduğu gibi serbest ressamırlar da vardı. Bunlar şark usulü minyatürler yapıyorlardı. Bu yüzyılda Levni en ünlü ressamdır.

Nakkaşlarda ressamırlar gibi hassa ve serbest olmak üzere iki sınıftı. Bunlar bilhassa cami, mescit ve konakların duvarlarına gayet güzel nakışlar çizerlerdi. Bunların en mühimleri tavan nakışları ve tavan ortasındaki göbek nakışlarıydı.

Tezhip sanatında, yeni ustalar yetişmiş, bunlar yazılan kitapların, levhaların, fermen ve mensurların kenarlarını, üstlerini bezelerdi. Oymacılıkta iyi üstadlar yetişmiştir. Eyyublu Derviş Hasen bunların en ünlüsüdür.

Bu yüzyılda çinicilik diğer sanatlara göre çökmeye başlamış, Kütahya ve İznik fırınlarından üretilen Osmanlı Çinileri uzun savaşlar nedeniyle imalathanelerin faaliyetlerini durdurmasına ve ustaların dağılıp gitmesine neden olmuştur. İznik imalâthanelerinin tekrar faaliyete geçirilmesi için uğraşılıymışsa da bir netice alınamamış bunun üzerine kalan ustalar İstanbul'a getirilip Edirnekapı'da Tekfur Sarayı yanında bir imalathane kurulup güzel çini imaline başlanmıştır. (1725) Fakat bu sanat eski derecesine çıkamamıştır.⁴

MİMARLIK: Onsekizinci yüzyılda Osmanlı mimarisi Sinan stilinin geometrisi olarak ve sadeliğinden uzaklaşarak dejenere olmaya başlamıştır. Bu eski Doğu üslubunun Batı Rokokosuyla kötü bir karışımıydı. Yapıda bünye güzelliği yerine satıhta kalan ekleme süs ön plana çıkmıştı. Bu yüzyılda Barok sanatı mimarlar tarafından kullanılmıştır. Bu devir eserlerine örnek olarak Üsküdar Valde Cami, Nuru Osmaniye, Laleli ve III. Mustafa tarafından yeniden yaptırılan Fatih Camisini sayabiliriz.

EKONOMİK DURUM: Avrupa'da ilerleyen endüstri gittikçe daha ucuza olan ürünler doğu pazarlarına sürdükçe, buralarda bu malların üretilmesine geçilmiş fakat iptidai usullerle pahalıya çıkan ürünler müşteri bulmaz olmuş ve böylece sanayi kolları yok olup gitmiştir. Bu arada Osmanlı ülkesinde bulunmayan süs ve ihtişam eşyalarının ithali, paranın

geniş ölçüde dışarıya gitmesine neden oluyordu. İlk görüşte gözalıcı fakat dayanılmaz olan malların gördüğü rağbete III. Mustafanın çabaları bir netice vermiş, ithalat durdurularak imalâta geçilmiştir. Koca Ragıp Paşa'da Hindistan'dan gelen kumaşlara rekabet için İstanbul'da imalathaneler kurdurmuştur.⁵

3.2. XVIII. Y.Y.'DA İSTANBUL'DAKİ DURUM (Kronolojik Bilgi)

- 1740 Birinci Mahmud tarafından Ayasofya camii içinde bir umumi kütüphanenin tesisi.
- 1740 Fransa ile kapitülasyon anlaşmasının yenilenmesi
- 1748 Birinci Mahmud'un hayır eseri olarak Nuruosmaniye Camii yapımına başlanması.
- 1754 Birinci Sultan Mahmud'un ölümü
- 1754 Üçüncü Osmanın tahta çıkışı.
- 1755 Kânunusani. Çok şiddetli kış, İstanbul'da Haliç'te Defterdar'la Sütluce arasının donması.
- 1755 İstanbul'da büyük Hocapaşa yangını, bu arada Paşakapısı (Babıali) nin yanması.
- 1756 Yapısı Biten Nuruosmaniye camiinin resmi açılışı.
- 1756 İstanbul'da büyük Cibali yangını.
- 1757 Sadrazam Mustafa Paşanın azli. Ragıp Mehmet Paşanın (Koca Ragıp Paşa) sadareti.
- 1757 Üçüncü Osmanın ölümü.
- 1757 Üçüncü Sultan Mustafa'nın tahta geçmesi, Mehmet Ragıp Paşanın Padişahın kız kardeşi Salih Sultanla evlenmesi
- 1760 Bu Padişahın hayır eseri olarak İstanbul'da Lâleli Cami yapısına başlanması.
- 1761 Sadrazam Ragıp Mehmet Paşa tarafından Koska'da bir Mekteb ile büyük bir umumi kütüphanenin tesisi.
- 1763 Tesis ettiği kütüphane ve mektebin açılışından 45 gün sonra Sadrazam Mehmet Paşanın ölümü.

- 1763 Lâleli Camiinin tamamlanması (Bu camiin temellerinden çıkarılan toprak ile Yenikapı'da Bizanstan kalma eski bir liman doldurulmuştur.)
- 1766 İstanbul ve çevresinde iki dakika süren büyük zelzele (13 zilhince 1179, 23 Mayıs Perşembe günü) Büyük şehir bir harabeye döndü. Bu arada Fatih Sultan Mehmed'in Camii yıkıldı ki onun yerine üçüncü Mustafa bugünkü Fatih Camini yaptırdı.
- 1768 İstanbul'da ihtiyaca fazlasıyla yetecek kadar çarşı hamamı bulunduğundan İstanbul'da odun ve su sıkıntısının önlenmesi için bundan böyle hayır olarak yeni çarşı hamamı yapılmasının yasak edilmesi.
- 1773 Üçüncü Mustafa'nın ölümü.⁶

3.3. KÜTÜPHANE FİKRİNİN AMACI, GELİŞİMİ VE ÖNEMİ.

Geçmiş yüzyıllardan bugüne kadar gelmiş Osmanlı Dönemi kütüphanelerimiz, geçmişimizi tanıtmak açısından büyük önem taşır. Bu kütüphanelerin genelde kuruluş amaçları "Medrese öğretim üyeleri, öğrencileri ve devrin bilginlerinin istifadesi" içindir. Bu ilim ocakları buradan istifade etmek isteyen herkes için açılmıştır denebilir.

Bu asıl amacın yanısıra, kuruluşlarındaki amaç hayli ilginç olan kütüphaneler vardır. III. Ahmed, Topkapı sarayındaki kütüphanesini "dolap köşelerinde unutulmuş, toz toprak altında çürüyen ve böcekler tarafından kemirilen nice değerli kitabı saray sakinlerinin istifadesine sunmak için kurmuştur." Burada da yine asıl amaca uygun olarak, kitapların korunması ve böylece başkalarının da bunlardan uzun süre faydalanmaları düşünülmüştür.

Kuruluşu değişik amaçlı bir diğeri de Tirede ki Necip Paşa kütüphanesidir. Necip paşa, Tire'den geçerken bir çok gencin duvar diplerinde gölgelere sığınıp kitap okuduklarını görmüş, onlara bir okuma yeri ve okunacak kitap sağlamak amacıyla ismini taşıyan kütüphaneyi kurmuştur.⁷

Osmanlı imparatorluğu döneminde, kitaba ve kitabın korunmasına, kişilerin bundan yararlanması bilgi edinmesi ve kütüphaneciliğe ne ka-

dar önem verildiği günümüze kadar gelen kütüphaneler ve barındırdıkları kitaplardan anlıyoruz.

3.4. KÜTÜPHANELERİN YÖNETİMİ

Vakfiyelerinden anlaşıldığına göre eski Türk kütüphaneleri ister sultan, ister vezir olsun tamamen özel teşebbüsler tarafından kurulmuş ve gelirleri özel vakıflarından sağlanmıştır. Bu gelirlerin yönetimi ve düzeni mütevellilere (vakıf yöneticisi) bırakılmıştır. Bu yöneticiler genelde bir kişidir. Vakıf yöneticileri, gelirleri toplamakta cabi denilen görevliler ve hesap içinde kâtipler yardım ederlerdi.

Genelde kütüphane personeli hafız-ı kütüp, kâtib-i kütüp, nazır, nakkaş, ciltçi, kapıcı'dan oluşurdu. Kütüphanelere göre personel sayısında değişirdi. Her kütüphanenin vakfiyesinde personelin kişilerinin de aranan vasıflar belirtilmiştir. Kütüphanecilerin bilgili, güvenilir, iyi ahlâklı kimseler olması isteniyordu.⁸

Kütüphane Vakfiyelerinin bazılarında, personelinin nasıl tayin edilip terfi ettirileceklerine dair bir kayıt yoktur. Bazılarında ise kütüphane hizmetlerine kimlerin tayin edileceği, sanatkârlarla tüccarların tayin edilemeyecekleri görevlilerin başka bir işle meşgul olmalarını belirtmiştir.⁹

Personelin aldığı maaşlar, devirlerine göre yeterli ve tatmin edicidir. Para değerinin değişmesiyle orantılı olarak gündeliklerde artıyordu.

Vakfiyeleride kütüphane görevleri dört maddede toplanabilir.

1- Kitapların muhafazası: Kütüphane kurucularının ısrarla üzerinde durdukları bir konudur. Bunda yazma kitapların çok pahalı oluşları, az bulunuşları da rol oynamaktadır. Eskiler kitap depolarına hazine karşılığı "hizane" demektedir.

2- Okuyucu Hizmetleri: Bu vakfiyelerde kitapların korunmasından sonra yer alan bir unsurdur. Kütüphaneler hergün açık değildir. Bazılarının günleri vakfiyelerine kayıtlıdır. Okuyucuya kitapların bekletilmeden verilmesi, kontrol edilmesi, iyi muamele edilmesi kütüphanelerin başlıca ilkeleri arasında yer almıştır.

3- Kütüphane kolleksiyonları, katalog ve tasnifi: Eski kütüphanelerimiz, koleksiyonlarını kütüphane kurucularının bağışladığı yazma eserler teşkil eder. Bu ilk ve temel bağışlara sonradan diğer vakıfların bağışları da katılır ve kütüphane mevcudu genelde bağış kabulü yoluyla çoğaltılır.

Eski kütüphanelerimizde katologlama çalışmaları ilkelidir. Bazı vakfiyelerde kitap isimleri ile birlikte yazarları ve bazı özellikleride kısaca kitap halinde verilmiştir. Bu listeleri ilkel kitap katalogu sayabiliriz. Kitaplar bu listelere islami, ilimlerin tansif sistemi-ne göre sistematik olarak geçirilmiştir.

4- Kütüphanelerin kontrol ve revizyonu: Kütüphaneler, herbirine göre değişken zaman aralıklarıyla, vakfın nazırı tarafından kütüphane görevlileride katılacak bir revizyondan geçirilir, sayımı yapılır, onarılması, gerekenler onarılarak, kitapların kayıp ve harap olmamasına dikkat edilirdi¹⁰.

Bazı kütüphanelerde, gece nöbetçisi olarak kalacak görevlilerde bulunurdu. Bunlar kütüphanenin yanında bir yerde kendileri için özel yaptırılmış yerlerde kalırlardı.

Eski kütüphanelerimiz tamamen şahısların özel teşebbüsleriyle kurulmuş müesseselerdir. Gelirleri Vakfiyelerde belirttikleri akarlarından sağlanmakta ve devletten herhangi bir yardım görmemektedirler¹¹.

Kısacası daha XV. yy.da belirli binalarda, belirli bir kadro ve koleksiyonla kurulmaya başlanan Türk yazma kütüphanelerinde, zamanla gelenekleşmiş bir yönetim düzeni görülmektedir. Kütüphanelerin kurucuları tesislerine uzun bir gelecek sağlamak çaba ve amacı ile bir takım temel kaidelerin o yüzyıllardaki başka memleket kütüphanelerine göre olduğunu söylemek ise gerçeğin bir ifadesi olacaktır.

3.5. KÜTÜPHANE MİMARLIĞI

3.5.1. Kütüphane Tipleri

Türklerin güzel karakterlerinden biri olan yapıcılık kudreti, her gittikleri şehri yeni binalarla süslemişlerdi. Bugün hiçbir şehir ve kasaba düşünülmez ki, bu tip binalar bulunmasın. İşte bu kültür kuruluşlarından biri olan ve Profen mimariye giren kütüphanelerdir. İlk kütüphane Fatih Sultan Mehmed tarafından Eyüp'de yaptırılmıştır. Külliye çerçevesi içinde kurulan bu kültür kuruluşları ilk defa camilerin içinde veya hemen yanında kendini göstermektedir. Bu suretle caminin içinde küçük bir dolap olarak doğan kütüphane gitgide gelişmiş, ayrı bir köşe ve nihayet bir oda halinde kendini göstermiştir.

Bu tip kütüphanelerde, tesis edilen yer, istifade edeceklerin, Toplumsal ve kültürel durumu, kitaplar üzerinde kendini kuvvetle hissettirmiştir. Camilerde küçük dolap kütüphanelerinde dini kitapların, medrese kütüphanelerinde okul kitaplarının bulunuşu bu düşüncenin bir neticesidir.

Kütüphaneler genel olarak araştırılırsa 3 sınıfa ayrıldığını görürüz.

- Camii vs. müesseselerdeki kitap dolapları
- Camii, Tekke, Dergâh ve bu gibi müesseselerde husus surette inşaa edilmiş veya ayrılmış kitap odaları.
- Başlıbaşına kütüphane binası olan yapılarda meydana gelen kütüphaneler.

1 ve 2. grup :	Eyüp camii kütüphanesi	1463
	Şehzade Mehmet "	1548
	Mehmet Ağa C. "	1584
	Kılıç Ali Paşa C."	1644
	Yeni C. "	1724/25
	Lâleli C. "	1803

3. grup : Bu gruba giren kütüphanelerde yapı, başlıbaşına kütüphane binası olarak inşaa edilmiştir. Bunlarda kendi aralarında iki gruba ayrılırlar.

- a) Camii ve külliyelerde müstakil kütüphaneler.
- b) Etrafında ek olmaksızın inşaa edilenler.

a) Mahmut Paşa Kütüphanesi	1464
Damat İbrahim Paşa "	1719
Hekimoğlu Ali Paşa "	1732
Nuru Osmaniye Camii "	1755
Hamidiye "	1780 vb. gibi.
b) Köprülü kütüphanesi	1661
Şehid Ali Paşa	1715
Aşir Efendi	1740 vb. gibi.

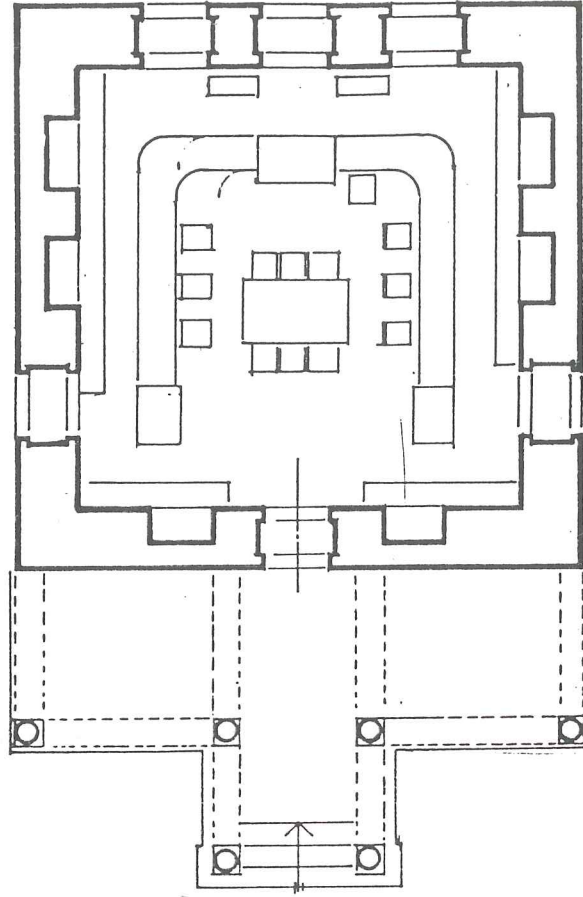
3.5.2. Tek Yapı Kütüphaneler.

1453'den itibaren camii ve medreselere bağlı olarak kitap rafları, kitap köşeleri ve nihayet kitap odalarına her yerde rastlanır. Fakat kitabın külliye çerçevesine bağlı olmaktan kurtulup bağımsız bir yapıya sahip oluşu 17 yy.'da mümkün olmuştur.

KÖPRÜLÜ KÜTÜPHANESİ : İstanbul kütüphaneleri içinde başlı başına bir binaya sahip olan ilk yapı Köprülü kütüphanesidir. Tesis tarihi vakfın yerindeki kayıtlardan anlaşıldığına göre H. 1072 (M.1661) tarihidir. Kurucusu Fazıl Ahmet Paşadır.

Kütüphane Belediye'de Divanyolu Caddesinde Sultan Mahmut'un türbesi karşısına düşer. Tek kubbeli fakat küçük zarif bir binadır. Bir bahçe içine alınmış kütüphaneye bir revak altından geçilerek girilir. Üzeri küçük bir kubbe ile örtülü önü açık merdivenli bir kısımdan bir sahanlığa girilir. Bu sahanlık 6 mermer sütuna istinat ettirilmiş, üstü üç kubbe ile örtülmüştür. Mermer sütun başlıkları baklavalıdır. Bunlar hafif sivri kemerlerle birbirlerine bağlanmıştır. Buradan küçük bir kapıyla okuma salonuna girilir. (Resim 7)

Mekan küçük kubbesi taştan ve teyzinatlıdır. Pandentiflerde siyah zemin üzerine eski yazı ile yazılmış Maşallah ve H.1182 tarihi vardır ki bu tamir tarihidir. Yapının üstteki pencereleri dikdörtgen alttakiler küçük ve kareye yakındır.

Resim No 7 Köprülü kütüphanesi planı

Girişin karşısında üç yanlarda birer, altta 2'şer üstte olarak yerleştirilmiştir. Çift olan giriş kapısının etrafında mermer çerçeve vardır. İç kapının üzerinde eski yazı ile tesis tarihi yazılmıştır.

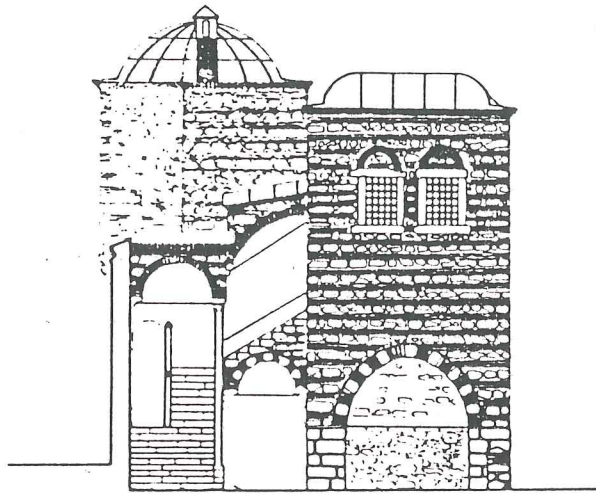
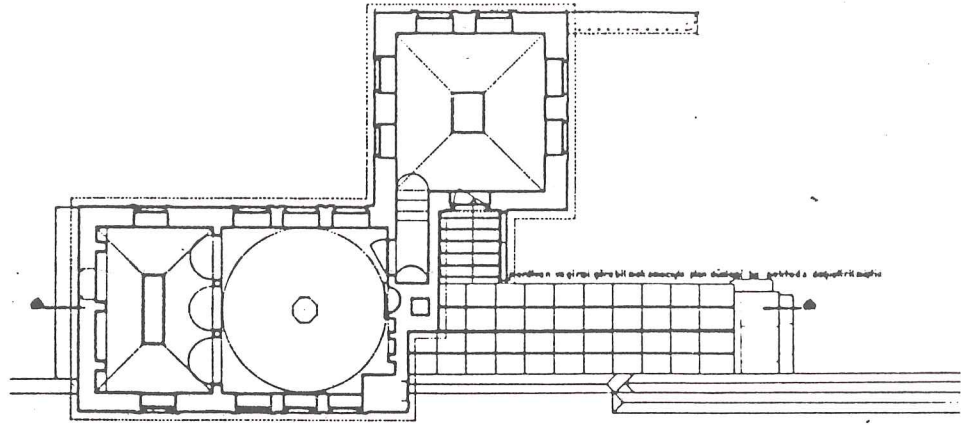
Yapı dıştan kesme taştan, almaşık duvar tekniğinde yapılmıştır. Kubbe kasnağı az belirtilmiş üzeri kurşunla kaplıdır. Deposu, okuma salonu içerisinde etrafa yerleştirilen dolaplardır. Bina 10 x 12 boyutlarındadır.

Köprülü olarak adlandırılan bu kütüphaneyi Köprülü Mehmet Paşa kurmadı. Fazıl Ahmet Paşa (1633-1676) kurmuştur. Özellikle tarih kitapları yer alır.

ŞEHİD ALİ PAŞA KÜTÜPHANESİ

Şehzade Camiinin Vefa'ya çıkan arka kapısının biraz ilerisinde sağda ve yüksek bir sahada kütüphane olarak kurulmuş müstakil bir bina-
dır.

H. 1127 (M.1715) yılında Şehid Ali Paşa tarafından kuruldu. 1895 deki zelzelede harap olmuştur. Fakat bazı orjinal kısımları kalmıştır. Bugün kullanılmamaktadır. Bina dıştan kesme taştan almasıık duvar tek-
niğinde yapılmıştır. Alt kat boşluk halinde bırakılmış, üzeri taş blok-
larla kaplanmıştır. Bol pencerelidir. (Resim 8)

Bu boş katın üzerinde kütüphane binası yükselir. Bütün çephe-lerde 2-3 arası değişen pencere sistemi vardır. Pencere ve üzerlerinde tuğla dizileri ile kemerler yapılmıştır. Çatı kısmında üç sıra küçük mukerres dizisinden elde edilen çerçeve yapıya güzel bir görünüm verir. İki merdiveni vardır. Biri alt kata ayrılır, ikincisi ise esas kütüphaneye giden merdivendir.

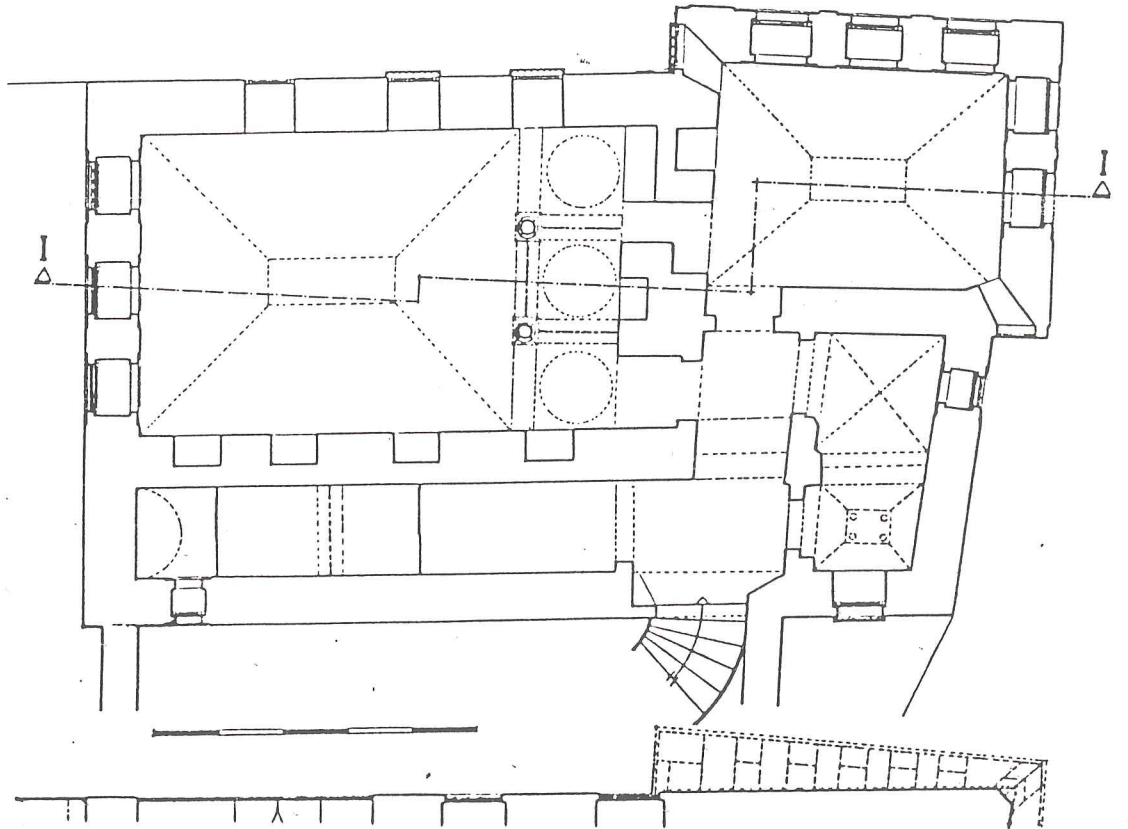
Bu merdivenin bahçeye bakan kısmında mermer korkuluklar vardır. Üzeri tonozla örtülü merdiveni takip ederek karşıya çıkan ilk kapıdan kare hole girilir. Çok harap olan bu yer vaktiyle kataphane memurlarına ait bir yermiş. Üzeri ayna tonozla örtülü holde tek bir duvarda küçük bir duvar hücresi içinde kitap dolabı vermiş, duvarlar son tamirle orjinalliğini kaybetmiş durumdadırlar. Holün sonundaki ahşap kapı ile küçük bir aralığa girilir. Döşeme kare biçimli taşlardan oluşturulmuş. Buradan da okuma salonuna girilir. Çini, alçı, dekorasyon ve mermer şebekelerle süslenmiştir. Zeminden 20 cm. kadar mesafe çini ile kaplıdır. Bunlar 16.yy. kadar kaliteli değildir. Çinilerin büyük kısmı dökülüp harap olmuştur. Üstü tek kubbe ile kapatılmış mekanda, kubbeye geçişler üzerleri rölyefli pendentiflerle sağlanmıştır. Bu rölyeflerde çiçek desenlerine rastlanır. Pencere aralarında kitap hücreleri bulunur.

Giriş kapısında yalnız içten ve dıştan geometrik şekillerle bezenmiştir. Çerçeve halindeki mermer kemer üstünde eski yazı ile yapılaş tarihi H. 1127 (M.1715) yazılıdır.

Okuma salonu karedir ama iki sütunla buraya açılan ek bir kısımdan dolayı dikdörtgen gibi gözüküyor. Bu bölümün ahşap tavanı yine desenlidir ve sonradan ilave edilmiştir. Halen çok harap ve kapalı olan bina 23 x 18 m. ebatlarındadır. Yapının örtüsü değiştirilerek dışa ki-remit konulmuştur.

AŞİR EFENDİ KÜTÜPHANESİ

Sultanhamam meydanının Aşir Efendi Caddesi ile birleştiği sol köşede H.1154 (M.1741) tarihinde Reüsülküttap Mustafa Efendi tarafından kurulmuştur. Yapı sonraları oğlu Aşir Efendi tarafından tamir ve ihya edildiğinden bu isimle anılır. Yapı çevresindeki mağazalarla birleştirilmiş orjinal kısmı yalnız dış cephede kalabilmiştir. İçi tamamen değiştirilmiş halen bir mağazanın deposudur. İki katlı binadan alt katına ait sadece tek bir duvar, üst katlarında cephe ve yan duvarlar kalmıştır. Kesme taştan almaşık duvar tekniğinde yapılmıştır. Birinci kattan ikinciye süslü kolonlarla geçilir. Üst kat cephe hafif çıkıntı yapar. Alt kattan kalan tek duvarda pencere yoktur. Üst katta ön cephede üç yanlarda da üç pencere yer alır. Tuğla dizili kemerler pencereleri çevreler. Bina cephesinden çatıya ulaşan zarif mukernasların teşkil ettiği üç sıradan meydana gelmiş frizle oluşmuştur. (Resim 9)

Çatı geç devrelere aittir. Mağazanın üst kısmından yapının bir kısmının gözlenebildiği bir salona girilir. Salonun sonundaki kapı L şeklinde bir dehliz açılır. Üstü yıldız tonozla kaplı bu dehlizden asıl okuma salonu olan kısımla yandaki bir odaya girilir. Aynalı tonozla örtülü olan mekanlar küçüktür.

Okuma salonunda girişin solundan iki, sağından bir dolaptan oluşan kitap konacak yerler vardır. Okuma salonunun kapı kemerleri kitap hücreleri orjinalliğini koruyor. Tonoz başlangıçlarında küçük geometrik alçı süsler var. Yapı küçük içten alınan ölçülere göre 11 x 14 metre ebadındadır.

ATIF EFENDİ KÜTÜFHANESİ

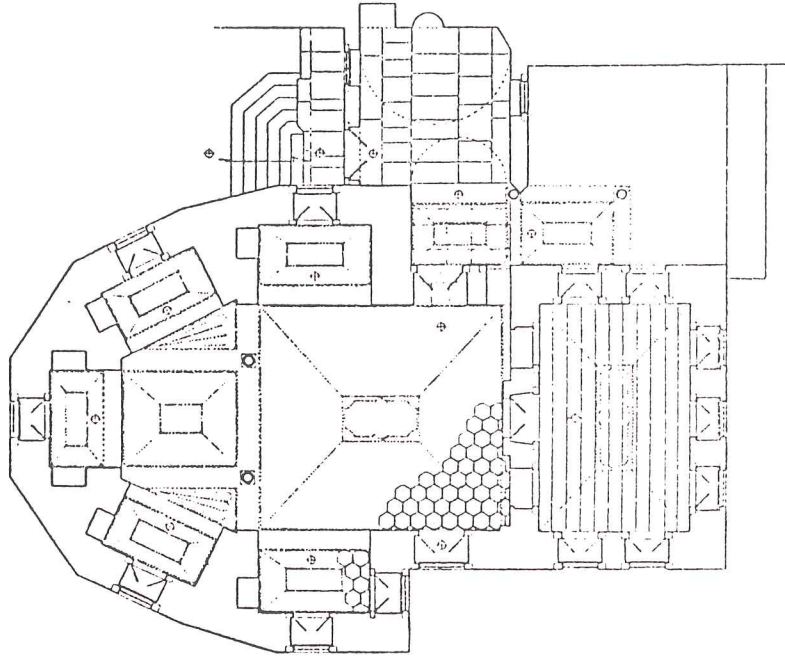
(M.1741). Vefa'da Vefa Caddesiyle Tirendez sok ve son Beyazıt Cad. teşkil ettiği dört yol ağzında 18 yy'ın zarif bir sanat eseridir. Büyük vakıf kütüphanelerinden biridir. Vefa Cad. ve son Beyazıt Cad. üzerinde bulunan cephesi bu iki yolun teşkil ettiği kavşağın şekline uyarak alt katlar az derin son üçüncü katta altı kanatlı bir yelpaze halinde açılmıştır. (Resim 10)

Vefa türbesi yanındaki kütüphane binasında bir mütalaa salonu, bir kitap deposu ve vakfın bugün yeri olmayan vakıfhanesi mucibince oturmaya mecbur oldukları üç meşruta evinden ibarettir.

Üç sıra tuğla arasına kesme taştan yapılmış olan binaya Vefa Cad. üzerindeki büyük yarım daire şeklinde kemerli kapıdan girilir. Kapının üzerinde H.1289 (M.1741) tarihli mermer kitabesinde "Darül Kûtibi Atıf" yazılıdır. Bu kapıdan grince üstü tonoz kemer örtülü, uzunca bir dehlizden geçilerek bahçeye çıkılır. Dehliz üstünde soldaki küçük kapı, dehlize geçişse sağda bahçeye açılan iki küçük kapı meşruta evlerin kapılarında vardır.

Dehlizden geçip bahçeye gelince karşımıza çıkan ve bir kuleyi andıran köşeli yapı kütühanedir. Binaya mütalaa salonuyla girilir. Vaktiyle bahçe tarafına ve arkaya bakan kısımlar açık olduğu duvara yarı gömülmüş bir sütünden anlaşılıyor ki bu taşlık tarihi tesbit edilemeyen bir tamirde bu iki açık kısım örtülüp okuyucuların cemaatle namaz kılmadan tahsis edilmiştir.

Buranın bahçeye açılan kapısının karşısına rastlayan camlı kapıdan okuma salonuna girilir. Okuma salonuna girerken sağdaki duvar içinde büyük bir mermer üzerine Atıf Efendi Kütüphanesi vakfiyesi hülâsası hak ve tesbit edilmiştir.

Resim No 10 Atıf Efendi Kütüphanesi planı

Okuma salonuna girer girmez soldaki demir kanatlı kapı kitap hazinesinin methalidir. Kitap hazinesinin okuma salonuna bakan iki küçük penceresi vardır. Okuma salonu bir kare saha etrafında yelpaze gibi açılmış beş sofadan oluşur.

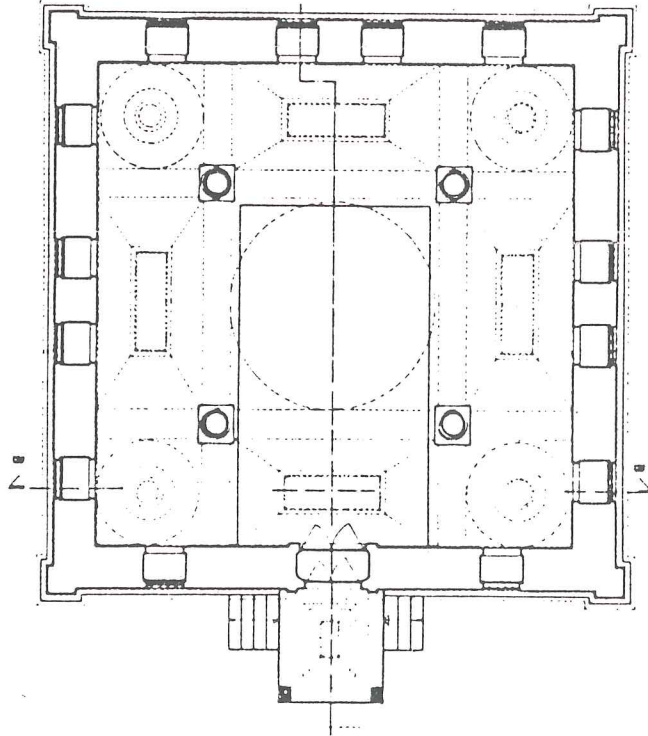
Her sofacığın üstünde birer küçük kemerle çevrilmiş olup, kitap hazinesinin karşısına gelmek üzere sağ ve soldaki sofaların nihayeti hizasında stalaktitli iki ince mermer sütun üzerine atılmış orta-

daki büyük kitabeldeki küçük üç mermerle okuma salonunun diğer üç sofası aynı bir yer teşkil eder gibidir, bu da bu sofaların vaktiyle tanınmış kimselere mütalaa yer olarak tahsis edilebildiği tahmin edilebilir.

Kitap hazinesi bilhassa rutubete karşı alınan tedbirlerle hususi bir yapı tarzına aittir.

MURAT MOLLA KÜTÜPHANESİ

İstanbul'da 18. yy'da (1775) yapılmış orjinal kütüphane yapılarındandır. Fatih Camiinden Çarşamba'ya giderken Darüşşafaka Cad. takip ederek Fethiye Cad.'sine girildiği zaman Yanık İsmail Ağa Camii ilerisindeki sokak başındadır. (Resim 11)

Sağ tarafta geniş bir bahçe içindedir. Cümle kapısından kaldırım döşeli gneş bir yolla kütüphaneye girilir. Binanın üstü tonoz örtülü, dıştan kurşun kubbelidir.

Murat Molla, Sultan Selim civarında, almış'olduğu iki set üzerine ilk tekkesini yaptırmış sonra kütüphaneyi yaptırdı. Tekke ve kütüphanenin Murat Molla Caddesine bakan müşterek cümle kapısı üstünde sağ ve solda olmak üzere iki kitabe vardır.

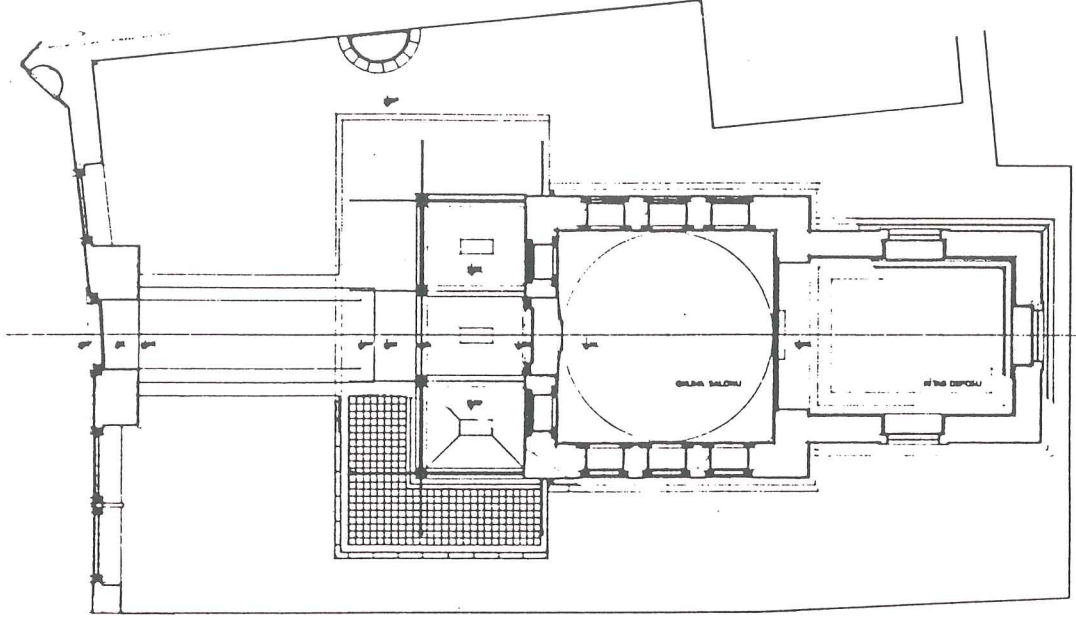
Kütüphane üzeri, tonoz ile örtülü bir Bizans binasının zemin katı üstüne yapılmıştır. Tekke yapıldıktan sonra zamanla yıkılmış kalan malzeme ile ve gerek mabedin temelleri üzerine küfeki ve iki sıra tuğla dizili olarak yapılmıştır. Kütüphane kapısı güneye açılır. Kapının önünde de köşeli maun direğe istinat ettirilmiş kurşun kubbeli ve beyaz mermer döşeli sahanlığı vardır. Dört mermer basamakla çıkılır. 120 m² den bina içine girilince insana bir mabet hissini verir. Esas kubbe 60 cm. çapında dört büyük mermer sütuna oturtulmuştur. Köşelerde dört küçük kubbe vardır. Binada kapı kısmı hariç her cephede dört altta ve dört üstte olmak üzere 8 pencere vardır. Üst pencereler alçı çerçeveli ve bir kısmı renkli camlıdır.

Vakıf kütüphanelerinden olan yapıda 1831 yazma ve 14 baskı eser vardır.

HACI SELİMAĞA KÜTÜPHANESİ

Üsküdar'da Hacı Selimağa tarafından müstakil kütüphane binası olarak H.1196 (M.1782) inşa edilen yapı halen kütüphane olarak kullanılır. Pek az değişiklik ve ilave ile zamanımıza iyi şekilde gelmiştir. Bahçe içindedir. (Resim 12)

Üzerinde inşaa kitabesi olan bir kapıdan bahçeye girilir. Kütüphane tam karşı kolda yer alır. Bina bir müddet kapalı kaldıktan sonra 1933'de tekrar açılmıştır. Dört güzel sütun ve hafif sivri kemerin süslediği sahanlıktan bir kapı ile okuma salonuna geçilir. Kapı orjinaldir. Yine ön cephede kapının yanlarında birer dikdörtgen pencere vardır. Okuma salonuna açılan bu pencereler diğer cephelerde de devam ederek salona bol ışık girer. Yapı kesme taştan yapılmış sonradan beyaz bir harç tabakası ile sıvanmıştır.

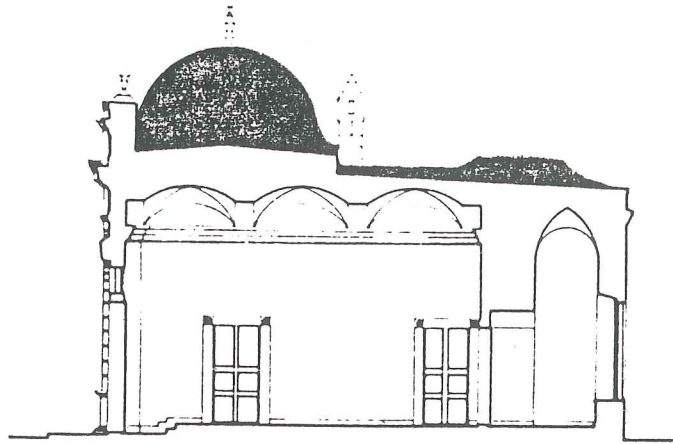
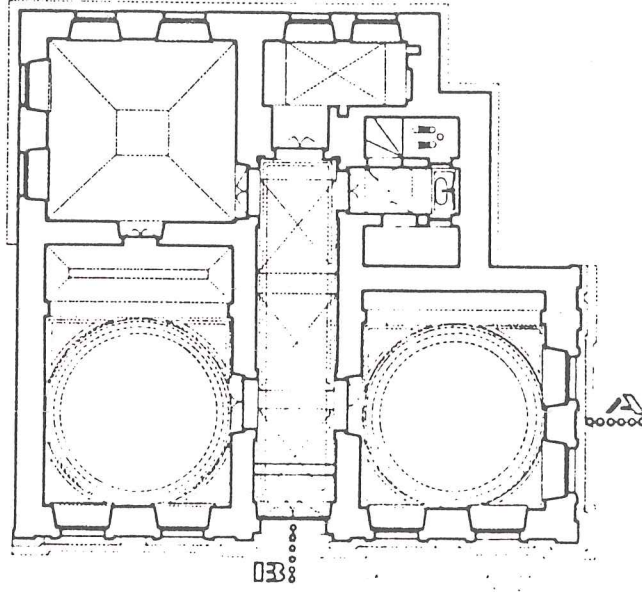
Resim No 12 Hacı Selim Ağa Kütüphanesi planı

Dar bir karenin iki tarafına yerleştirilmiş çift kapı ile okuma salonuna girilir. Kare mekanın üstü zarif perdentifli kubbe ile örtülüdür. Salonun sonunda geç devirlerde değişikliğe uğramış bir kitap deposu ve memurların oturduğu bir kısım vardır ki buranın şekli daha önce başka olduğuna dair gösteren izler vardır. (Duvara gömülü dolaplar gibi). Yapının zemini okuma salonundan yüksek olduğundan bir basamakla çıkılır.

Dikdörtgen olan yapı 10 x 13 boyutlarındadır. Kütüphanede 4272 yazma 1893 basma eser mevcuttur.

HÜSREV PAŞA KÜTÜPHANESİ

Bu kütüphane Hüsrev Paşa tarafından Eyüp Bostan iskelesinde kendisinin inşa ettirdiği yapıdır. H.1225 (M.1839) da yapılmıştır. Bina-
daki mevcut rutubet kitapları tahrip ettiğinden 1957'de kitaplar Süley-
maniye kütüphanesine getirilmiş ve halen orada bulunmaktadır. Ders
çalışma kütüphanesi gibi kullanılmaktadır. (Resim 13)

Resim No 13

Hüsrev Paşa Kütüphanesi planı

Kütüphane eski Hümayın-ı Akad Caddesi üzerindedir. Kütüphane biri 30 yıl önce diğeri 1952'de iki defa tamir geçirmiştir.

Kütüphane binası yapılış itibariyle sağlam ve mermer kaplıdır. Demir bir kapıdan avluya girilir. Okuma salonu tek kubbe ile kapatılmıştır. Kubbenin iç tezyinatı bilhassa zamanın mimari inceliğini aksettirir.

Ön cephede okuma salonuna dıştan demir parmaklıklı korkuluklar olan dört dikdörtgen pencere açılır. Yapının ön yüzünde alt ve üstünde bitki, geometrik desenler vardır. Okuma salonuna bitişik mekanda memurlar bulunur. Üstü kubbeli olan bu odada diğerinden küçük ama onun benzeridir.

Küçük ve zarif olan yapı 12 x 7 m.'dir. Süleymaniye Umumi Kütüphanesine nakledilen eserler 1159 adettir. 714'ü yazma 455 adet basma esber vardır.

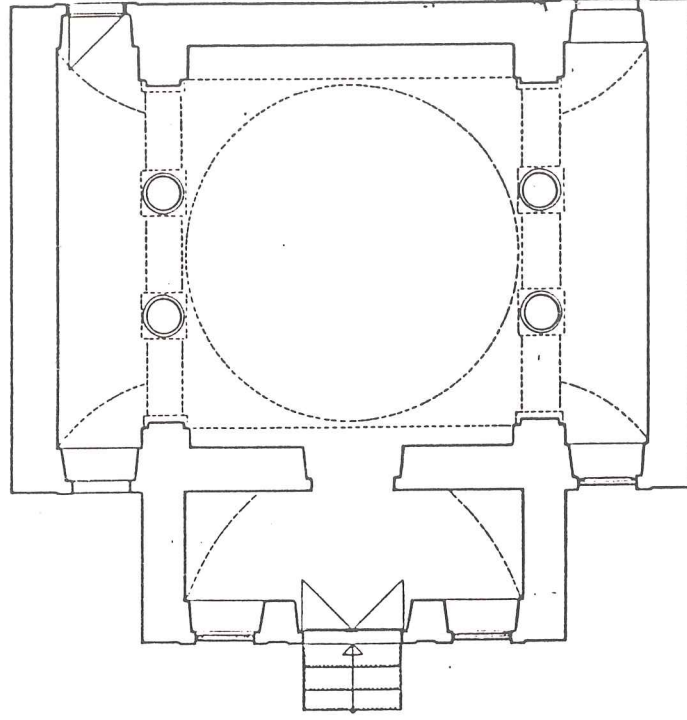
ESAT EFENDİ KÜTÜPHANESİ

Ayasofya civarında yerebatan mahallesinde H.1262 (M.1845)'da kurulmuştur. Nâkibüleşraf Esat Efendi konağı yanında inşa ettirdiği kütüphane binası halen mütbâa olarak kullanılır. Bina bu asrın orjinal yapılarından biridir. Kesme taştan yapılmış binaya bir kaç basamakla girilir. (Resim 14)

Dış kapı demir ve mermer kemerlidir. Üzeri alınlık gibi yay şeklinde devam eder. Kapının iki yanında muhafazalı iki pencere vardır. Girişteki üstü yarım tonozla kapalı hol bina cephesi boyunca uzanır.

Bir kapıyla girilen okuma salonu dikdörtgen şeklinde ve kubbe örtülü. Kapının iki yanında ikişer sütun vardır. Sütunlar kemerlerle bağlanır. Kemerlerin üzerindeki ve duvarlardaki pendentifle kubbeye geçilir.

Diğer üç duvar kemer halinde kavisle sona erer. Kubbe kasnağı altındaki iki sıra halinde üçgen levhacıklar salona süslü bir görünüm verir. Kubbe konağında yarım daire şeklinde sonuçlanan sekiz pencere vardır. Okuma salonu iki yana ikişer sütunla açılır ek kısımlarla dikdörtgen hale gelir. Salon önden yanlara doğru ek kısımlara çıkıntı yapar, bu dıştan hissedilir.

Resim No 14 Esat Efendi Kütüphanesi planı

Ön cephe dıştan kare şeklindedir. Çatı kısmında ise mukarnas vardır. Kubbe kasnağı dıştan eyep yükseltilmiştir. Kesme taş + tuğla ile yapılmıştır. Yapı eski halini muhafaza etmektedir. Oldukça küçük olan yapı ön cephe 8 m okuma salonu çıkıntılarıyla 11 m oluyor. Yani 11 x 13 ebatlarında bir yapıdır.

KOCA RAGIP PAŞA KÜTÜPHANESİ (TARİHÇE)

4. KOCA RAGIP PAŞA KÜTÜPHANESİ (TARİHÇE)

4.1. TARİHÇESİ VE GÜNÜMÜZDEKİ DURUMU

Beyazıttan Aksaraya inilen cadde sol tarafında yer alır. Dış görünüşü ve kitabesiyle bir camii izlenimi bırakır. 1761-1763 yıllarında mimar Mehmet Ağa tarafından yapılmıştır. Vakfiyesinde;

"Lâleli çeşme yakınında Koska mevkiinde, Nişancı Kemaleddin mahallesinde, 5497 zira saha üzerinde kurulu."

Kütüphanenin inşasına 10 Ağustos 1761 (8 Muharrem 1175) de başlanarak 2 Mart 1763 (15 Şaban 1176) da bitirilmiş ve halkın hizmetine açılmıştır. Gerçi bu tarihten altı ay evvel yani 30 Ekim 1762 (1 Rebi'a'l - âhir 1176)'da tanzim edilerek resmiyete konulmuş bulunan vakfiyesinde mevcut:

"....bi-inâyeti'llâhil Melîkûl-Mennân mededkâr-i tevkîf-i Rabbânî ile vücûd-pezir-i itmam ve tekmîl olan kütüphaneme...." kaydından kütüphanenin inşasının 20 Ekim 1176 tarihinde bitmiş olduğunu kabul etmek mümkün isede sonradan olan bir olay tarihi değiştirmiştir¹².

Kütüphanenin büyük kubbesi inşası bittikten sonra çökmüştür. Halk bunu hayra yormamış gerçekten de Ragıp Paşa kubbenin tekrar inşandan 40 gün sonra ölmüştür.

Kütüphanenin diğer yapıları olarak vakfiyede şu kayıt mevcuttur:

"....bir hazine-i kütüb, bir mesrûta, bir sîbyan mektebi, on dükkan, beş mahzen, dört göz helâ, beş abdest musluğu, iki sebil, bir büyük çeşme, bir mezarlık, ayrıca üç çeşme...."

Bugün bunlardan iki sebil, dört abdest musluğu hariç (bunlar mevcut fakat metruktur) diğerleri aynen mevcut olup, vakfının gayesine uygun şekilde umum hizmetleirndedir. Yalnız on dükkan kimi İstanbul Belediyesine, kimi Şahıs eline geçmiş durumdadır.

Bugün kütüphaneye sağ tarafında yedi sol tarafında on bir basamak bulunan mermer bir merdivenle inilir. (Vaktiyle iki basamakla çıkılan kütüphane girişinin Tramvay yolu inşası sebebiyle doldurulduğu saptanmıştır¹³. Kapının üst tarafında sülüs celîsiyle kabartma olarak kitabesi bulunur. Kapının çevresinde mermer bir çerçeve vardır. İki kanatlı olan bu kapıdan girilir. Giriş kapısının sağ ve solunda bulunan 10 dükkan 4'ü ile methalin üstünde 1954 yılından beri çocuk kütüphanesi olarak kullanılan Mekteb-i sibyen bulunur. Bu kısımdan sonra ön avlu gelir. Ön avlunun sağ tarafında büyük çeşme, bunun solunda ise abdest musluklarıyla helâlar yer alır. Avlunun sol tarafında ise Ragıp Paşanın hazinesi ve ailesinden olanlarla yakınlarının mezarları bulunmaktadır. Bu mezar grubunun hemen arkasında ise eskiden kütüphaneye bakmaktan sorumlu olan kişinin kaldığı ev bulunmaktadır. Bu yapı şu anda lojman olarak kullanılmaktadır. Arka kısımda ise bir bahçe ve kütüphanenin arka sınır duvarları bulunmaktadır.

Fakat şu anda arka duvarlar yıkılmış ve apartmanlar kütüphane sınırlarının içine girmiştir.

Sağ arka bahçede kazan dairesi toprak altında bulunmaktadır. Bu mekanın orjinal olduğu bahçe duvarı üzerinde bulunan baca ve dışarı açılan orjinal kapıdan tespit edilmiştir. Fakat yapıldığı zamanki fonksiyonu tespit edilememiştir.

4.2. KOCA RAGIP PAŞA'NIN TARİHSEL KİŞİLİĞİ:

Genelde bütün kaynaklar (yazma-basma) Ragıp Paşa'nın aslen İstanbul'lu olup 1698 (H.1110) da doğduğunu, Defterhane kâtiplerinden Şevki Mehmet efendinin oğlu olduğunu, onunda ilk tahsilini bitirdikten sonra babası gibi, Defterhane'ye kâtip olarak girdiğini yazıyor. Kısa bir süre sonra "Divan-ı Hümâyûn" kâtipleri zümresine terfi etti. Bu divanda çalışırken Arapça ve Farsça öğrendi¹⁴.

Yüksek öğrenimini tamamladıktan sonra ilk defa idare vazifeye M.1721 (H. 1134) İran'dan alınan toprakların ve topraklardaki emlâk ve akarın takibine memur edilerek Rêvan valisi Arifi Ahmet Paşa'nın maiyetine gönderdi. Oradan "Ordu-i Hümâyûn Re'isliğine" terfi ettirdi.

Şairliğindeki şöhreti, memuriyetteki başarı ve şöhretler takip etti. Sırasıyla M.1727 (1140 H.)'de Revan defterdarlığı M. 1730 (1143 H.) de Bağdat Defterdarlığı, M. 1733 (1146 H.) da Maliye tezkerecisi, 1735 (1148 H.) de Ordu Defterdarlığı ve Re'isülküttap vekâleti, aynı yılın kasım ayında ikinci defa olarak Cizye Muhasebecisi oldu. M. 1739 (1149 H.) Memuriyet vazifesi kalıcı olmak üzere İsakçı seferine gönderildi. Ocak 1737 (2 Ramazan 1149 H.) Sadrazam Mektupçuluğuna tayin edildi.

1741 yılı ocak ayı sonlarında Re'isül-küttâp oldu. Bu vazifede üç yıl kaldı. Gösterdiği başarılar üzerine 25 Nisan 1744 (11 Rebi'ü'l-evvel 1157) de üç tuğlu vezaret rütbesiyle Mısır Valiliğine tayin oldu.

1 Mart 1757 (8 Cemaziyülahir 1170) de Sadrazanlığa tayin edildi. Sadrazamlık görevini sürdürürken Sultan Mustafa III.'nün kızkardeşi Salihe Sultan ile evlenmek suretiyle devrin padişahına damat oldu. Ragıp Paşa hem bir devlet adamı hemde "Melikü'a-şu'are" yani şairlerin sultanı ünvanını kazanan bir şairdi.

Ragıp paşa, idari vazifelerle bulunduğu mahallenin imarı ile de meşgul olmuştur. İskenderiye'nin meşhur seddiri tamir ettirdiği, Antalya ile Halep arasındaki yol üzerine büyük bir köprü yaptırdığı, Külek boğazını, tahkim ettirerek, kule, derbent, bina inşa ettirdiğini, Tersaneyi islah ettirdiği Tophaneyi ve Mühendishane okulunu açtırdığını biliyoruz.

Bütün kaynakların, dürüst, namuslu çalışkan, haksever bir insan diye övdükleri koca Ragıp Paşa bilhassa harici işlerde hele Avrupa'nın o günkü durumuna çok iyi hakim olduğu için yabancı elçiler dahil herkes kendisine güveniyor ve saygı duyuyordu. 8 Nisan 1763 (24 Ramazan 1176) gününün gecesi saat 21'de zamanın tıp terimiyle "Da'i mü'l harâre ve dolâp" tabir edilen prostat hastalığından öldü. Namazı ertesi günü Fatih Camiinde kılındıktan sonra yeri kendisi tarafından yapılan kütüphanesindeki hazinesine gömüldü.

4.3. KOCA RAGIP PAŞA KÜTÜPHANESİNİN YÖNETİMİ

Koca Ragıp Paşa kütüphanesinin yönetimi hakkındaki bilgiler vak, fiyede geniş olarak verilmiştir. 1762 yılında Sadrazam Koca Ragıp Paşa tarafından tesis edilen Kütüphanenin amacı Vakfiyede açıkça belirtilmemiştir.

Kalemiyle Türk kültür ve edebiyatına hizmet eden Paşa, tesis ettiği bu kurumlarda Türk eğitim tarihi bakımından hayırlı bir iş yapmıştır.

Ragıp Paşa, vakfına önce vekilharcı mütevellî tayin etmekle birlikte, asıl mütevellî kendisidir. Vakıf mallarına bakma görevi sonradan evladına, evladının evlatlarına onlardan sonra azatlı kölelerine ve onların evladına bırakılmıştır. Ragıp Paşa, azatlı kölesinin soyunun bitişi ile açılacak mütevellîğe vakfın hakiminin oyu ve vakıf nazırının müsaadesiyle iyi vasıflara sahip birisinin geçebileceğini belirtir. Mütevellî günde 15, Kâtip 10 cabi'de 5 akçe alıyor, ayrıca gelirin onda biride aralarında pay ediliyordu.

Ragıp Paşa kütüphanesinde iki hafız-ı kütüp, iki yamak, bir kapıcı-türbeder bulunmaktadır. Bu kişiler becerikli, iyi ahlâklı, vazifelerini seven kişi niteliklerine sahip olmalıdır. Yerlerine durumu bilinmeyen işine, ilgisiz ve tecrübesiz kimseler tayin edilmeyip, görevliler başka yerlerde çalışmayacaktır.

Babası görevliydi diye hafız-ı kütübün ölümüyle açılan yere tecrübesiz çocukları gelemes. Göreve hakkı olan niteliklere sahip kişiler alınacaktır. Bir idare adamı olarak Ragıp Paşa evkaf idaresinin içine düştüğü perişanlığı görmüş ve hiç olmazsa kendi kurduğu bu müesseseyi bir keşmekeşten kurtarmak, kütüphaneyi usta ellerle yönetebilmek ve kütüphanenin yönetimini düzene bağlayabilmek için vakfiyesine bu şartları koymuştur ¹⁵.

Ragıp Paşa birinci hafız-ı kütübüne günde 120 ikincisine 110 akçe gündelik vermektedir. Aynı tarihte ve aynı vakfiyede Sibyen mektebinin hocasına ise 40 akşelik gündelik vermektedir. Bu husus o devirde bir kütüphaneci ile bir ilkokul öğretmenin maaş durumlarını ve kütüphaneye verilen değeri gösterir:

Ragıp Paşa kütüphanesinde kütüphaneci yardımcıları iki kişidir ve günde 15'er akçe almaktadır. Ayrıca birde kapıcı bulunmaktadır.

Kapıcı sabah ve akşam kütüphane kapılarını açıp kapar, kütüphane ve türbeyi hergün toz topraktan temizler, türbedarlık yapıp, çeşmelerin taslarının çalınmamasına dikkat eder. Bu görevlere karşılıkta günde toplu olarak 28 akçe alırdı.

Ragıp Paşa kütüphanesi Cuma günü hariç, haftada altı gün güneş doğuşundan bir saat sonra açılır, akşam gün batımına bir saat kala kapanırdı.

Ragıp Paşa kütüphanesinde okumak için olsun, kitap çoğaltmak için olsun kitaplar kesinlikle dışarı çıkartılamazdı. Kütüphanenin revizyonu her yılın muharrem ayında yapılırdı. Sayımda evkaf müfettişi, mütevellî, kâtib, hafız-ı kütüpler ve yamakları bulunur her kitap tek tek kontrol edilip sayılır, onarıma muhtaç olanlar tamir edilir, yeniden cilde verilirdi. (Vakıflar Evkaf müfettişleri bu görevlerine karşılık Ragıp Paşa vakfından kürk parası olarak 4800 akçe alırdı.

Ragıp Paşa geceleride kütüphanesinin muhafızsız kalmasını istemediği için, gece nöbetçi olarak kalacak görevliler için biri büyük, ikincisi küçük iki oda inşaa ettirmiştir.

Kütüphanedeki iki hafız-ı kütüp, iki yamak ve bir kapıcı dışındada diğer görevlileri ve maaşları şöyledir.

1 halifeye günde 10 akçe

1 hattat hocaya günde 40 akçe

1 muallim-ı sibyana günde 20 akçe

40 talebe günde 2'şer akçe (büluğ yaşına kadar)

ayrıca her çocuğa (birer, boğası kapama, birer iplik, alaca enteri birer boğası cintiye, birer fes, birer çift mes)¹⁶ ve pabuç, beşer para nalın parası, hocaya elbise için yılda 1200, halifeye 1000 akçe, mektebe her kış 1500 vakiye odun parası, mum yakacak zeytinyağ için günde üç akçe veriliyordu. Vakfın bütçesindeki çok ilgi çekici bir tahsisde öğrencilerin her yıl yapacakları kır gezisine harcanacak 2400 akçeydi. Ayrıca günde 10 akçeye bir katip ile 5 akçeye bir cabi (kiralaları toplayan) 10 akçeye de bir hamurkâr (hamurcu) görevlendirilmişti.

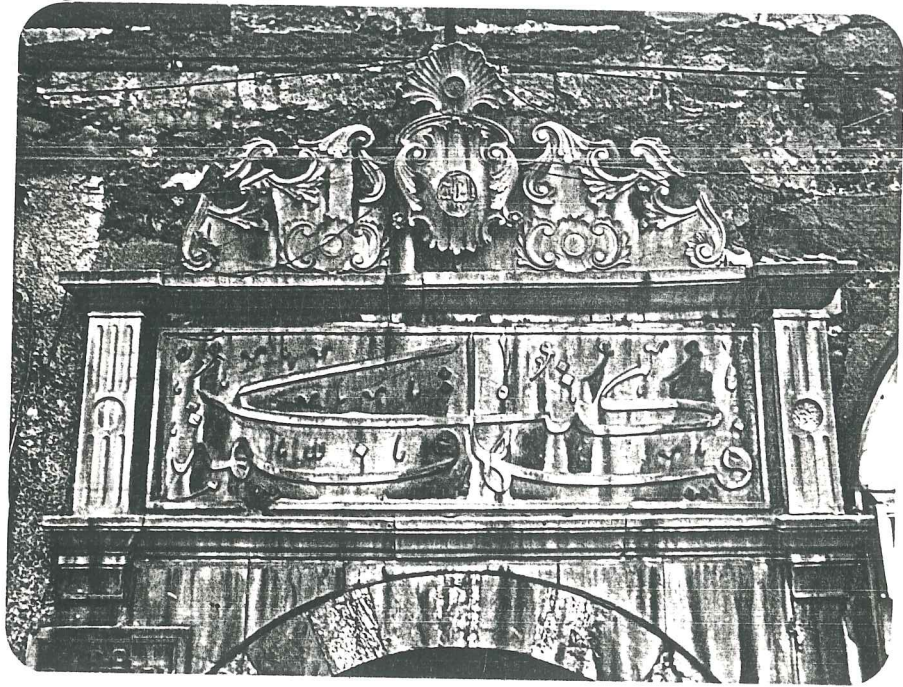
Bu kadar giderin gelirini ise Ragıp Paşanın vakfiyesinde bir bir saydığı vakıfların kirası ile Fatih vakfından ayrılan bir kısım tahsis teşkil etmekteydi. Paşanın vakıfları arasında 2 çiftlik, 6 bostan, g değirmen, 1 hamam, 2 çörekçi fırını, 1 arsa, 17 ev, 24 dükkan ve mahzen bulunmaktaydı.

Bu vakıflar İstanbul içerisinde olduğu gibi Yalovada da bulunmaktaydı. Bunların kiralalarını cabi toplar gelirin bir kısmını daha önceki vakıflara bir kısmını miriye (hazineye) kalanınıda (en büyük kısım) tesislere harcamak üzere mütevellîye verirdi¹⁷.

4.4. KÜTÜPHANE İLE İLGİLİ TARİHSEL KAYNAKLAR

4.4.1. Kitabeler.

Koca Ragıp Paşa kütüphanesinde binalara ait yani inşaaıyla ilgili iki adet kitabe bulunur. Bunlardan birincisi Ordu Caddesi üzerindeki giriş kapısının hemen üzerinde yer alır. Süslü celisiyle kabartma olarak "Fihâ Kütübün Kayyime" açıklaması; Burada değerli kitaplar bulunur. (Resim 15)

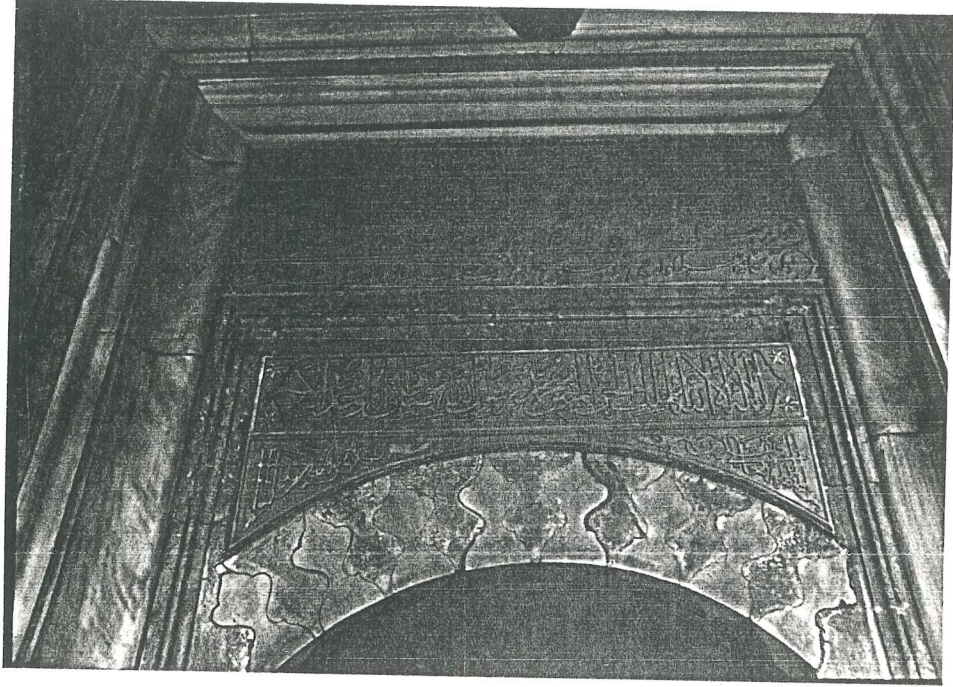

Resim No 15

Kitabe (Giriş Kapısı Üzerinde)

Üst kemer ortasında Barok üslubu yuvarlak mermer bir gölgelik ilave edilerek içerisine onarım tarihi olan 1782 yılı yazılmıştır.

Diğer kitabe ise kütüphanenin asıl kuruluş kitabesidir ki o da kütüphanenin giriş kapısının hemen üzerinde yer alır. (Resim 16)

Resim No 16 Kuruluş kitabesi

"Bu ilimler kütüphanesi Vezir Ragıp Paşa'nın vakfıyla ve Allahın yardımıyla 1176 yılında yapılmış bir bağıştır kelimeleri yer alır.

İtalyan gezgin, Rahip Toderini ise kitabeyi şöyle tercüme etmiştir;

"İlimlerin alet ve anahtarını kapsayan bu kıymetli kitaplar hazinesi vakıf yoluyla kurulmuş bina 1176 yılında tertemiz Allah Aşkıyla ve Allahın hoşuna gitmek amacıyla inşaa edilmiştir. Şeref ona, tazim ona, burunanın kurucusu mahkalı Sadr-ı âzam Mehmed'dir."¹⁸

4.4.2. Vakfiyesi

Araştırmalara göre vakfiyenin üç nüshası bulunmaktadır. Bu nüshaların başında Ragıp paşa kütüphanesinde bulunan yazma gelmektedir. Bu nüsha Ragıp paşa tarafından yazdırılmış ve kontrol edilmiştir¹⁹. Nüsha Y. 1337 no'lu olup 41.4 x 22.5 (30.2 x 14)cm boyutlarında, zenircekli, oyma nakışlı şemse ve salbekli, kırmızı meşin ciltli ve mıklepli, saykallı, filigranlı, saman rengi ve kalınca 27 varaklı ve 15 satırlı nesih yazılırdı. Serlvha çividi zemin üzerine yaldızlı kırmızı nakışlı ve mihrabiyeli pembe çerçeve ile çevrilidir, karşılıklı ilk iki sayfa çetvelleri dıştan kırmızı ve içten yaldız çizgi ile çevrili kalınca yaldız çetvellidir. Zahriyede Rumeli Kazaskeri Kâtipzade Mehmed Refi'in tasdik kaydı vardır. Sonuna ise H.1209'da vakfedilen bir tefşir haşiyesi kaydı eklenmiştir.

İkinci nüshayı vakfiyenin resmen aslı olan vakıflar Genel müdürlüğü Arşivi 12 No'da kayıtlı yazma teşkil etmektedir. Bu nüsha sırtı vişne çürüğü renginde, oyma şemse ve salbekli, üç sıra zençirekli ve mıklepli 43 x 23.2 (32.2 x 14.9)cm boyutlarında ciltli; sarımtrak, saykallı, yaldız cetvel ve duraklıdır. 28 varak ve 15 satırlı nesih yazı ile yazılmış olup sonunda Rebiülevvel 1176 tarihli istinsah kaydı vardır. Zahriyede Rumeli Kazaskeri katibzâde Mehmet Refi ile Anadolu Kazaskeri Şehülislam oğlu Seyyid Abdullah'ın tasdik kayıtları ve mühürleri bulunmaktadır²⁰..

Üçüncü nüsha ise yine Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinde Defter F. No 82'de kayıtlı olup renk ve tezhibi solmuş tamir görmüş, nakışlı şemse salbek ve köşebentli, 44.9 x 17.5 (33 x 10.2)cm boyutlarında meşin ciltlidir, yaldızlıdır. 6 b'de kütüphanenin birinci hâfız-ı kütü, b'ü Halil oğlu Veliyyüddin vardır. Bu nüshalardan Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi 12 No'da kayıtlı olan V, Ragıp Paşa nüshası R ve Vakıflar Genel müdürlüğü Arşivi defter F.No. 82 nüshası ile V1 kısaltmaları ile gösterilmiştir. V1 nüshasına istinsah itibariyle daha dikkatsizce yazıldığı göz önünde bulundurularak bir iki nokta hariç varyantlarda yer verilmemiştir. Ragıp Paşa nüshasının varak çokluğu dolayısıyla her beşinci varakı metinde gösterilmiştir. Varyantlarda, "... " işareti o kelime veya kelimelerin ilgili nüshada bulunmadığı göstermektedir.

4.4.3. Hadikat-ül Cevami

Kitabın II. Cildinin 8. sayfasında "Kütüphane Mescidi" başlığıyla yer alır.

Mescit Sadrazam Ragıp Mehmed Paşa (Koca Ragıp Paşa) tarafından yaptırılan kütüphanenin dışında bulunan mihraplı bir sofadır.

Birinci Hafız-ı kütüb (kütüphane Müdürü) olanlar Mescidin imamlığını da yaparlar. Mescid de kütüphanenin açık olduğu günler (bazı nüshalarda kütüphanenin açık olduğu haftada beş gün) sadece öğle namazı kılınır.

Ragıp paşa'nın kızı ve Vakfın ilk mütevelliyesinin gayreti ile imamlık vazifesi de ücreti de) tesbit edilmiştir.

Kütüphane için Neves efendi şu tarihi söylemiştir.

Bî nukat nusha-i tefsiri gibi Feyzînin

Nevresâ takına bu matla' tarih seza

Bu kitâbhaneyi Allah için itti ihya

Sadr-ı Hurşid-i alem Hazret-i Ragıp paşa

Ragıp paşa kütüphanesinin avlusunda ayrı bir yerde kallavîli bir mezar taşı altında sonsuzluk sandukasında yatmaktadır.

Altı yıl sadrazamlık yapmış olup vefatına şu beyit tarihtir.

Bu tarih-i musumma'la dil oldu nâgehan mülhem

Gidüb Âgâh kaldı nâm-ı Ragıp ehl-i irfana²¹.

Ana yol üzerindeki okulu, kabrine bitişik bir pencerede iki musluk sebili vardır. Balat'da Tahta Minare Civarındaki tek hamam da bu vakfın gayrimenkullerindendir.

Mahallesi yoktur. (Koska-Lâleli civarı)

Ragıp Mehmed Paşa 1110'da (Miladi 1698/99) doğmuştur. Defterhane Kâtiplerinden Ahmed Efendi adlı bir zatın oğludur. Gerekli öğrenimini yaptıktan sonra 1135'de (Miladi 1722/23) Tiflis'in yazımına memur edilmişse de araya vardığında şehrin yazımının Revan'ın ele geçirilmesiyle bağlı olduğu görüldüğünden herhangi bir görev yapmamış, 1137 de (Miladi 1724)25) Arifi Ahmed Paşa tarafından Revan ele geçirilince kendisine Tahrir Defterdarlığı da havale edilmiştir. Daha sonra Seraskerler (ordu komutanları) yanında Reislik ve Defter Eminliği vekâletleri ile görevlendirilmiştir. Bu sıralarda meydana gelen ihtilâl nede-

niyle bir hayli zor günler geçirmiş ve nihayet Bağdad Valisi Ahmed paşanın yanına varabilmiş ve orada paşa'nın iltifatlarına nail olmuştur.

1142'de (Milâdi 1729/30) İstanbul'a çağrılarak Maliye ve cizye işlerinde görevlendirilmiş, İran, Rus ve Avusturya ile olan müzakere-lerde Devlet Namusunu koruduğu cihetle Mektupculuğa tayin edilmiştir.

1153'de (Milâdi 1740) Reisülküttab (Dışişleri bakanı) 1157'de (Milâdi 1744) Vezirlikle Mısır, 1161'de (Milâdi 1748) Aydın valisi olmuştur.

1168'de (Milâdi 1754/55) de Rakka memuriyetiyle İstanbul'dan uzaklaştırılmışsada aynı yıl Haleb Eyâleti, 1170 Rebiulâhırında da (Milâdi Aralık 1756) Şam valiliği ile ödüllendirilmiş, üç gün sonra da Sadrazamlığa getirildiği gibi Cihan Padişahının (III. Mustafa) kız kardeşi Saliha Sultan'la evlendirilerek şânı yüceltilmiştir.

1176 Ramazanının yirmi dördüncü günü âhirete göçtü

4.4.4. Seyahatnameler

Koca Ragıp Paşa kütüphanesi kurulduğu yıllardan itibaren özellikle batılı bilim adamlarının dikkatini çekmiştir.

Görülebilen bütün yabancı eserlerde halkın hizmetine bir kütüphane açan Ragıp Paşa'nın bu davranışı övgüyle ve çoğunda hayranlıkla karşılanmıştır.

Ragıp Paşa kütüphanesinden eserinde söz açan ilk batılı yazarlardan biri ve belki birincisi Baron De Tatt'tur. Türk ve Tatarlar hakkında meşhur hatıralarını toplayan kitabında Baron de Tott, Ragıp Paşa'nın cehaleti yok etmek, kendinden sonra edebiyata karşı duyduğu ilginin şahidini bırakmak amacıyla ve kendi parasıyla inşa ettirdiği büyük kubbeli bir bina içinde bir genel kütüphane gibi İstanbul'da başka bir kütüphanenin bulunmadığını ilave eder²², sözlerini;

"Vezirin toplayıp bu anıt binaya bağışladığı Arapça, Farsça 1900 yazma eser, kütüphanenin ortasındaki merkezi kubbenin altında bulunan şebekenin çevrelediği kitap raflarının üzerine sıralanmıştır. Bu depoyu bir kütüphaneci muhafaza eder. Halkın muayyen saatlerde kütüphaneye girme hakkı vardır."

diyerek bitirir. XVIII. yüzyılın ikinci yarısında İstanbul'da bir kültür gezisi yapan İtalyan Rahip Toderini, Ragıp Paşa kütüphanesinin de - gerini kabul etmekle beraber Baron de Tott'un bu kütüphaneden önce İstanbul'da kütüphane bulunmadığı söylemesini haklı olarak kabul etmez ve Baron'u Türk edebiyatını bilmezlikle itham eder²³. "Türklerin edebiyatı üzerine" adlı eserinde İstanbul kütüphaneleri üzerinde tek tek dururken Toderini Ragıp Paşa kütüphanesi için 15 sayfalık bir bölüm ayırmıştır. Şöyle anlatır;

"... Bu kütüphane diğerlerinden daha zarif ve daha müzeyyendir. Ben onu hazla seyrettim ve dikkatle inceledim. Binanın ortasından yan tarafları dört küçük kubbeye çevrili demirli güzel mermer sütunla desteklenmiş ve iyice aydınlanmış bir büyük kubbe yükselir. Duvarları kırmızı beyaz renklerle çiçekler vazolar ve kitabeler nakşedilmiş güzel çinilerkepler. Salonun ortasında kitapların bulunduğu dolapları muhafaza eden yaldızlı nakışlarla kapatılmış ceviz ağacından yapılmış niçlerde güzel deri muhafazalı kitaplar vardır."

Meşhur Osmanlı İmparatorluğu tarihi yazarı Hammer'de eserinde Ragıp Paşa kütüphanesinden hayranlıkla bahseder ve kütüphanenin temel atma gününde olan bir olayı anlatır;

"... Paşanın kütüphanesinin temeline ilk taşı koyduğu gün yani 13 Ağustos 1761 günü civara bir yıldırım düşmüş, Lâleli ve Valde Camiilerin minareleri hasara uğramıştır."

Hammer bu büyük kütüphane binasının ve mektebin 18 ayda tamamlandığını yazar ve şöyle devam eder;

" Ragıp oraya sarayından toplayabildiği kitapları nakletmiş yeni kütüphaneye müdür ve katip tayin etmiş, kütüphanelerin mektebin hoca ve kalfasının maaşları, mektepte meccanen okutulup beslenen kırk talebenin tahsil masraflarını da üzerine almıştır. İstanbul kütüphanelerinin hiçbiri Ragıp Paşa kütüphanesi gibi zevkle tezyin edilmemiştir. Kubbenin tepesinden sarkan dökmeden yapılmış süslü avizeler, salonun çeşitli yerlerindeki dine ahlâka uygun kitabeleri aydınlatır. Bunlardan

biride, Fiiller başlarken niyete göre takdir edilirler, Orta kapı tarafındaki başka bir kitabede; Bana ancak Tanrı yol gösterir. Üçüncüsünde ise şu yazar; Allah adına, Duvarları bütün çevresini yıldızlı harflerle Basiri'nin Peygamberi öven meşhur kasideleri kuşatır."

diye sözlerini bitirir²⁴.

KÜLLİYE'Yİ OLUŞTURAN YAPILARIN
MİMARİ BİÇİMLENİŞİ

5. KÜLLİYE'Yİ OLUŞTURAN YAPILARIN MİMARİ BİÇİMLENİŞİ

5.1. KÜLLİYENİN YERLEŞİM DÜZENİ (Resim 17)

Girişte Sibyen mektebi bulunur. Bu Ordu Caddesi üzerindeki cep-
hededir. Bunun altında 4 adedi kendi konturunda olmak üzere 10 adet
dükkan bulunmaktadır.

Giriş kapısını geçince ön Avluya karşılaşılr. Burada tam kar-
şıda kütüphane binası bulunmaktadır. Bina tam giriş aksına göre yer-
leştirilmiştir. Bu avlunun sağ tarafında bir duvar çeşmesi, hemen ya-
nında da sarnıçlar ve helâlar bulunmaktadır.

Avlunun solunda ise Mezarlar ve Türbeler yer almaktadır. Bu kısı-
m külliye'nin kuzey bahçesini oluşturmaktadır. Torbe yola yakın ola-
rık yerleştirilmiş ve caddeye, dükkanlar arasında kalan demir şebekeli
bir pencere koyup iki yanına sebil yerleştirilmiştir. Fakat bugün
metruktur.

Türbeler ve mezarlar grubunun hemen arkasında Meşruta ev deni-
len yapı bulunmaktadır. Buradan da Doğu cephesi olan arka bahçeye ge-
çilmektedir.

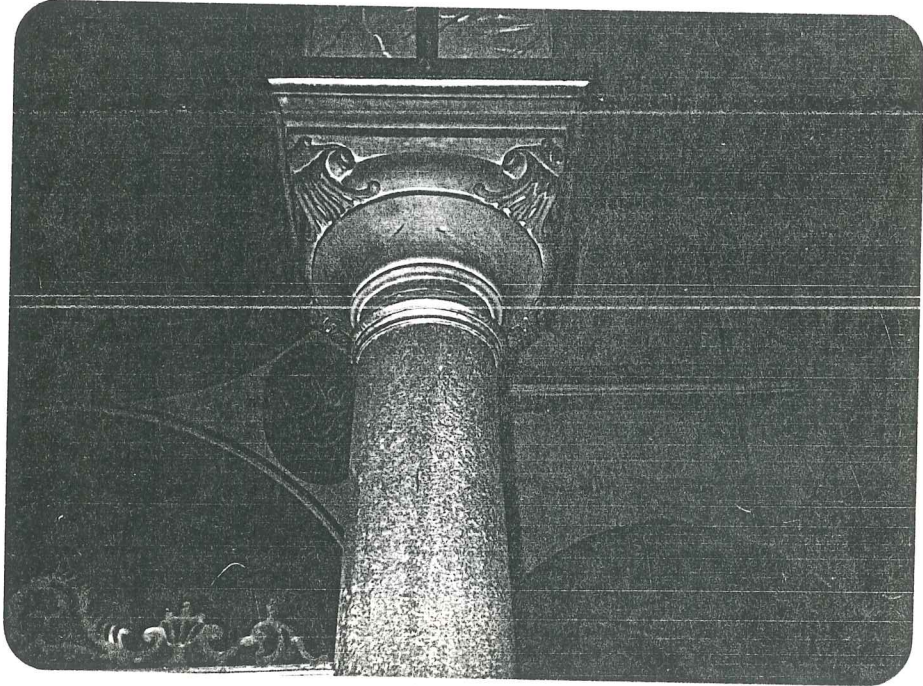
Külliye üç bir taraftan duvarlarla çevrilmiştir. Kuzey duvarı-
nın üzerinde bir su terazisi Güney duvarının üzerinde ise bir ateş ba-
cası bulunmaktadır. Doğu duvarı ise günümüzde mevcut değildir.

Dışta kapalı ve oksidal bir planlamaya gidilmiş avlulu ve bah-
çeli bir düzen ortaya çıkarılmıştır.

5.2. KÜLLİYE'NİN MİMARİ ÜSLUBU

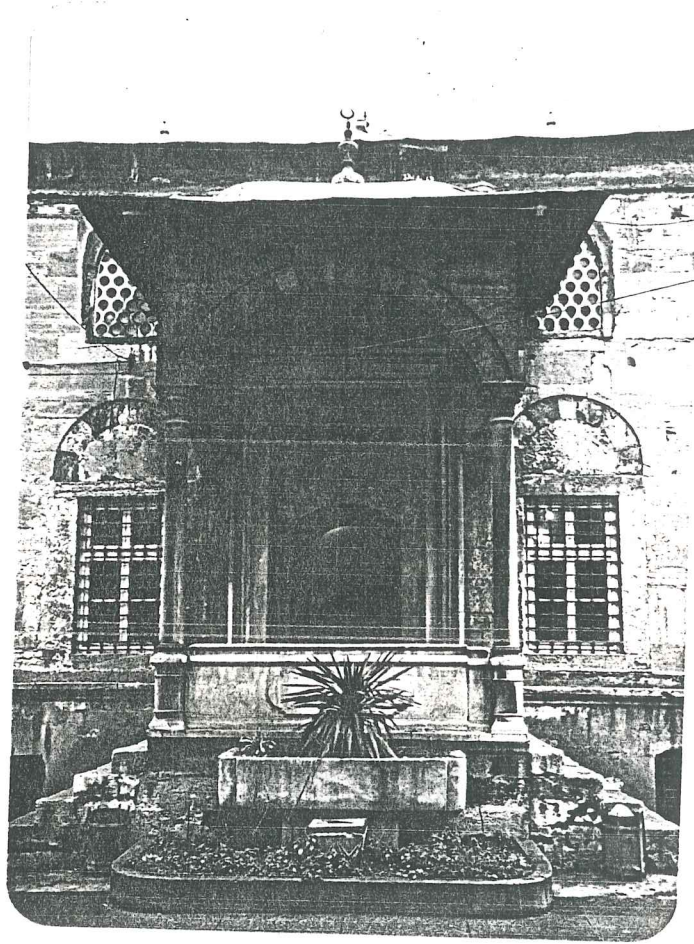
1762 tarihli Koca Ragıp Paşa kitaplığı giriş kapısının barok şekillenmesi, saçaklarının genişlemesi ve iki simetrik kısma bölünen merdivenli girişi dışında başka yerde kendini göstermez.

Kütüphanede kullanılan sütun başlıkları, bu dönemde sık sık rastlanan tipdendir. Daha önce kullanılan kompozit başlıkların yerini alan bu başlıklar, yivli koni gövdesi biçimindedir. Bu tipin çeşitleri vardır. Ragıp Paşadakiler torelerle tamamlanır. İyonik başlık çeşidi gibidir. 18)

Resim No 18 Kolon Başlığı

Kitaplığın dış avlu kapısının üzerindeki yazıt III. Mustafa devrinde süslemenin ulaştığı aşamayı örnekler. Burada korniş ve plastr gibi yapısal unsurlar kullanılmışsada bunlar tektonik ilişkiler içinde bir araya getirilmemiştir. Kompozisyon yüzeyseldir. Çerçevenin dış kenarları, dolamaya başlayan kıvrım yaprak ve "C" şeklinde profilli eğrilerle kesinliklerini yitirmişlerdir. (Resim 19)

Resim No 19 Kütüphane giriş kapısı

Yazıtlarda tarihi içeren madalyon yansıtılmış, çifte okant yaprağından bir dairenin içine alınmıştır. Yassıtılmış akant motifi Ragıp Paşa sebilinin temel bezemelerindendir. Zaten sebilde karşımıza çıkan kompozisyon, tümüyle III. Mustafa devri için belirleyicidir. (Resim 20)

Yivli plastrler (yivler bazen ortadan yuvarlak bir madalyonla simetrik olarak bölünürler) bırakılmıştır ya da eksen üzerinde duran, yüzeysel karakterlerde bir kabuk motifi veya bir akant yaprağıyla bezenmiştir²⁵. (Resim 21)

Resim No 20

Okuma salonu çıkış kapısı üstü.

Resim No 21

Sebil (Ordu Caddesinden)

5.3. KÜLLİYEYİ OLUŞTURAN YAPILAR

5.3.1. Kütüphane Binası

5.3.1.1. Mekan Tasarımı

Avlunun güney tarafındaki, sağında ve solunda yedişer basamak bulunan bir merdivenle çıkılan ön balkon vardır. Arka tarafı kütüphaneye duvarına ön tarafı da baklavalı başlıklar taşıyan iki sütüne dayanan bir şehnişin şeklindedir.

Buradan iki kanatlı bir kapıdan günümüzde kütüphane memurları için ayrılan ve vaktiyle kütüphane memurları ve Sıbyan mektebi hocaları için namaz kıldıkları (mescit) bir sofaya girilir. 9.25 x 3.75m. boyutlarında olan sofa ortası ayna tonoz yerler ise kubbelerle kapatılmıştır. Aynı tonozun ortasından tahtadan yapılmış olan kandil sarmaktadır.

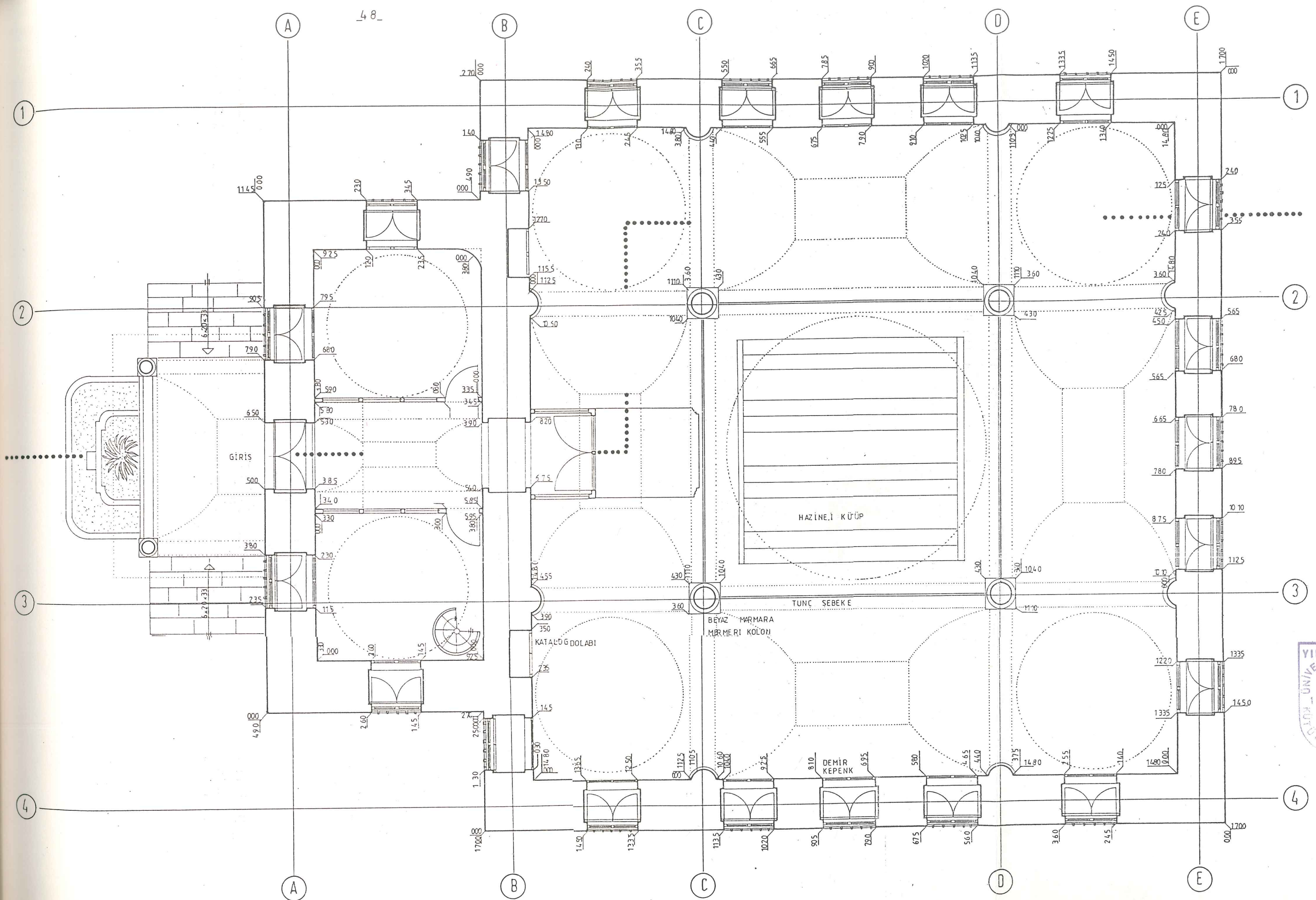
Kütüphane kısmı bir kenarı 14 metre olan bir kare şeklindedir. Duvarlar 18. yüzyıl Avrupa üslubu çinilerle kaplıdır. Üst tarafları mermer üzerine kabartma kalem işleriyle süslüdür. Bunun hemen üzerinde yine çiniler yer alır.

Dört cephe üzerinde toplam 17 altta, 17 üstte 34 adet pencereden günün her saatinde ışık ve hava alabilir. Bu kısmın üstü, biri büyük ki tam ordada yer alır 4 adet küçük kubbe ve küçük kubbelerin arası ayna tonoz olarak kapatılmıştır. Her kubbe ve tonozun içinden sofadan olduğu gibi üzeri ayet yazılı tahta kandiller bulunur.

Büyük kubbeyi dört büyük sütun taşımaktadır. Bu sütunlarla ise her kenarı 570 m olan ve yüksekliği de 3.5 metre olan süslü bir tunç sebekenin oluşturduğu dörtgen şekilde "Hazine-ı kütüp" bulunur.

Kitaplar, bu kısmın içinde, üç sıra halinde olan camekanlı dolaplardır.

Aksidal ve simetrik bir plan özelliği taşıyan mekanda kitaplık orta kısımda olduğu için okuyucular pencereye yakın oturacaklar böylece ışığı daha iyi alabileceklerdir.

ZEMİN KAT PLANI (RÖLÖVE) ÖLÇEK: 1/50 0 5m

Zemin katın altında ise 5 göz oda ve bir koridordan oluşan mahzen katı yer almaktadır. Güney cephesindeki bir kapıdan merdivenle girilir. Koridor üzerine dizilmiş olan odaların 1 ve 3 numaralı olanla 4 ve 5 numaralı olanları büyüklükleri aynıdır. İki numara ise değişik ölçülerdedir.

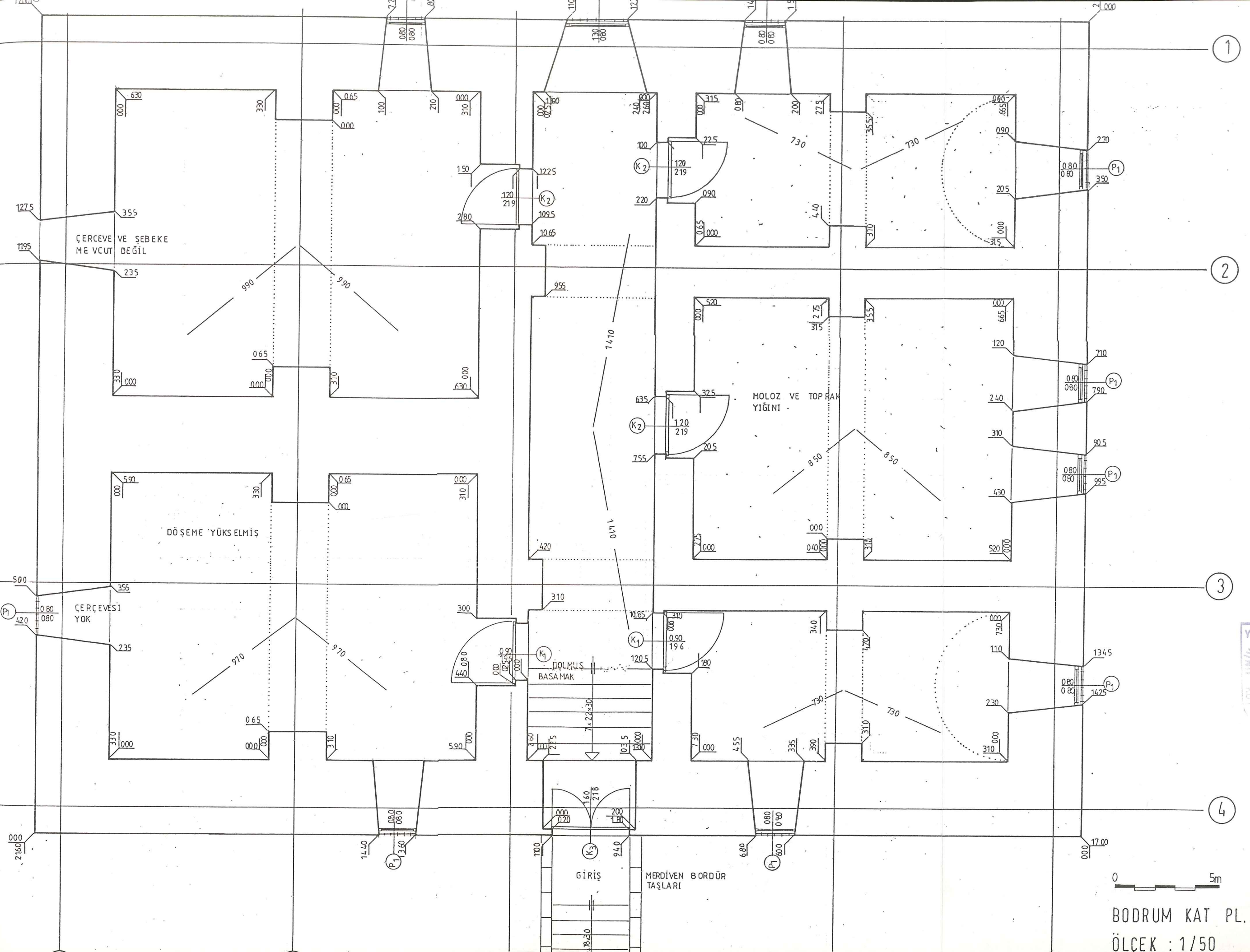
Koridor 2.65 x 13.75 metre ölçülerindedir. Aydınlık olması için giriş kapısının tam karşısı olan kuzey duvarına diğer pencerelere nazaran daha büyükçe bir pencere açmışlardır. Koridorun üzeri tonozla kaplıdır, tonozlar iki adet perkitme kemerine oturtulmuştur.

Odalara nişli bir demir kapıyla girilir. her kapı girişinde birer eşik bulunmaktadır. Tavan mesafesi yüksektir. Bütün odaların üzeri tonozla kapatılmış ve her odanın ortasına perkitme kemeri yerleştirilmiştir.

Tuğla duvak üzeri kerpiç sıva ile oluşturulan duvarlar dışta 1.50 metre içte ise 1.10 metreye düşmüştür. Döşemeleri mermer olan odaların aydınlatmaları için 2 şer 3 er pencere açılmıştır.

Işığı bir hüzme olarak içeri veren ve mekanlarda ilginç bir hava yaratan pencerelerin önü demir kapankli ve şebekelidir.

Bodrum katı bugün metruk durumda bulunmaktadır.

5.3.1.2. Strüktürü

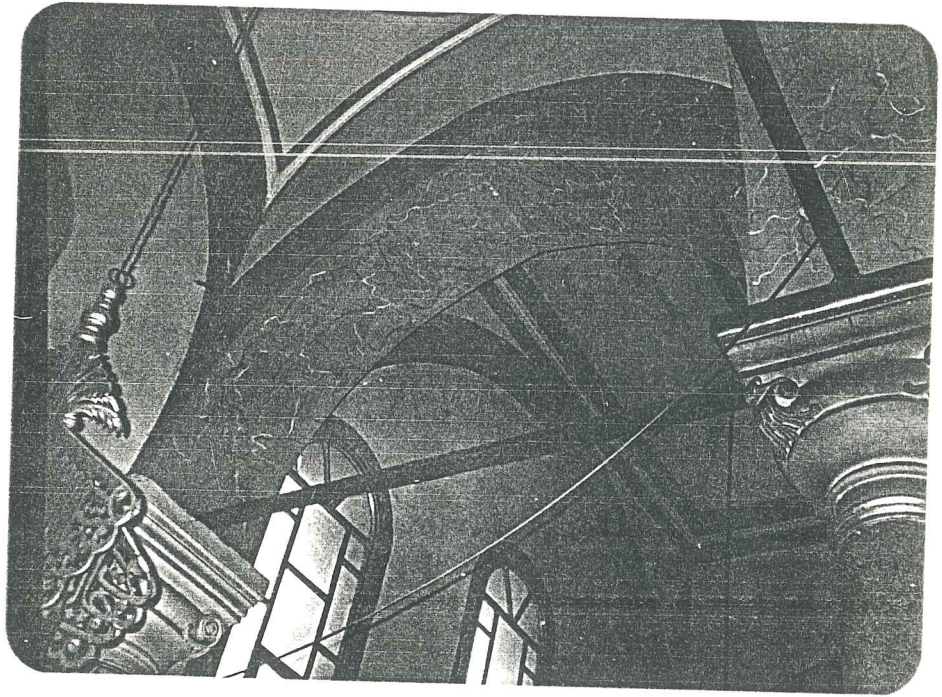
Ragıp Paşa kütüphanesinde Osmanlı klasik taşıyıcı sistemini hemen okuyabiliyoruz. Dış duvarlar Bodrum katta temel vazifesini görmektedir. Kalınlığı 150 metredir.

Bu duvar üste doğru çıkınca incelmekte ve kütüphane salonunda 1.10 metreye düşmektedir. İç bölme duvarları 70 cm'lik duvarlardır. Duvarlar tuğladan yapıлып üzerinde kireç sıva bulunmaktadır.

Orta mekan ana kubbesini dört adet sütun tarafından taşınmaktadır. Bu kolonların üzerinde bulunan dört adet kemer yükü eşit şekilde yayar. Kemerlerin kalınlığı da 70 cm'dir. (Resim 24)

Yan kubbeleri ve tonozları ise dış duvarlar içine yarı gömük n pozisyonda duran ve orta mekandaki kolonlarla ilişki sağlayan kolonlar taşımaktadır.

Sistemde bir bozukluk göze çarpmaz bunun nedeni ise temel duvarlarının hava olmasıdır.

Resim No 24

Strüktür (Taşıyıcı kemerler)_

5.3.1.3. Yapım Malzemesi

Taş anıtsal mimarinin asıl malzemesi olarak Osmanlı mimarisine girmiştir. Klasik dönemde olgunluğa erişen bu malzeme, taşıyıcı olarak sistemi ayakta tutmuştur.

Ragıp Paşa kütüphanesinde Osmanlı mimarisinin en önemli taşı olan küfeki taşıyla karşılaşırız. Almaşık duvar tekniğinde yapılan duvarlarda taşlar, kesme taştan oluşturulmuştur.

Taşıyıcı sistemi oluştururken kullanılan orta mekandaki dört kolonu Mermere mermerinden yapmışlardır. Alt ve üst başlıkları da mermerdir.

İç duvarlar tamamıyla sıvalı üzeri boyanmıştır. Taş duvar dokusuyla karşılaşılmaz. Döşemede de marmara mermerini kullanmışlardır.

Demiri, şebekelerde ve onun hemen arkasındaki pencere kepenklerinde kullanmışlardır. Döğme tekniğinde oluşturulan bu malzeme günümüze kadar çok iyi korunmuştur.

Örtü sistemi tamamıyla kurşundan oluşturulmuştur. Saçaklar ise üzeri sıvalı Barok saçaklardır.

Tuğlayı almaşık duvarda kullandıkları gibi dış cephede pencere kemerlerini oluşturmada ve kemer içini bezemede de kullanmışlardır.

5.3.1.4. Örtü Sistemi

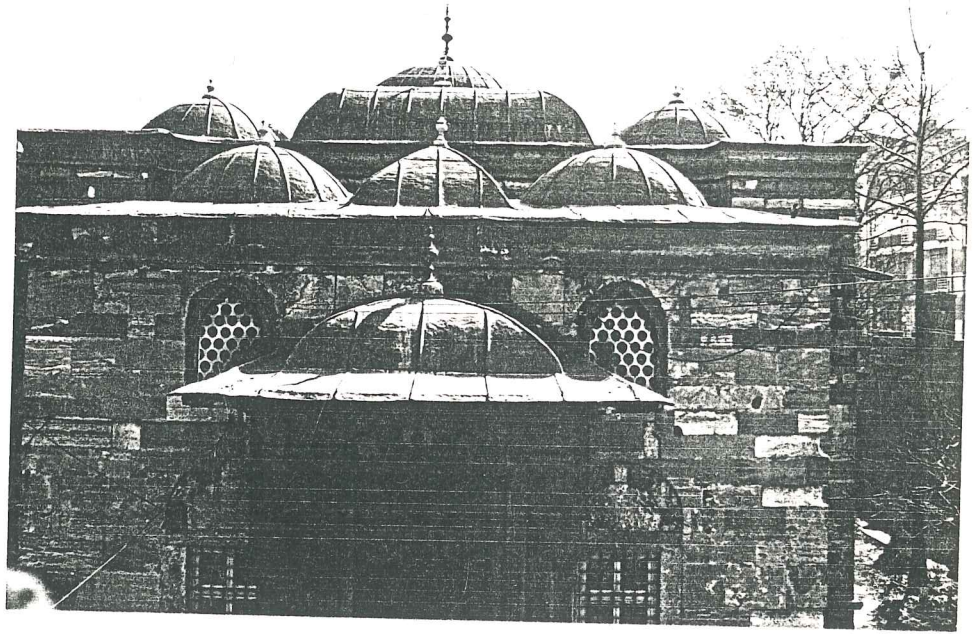
Yapıda, kütüphane salonu bir büyük kubbe, dört küçük kubbe, dört adette aynalı tonozdan oluşmuştur. Mekan 14 x 14 metredir. Fakat tek kubbede geçilmemiştir. Ana kubbe 6.00 metre çapındadır ve dört sütun üzerindedir. Planlama gerçekleştirilirken ana kubbeyi merkez kabul edersek aynalı tonozlar tam kubbenin merkezine dik konumda yerleştirilmiş küçük kubbeler ise köşelerde yer verilmiştir. (Resim 25)

Ön taraftaki mescit kısmında ise ortak bir aynalı tonoz kenarlarda ise kubbe kullanılmıştır.

Bütün sistem kurşunla kaplı ve içleri sıvalıdır. Sistem çok iyi dengelenmiş ve göze hitap eden bir kompozisyon ortaya çıkmıştır.

Kütüphane salonunda bulunan kubbeler 3.80 metre çapında, aynalı tonozlar ise 6.00 x 3.75 boyutlarındadır.

Giriş kısmındaki kubbeler 3.75 metre çapında tonoz ise 3.75x1.75 metre boyutlarındadır.

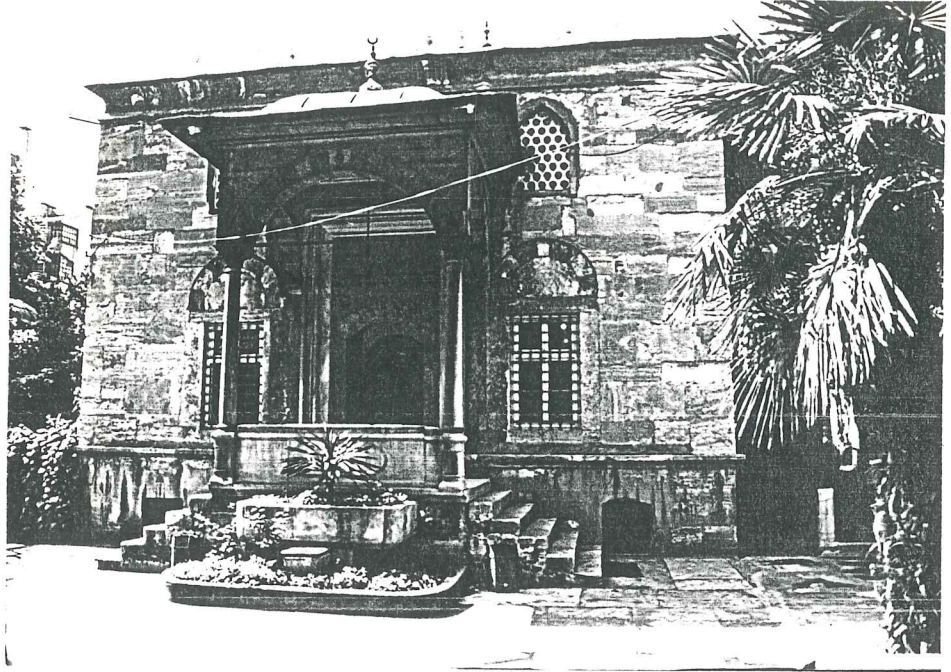
Resim No 25

Giriş cephesinden kubbeler

5.3.1.5. Cephe Biçimlenişi

BATI CEPHESİ (GİRİŞ CEPHESİ) : Cephe iki kısımdan oluşmuştur.

1. si giriş kapısı ve Mescit kısmının oluşturduğu bölümdür ki bu cephe 11.50 metredir. İkincisi ise arkadan gözüken kütüphane salonunun cephesidir. Cephenin toplam uzunluğu 16.90 dır. (Resim 26)

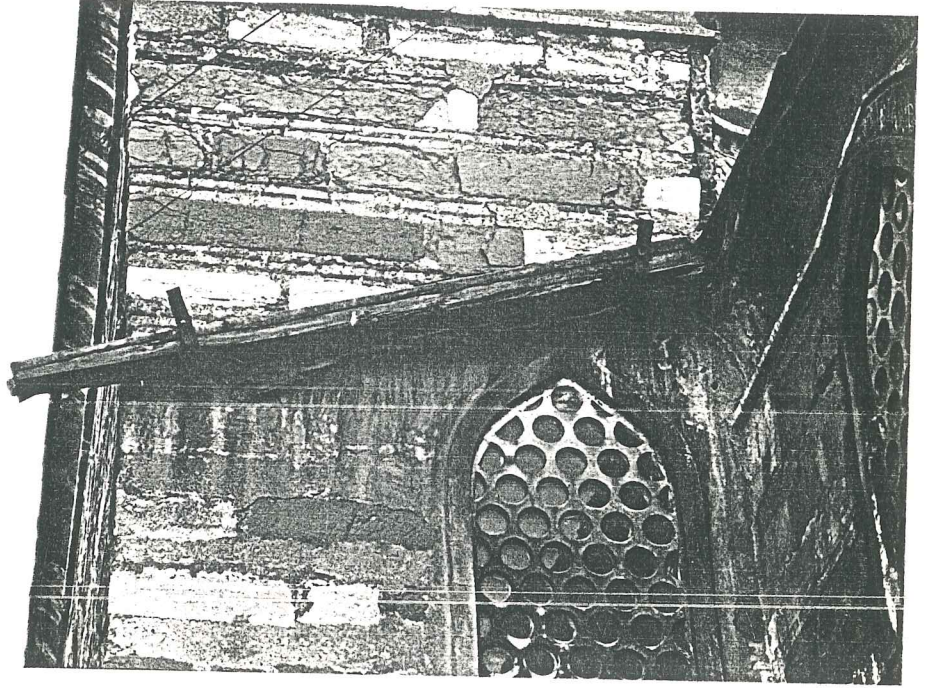
Resim No 26

Batı cephesi (Giriş cephesi)

Giriş kapısı tam orta aksta bulunmaktadır. Kapı önü mermer sahanlık ve ona çıkılan mermer merdiven hemen göze çarpar. 4 adet pencere dörtde tepe penceresi bulunmaktadır. Pencere üstü kemerlerinde belirli bir karakter yoktur. Yuvarlak kemer ile sivri kemeri beraber kullanmışlardır. Cephede genelde kesme taş duvar örgüsü görülür fakat

üst noktalarda almaşık duvar örgüsüyle karşılaşırız. Bu da bize cephe üzerinde çalışılma yapıldığını anlatır.

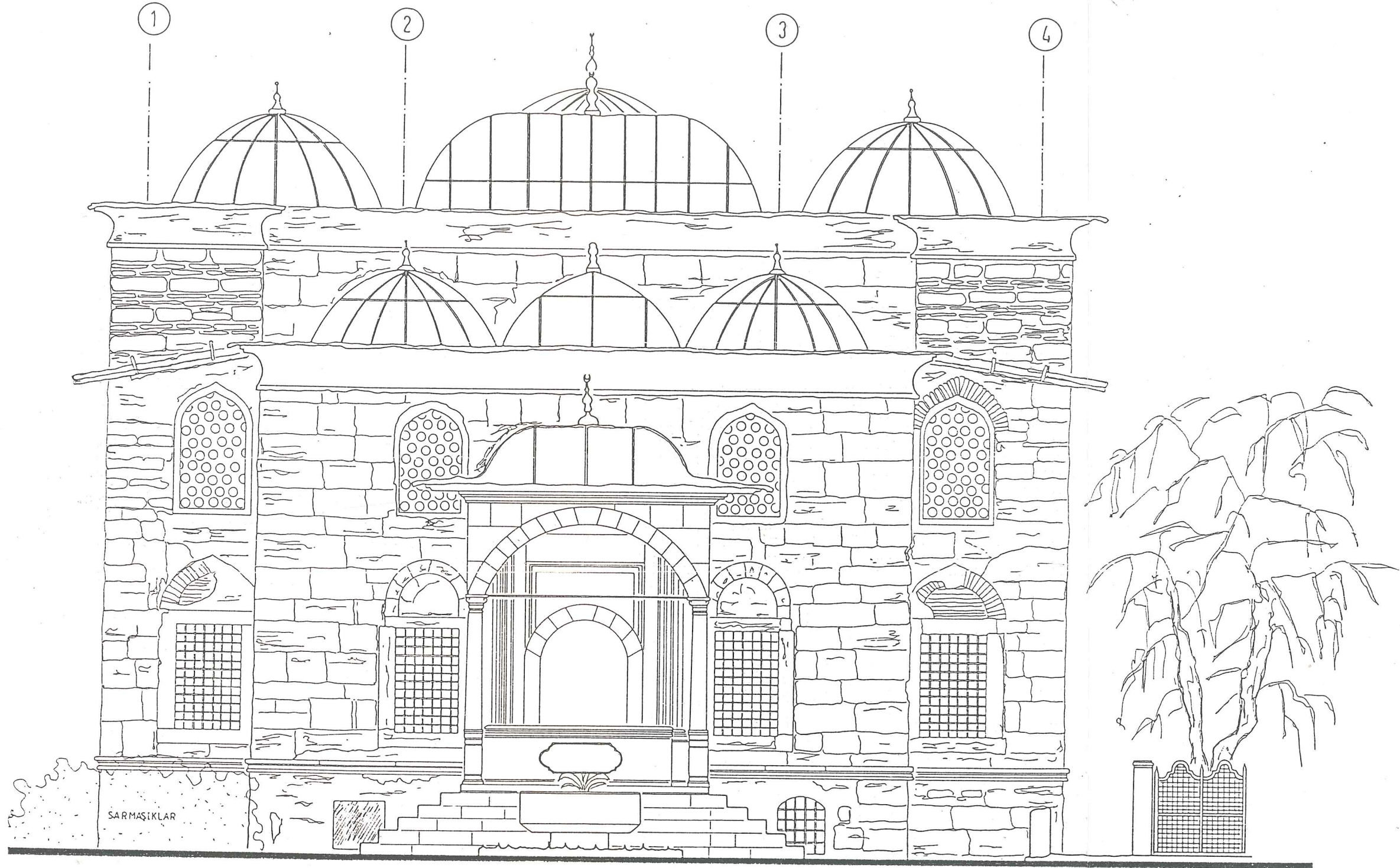
Kütüphanede döşeme hizasında bir taş silme kullanılmıştır. Cephenin birinci bölümündeki örtü sisteminin şeklini almak için yapılan ve orjinalliği tespit edilemeyen ahşap üzeri kurşun kaplı her iki kenardada kullanılan çörtenler bulunmaktadır. (Resim 27)

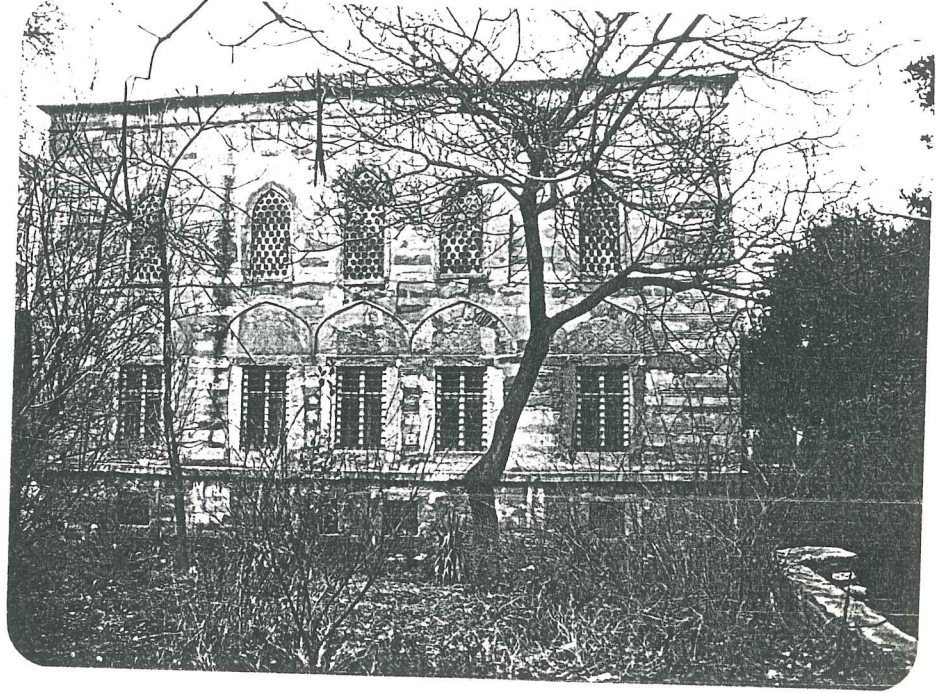
Resim No 27 Çörtenler

Pencere üstü kemerlerini tuğla malzeme kullanarak yaptıklarını araştırmalarımızdan anlıyoruz. Bodrum katı pencerelerindeki doğrama şebeke ve demir kepenklerin büyük bir bölümü mevcut değildir.

Tepe pencerelerinin sövelerinin hepsi beton malzeme ile tamir geçirmiştir. Alt kattaki pencereler ise doğramaları ve şebekeleriyle orjinaldir.

DOĞU CEPHESİ: Yapının arka cephesini oluşturmaktadır. Üzerinde beş adet normal pencere beş adette tepe penceresi bulunmaktadır. Bodrum katına ait ise dört pencere vardır. Pencereleler şebekeli tepe pencereleri ise revzenlidir. (Resim 29)

Resim No 29

Doğu Cephesi (Arka Cephe)

Pencere üstlerinde bulunan kemerlerin hemen hepsi onarım görmüştür. Tuğla kemer ve kemer içleri yine tuğla tezyinatı şeklinde oluşturulan kemerler, müdehaleler neticesinde bozulmuş ve eski görüntüsünü yitirmiştir.

Tepe pencerelerinde de onarımlar hemen göze çarpar, cephe yapılış tekniğinde onarılmamıştır. Almaşık duvar tekniğinde yapılan uygulama onarımda yerini kesme taş duvara bırakmıştır. (Resim 30)

Kesme taş duvar arasında kalan tuğla sıvalarının da üzeri sıvanmış ve cephe karakteri tamamen bozulmuştur.

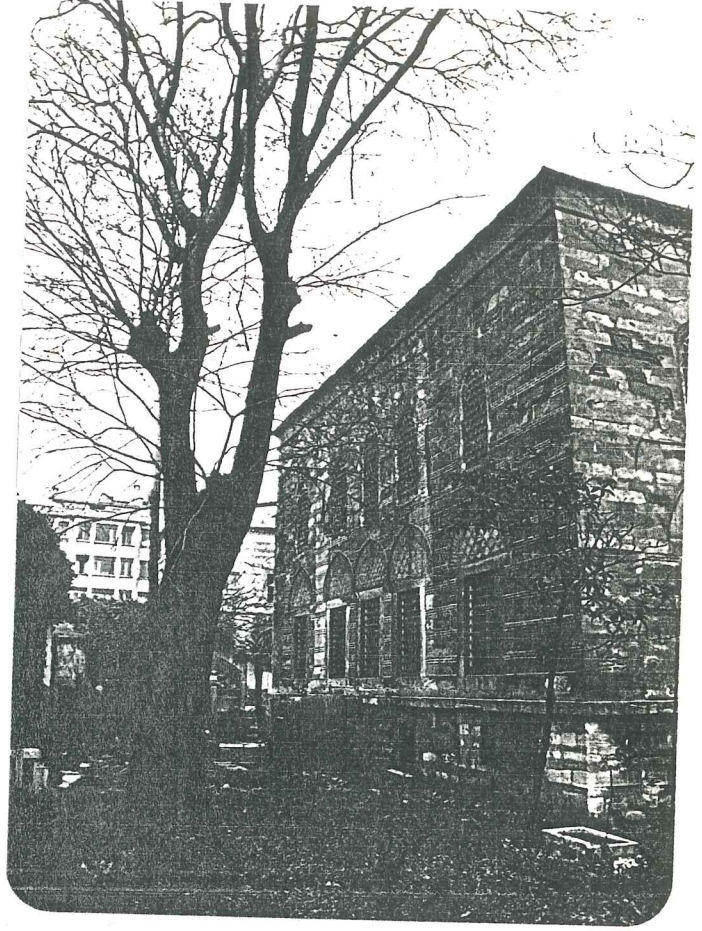

Resim No 30 Tepe pencereleri ve kemerler

GÜNEY CEPHESİ: Diğer cephelerdeki duvar özellikleri taşır. (Resim 31) Burada bodrum iniş kapısı bulunmaktadır. Yedi Basamak inilerek kapıya ulaşılır. Yeni kapı cepheye göre gömülü durumdadır. Kapı üzeri yuvarlak taş bir kemerle geçilmiştir. (Resim 32)

Cephede beşi okuma salonu, biride giriş revağına ait altı alt ve altı tepe penceresi bulunmaktadır. Bodrum katına ait iki pencere vardır.

Taş eskimleri ve yosunlaşma cephede göze çarpan bozukluklardır.

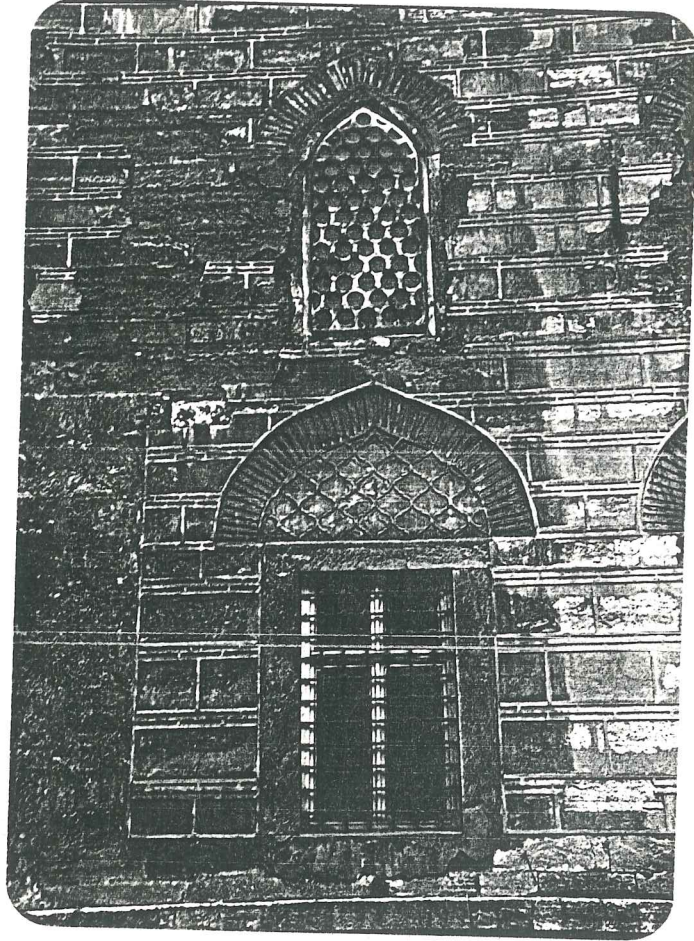

Resim No 31 Güney Cephesi

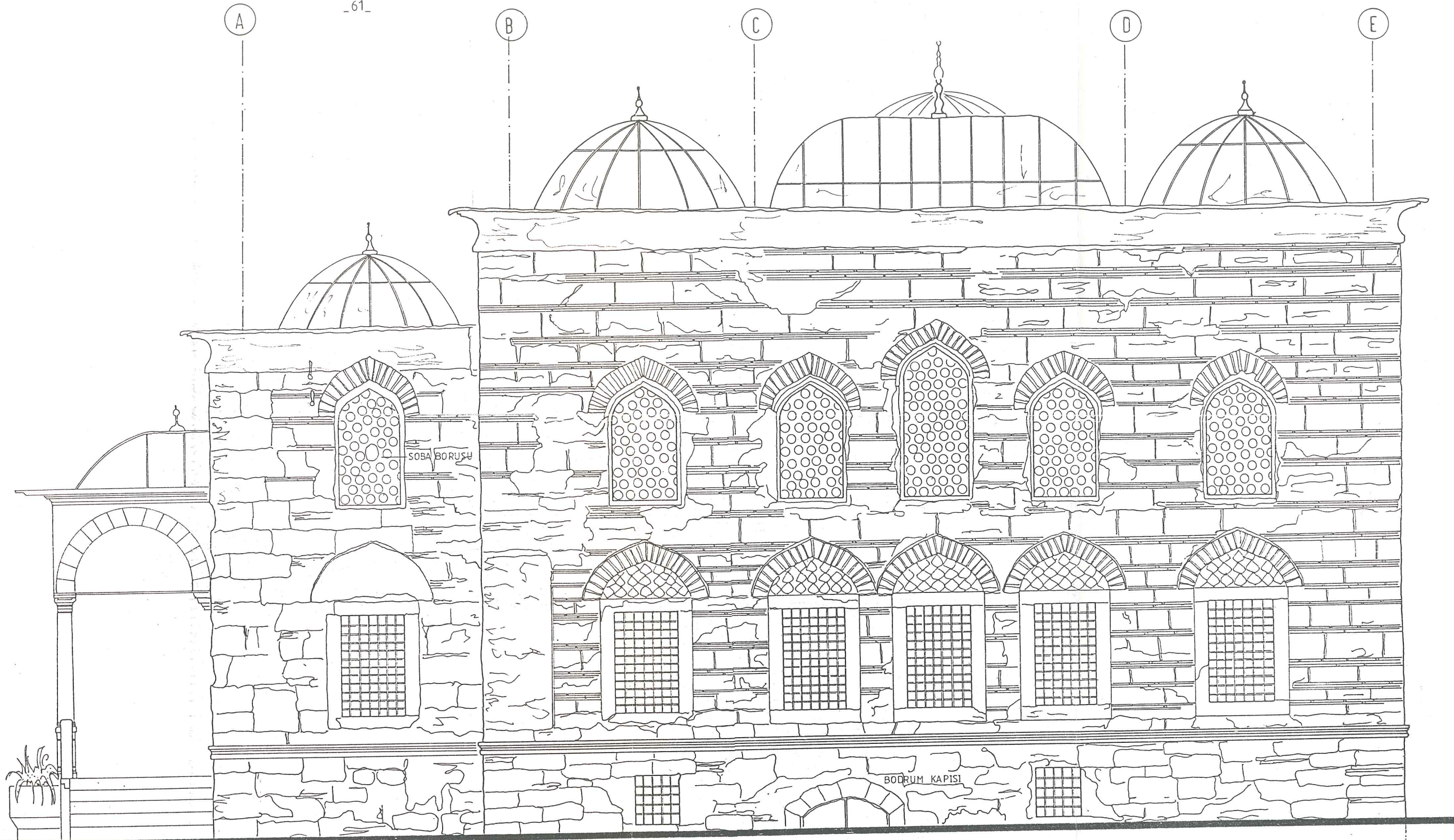
Resim No 32 Bodrum Giriş kapısı

Bu cephe üzerinde taklid alt pencere ve tepe penceresi kemerleri bulunmaktadır. (Resim 33) Cephe üzerine uygulanışı tamamiyle taşın sıvanması şeklindedir. Bu sıvaların dökülmesiyle gerçek tuğla sırların yerleri belli olmuştur.

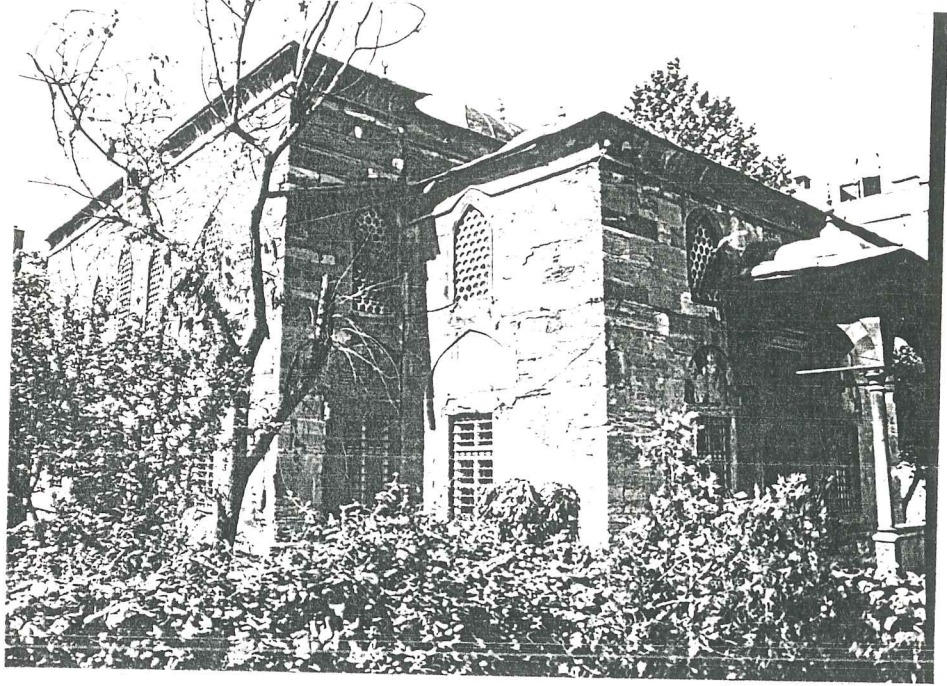

Resim No 33

Güney cephesi pencereleri

KUZEY CEPHESİ : Cephe güney cephesinin simetriğidir. Ölçüler ve üzerinde bulunan pencere sayıları aynıdır. Sadece bodrum giriş kapısı burada yerini bodrum büyük penceresine bırakmıştır. Cephe almaşık duvar tekniğini yine gösterir fakat hepsi sonradan yapılmadır. Bu cephede malzeme orjinalliği kalmamıştır. (Resim 34)

Resim No 34

Kuzey Cephesi

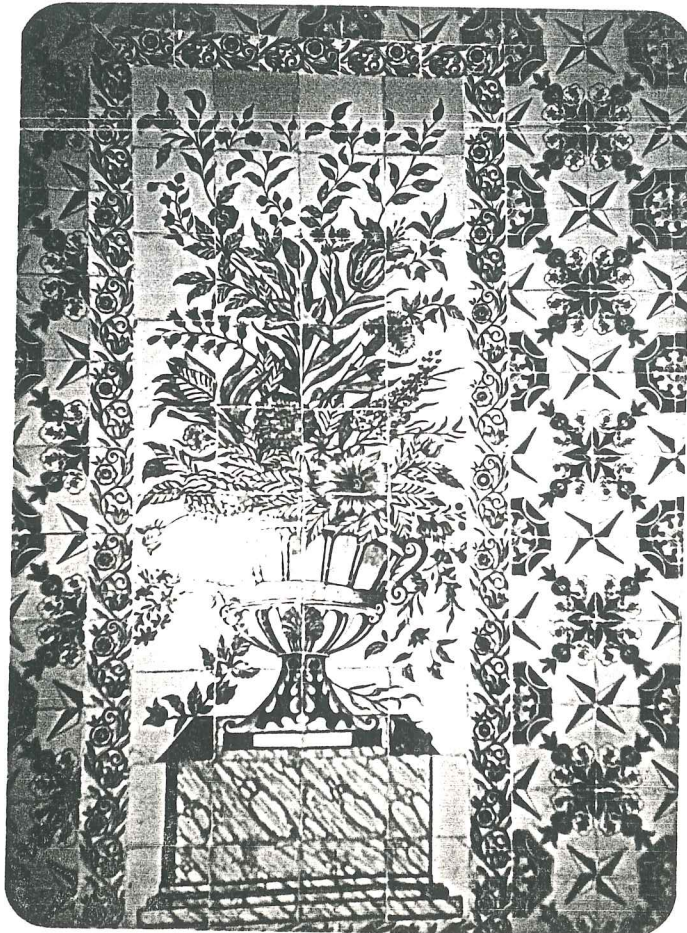
Şebekeler ve alçı revzenlerin hepsi mevcuttur. Taş silmede yer yer bozukluklara rastlanır. Nem ve rutubetin oluşturduğu bitkisel tahribat alt noktalarda hemen kendini göstermektedir.

5.3.1.6. Bezemeler

İÇ MEKAN ÇİNİLERİ: Pişmiş topraktan yapılan, levha biçimindeki bir yüzü renkli ve sırlı duvar kaplama malzemesine çini denir. Osmanlılarda "kâşî" denilen levha halindeki çiniler bir çok Osmanlı yapısını renklendirmiştir.²⁶

Koca Ragıp Paşa kütüphanesinin her kenarı 14 metre olan kare okuma salonunun duvarları 18. yüzyıl Avrupa üslubu çinilerle kaplıdır. Bu çiniler Avrupa'dan getirtilmiştir, çünkü bu devirde Osmanlıda çini= sanatı gerilemeye başlamış İznik ve Kütahya'daki bir çok fırın kapatılmıştı. Yapılanlar ise eski zerafetine ulaşamamaktaydı. Mavi, Beyaz ve Gri renkte mtüralist çiçeklerden oluşan bu çiniler Viyana'dan getirtilmişti²⁷.

Kütüphanenin duvarlarını süsleyen çiniler iki değişik şekilde kullanılmıştır. Pencere üst hizasına kadar olan kısımlarda (pencere ve dolap aralarında) her duvarda ikişer adet olmak üzere 12⁵ x 12⁵ cm kare çinilerin birleşerek oluşturduğu 50 x 125 cm boyutunda çini panolar vardır. (Resim 35)

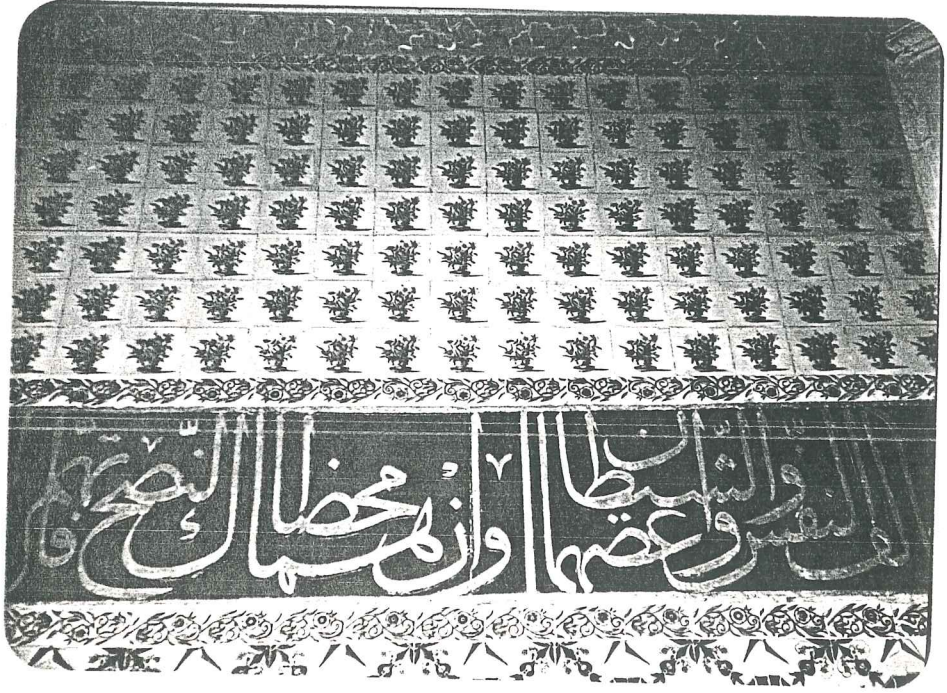

Resim No 35

Çini pano

"Kaide üzerindeki kupa şeklinde bir vazodan fışkıran sarkan çiçeklerin" oluşturduğu bu kompozisyonun etrafı değişik desenli $6^5 \times 12^5$ cm çinilerle sınırlandırılmıştır. Çerçeve dışında yine $12^5 \times 12^5$ cm boyutlarında çinilerin kendi aralarında meydana getirdikleri çiçek ve geometrik desenler tekrar edilerek dört duvarı dolaşırlar.

Bu kompozisyonun hemen üzerinde bir yazı frizi yer alır. Frizin üzerinde çiniler tekrar devam ederler. $12^5 \times 12^5$ cm boyutunda 7 sıra olarak kullanılmıştır. Bu yedi sıranın altı ve üstü yine $6^5 \times 12^5$ cm lik çinilerle çerçevelenmiştir. Buradaki çinilerin herbirinin üzerinde "saksı içindeki çiçekler" deseni vardır. (Resim 36)

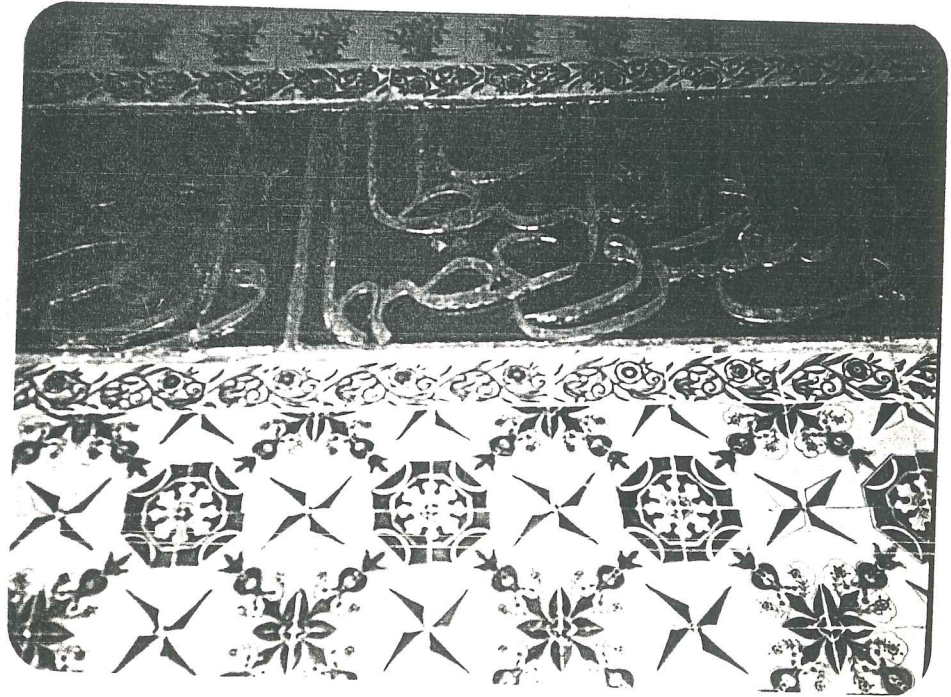
Resim No 36

Salon Çinileri

Kütüphanenin duvarlarını süsleyen bu çiniler, ufak tefek köşelerinin aşınmasına rağmen bir tahribata uğramamış ve halâ güzelliğini korumaktadır.

KALEM İŞLERİ: İç mekanın süslemesinle çini kaplamanın yanında yer alan ve onunla bütünleşen diğer bir sanat da kalem işleridir. Bunlar sıva üzerine renkli olarak yapıldığı gibi, rölyef halinde ve malakâri denilen şekilde vardır²⁸.

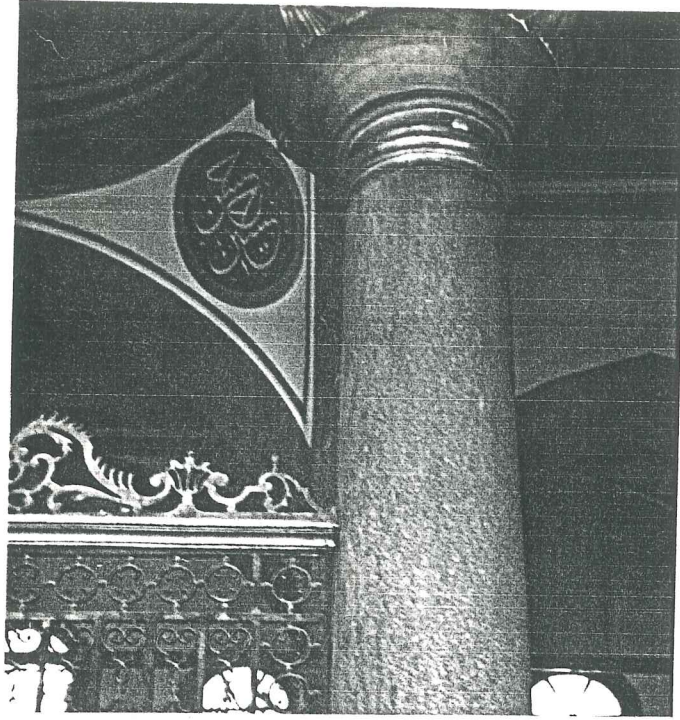
Koca Ragıp Paşa kütüphanesinde çini kompozisyonların arasında 40 cm genişliğinde bir levha bulunmaktadır. Bu levha yapıyı baştan başa dolaşır. Molakâri tekniğinde yapılan levha, üzerinde Sülüs celisiyle "kaside-i Bürde" ile süslüdür (Resim 37)

Resim No 37

Yazı Frizi

Pendantiflerde ise madalyonlar içinde sülüs yazı ile dört halifenin ismi, Kubbe kasmağında da çift sıra halinde ve yine kubbe içinde aynı şekilde ayeti kerimeler vardır. (Resim 38)

Resim No 38

Kubbe kasnağındaki yazı panoları

5.3.1.7. Mermer İşleri

Mermer yapıda değişik noktalarda kullanılmıştır. Kullanılan mermer beyaz Marmara mermeridir.

Bütün iç mekan döşemelerini mermer olarak kullanmışlardır. genelde kuzeye yakın boyutları görüyoruz.

Pencere söveleri de yine beyaz Marmara mermerinden yapılmıştır. Profilli olarak yapılan söverin genişliği 25 cm dir.

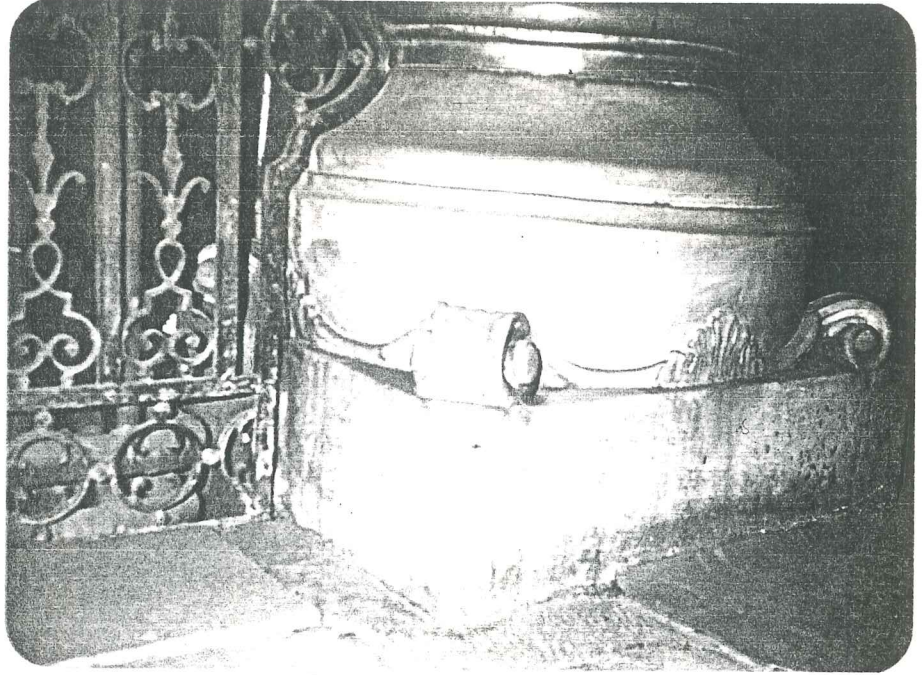
Daha sonra kapı sövelerinde karşımıza çıkar. Kütüphane salonuna girmeden evvel ilk kapı sövesi zengin mermer işleriyle bezenmiştir. Çif renk olarak kullanılan kapı sövesi hereke pudingi ile beyaz mermerin oluşturduğu bir kompozisyonudur. Kum saatlerini ters olarak kullanılmış ve mermerleri birbirlerine makaralı geçme tekniğinde kullanmışlardır. (Resim 39)

Resim No 39 Salona giriş, mermer kapı

Kütüphanenin sofaya çıkış kapısında mermerden oluşturulmuş motiflerdir. Kabartma tekniğinde oluşturulan üst başlık altın yaldızla zenginleştirilmiştir.

Mermerleri daha sonra kolon başlıklarında görüyoruz. Alt ve üst başlık mermerden yapılmış bilezikleri ise altın yaldızla boyanmıştır. (Resim 40)

Resim No 40

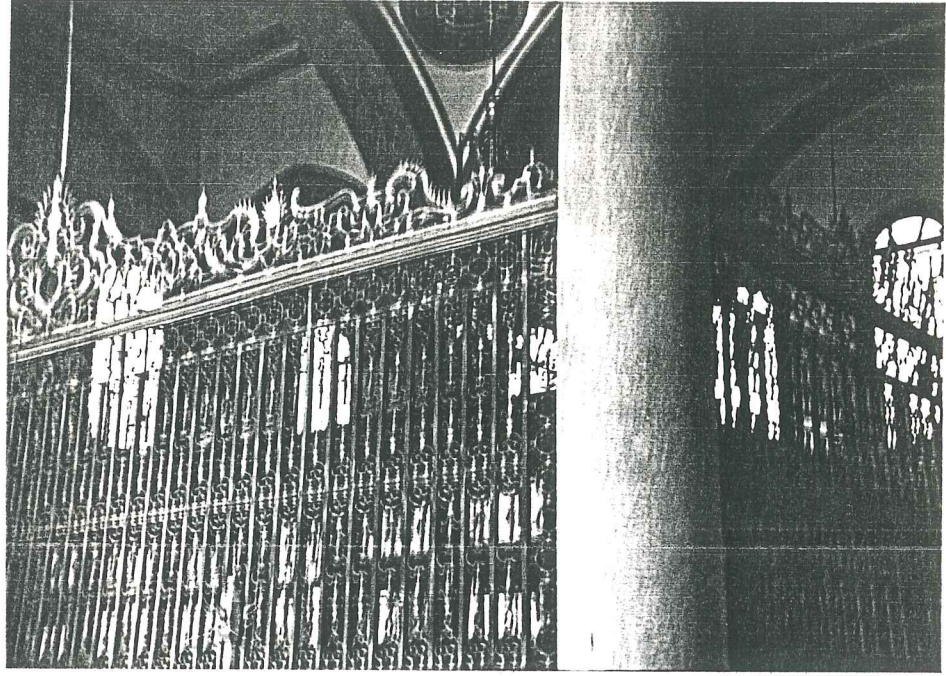
Kolon alt başlığı

Giriş cumbası ve kitabenin bulunduğu kapı söveside tamamiyle mermerden oluşturulmuştur. Ayrıca merdivenlerin bulunduğu sahanlık, basamaklar ve cumbanın tonozunu taşıyan kolonların hepsi mermerden yapılmıştır. Özellikle giriş mermer sahanlığında oluşturulan kompozisyon ilgi çekicidir.

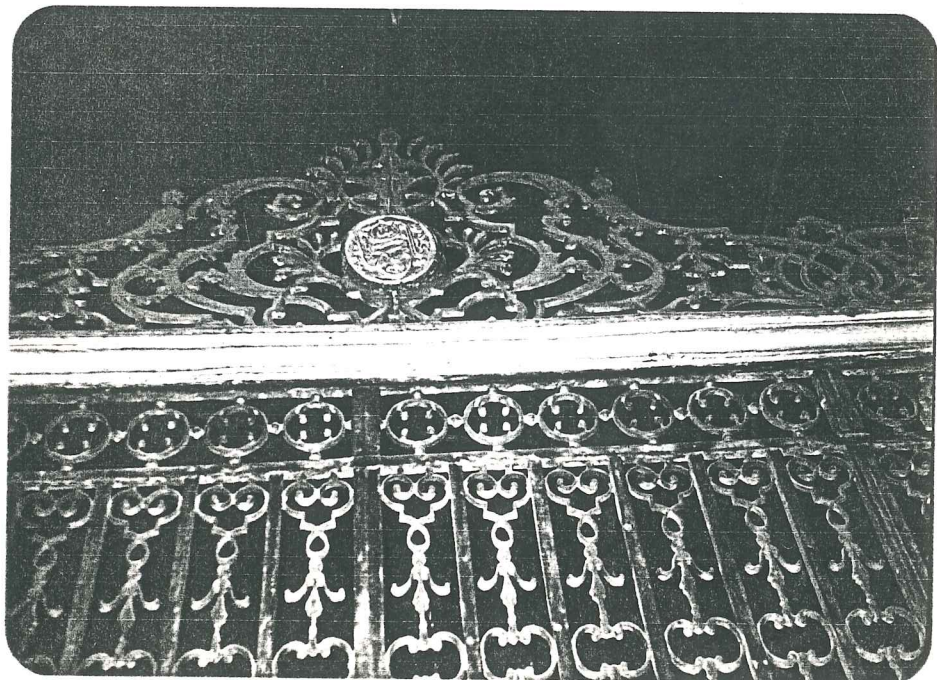
5.3.1.8. Hazine-i Kütüb ve Tunç Şebeke

Kare bir mekânı kaplayan Hazine-i kütüb kütüphane okuma salonunun tam ortasında yer alır. Dört tarafında 70 cm'lik koridorlar kalmak üzere etrafı, her kenarı 5.70 metre boyutunda kare şeklinde 3,5 metre yükseklikte süslü bir şebeke ile çevrilidir.

Köşelerde, orta büyük kubbenin taşındığı kolonlar bulunmaktadır. (Resim 41) Şebeke birim elemanların birleşmesinden oluşmuştur. Üst bitim silmesinin üzerinde eğrisel çizgilerden düşen ve ortaya doğru yükselen bir motif yer alır. (Resim 42)

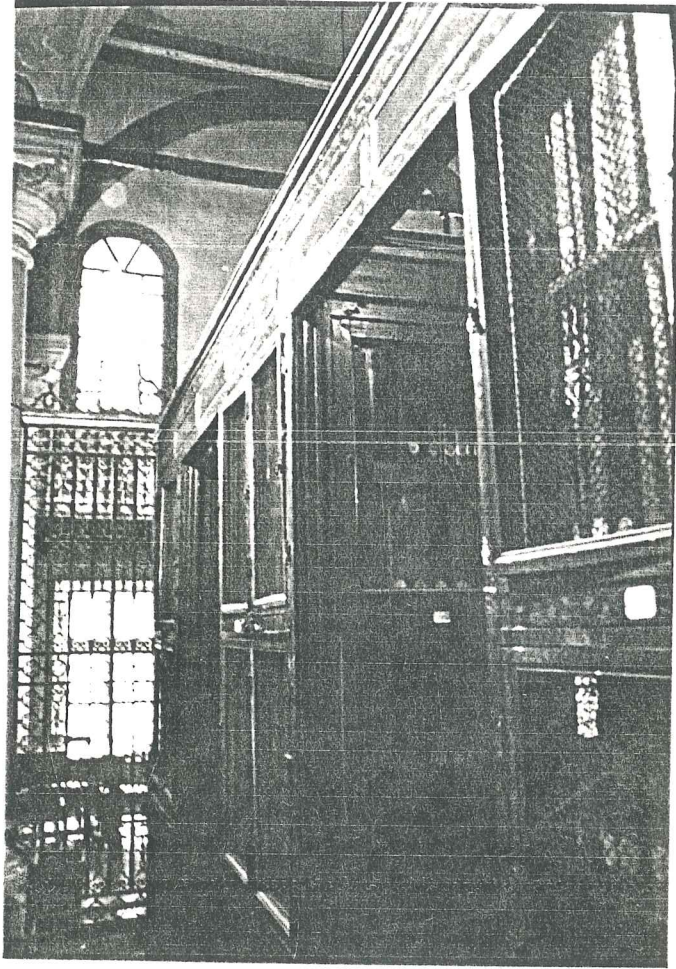
Resim No 41 Şebeke kolon ilişkisi

Resim No: 42 Şebekenin üst kısmı

Hazine-i kütüp kitaplığı aralarında geçiş koridorları bulunan üç tane dikdörtgen şeklinde üstten birbirlerine bağlantılı kitaplıklardan oluşmuştur. Ceviz ağacından yapılmış bu kitaplıkların herbiri iki taraflı kullanılacak şekilde ve üst üste üç ayrı kapakla açılan katlar şeklindedir. Her katta ikişer raf bulunur. Rafların dışa bakan taraflarındaki cam kapakların iç tarafında kafesli teller kullanılmıştır. (Resim 43)

Bağlantıyı sağlayan üst elemanın ortasında yan yana üstü düz dikdörtgen şekiller kenarlarında ise birbiri ardınca saplarıyla birbirine bağlanarak uzanıp giden lâle motifleri vardır. Yine ceviz ağacından yapılmış kitaplıkların üstlerinde de aynı motiflere rastlanır.

Resim No 43

Kitap dolapları

Koca Ragıp Paşa hazine-i kütübünün benzerlerine hemen hemen aynı şekil ve prensible yapılmışlarına rastlarız. Hekimoğlu Ali Paşa (1733), Ayasofya kütüphanesi (1736) Atıf Efendi kütüphanesi (1741), Nuru Osmaniye kütüphanesi (1755) kütüphanelerinde de rastlanır²⁹.

Kütüphanedeki değerli kitapları barındıran ve iç mekana değişik bir görünüm veren hazine-i kütüp için İtalyan gezgin Toderini şunları söylemiştir.

"Ortada süslü şekille ve yaldızlı pek yüksek demir parmaklıklarla çepeçevre kuşatılmış büyük bir alan var; kitap dolapları bunun içinde bulunuyor. Cevizden mamül nakışlı camekânlı gömme dolaplarda da sık muhafazaların üzerinde ünvanı ve yazarın adı bulunan kitaplar görülüyor. Mahafaza kendisini saran bir şeridin içinde bulunuyor. Mahirane denebilecek bir mekanizma ile şerit çekilince kitap mahfazadan dışarı çıkıyor³⁰."

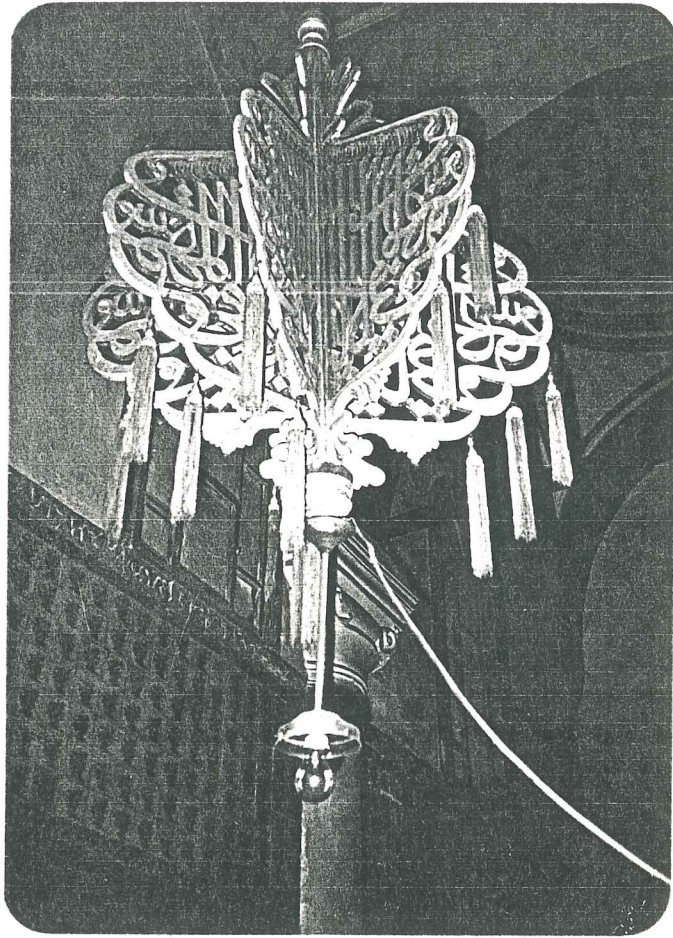
5.3.1.9. Kandiller

Osmanlı imparatorluğunda mekân aydınlatmanın yeri çok önemlidir. Osmanlıda orjinal aydınlatma kubbe ve kemerlere asılmış diktörtgen kesitli demirden yapılmış, çember veya çeşitli dekoratif şekiller gösteren avizelerden yapılmıştır³¹.

Bu avizelerin ışık kaynaklarını küçük çemberlere oturtulmuş yağ kandiller oluşturmaktadır. Kandillerin döşeme yüzeyinden yükseklikleri insan boyundan 50-60 cm kadar yukarıda tutulmuştur.

Kandiller döşeme yüzeyine paralel olacak ve oldukça eşit yoğunlukta bütün mekan içine dağıtılmıştır.

Koca Ragıp Paşa kütüphanesinde bu olay bütün fantezisiyle ortaya çıkar. Ahşaptan yapılan ve her birinde ayet işlemeli avizeler, mekanda aynı zamanda bir bezeme elemanı olarak karşımıza çıkar. (Resim 45)

Resim No 45

Kandiller

Giriş holünde bir adet okuma salonunda ise sekiz adettir. Sonradan üzerine elektrik sistemi eklenmiş ve ucuna bir globlu lamba sallandırılmıştır. Fakat şu anda globlar mevcut olmadığı için ampuller çıplak olarak durmaktadır.

Osmanlılarda aydınlatma olayı kandillerin konumu tamamen fonksiyoneldir. Elektriğin olmadığı devirde ışıklandırmamış yağ kandilleriyle yapılması normaldir. Ancak bu kandillerin 2.25 - 2.50 metre gibi alçak bir nivoya asılması gerek bakım (yağ konulması, akşamları yakılması, zaman zaman temizlenmesi gibi) ve gerekse döşeme yüzeyinde belli bir aydınlatma seviyesinin temini bakımından fonksiyonel bir gözün mimari bir çözümdür.

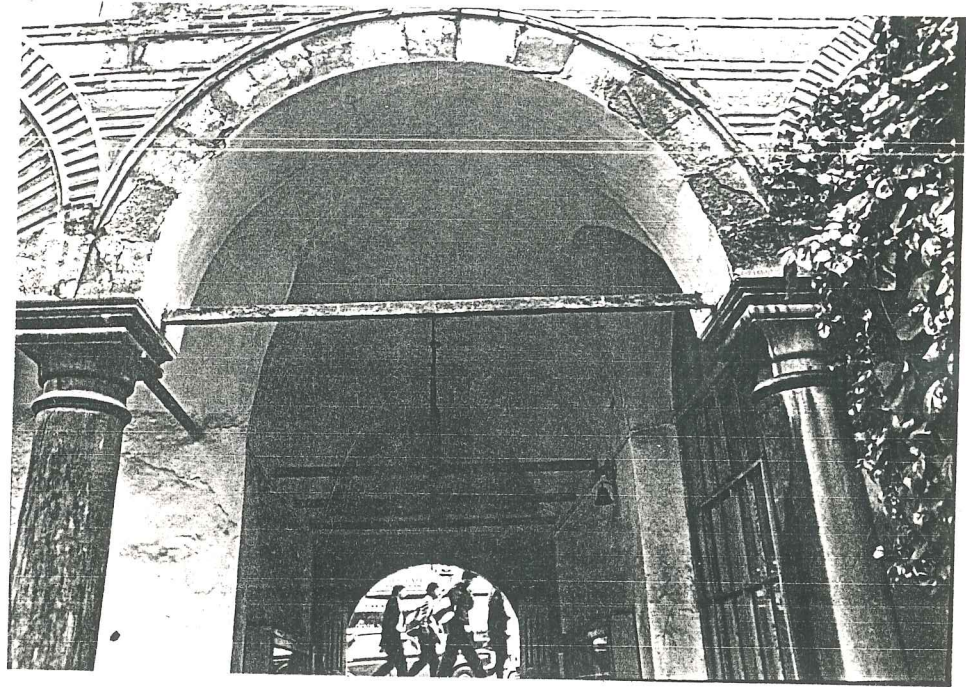
Ancak elektrik ampulünün bu kandillerin içinde bugünkü kullanımını yağ kandillerinin mekan içindeki tesirine hiç uymamaktadır.

Çıplak lâmbaların parıltıları yağ kandillerine nazaran yüksektir. Bu sebeple gözün gören açısı içine giren alçak nivolardaki bu tarz kullanılışı aydınlatma tekniği bakımından yanlış olduğu gibi mekan bütünlüğünü idrak etmemizde engel olmaktadır.

5.3.2. Sibyan Mektebi (Çocuk Kütüphanesi)

Koca Ragıp Paşa kütüphane külliyesi içinde yer alan yapının orjinal kullanımı sibyan mektebidir. Bütün kaynaklarda Mekteb-i sibyan diye geçer. 1950'li yıllardan evvel Sağır dilsiz okulu olarak kullanılan bina, kütüphaneye gelenlerin ses ve görüntüden dolayı çalışmalarının engellenmesi yüzünden boşaltılmış ve bir süre metruk tutulmuştur³². Daha sonra çocuk kütüphanesi olarak düzenlenen bina bugün halâ aynı fonksiyonda kullanılmaktadır.

Kütüphaneye ona giriş kapısı yanındaki dört dükkan üzerinde yer alır. Kemerli, üzerinde kitabesi bulunan girişe basamakla inilir. Giriş tonozunun altından geçerek kütüphane avlusuna ulaşılır. Sibyen mektebine girmek için buradan tekrar merdivenle binaya ulaşılır. Merdiven mekanının üzeri tonozla kaplıdır. Ayrıca bahçe tarafına bakan kırsımdan merdivenin hemen yanında üst döşemeyi taşıyan kolonlar yer alır. (Resim 46)

Resim No 46

Giriş tonozu ve kolonlar

Bu kolonlar simetrik olarak girişin diğer yanında da devam eder. Bu tarafta kolonların arası Demir + cam ile kapatılmıştır. Üç yıl öncesine kadar bu mekân ödünç kitap verme servisi tarafından kullanılıyordu, fakat aşırı nem ve rutubet mevcut kitapların bozulmasına neden olduğu için bu kullanımdan vazgeçilmiştir. Şu anda boş durmaktadır.

Avluya bakan kısımda bir revak oluşturan kolonlar mermerden yapılmıştır ve alt üst başlıklarının bilezikleri pirinçtendir.

Mektebin giriş taşlığından sonra bir kapı ile girilen salon vardır. Ortada büyük bir aynalı tonozu ve bu tonozu taşıyan iki sağdan iki solda kolonları olan bir mekandır. Mekanın diğer kısımları ise daha küçük 3 sağda 3 solda 6 adet tonozla kapatılmıştır.

Mekanda caddeye bakan ve kütüphane avlusuna bakan 13 adet pencere bulunmaktadır. Diğer iki pencere ise taşlığa bakmaktadır. Pencere-ler mermer söveli, içten demir kepenklidir. Dışta şebekeleri bulunur. Mektebin döşemesi mermerdir. Duvarlar ise sıva üzeri boyalıdır.

Salona giriş kapısının hemen sağında bir ocak bulunur. Ocak mekânın tam orta aksına yerleştirilmiştir. Mekânda hakim olan sadelik ve yalınlığa karşın kemerler alttan üste doğru daralan bu ocak mekana değişik bir anlayış verir.

Ocağın hemen yanında ise sonradan eklenmiş ahşap doğramalı bir kapı görülmektedir. Burada sonradan bir oda yaratılmıştır. Taşlığın bir kısmı üzerinde yer alan bu oda yerinde eskiden bir kapı daha olduğu tahmin edilmektedir.

Dıştan bakıldığı zaman kütüphane binasındaki ön ve arka cephe pencerelerinin simetrik olduğu söylenir. Pencere üstleri sivri kemerlidir. Bu kemerlerin ortasında bazıları aşınmasına rağmen tuğladan yapılmış motifler gözlenmektedir. Cephe sonradan bir onarım görmüştür. Yapılan onarımda orjinal tuğla örgülerinin bir bölümü tahrip edilmiştir.

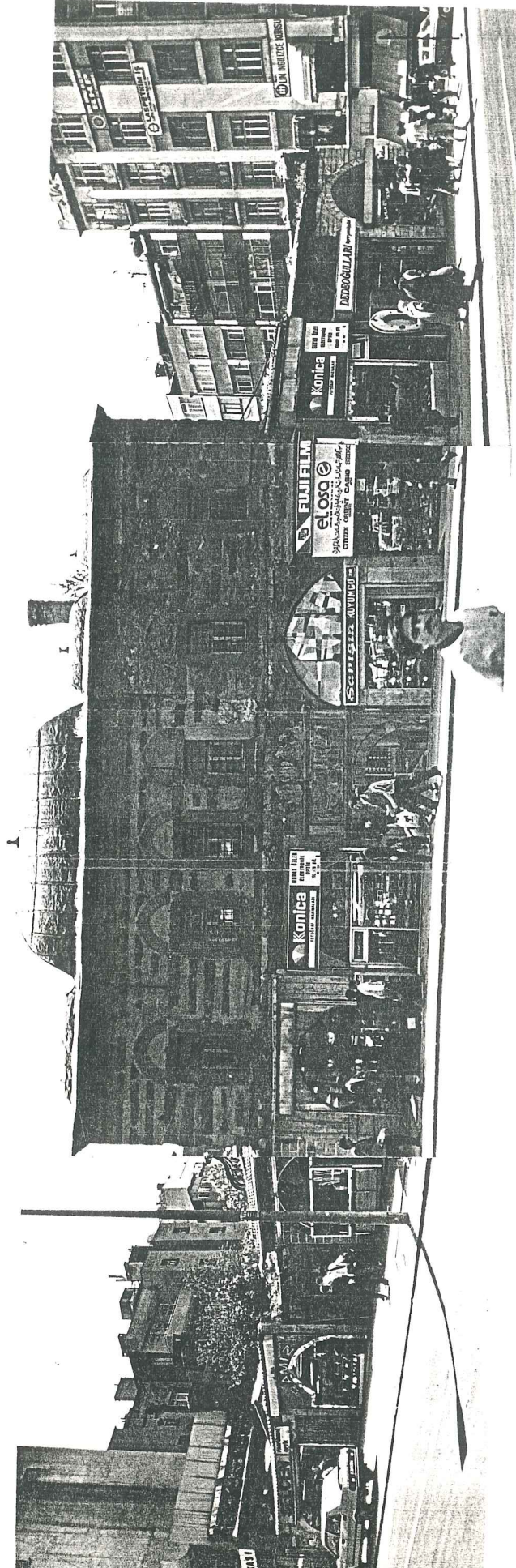
Bu cephenin en büyük özelliği her sırada kullanılan değişik tuğla örgüleridir. Taşlar arasındaki bu tuğla örgüler gayet özenle yapılmıştır. (Resim 47)

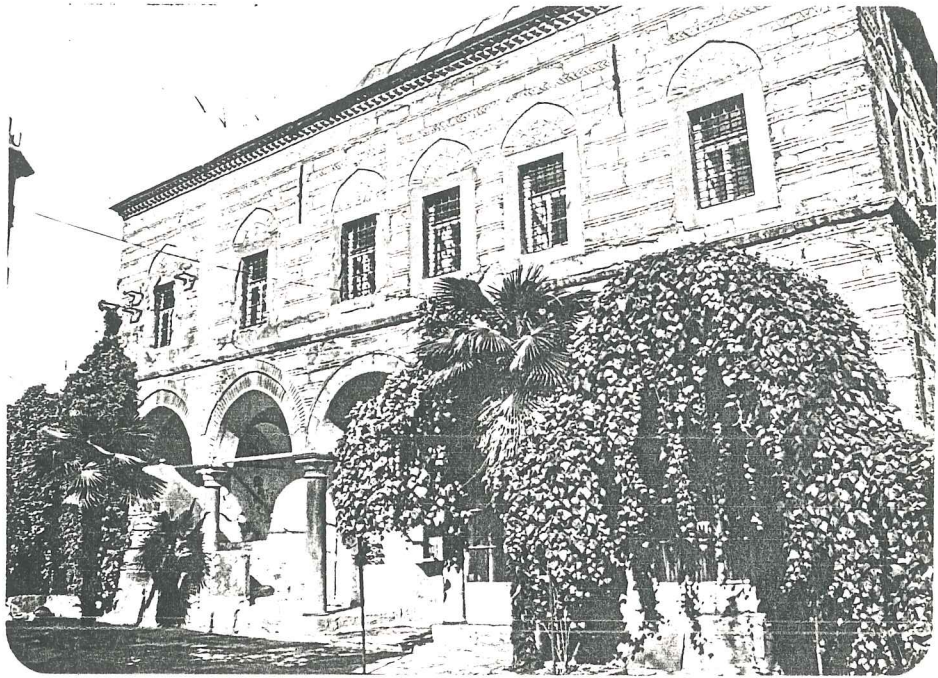
Resim No 47 Pencere kemerı ve tuğla örgü.

Cadde tarafına bakan cephe oldukça harap durumdadır. Yer yer sıvanmıştır, fakat bu kötü uygulama cephe karakterini etkilemiştir. (Resim 48) Arka cephedeki tuğla örtüsü burada tamamiyle kapanmıştır. Giriş kapısının iki yanındaki gayri muntazam duran dükkanlar da cepheyi etkiler.

Örtü sistemi kurşundur, saçaklar ise ikili kirpi saçak olarak örülmüştür. Baca tuğla örgü sistemiyle yapılmış fakat bir kısmı tahrip olmuştur.

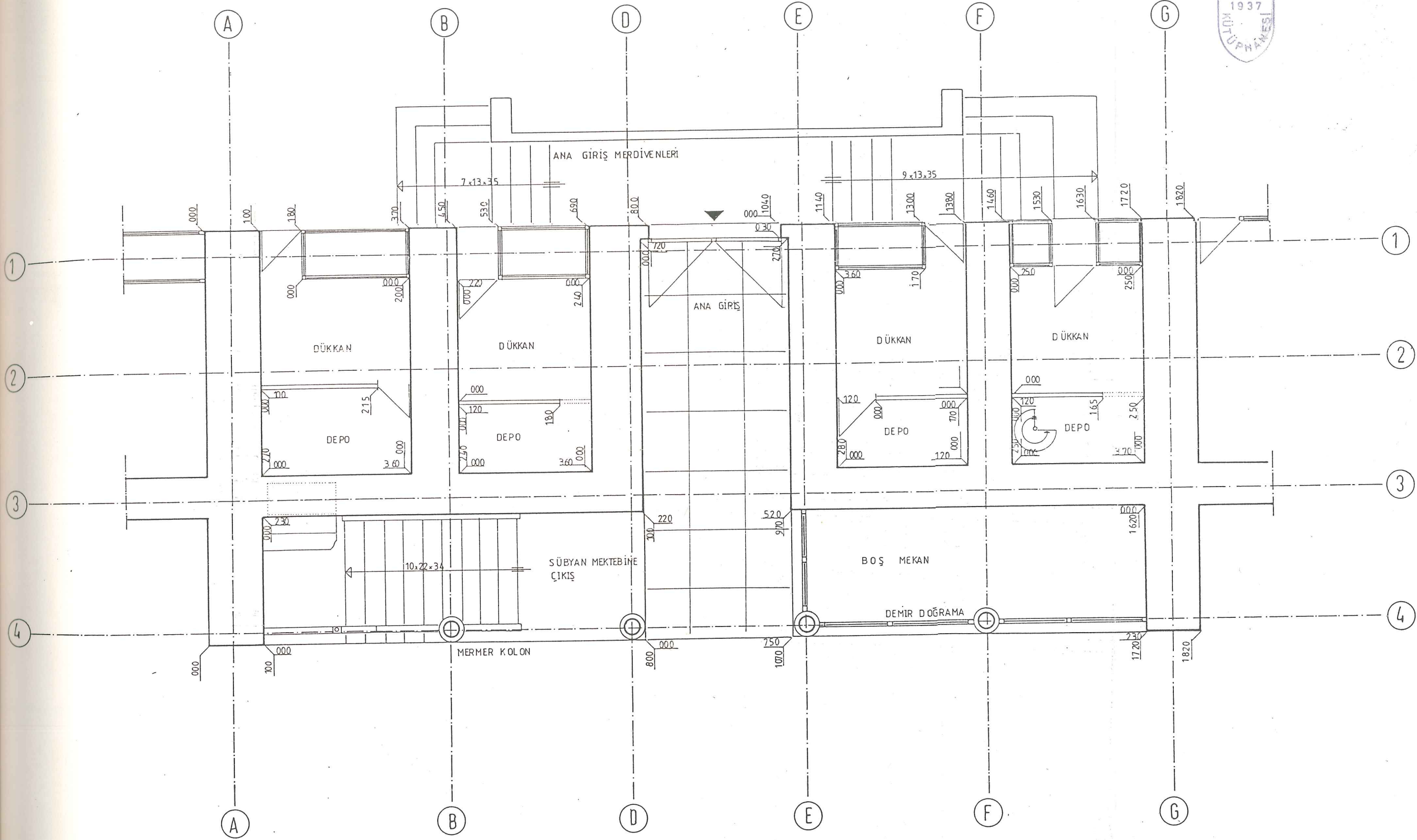

Resim No 48 Ordu caddesi cephesi

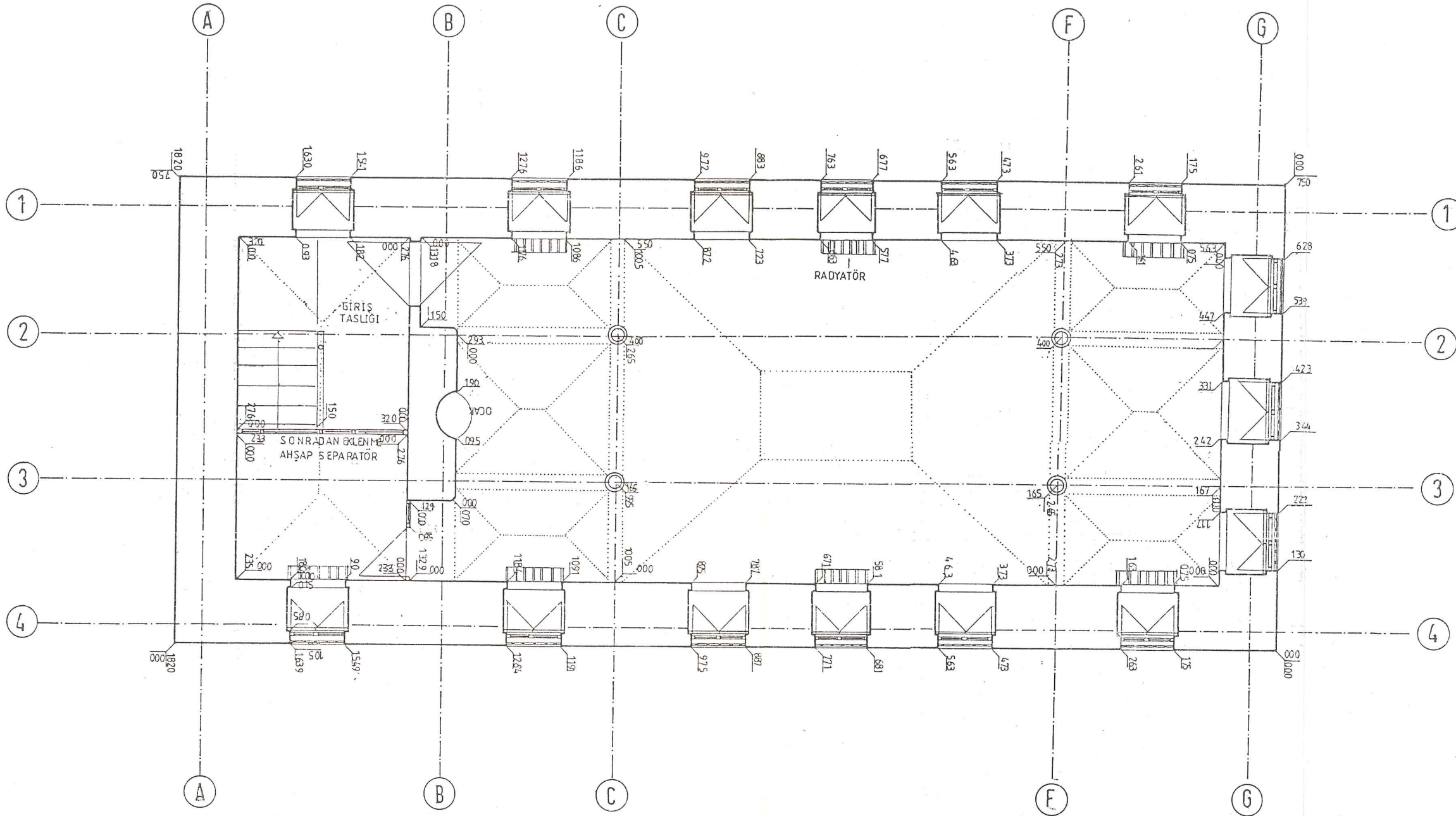

Resim No 49

Avlu cephesi

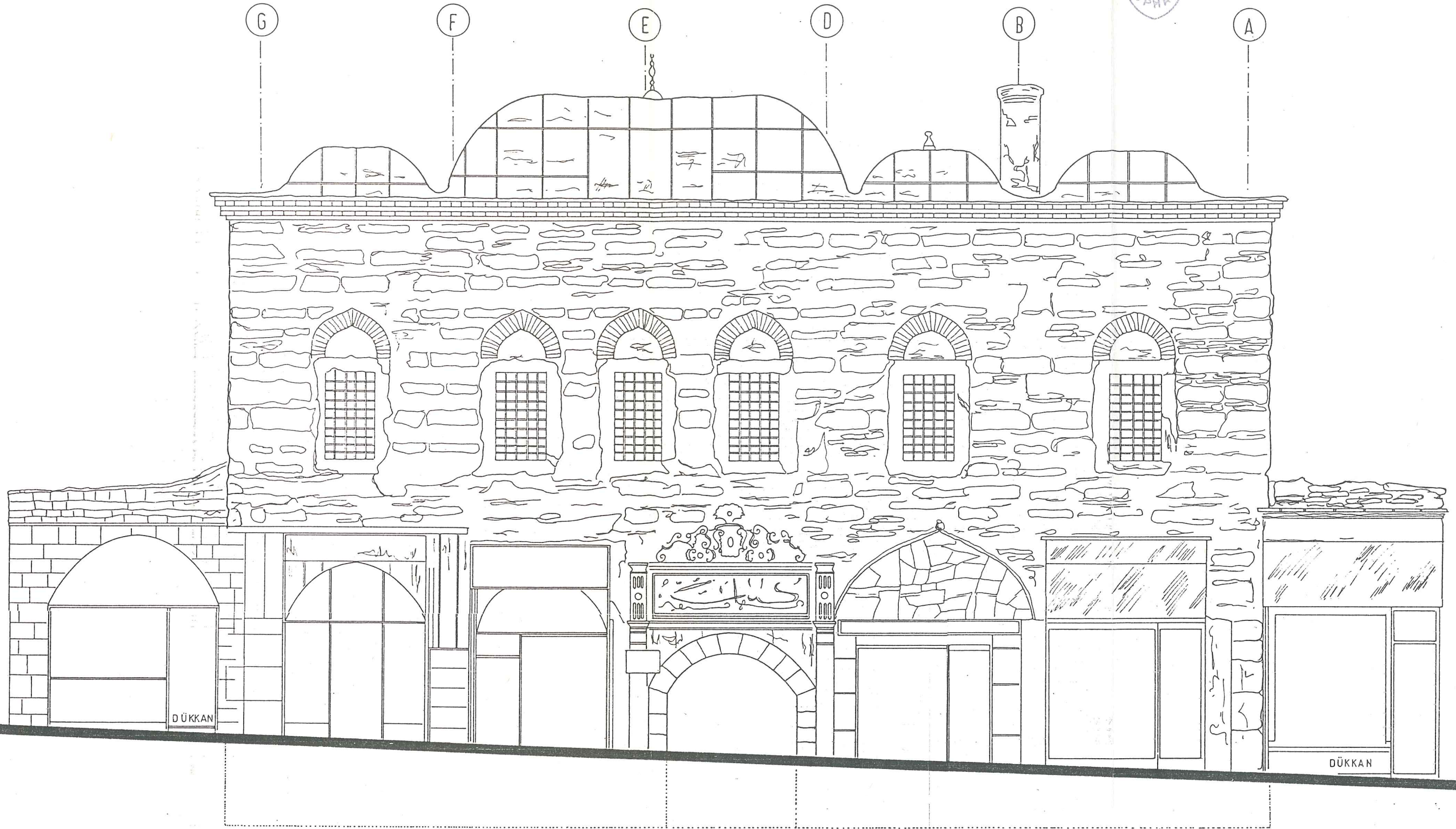
ZEMİN KAT DÜKKANLAR ANA GİRİŞ (RÖLÖVE)
ÖLÇEK : 1/50 0 5m

SÜBYAN MEKTEBİ NORMAL KAT PLANI (RÖLÖVE)

ÖLÇEK : 1/50

0 5m

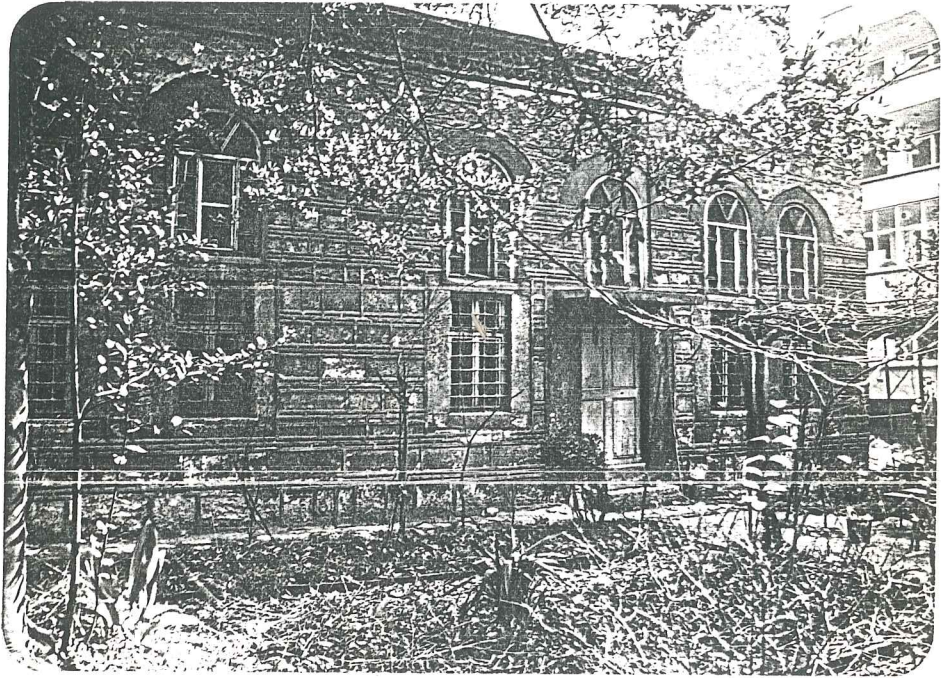
LÂLELİ KOCA RAGİP PAŞA KÜTÜPHANESİ (RÖLÖVE)
SÜBYAN MEKTEBİ ORDU CADDESİ CEPHESİ
ÖLÇEK: 1/50 0 5 m

LÂLELİ KOCA RAGİP PAŞA KÜTÜPHANESİ (RÖLÖVE)
SÜBYAN MEKTEBİ İÇ AVLU CEPHESİ
ÖLÇEK: 1/50

5.3.3. Meşruta Ev (Bekçi Evi)

Koca Ragıp Paşa kütüphanesinde çalışanların kalmaları için kütüphane ile aynı zamanda yapılan meşruta evi, türbe ve mezarlıkların bulunduğu kısımdaki bahçe duvarına bitişiktir. (Resim 54) Üç cephesi açıkta olan yapının bir cephesi türbenin bulunduğu set tarafında kalmaktadır. Setle yapının arasında ise bir boşluk bulunmaktadır. Bunun sebebi buradaki pencereler toprakla engellenmeyip, aydınlatma azalmıştır.

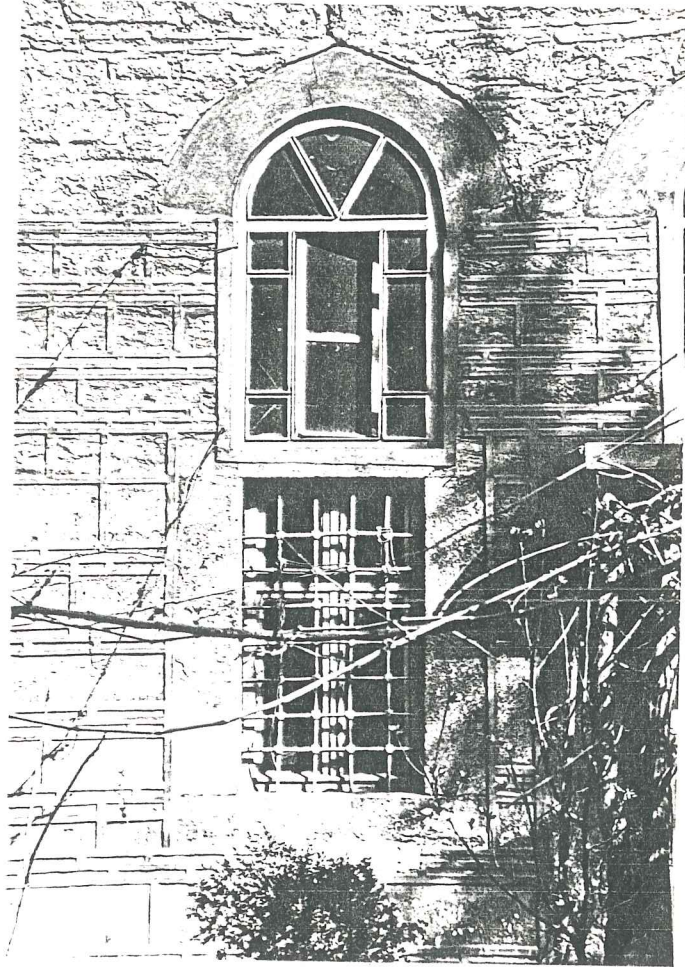

Resim No 54

Meşruta Ev

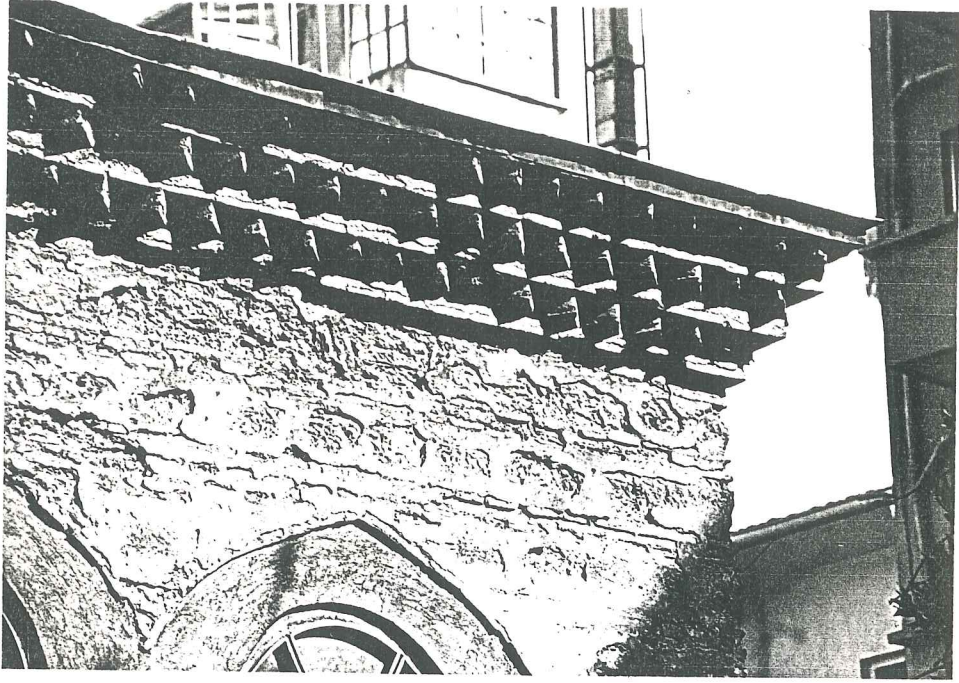
Tek katlı yapı dikdörtgen şeklindedir. Bahçeye bakan uzun cephesinden basamakla girilen yapıda girişin lemen karşısındaki camlı bölmenin arkasında mutfak tezgahı vardır. Sol taraftaki büyük mekân salon olarak kullanılmaktadır. İki tane kolonla ve bunları bağlayan kemerlerle mekân ikiye ayrılmıştır. Salonun üstü ayna tonoz ile örtülmüştür. Girişin diğer tarafında ise bir oda ve WC bulunmaktadır. Bu mekanlarda tonozla örtülmüştür.

Dış cephe örgüsü, taş yanlarına birer, üstlerine ise üçer sıra tuğla konularak oluşturulmuştur. Yapının giriş cephesinin bir kısmı sonradan geçirdiği restorasyondan dolayı buradaki tuğlalar sağlam bir görünüme sahiptir. Diğer taraflarda ise tahrip olmuş taş ve tuğlalara rastlanır. (Resim 55) Yapı üçlü kirpi saçakla bitmiştir. (Resim 56) Bunun üzerinde de kurşun kaplama bir örtü sistemi yer almaktadır.

Resim No 55

Pencere ve Duvar örgüsü

Resim No 56 Kirpi Saçak

Üstündeki saçak sonradan yapılan giriş kapısının bir yanında iki, diğer yanında ise üç adet pencere bulunmaktadır. Demir şebekeli pencereler dikdörtgen şeklindedir. Taş şöveler sonradan sıvanmıştır. Fakat bazı yerlerde taş sıvayı kabul etmemiş ve yer yer dökülmeler olmuştur.

Her pencerenin üzerinde birde tepe penceresi bulunmaktadır. Boyutları alt pencerelerle aynı olan bu kemerli pencerelerin üzerindeki kemerlerde sıvanmıştır.

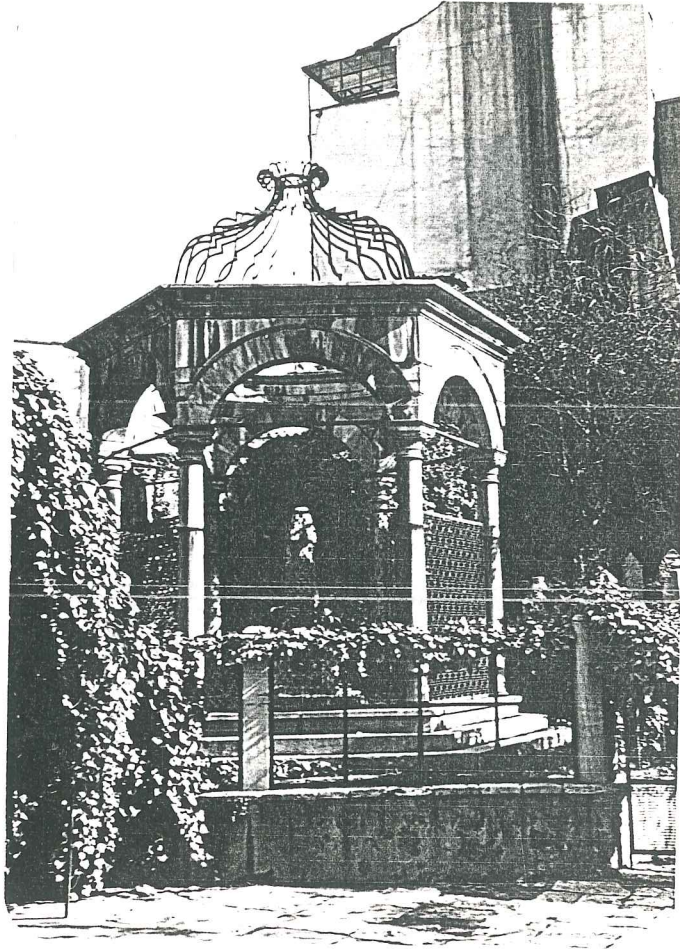
Türbe tarafına bakan cephede de iki pencere ve tepe pencereleri bulunmaktadır. Buradaki şövelerde sonradan sıvanmış ve bazı yerleri dökülmüştür.

Yapının arkadaki binalara bakan cephesinde ise sadece küçük bir tuvalet penceresi bulunmaktadır. Sonradan yapılan bir kömürlük bu duvara yaslanmıştır. Bu cephede de üstte bulunan çörtenden akan sular ise duvar üzerinde yosunlaşma ve rutubet yapmıştır.

Bugün yine lojman olarak kullanılan bina İl Halk kütüphanesi tarafından kullanılmıştır.

5.3.4. Türbeler ve Mezarlar

Lâleli Koska'daki kütüphane külliyesinin bahçesinde biri büyük diğeri daha küçük iki türbe bulunmaktadır. Kendi adını taşıyan kütüphanenin bahçesindeki açık türbelerden büyük olanı Koca Ragıp Paşaya aittir. (Resim 57)

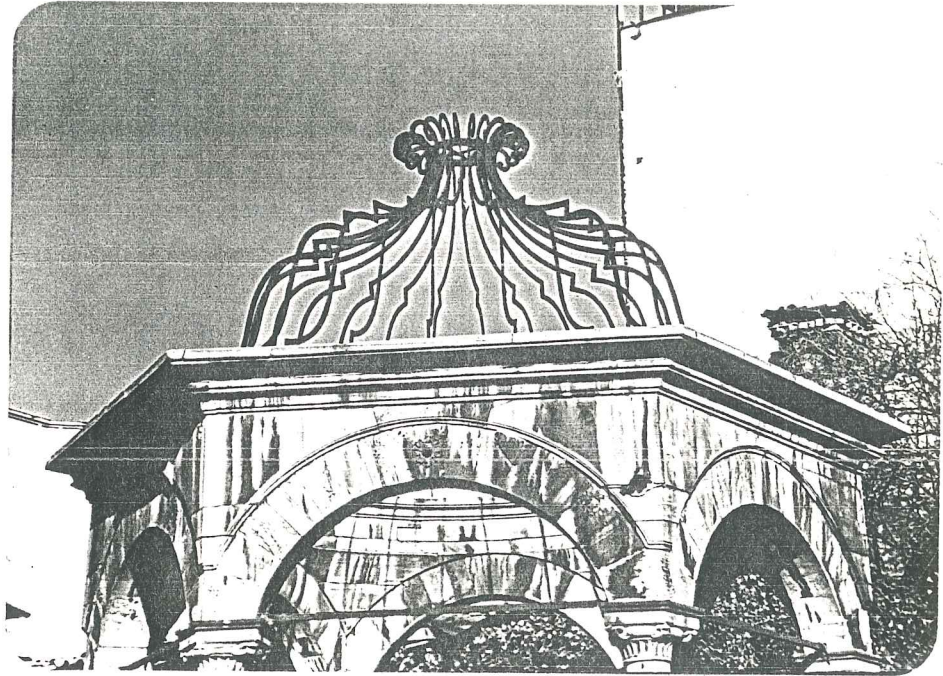

Resim No 57

Koca Ragıp Paşa Türbesi

Dört mermer basamakta (bir basamak toprağa gömülmüş) yerden yükseltilmiş olan altıgen biçimli türbeye aynı formdaki basamaklardan çıkılır. Aralarında kenarları kıvrık şekillerin birleşmesinden oluşmuş demir parmaklıklar vardır. (Resim 58) Bu modüllerden biri açılır ve türbeye bu şekilde girilir.

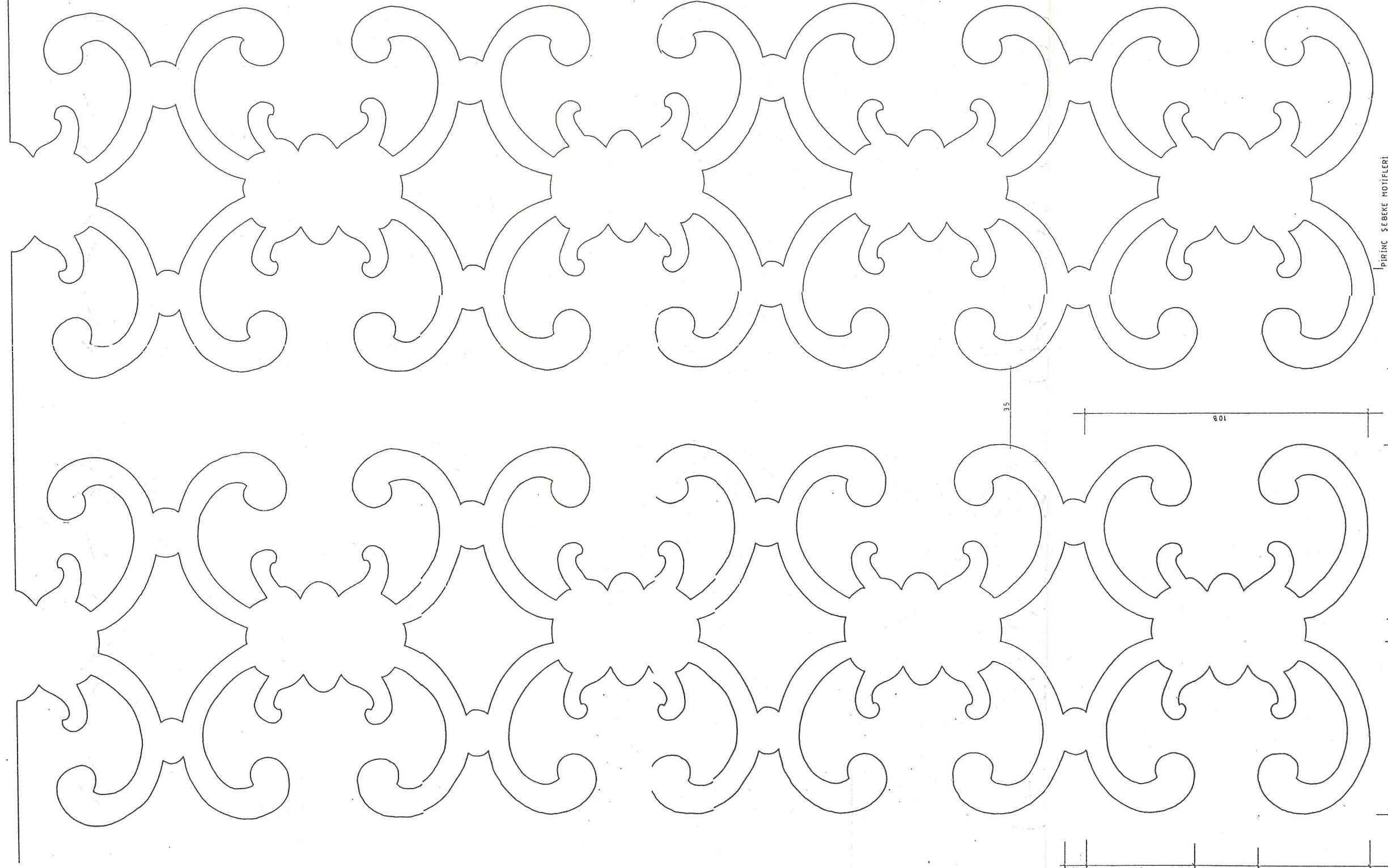
Kolonların üstünde oluşan kemerler birbirlerine bağlanarak üstte bir silmeyle bitmektedir. Türbenin üzerindeki açık kısmın üstünü, kenarlardan ortaya doğru yükselerek gelen ve ortada küçük bir çemberle birleşerek kıvrılan demir çubuklar örtmektedir. (Resim 59)

Resim No 59 Türbe üst silmesi ve çatısı

Türbenin içinde iki adet mezar vardır. Büyük olanı Koca Ragıp Paşa'ya aittir. Küçüğünün ise kime ait olduğu bilinmemektedir. Koca Ragıp Paşanın mezarında yerden iki basamakla yükselmiştir. Mezarın kenarında yuvarlak motiflerle üst kısmını çevreleyen yaprak şeklinde kabartma motifler vardır. (Resim 60) Küçük mezarın üzerinde de aynı süslere rastlanır.

PIRİNÇ ŞEBEKE ÜST
BAŞLIĞI

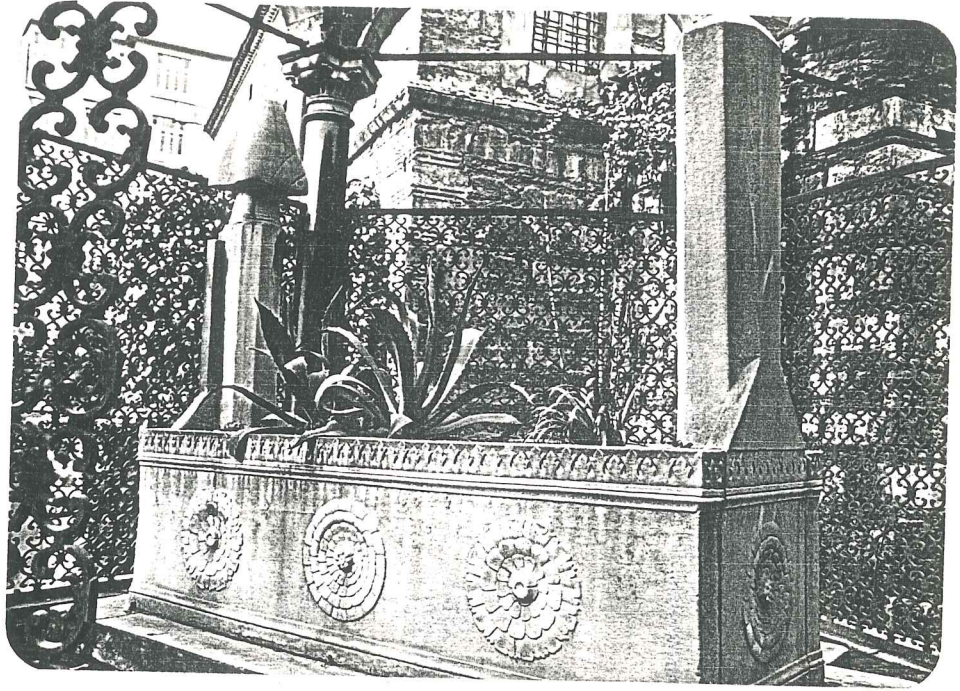

PIRİNÇ ŞEBEKE MOTİFLERİ

BİRİM MODUL
KOCA RAGİP PAŞA TÜRBESİ

0 50mm

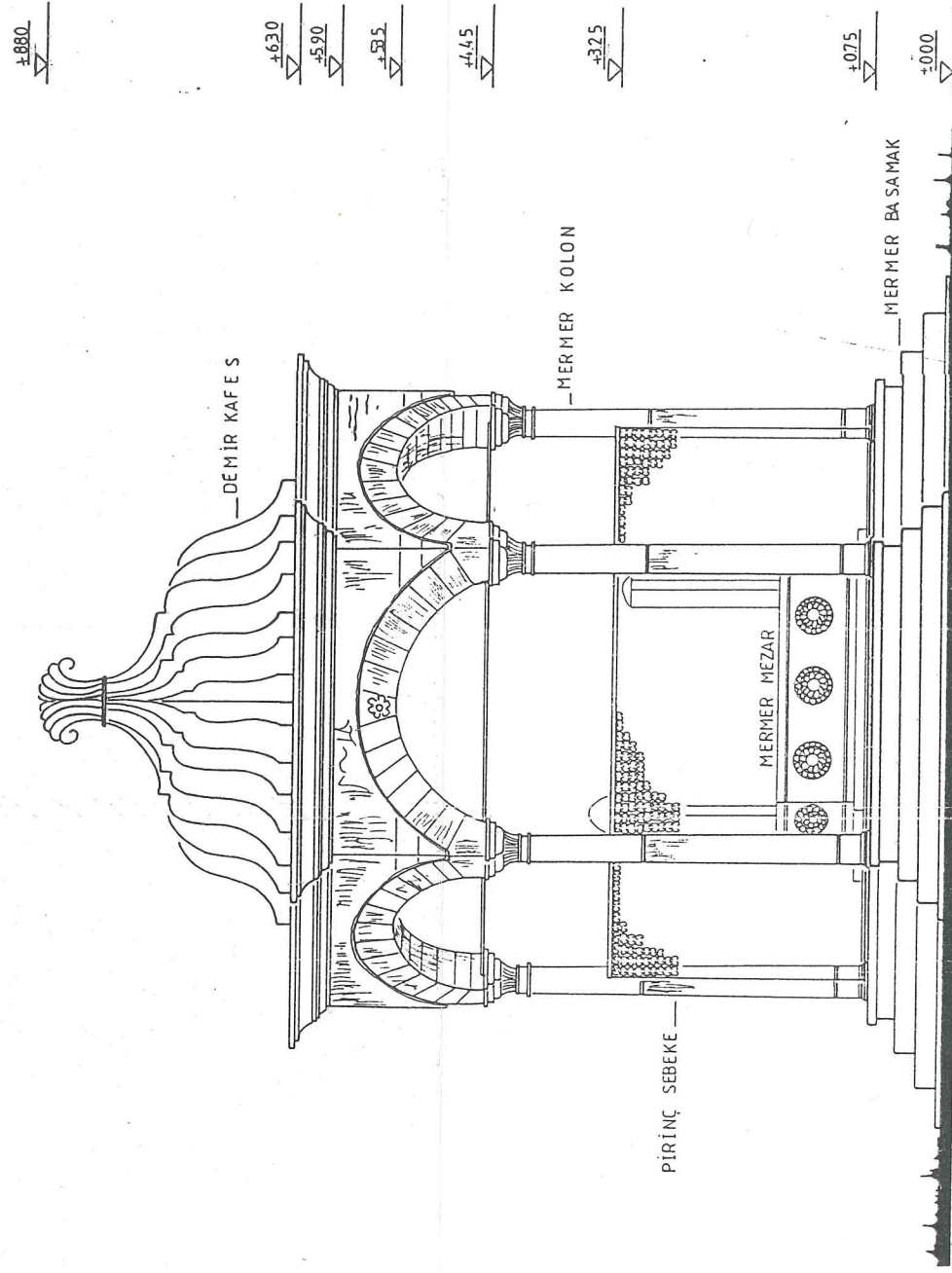
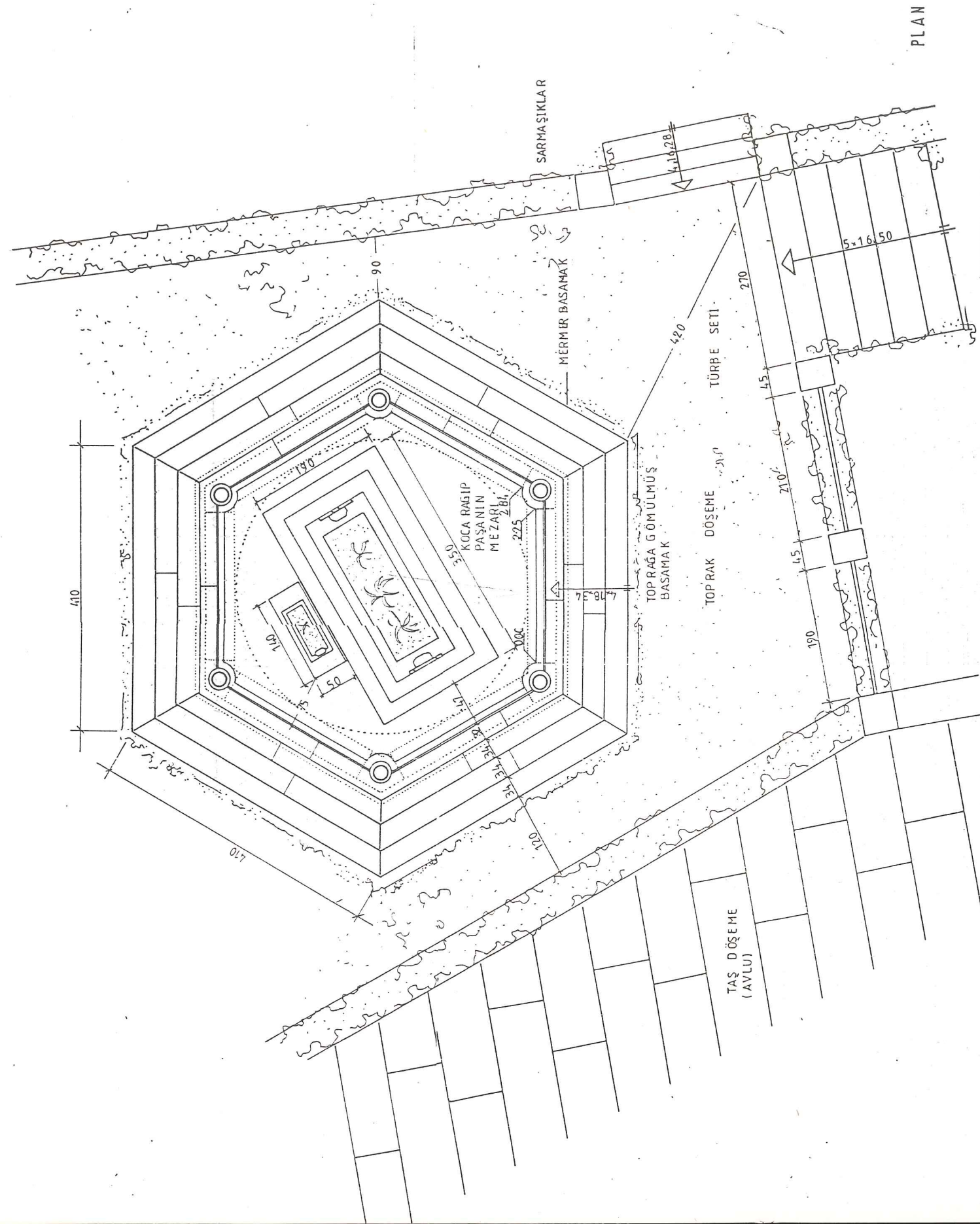
10 30 50 100

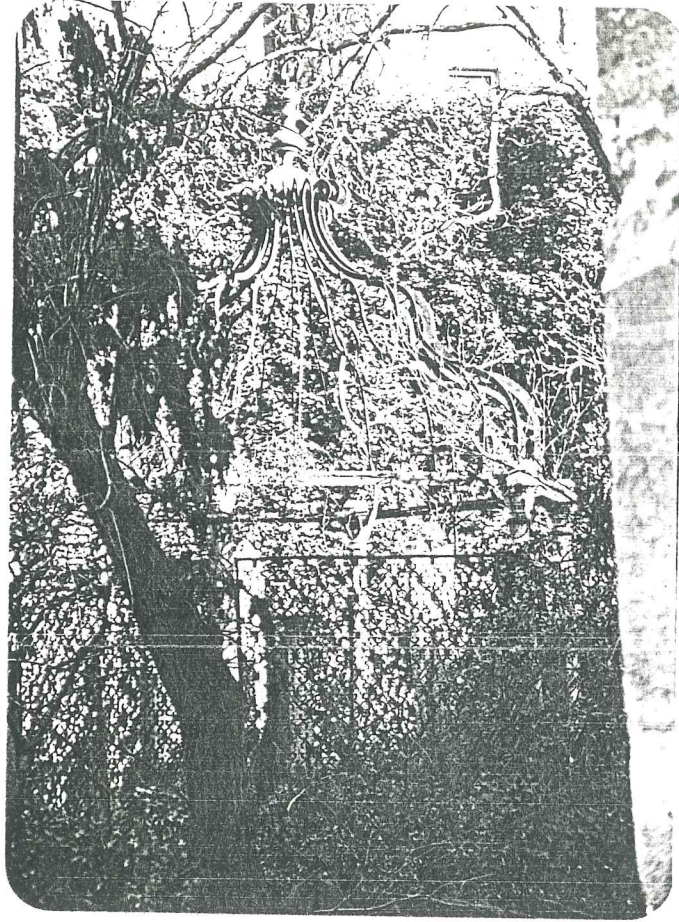
Resim No 60 Ragıp Paşa'nın Mezarı

Bu türbenin hemen arka tarafında ise bir niş içinde iki adet mezar bulunan mahal türbenin sebilidir. Bu kısım dışarıya üstü kemerli arası parmaklıklarla kapanmış bir boşlukla açıl maktadır. Dış cephe- den bakıldığında kenarları pahlı mahalin üstünde mermer bir saçak var- dır. Oldukça harap durumdadır. Pahlı bölümlerin üzerinde iki tane çeş- me aynası bulunmaktadır. Ayrıca üstünde bir kitabesi bulunan sebilin taşları kabartma motiflerle bezenmiştir.

Bahcenin diğer tarafında, kime ait olduğu bilinmeyen türbe yer alır. Bu türbe diğerinin benzeridir. Sadece kolonlar daha ince ve al- çak demir parmaklığı değişik motiflidir.

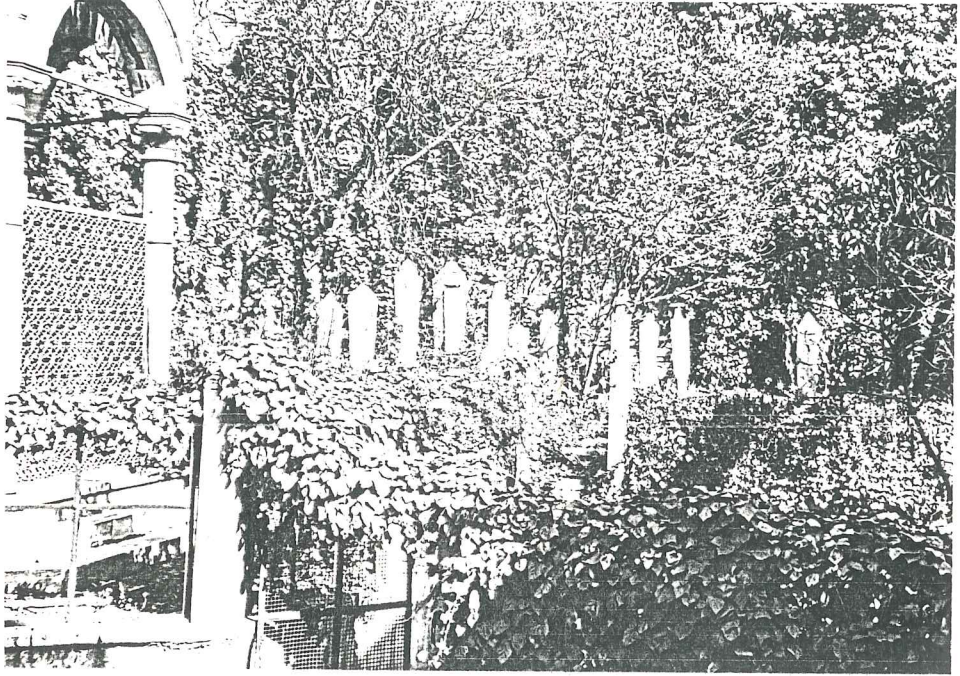
Üstünü örten demir kubbede diğerinin benzeridir. Sadece üzerinde mermer bir topuzu ve âlemi bulunmaktadır. Bu türbenin içinde de üç tane mezar vardır. (Resim 62)

Resim No 62

Diğer Türbe

Külliyenin bahçesinin bir kısmını kaplayan ve mermer babalar arasındaki demir parmaklıklarla diğer kütüphane yapılarından ayrıldığı setin üzerinde, bu türbelerden başka birçok mezarlığa raslanır. Büyük- lü küçüklü ve belli aralıklarla dizilmiş mezarların çoğu bugün harap haldedir. Bazılarının taşları kırılmış, çoğu kısmen toprağa gömülmüş çalı ve otlar etraflarını kaplamıştır. (Resim 63)

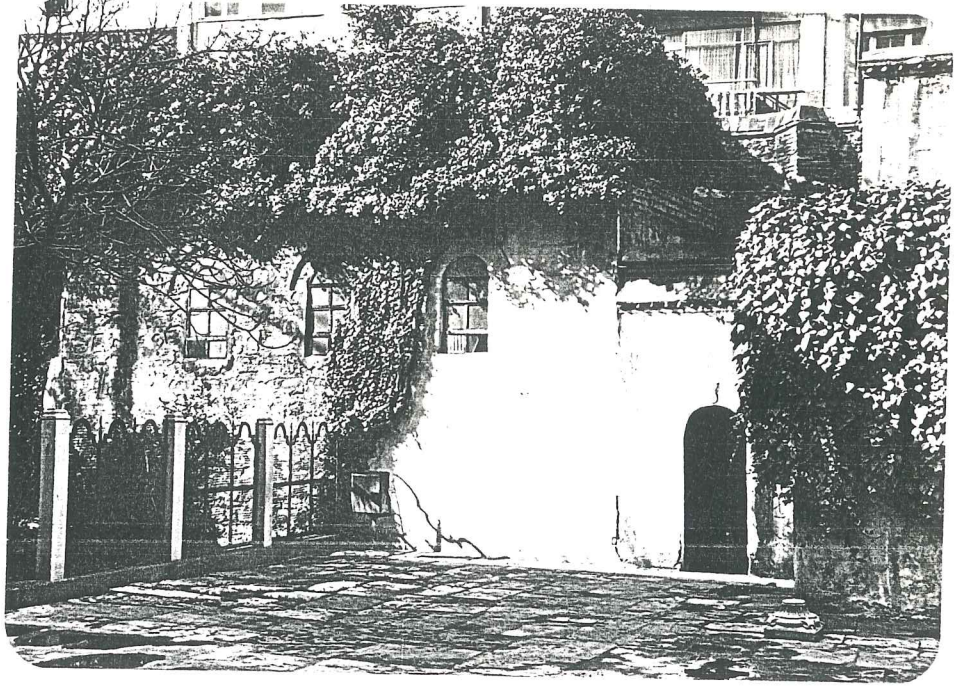

Resim No 63

Mezarlar Topluluğu

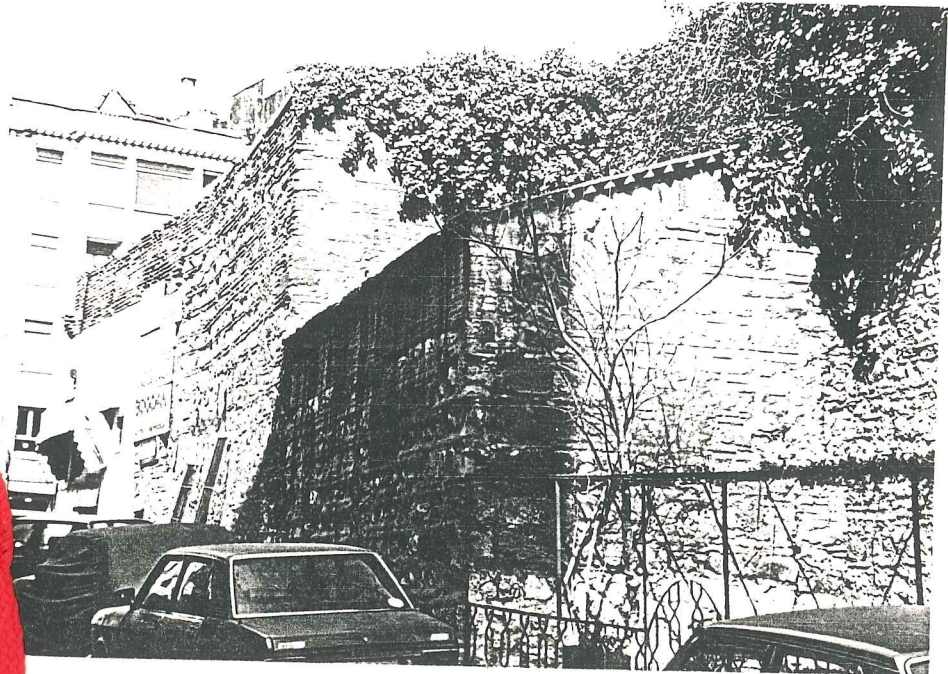
5.3.5. Helâlar ve Abdestlikler

Helâlar, giriş avlusunun hemen sağında yer alır. Ön cephesi bina avlusuna arka cepheside bahçe duvarından taşarak Şair Fitnat sokağına cephelidir. (Resim (64), (Resim 65)).

Resim No 64

Helalar, Avlu cephesi

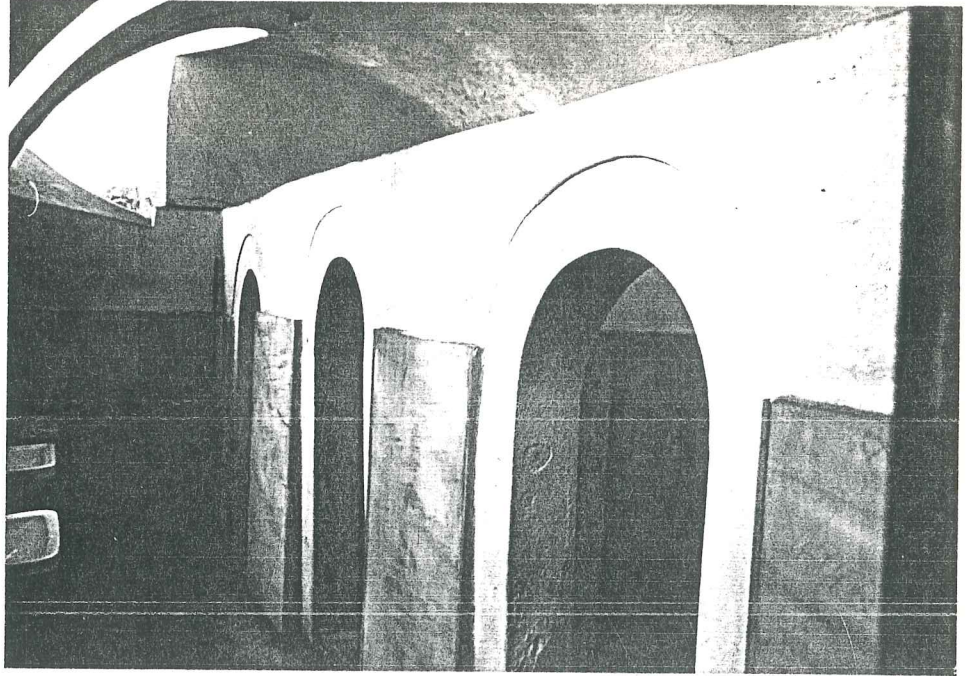

Resim No 65

Helalar, Şair Fitnat Cephesi

Mekan sarnıçla bitişiktir. Dış kapıdan içeri girilince solda hela kabinleri sağda ise sarnıç duvarı bulunur. Dört gözden oluşan kabinlerin biri sonradan separatörle bölünerek bayanlar tuvaleti haline getirilmiştir. Hela kabinleri 2.10 x 1.85 metre boyutlarındadır.

Kabin girişlerindeki duvar tavana kadar değil yarım olarak yapılmıştır. Kapılar kemerli olup yüksekliği 1.70 metredir. Kemerli olarak yapılmış kapıların söve kalınlığı 40 cm'dir. (Resim 66)

Resim No 66

Helaların içten görünüşü

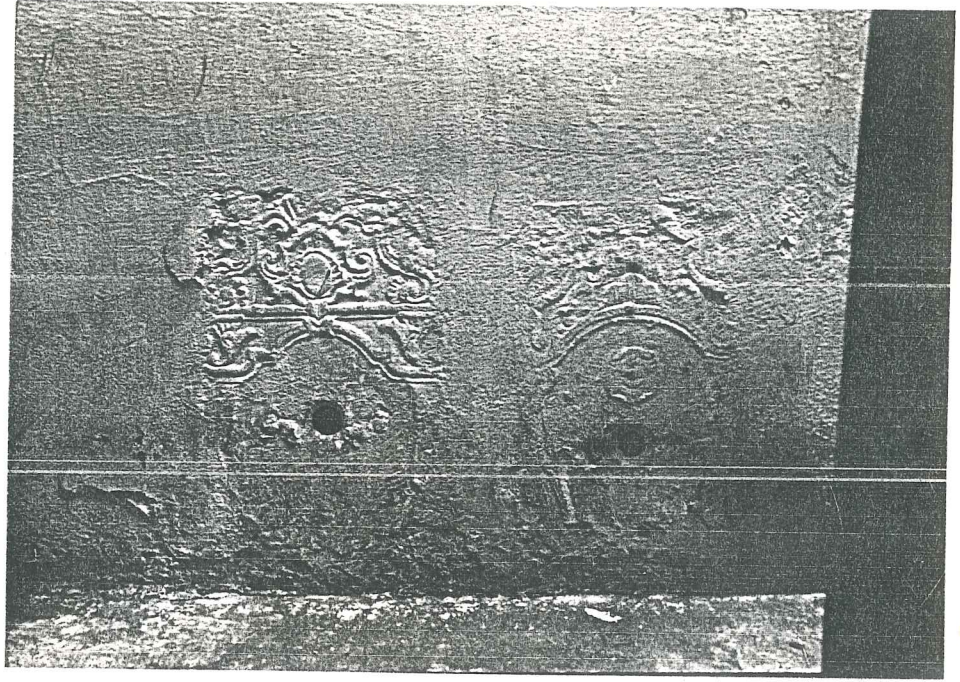
Helâ pencereleri, üst örtü sistemi olan tonozun içinde yırtıklar açılarak oluşturulmuştur. Dört adet pencere vardır.

İçî sıvalı ve badanalı olan mekana sonradan eklemeler olmuştur. (Tuvalet taşları, layabo gibi) Dış duvarlar almaşık duvar tekniğine göre yapılmıştır. Bir kısmına müdahale edilmiş ve üzeri sıvanmıştır.

Üst çatı tek eğimli olarak yapılmış ve kirpi saçakla noktalanmıştır. Üzeri kurşun kaplıdır. Şair Fitnat sokağına bakan dış cephede önemli sayılabilecek boyutlarda rutubet vardır. Tuğla sıralarda uflanma şiddetli olarak gerçekleşmektedir.

Helâ girişinin karşısında olan sarnıcın duvarı üzerinde de abdestlikler bulunur. Duvar sonradan onarım geçirdiği için yerleri kaybolmak üzeredir. Yapılan araştırmada üç abdestliğin yeri tespit edilmiştir. Sarnıç duvarına yerleştirildiği için su sorununu çok iyi çözmüşler.

Alçı kabartma tekniği üzeri motifli abdest musluğu ayna taşları, yerden 40 cm yüksekliktedir. Yalak günümüzde mevcut değildir. (Resim 67)

Resim No 67

Abdest musluğu ayna taşları

5.3.6. eşmeler ve Sarnıç

Külliyede büyük eşme girişte hemen avlunun sağında yer alır. Vakfiyesinde "... iki sebil, bir büyük eşme, ayrıca üç eşme..." diye geçer. Bu üç çeşmenin izin rastlanmamıştır.

Büyük eşme tek yüzlü bir duvar eşmesidir. Mermerden yapılan çeşmenin üzeri yuvarlak kemerlidir. zerinde kitabesi mevcuttur. Yalak yere gömülü değil dışarı perapetlidir. Yalağın iki kenarında ise mumluk yer alır. (Resim 68) eşme sarnıç duvarı üzerinde kullanıldığı için su haznesi yapılma gereği duyulmamıştır.

Resim No 68

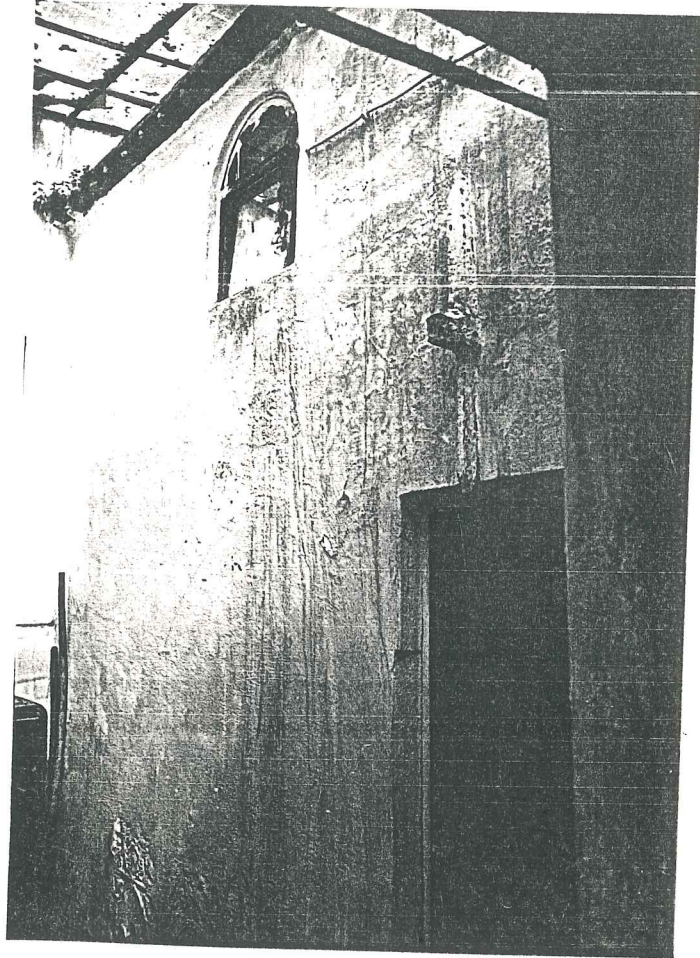
Bahçedeki Büyük eşme

Sarnıç çeşmenin arkasındadır. 4.50 x 3.55m boyutlarında köşeler yuvarlak dönen ve yaklaşık 5.00 metre yüksekliğinde bir mekândır. 2.50 metkreyükseklikte 12/5 lik bir gergi demirin vardır.

Sarnıcın su girişi ve çıkışı tespit edilmiştir. üzeri tonoz kaplı olan mekanın dıştan çatısı tek eğimlidir.

Sarnıcın üzerinde bir üst sarnıç daha vardır. Dikdörtgen planlı üzeri taştan yapılmış beşik çatılıdır. İçi tamamen molozla dolu olduğu için girmek mümkün olmamıştır. Molozun nasıl girdiğide tespit edilememiştir.

Küfeki taşından yapılan duvarların hepsi sonradan sıvanmıştır. Büyük sarnıç odası şu anda strüktür bakımından hiç sorumlu olunmamaktadır. Günümüzde dahi kullanılabilecek durumdadır. (Resim 69)

Resim No 69

Sarnıçlar

KÜLLİYE 'DEKİ TAHRİBATLAR VE SORUNLAR

6. KÜLLİYEDEKİ TAHRİBATLAR VE SORUNLAR

6.1. MALZEME TAHRİBİ

Eski eserlerde görülen malzeme tahribatına neden olan faktörleri genelde ısı, su ve çeşitli biyolojik etkiler olmak üzere üç grupta toplayabiliriz.

Bunlardan ısısal etkileri, malzeme iç yapısında görülen gerilmeler sonucu çatlaklara neden olan ısısal genleşmeler, fiziksel olarak molekül bağlarının uzaması ile elastiklik modülünü azaltan ve kimyasal olarak malzemenin kristal sisteminin dağılmasıyla sonuçlanan yüksek ısı (yangın) ile malzemede iç yapı bozulmalarına ve renk değişimine neden olan güneş radyasyonu olmak üzere üçe ayırarak özetleyebiliriz.

Su emme, kapilerite ve nem olaylarının sebep olduğu malzemede dağılma, donma, çiçeklenme veya eriyebilen tuzların açığa çıkması rutubetin meydana getirdiği şekil deformasyonları kondansasyon ve nemin havadaki gazlarla birleşmesi sonucu asit etkisi olmak üzere altı ayrı türde kendini göstermektedir. Eski eserler üzerinde malzeme tahribatına neden olan biyolojik esaslı etkileri, sarmaşıklar, bitki kökleri, alg ve likenler, mantarlar, bakteriler, kurt ve böcekler olarak belirleyebiliriz. Genelde bu faktörler kargir malzemenin ufalanmasına ve kendisinin zayıflamasına yol açmaktadır³³.

TAŞ MALZEMEDEKİ TAHRİBAT: Taş malzemenin tarihi eski zamanlara dayanmaktadır. Osmanlılarda yer alan taşlar genellikle püskülük taşlardan oluşmaktadır. Oluşan tahribat türleri genelde taş iç yapısındaki farklı kristaller arasında meydana gelen ısısal genleşmeler sonucu beliren çatlaklardır.

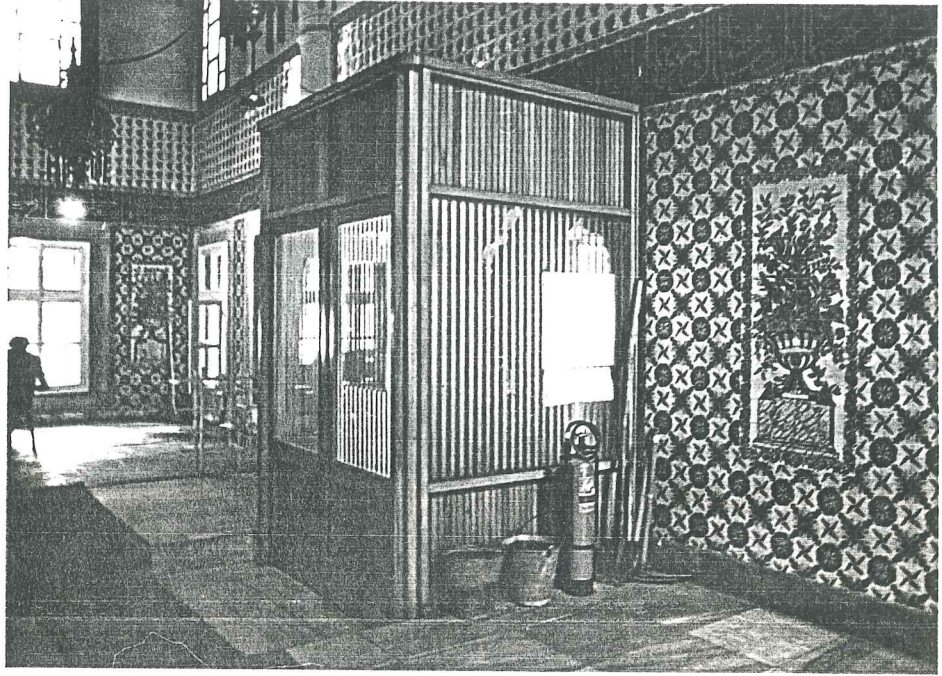
Taş arasında yer alan metal elemanlarının ısısal genleşme ve korozyondan etkilenecek genişlemeleri de taşın parçalanmasına bir etken olmaktadır. Küfeki, traverten gibi gözenekli taşların iç yapısında donma ile meydana gelen hacim genişlemeleri yüzeysel tahribatın boyutlarını arttırmaktadır. Rutubet ve su geçirgenliğin neden olduğu tuzların açığa çıkması ve zamanla genleşme veya yüzeysel erimelere uğrayarak taşın gözeneklerinde ve yüzeyinde ufalanmalara meydan vermiştir. Ayrıca taş malzeme üzerinde biyolojik tahribat faktörü olarak kendini gösteren sarmaşık ve bitki kökleri taşın aralıklarına girerek sistemin ayrışmasına neden olmakta, bazı alg ve likenlerin salgıladıkları sıvılar ve asit etkisi yaparak yüzeysel lekelenmelere sebep vermektedir.

6.2. KAPALI MEKANLARDA

6.2.1. Ek ve Değişiklikler

KÜTÜPHANE BİNASI: Giriş revak kısmı hariç yapı genelde iç mekan olarak orjinelliğini korumaktadır. Yapılan eklemelerin tümü malzeme ve orjinelliğe zarar vermeyen eklentilerdir yani müdahalesi kolaydır. (Resim 70) Dış cephede bulunan tahribat daha büyük boyutlardadır.

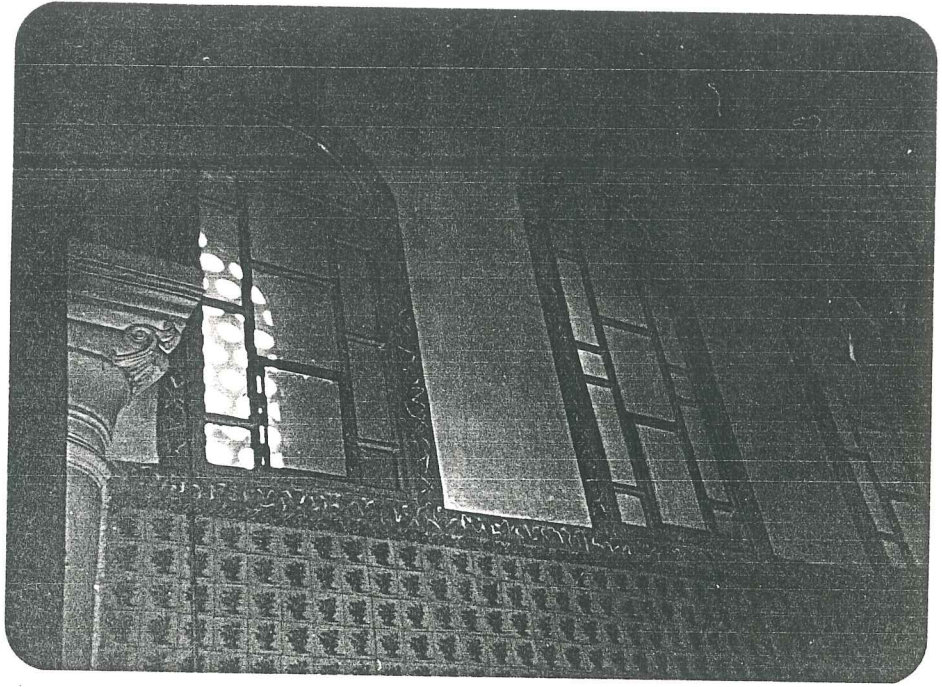
İlk yapıldığı yıllarda mescit olarak kullanılan giriş mekanı günümüzde yapılan eklemelerle Müracaat ve Müdür odası haline getirilmiştir. Bu kısımda ayrıca birde asma kat oluşturulmuştur. Asma kat girişte sağ taraftaki odadan bir merdivenle kullanılmaktadır.

Resim No 70

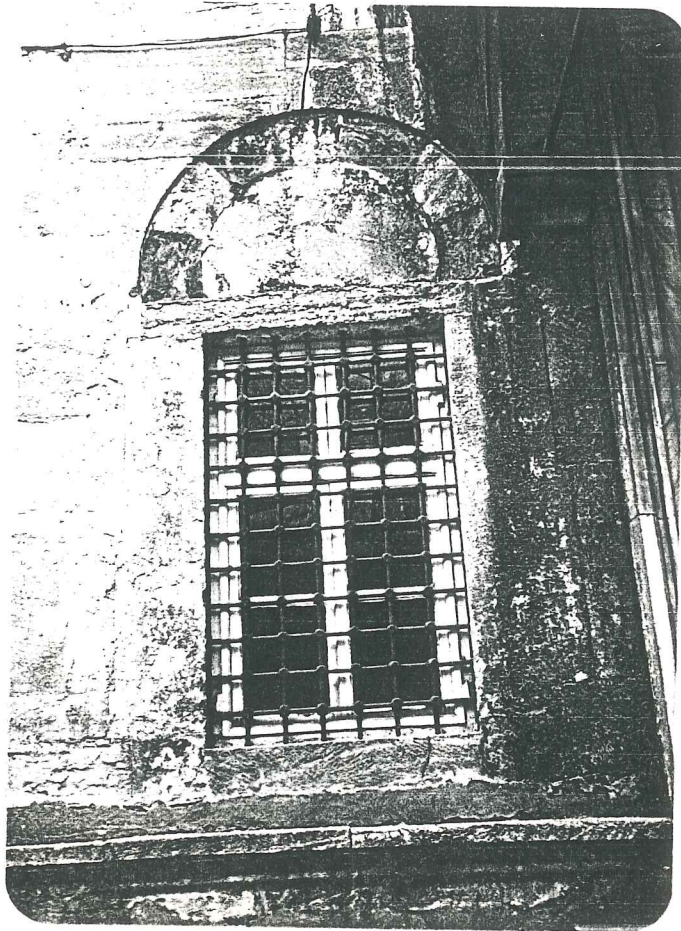
Salon giriş kapısı önündeki sahanlık

Kütüphane salonuna giriştede bir ara hol oluşturulmuştur. Ahşap Lambri + Camdan oluşturulan bu hol kütüphane okuma salonu ile revağı birbirine bağlar. Bundan on yıl evvel yapılan bir restorasyonda, kemerler kubbe ve tonoz kenarlı ve tepe penceri kenarları mermer taklidi olarak boyanmış (Resim 71), duvarlar ise badanalanmıştır. Aydınlatma ve ısıtma sistemide günümüz teknolojisinin gereksinimlerini karşılamaktadır.

Resim No 71

Tepe pencereleri

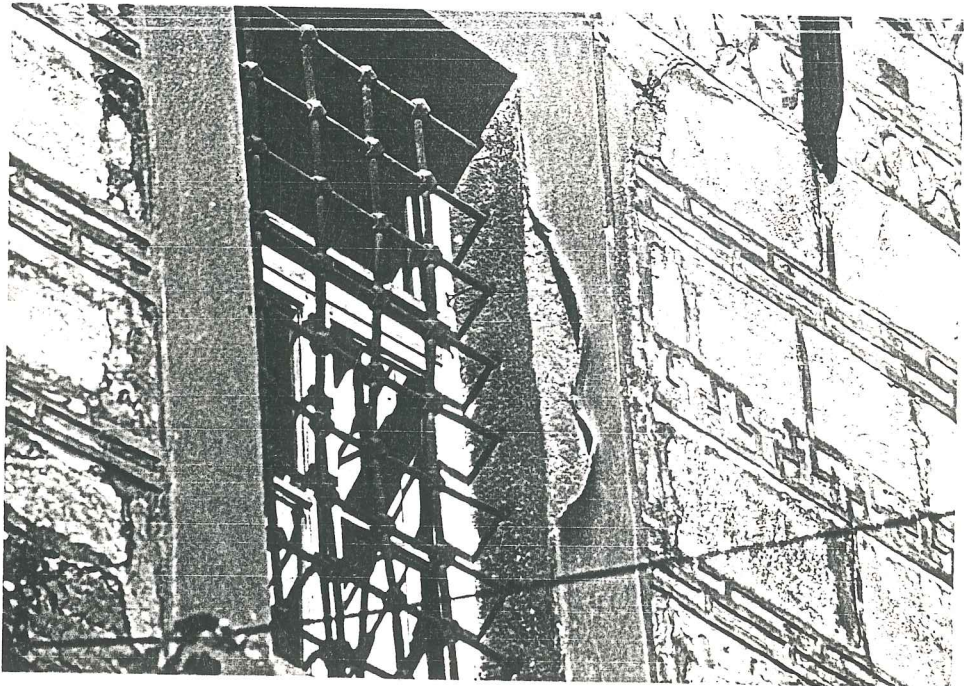
Resim No 72

Kemer stili

Dış cephede restorasyon sırasında büyük tahribata uğramış birçok bezeme sıva ile kapatılmış almaşık duvar karakteri yerini kesme taş duvar karakterine bırakmıştır. Kemer stilinde de bazı yenilemelerde sivri kemerlerin yuvarlak kemere çevrildiğini görüyoruz. (Resim 72) Tepe pencerelerinin üzerinde bulunan kemerlerin bazılarında yapıldığını ve sıvandığını görmektedir.

SİBYAN MEKTEBİ: Merdivenleri çıktıktan sonra erişilen hol ikiye bölünmüştür. Merdiven üstü bölümü ahşap separatör ile ayrılarak kapısı asalon tarafına bakan müdür odasının üstünde su deposu bulunmaktadır. İç mekanda önemli bir değişiklik yoktur.

Dış cephede ise tahribatlar bulunmaktadır. Pencere sövelerinin ve duvar üzerindeki bozulmuş tuğlaların üzerlerinin sıvanması iyi netice vermemiştir. Taş ve sıva birleşimi farklı çalışma ortamı, farklı malzeme özellikleri sonucu birbirleriyle kaynaşamamıştır. Almaşık duvardaki tuğlaların bir kısmının yine renkli sıvayla yapılması fakat malzemenin duvar karakteriyle uyuşmaması sonucu kötü neticeler ortaya çıkmıştır. (Resim 73) Isıtma elemanı için bazı eklemeler yapılmıştır.

Resim No 73

Pencere sövesi malzeme durumu

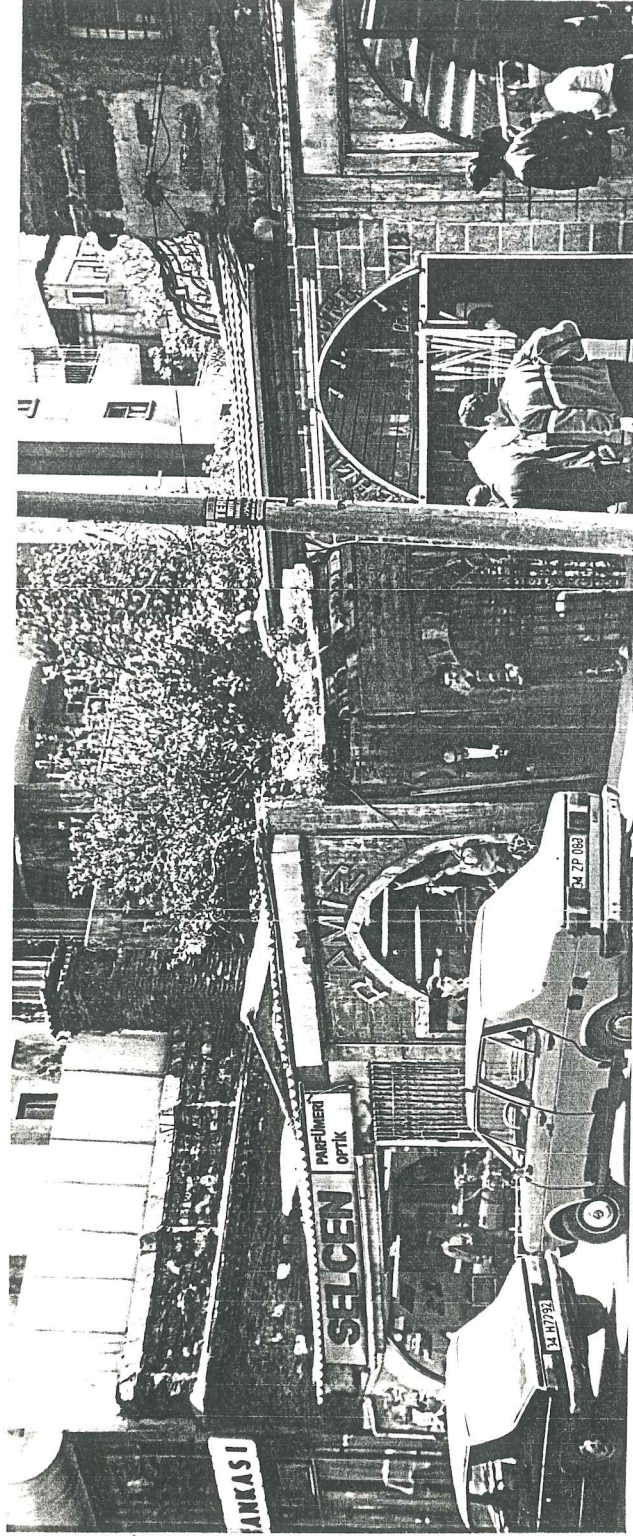
DÜKKANLAR: Cephede orjinallik kaybolmaya yüz tutmuş durumdadır. Her dükkan üzerinde bulunan kemerler ve cephe duvarları reklam panosu ve tabelalar ile tamamen kapatılmış ve bazıları ise tahrip edilmiştir. (Resim 74)

Resim No 74

Dükkanlar (Ordu caddesinden)

İç mekanlarda bütün duvarlar lambri, kağıt vb. malzemelerle dekor edilmiş, döşemeler tamamen değiştirilmiş durumdadır. Hemen her dükkana bir asma kat ilave edilmiştir. Dükkanların altı mahzendir fakat büyük bir bölümü toprak ve molozla dolu durumdadır. Bu yüzden hava almayan temel duvarları strüktür sorunları doğurmuştur.

Ordu Caddesi, Sebil tarafındaki dükkanlar.

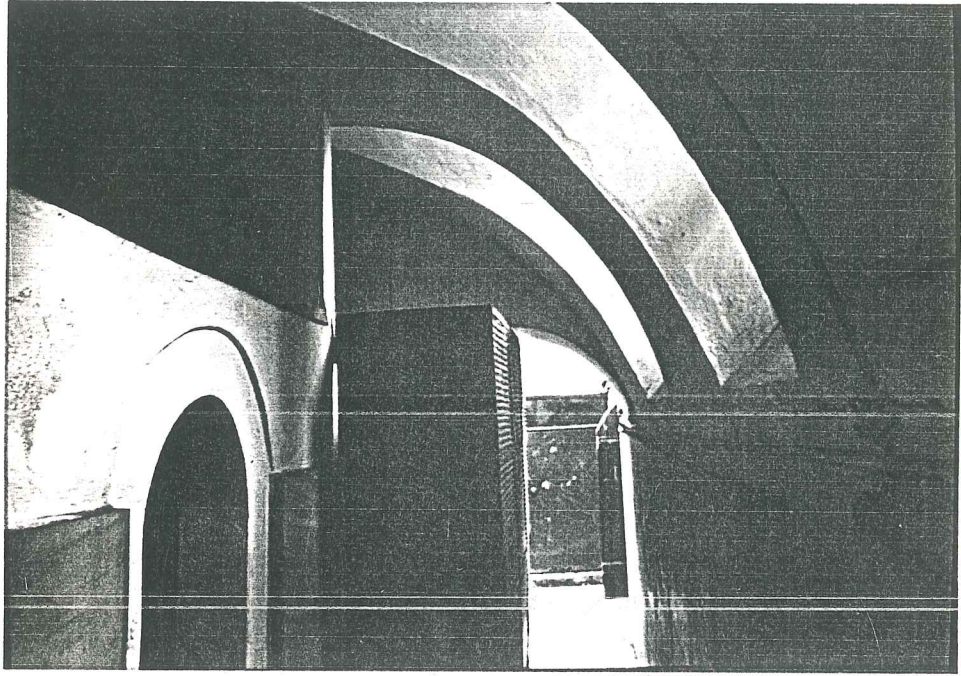

Resim No 75 Bahçe duvarına vitrin ekleme

Şair Fitnat sokağına bitişik olan yapının bahçe duvarında yapılan tahribatlar göze çarpmaktadır. Duvarın bir kısmı yıkılıp vitrin haline getirilmiştir. (Resim 75)

HELALAR VE SARNIÇ: Tuvaletlerdeki kabin duvarlarının hepsi sıvanmış ve boyanmıştır. Döşeme kaplaması ve tefriş malzemelerinin hepsi değiştirilmiştir. Tuvaletlerden birisi demir separatörle diğerlerinden ayrılmıştır. (Resim 76)

Tuvaletlerde aydınlatma sıva üstü sistemiyle elektrik çekerek giderilmiştir.

Resim No 76 Tuvaletler

Tespit edilen abdest musluk yerlerinin hiç bir orjinalliği kalmamıştır. Dikkatli bakıldığı zaman görülemeyecek durumdadırlar. Hepsinin üzeri boyanmıştır.

Sarnıç odasına sonradan bir kapı açılmıştır. Şu anda bekçi odası olarak kullanılmaktadır. Üstte bulunan diğer sarnıç ise toprak ve molozla doludur.

MEŞRUTA EV (BEKÇİ EVİ): Giriş sofası döşemi sonradan yenilenmiş, mutfak tezgahları ve tuvaletler tadilat geçirmiştir. Cephe olarak yenilenmeye uğramış bazı taşların değiştiği ve almaşık duvardaki tuğla sıraların sıva ile yapıldığı üzerinin boyandığı tespit edilmiştir. (Resim 77)

Resim No 77

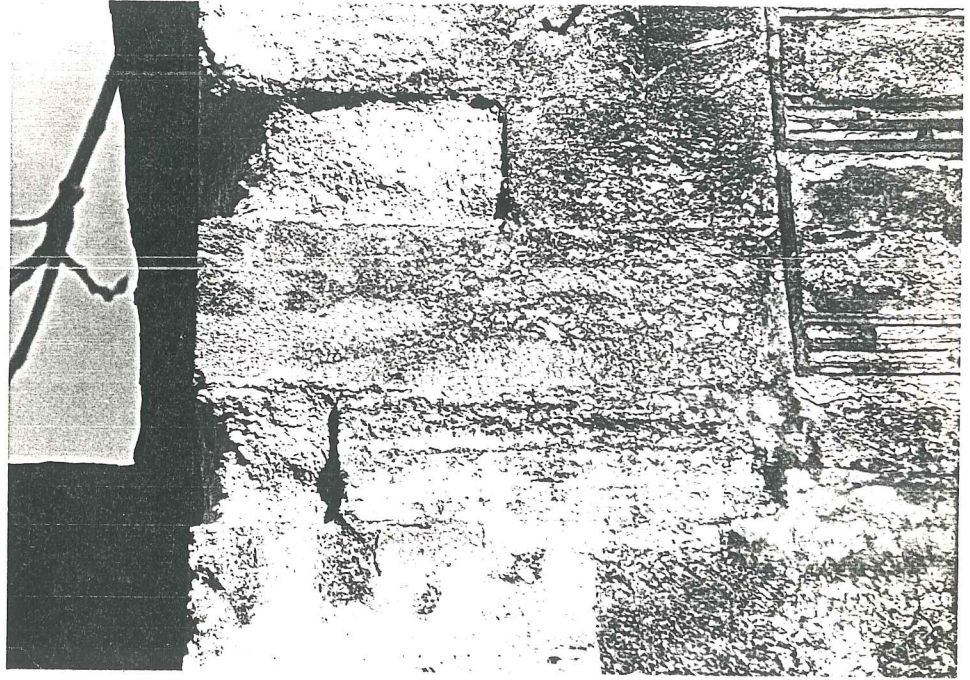
Meşruta Ev Duvarı

Soba ile ısıtma yapılan bu evin arka duvarında bir odunluk ilavesi yapılmıştır. Elektrik sıva üstü sistemidir.

6.2.2. Malzemenin Durumu

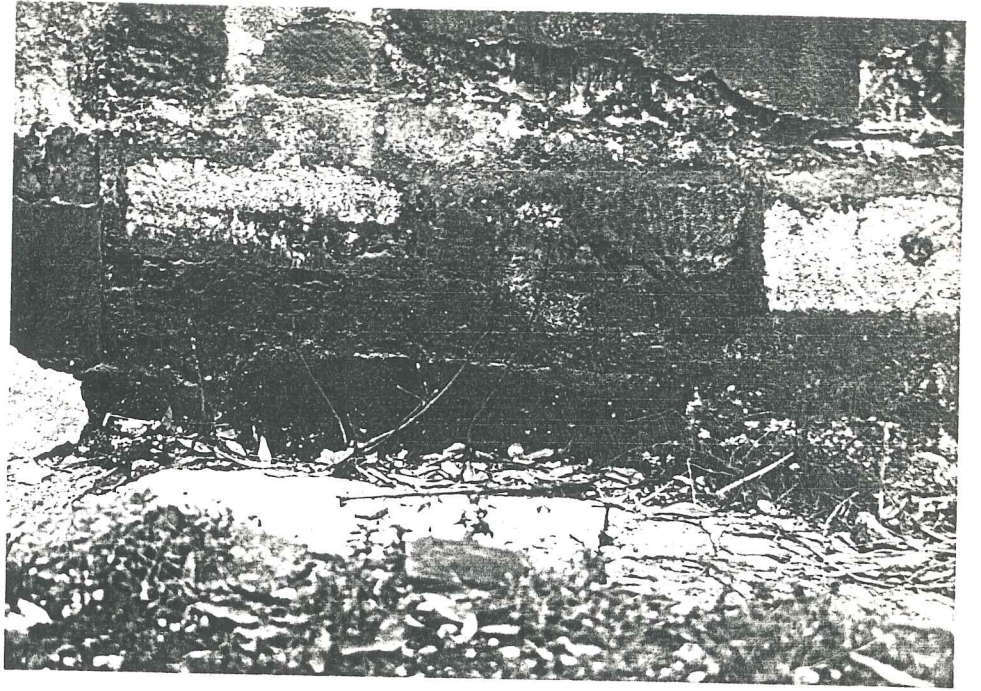
Cephedeki taş elemanlarda bozulmalar hemen göze çarpar, pencere sövelerinin geçirdiği tamirat istenilen sonucu vermemiş betonla, taşın oluşturduğu kompozisyonlar neticeye ulaşmamıştır. Tuğla taklidi olarak yapılan boyalı sıva tutmamış ve birçok yerde dökülmeye başlamıştır. Bir de çimentonun cephedeki tahribatı vardır. Bağlayıcı harç olarak kullanılan malzeme kimyasal reaksiyonlu sonucu taşın bünyesinde bozulmalara neden olmuştur.

Taş hava ve ortam koşulları nedeniyle de tahribata uğramıştır, buna daha çok köşe taşlarında rastlıyoruz. (Resim 78) Birde yapı gruplarında rutubet ve nem yüzünden oluşan bakteriyolojik etkiler vardır. Bu yapının toprağa yakın yerlerinde görülür. (Resim 79)

Resim No 78

Yıpranmış köşe taşları

Resim No 79

Toprağa yakın taşlardaki yosunlaşma

Kubbelerin örtü malzemesi olan kurşunda bir bozulma tespit edilememiştir. Şebekeler devamlı boyalı tutulduğu için okside olmamıştır. Birkaç pencerede şebeke demirlerinin oksitlenmesi yüzünden taş söve kırılmalarına rastlanır. Pencere kepenklerinin büyük bölümü mevcuttur, fakat kullanılmamaktadır. Kapı söve ve kemerlerinde kullanılan mermerler de iyi durumdadır.

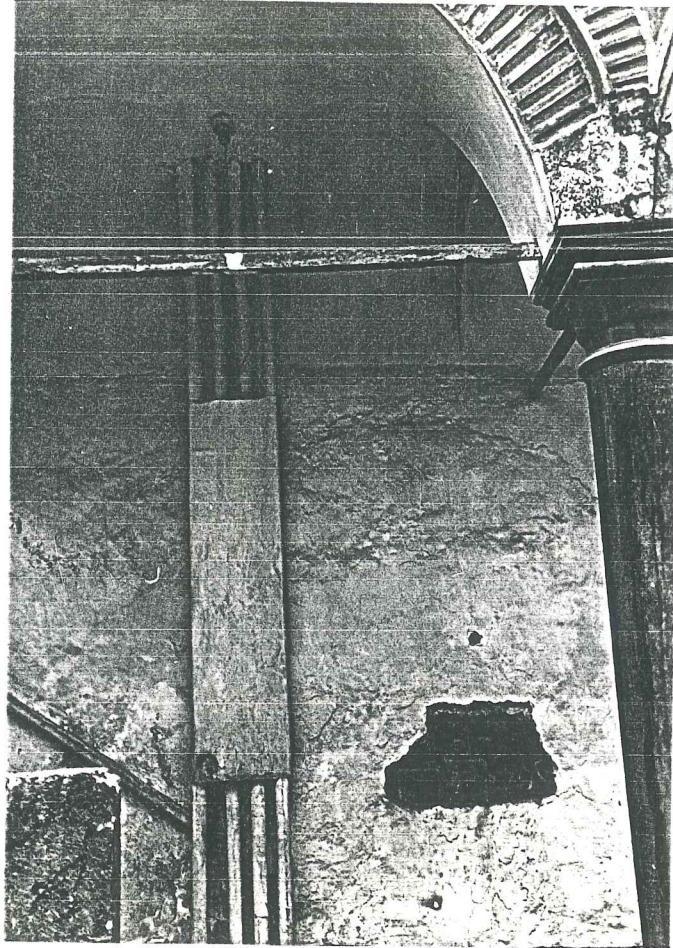
Sibyan mektebinde giriş tonozunda yer yer çatlaklar göze çarpar. Helaların dış cephe duvarlarında da aşırı rutubetlenme vardır.

İç mekanlarda durum daha iyidir. Duvarlarda ve kubbelerde bozulma izine rastlanmaz. Hazine-i kütübün tunç şebekesi ve kitapların durduğu ceviz kitaplık gayet iyi durumdadır.

6.2.3. Isıtma ve Aydınlatma

ISITMA: Sistem çağın gerektirdiği malzemeleri kullanarak çözüm yoluna gidilmeye çalışılmıştır. Fakat çözüm tamamiyle geçicidir. El yazması kitaplar belirli bir derecede ısıya ihtiyaç duyulmaktadır. Radyatörlü sistem sadece kitaplara gereken ısıyı sağlamakta okuma salonuna bir yarar sağlamamaktadır. Giriş revağında bulunan müracaat kısmında ısıtma, soba ile sağlanmaktadır. Tepe penceresi delinerek uzatılan soba borusu baca vazifesi görmektedir. Kütüphane binasında sistem oturtulamamıştır.

Sibyan mektebinde ise ısıtma problemi radyatörlü sistem her tarafta kullanılarak çözülmeye çalışılmış fakat sıcak suyun radyatörlere ulaştırılması için kullanılan boruları açıkta bırakmak ve duvarda tahribat yaratmak gibi sorunları doğurmuştur. (Resim 80)

Resim No 80

Sibyan Mektebine çıkan radyatör boruları

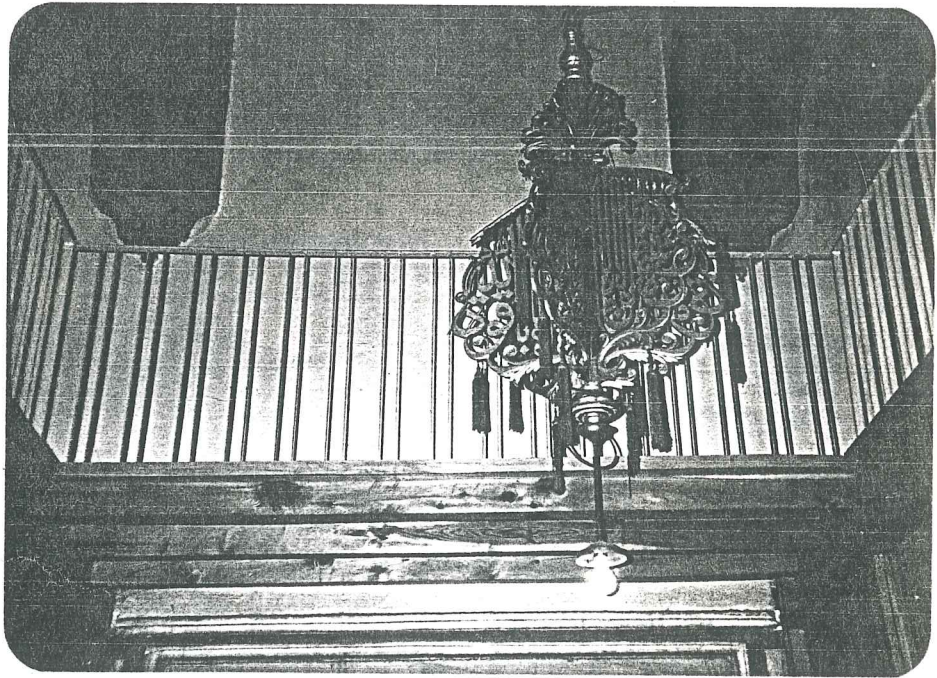
Dükkanlarda ısıtma her mekan için ayrı düşünülmüştür ve gaz yakıtlı sobalar kullanılmaktadır. Yeni geliştirilmiş bir sistem yoktur.

Meşruta evde de ısıtma soba ile yapılmaktadır. Mevcut bulunan şömine kullanılmaktadır.

Görüldüğü gibi sistem karmaşası durumu bulunmaktadır. Yapılan sistemlerin hepsi geçici nitelikte olup, kesin çözümler bulunamamış veya yapılamamıştır.

AYDINLATMA: Mekanlarda aydınlatma elektrik sistemiyle yapılmaktadır. Fakat sağlıklı bir aydınlatma sistemi kurulmuştur. Bunun nedeni ise direkt ışık veren kaynakların kullanılmasıdır. Kullanılan sistem ampul sistemidir. Bu da gözü yoran etkileyen bir sistemdir.

Mekana yetecek ışık miktarı bulunmamaktadır. Bu da sistemin tam çözülemediğini göstermektedir. Mescit kısmının olduğu giriş revağında da ampul sistemi kullanılmıştır. (Resim 81)

Resim No 81

Aydınlatma elemanı

Sibyan mektebinde de elektrik sıva üstü sistemle sağlanmıştır. Fakat mekân kütüphane binasına göre daha aydınlık olduğu için burada sorun daha az göze çarpmaktadır.

Dükkanlarda genelde bekorasyon olduğu için elektrik sistemi sıva altı olarak yapılmış ve noktasal aydınlatma kaynakları kullanmışlardır.

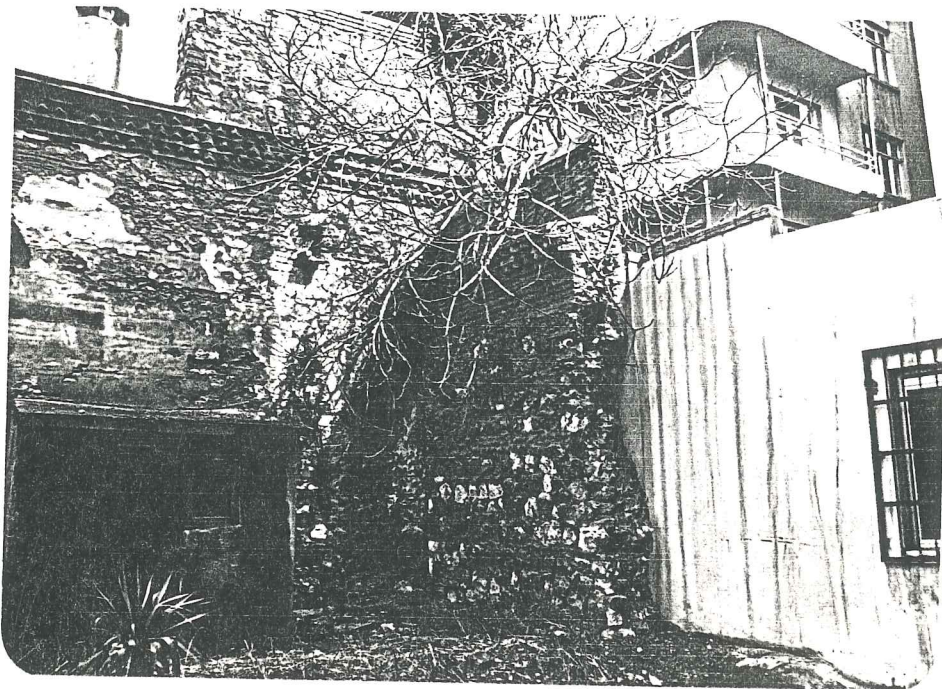
Meşruta ev içinde aynı sistem geçerlidir. fakat burada ampul sistemi yerine fleur ışııl lambaları kullanmışlardır. Helalarda da sıva üstü yapılan sistem ampulle aydınlatılmaktadır.

Külliyede bahçe aydınlatmasına rastlanmaz. Dış mekanlarda gerekli olan aydınlatma sistemi özellikle akşam saatlerinde kendini hissettirmektedir.

6.3. AÇIK MEKANLARDA

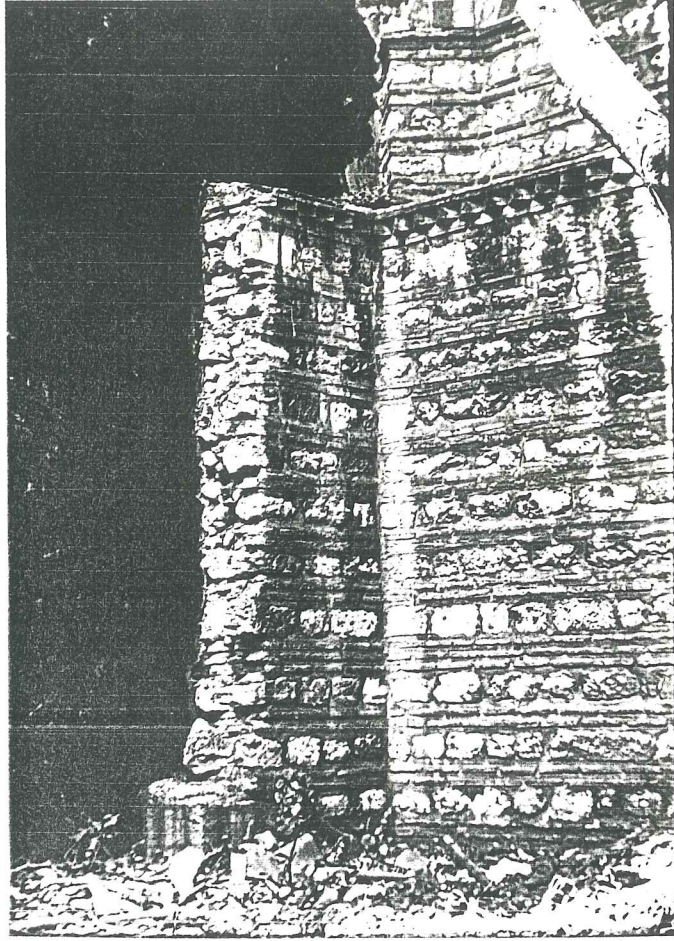
6.3.1. Bahçe Duvarları

Külliyeyi, üç kenardan bahçe duvarları sınırlar, Doğu bahçesini oluşturan arka bahçe duvarları günümüzde mevcut değildir. Komşu parsellerdeki aşırı yapılaşma kütüphanenin arka bahçesine kadar gitmiştir. (Resim 82), (Resim 83)

Resim No 82

Kuzey Bahçe Duvarı Yıkıntısı

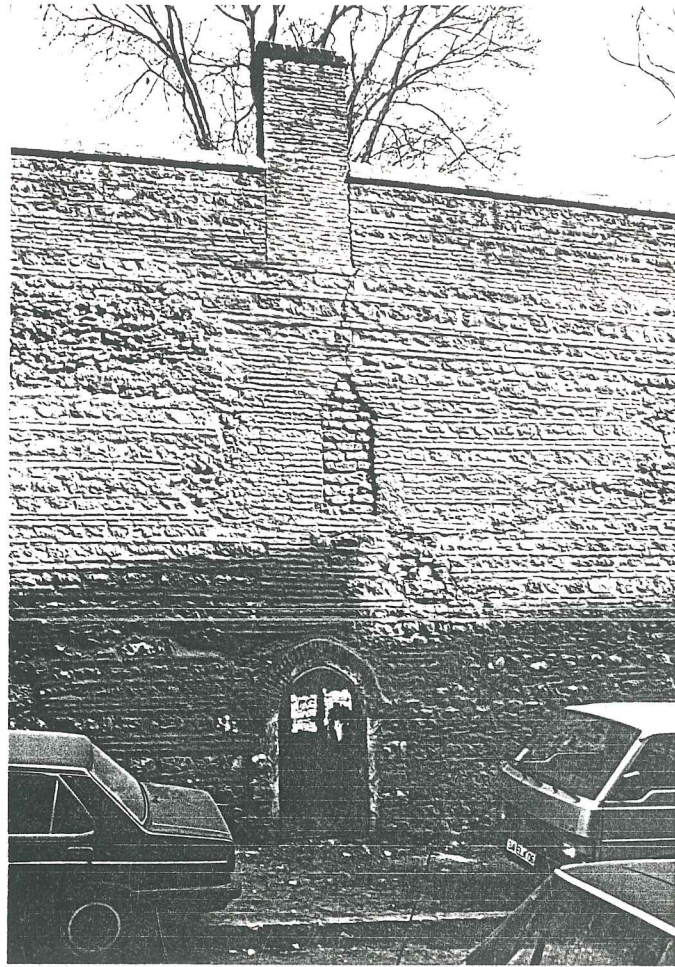

Resim No 83

Güney Bahçe Duvarı Yıkıntısı

Doğu cephesinin her iki kenarındaki yıkıntı duvar parçaları ve komşu parsellerle sınırı sağlayan istinadlar bahçe sınırını tamamlamamıza yardımcı olmaktadır.

Batı duvarı, yapının Şair Fitnat cephesinde bulunan duvarıdır. (Resim 84) İç bahçe kotundan 6.00 metre yüksekliğe olan duvarın yüzünde birde baca bulunmaktadır. Daha evvelki fonksiyonu bilinmeyen fakat bugün kalorifer dairesi olarak kullanılan mekanın orjinal dış sokak kapısı bulunmaktadır. Duvar üzerinde yer yer catlaklar bulunmaktadır.

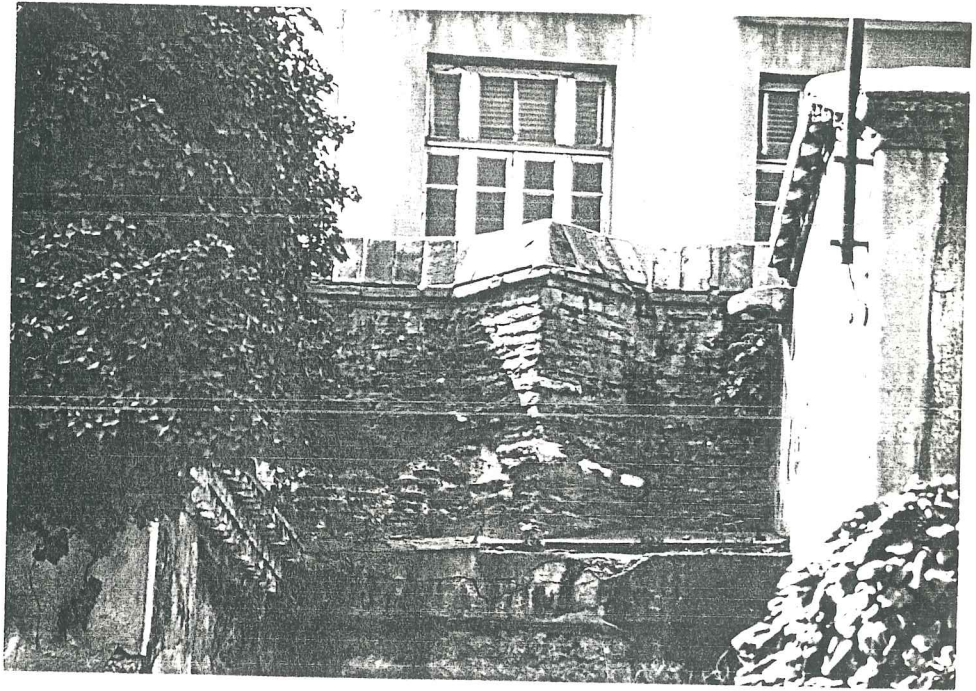

Resim No 84

Şair Fitnat Sokak'tan bahçe duvarı

Diğer duvar ise kuzey duvarıdır. Komşu parsellere sınır teşkil eden duvar tamamıyla sarmaşıklar tarafından kaplanmıştır. Üzerinde bir tane su terazisi bulunmaktadır.

Duvar almaşık tekniğinde yapılmıştır. Son 1.50 metresinde bir kademe oluşturulmuştur. Bitimi orjinal sur duvarları tekniğinde yapılmıştır. Harpuştası tuğladan yapılan duvarda büyük stüktür bozukluklarına rastlanmaz. (Resim 85)

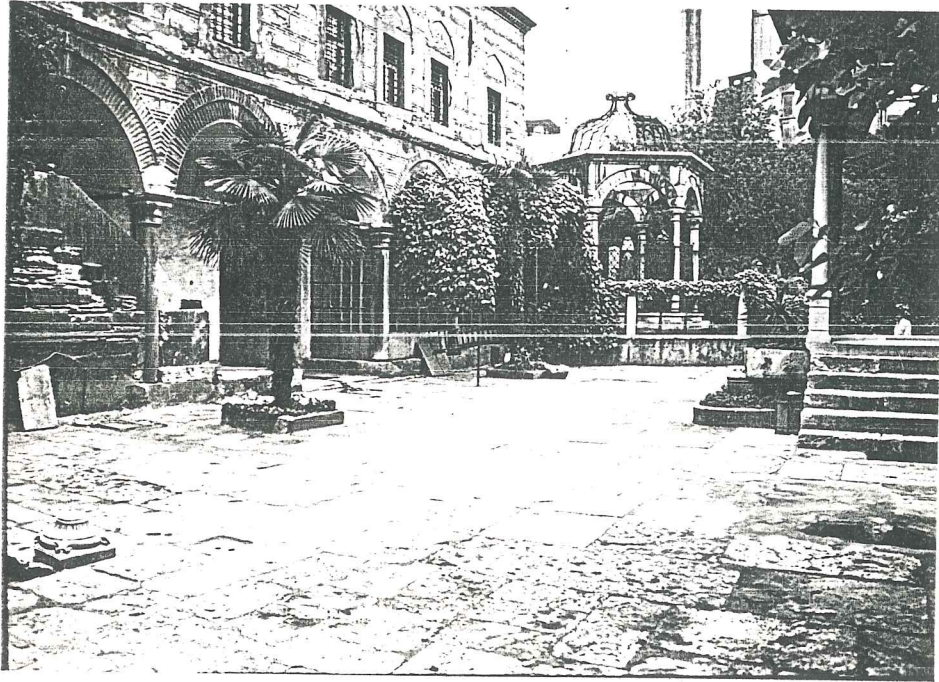
Resim No 85

Bahçe Duvarı bitimi ve Harpuştası

6.3.2. Bahçe Düzeni

Bahçe düzeni, belirli bir görüş altında gerçekleştirilmeye çalışılmış. Aksidal planlama ile yapı çevresinde iek ve yürüyüş bahçeleri oluşturulmuştur. Fakat bugün bir kısmı tahrip olarak günümüze gelmiştir.

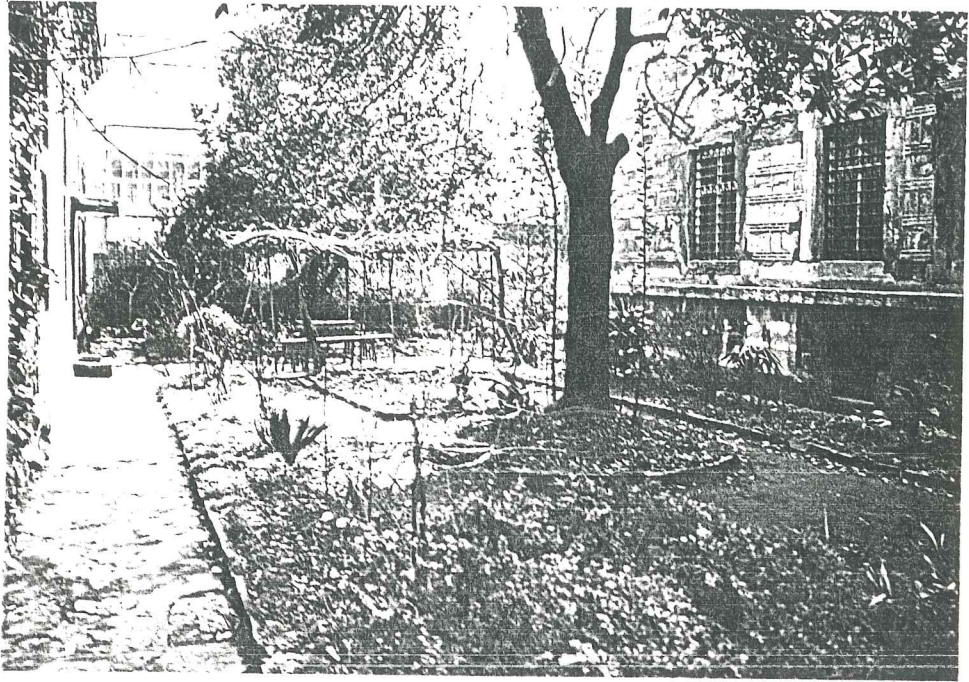
Giriş avlusu olan batı bahçesi giriş taşlığı düşünecesinde hareket edilerek düzenlenmiştir. Tamamiyle taş döşeme olarak yapılmıştır. (Resim 86)

Resim No 86

Batı bahçesi giriş avlusu

Buradan kuzey bahçesine geçilir. Burası türbelerin ve mezarların bulunduğu kısımdır, taş döşemesi, çiçek tarhları ve taş merdivenleriyle günümüze kadar ulaşmıştır. Burada dikkati çeken husus sarmaşıkların mezar ve türbelerin bulunduğu kısmın tamamen kaplamasıdır. (Resim 87)

Resim No 87

Kuzey Bahçesi

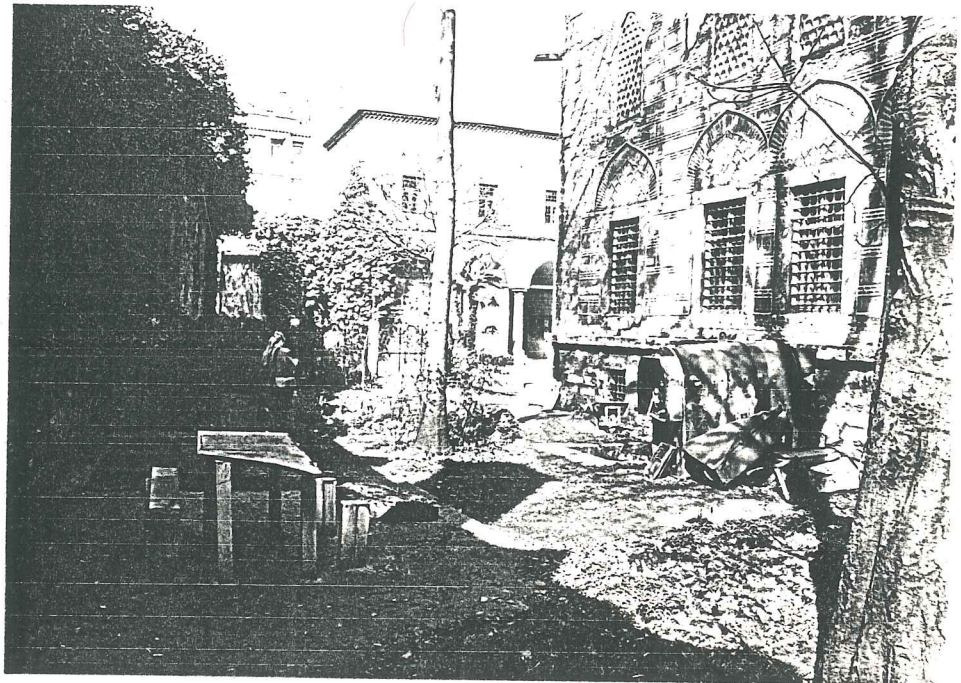
En büyük tahribatın bulunduğu yer arka bahçeyi oluşturan doğu bahçesidir. Külliye'nin arka duvarı yıkıldıktan sonra komşu parsellerin müdahaleleri ile toprak ve moloz yığınıyla dolmuştur. Birde yabancı otların ve çalılarının birleşmesiyle oluşan görüntü çok kötüdür. Bahçenin eski düzeniyle ilgili bir belge bulunmamaktadır. (Resim 88)

Resim No 88

Doğu cephesi

Güney bahçesinde de durum pek farklı değildir. Kazan dairesi ve yakıt depoları bu bölümde olduğu için ortaya bahçe düzeni diye birşey kalmamıştır. (Resim 89) Mevcut bulunan bir mekanı sonradan ilavelerle büyüterek ve b. arma döşemeyle takviye ederek kazan dairesini oluşturmuşlardır. Bunun hemen üzerinde sonradan yapılmış mermerden bir masa ve sandalyeleri bulunmaktadır.

Resim No 89

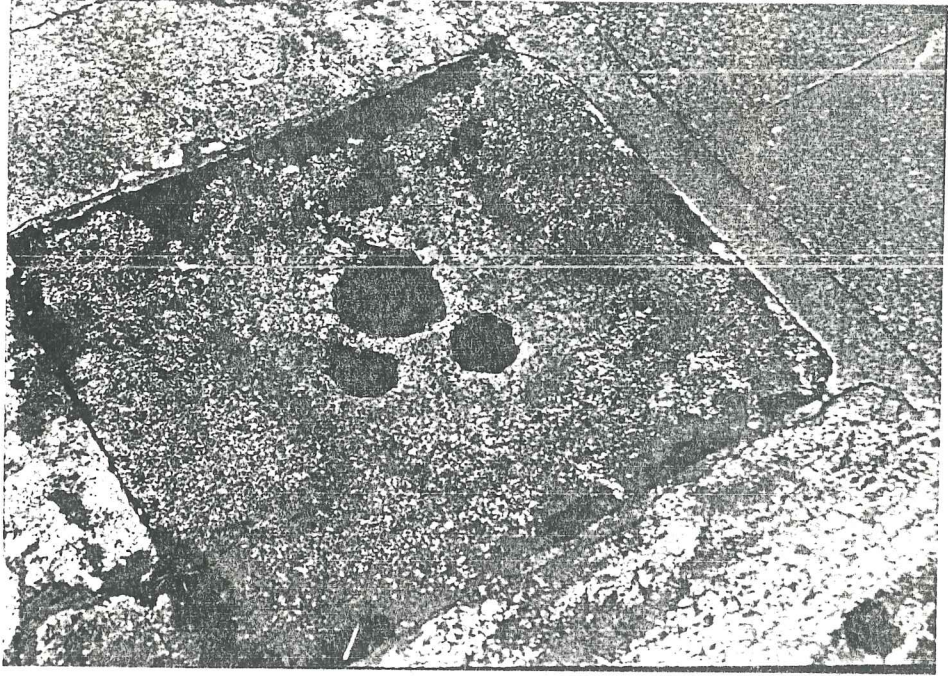
Güney cephesi

6.3.3. Drenaj Sistemi

Külliyyede genel olarak bir su tahliye sorunu bulunmaktadır. Bunun en güzel örneğini yapının döşeme ile birleşim noktasındaki yosunlaşmalardan anlıyoruz. Külliye yapıldığı zamanlar yan bahçeler ve ön avludaki suların drene edilmesi için bir sistem geliştirilmiştir.

Bunun izlerine ön avludaki örneklerden anlıyoruz. Taş döşeme arasında bulunan bu üç delik taşa doğru verilen meyil sayesinde suyun tahliyesi sağlanmıştır. (Resim 90)

Yan bahçelerde bu sisteme rastlanmaz ayrıca zemindeki oturma yüzünden yapı kenarlarındaki meyiller kaybolmuştur. Arka bahçede ise düzenleme bozulduğu için su tamamıyla yapıya binmektedir.

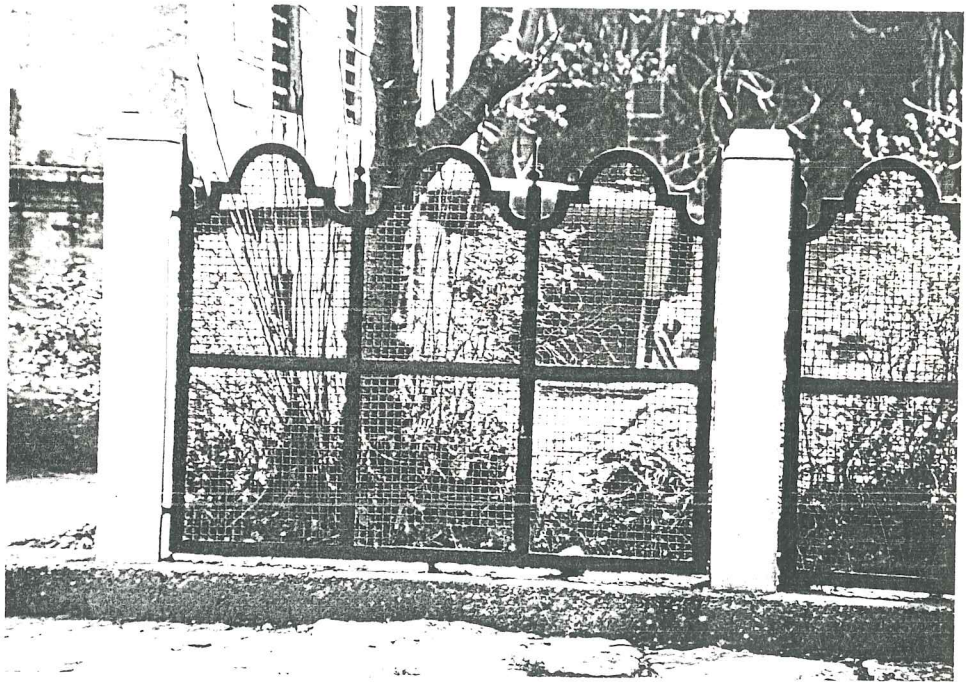

Resim No 90

Drenaj Delikleri (Giriş Avlusunda)

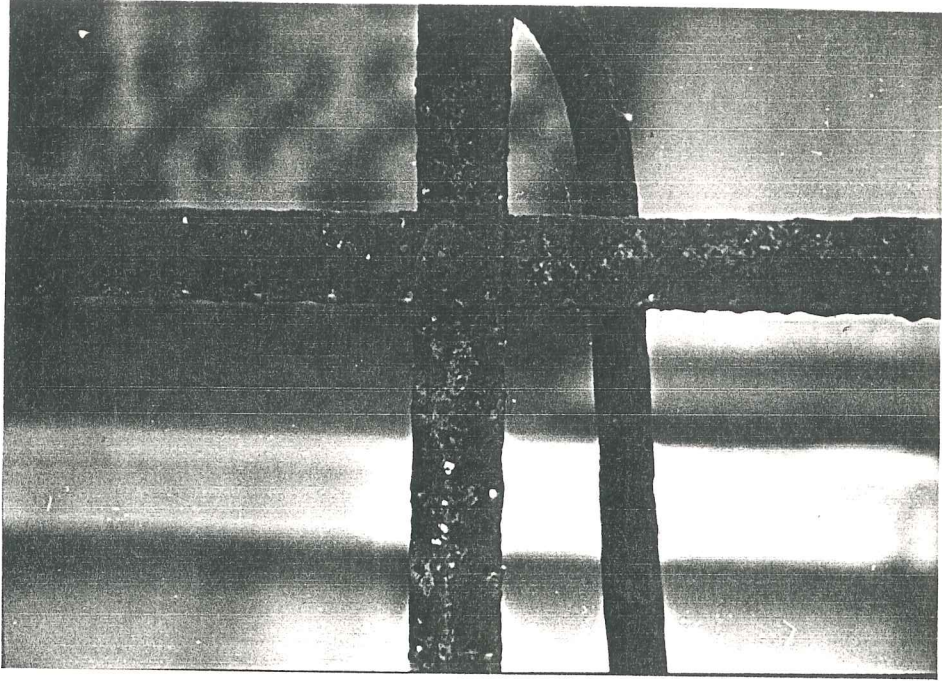
6.3.4. Demir Korkuluklar ve Yer Döşemesi

Demir korkuluklar ön avluyu sınırlarlar. Modüler sistemle döğ-me demirden yapılmıştır. Üç birimde bir taş ayak kullanarak bir kompo-zisyon oluşturmuşlardır. (Resim 91) Dövme demir olan kısımları ara-sında kullanılan hasır teller sonradan eklenmiştir.

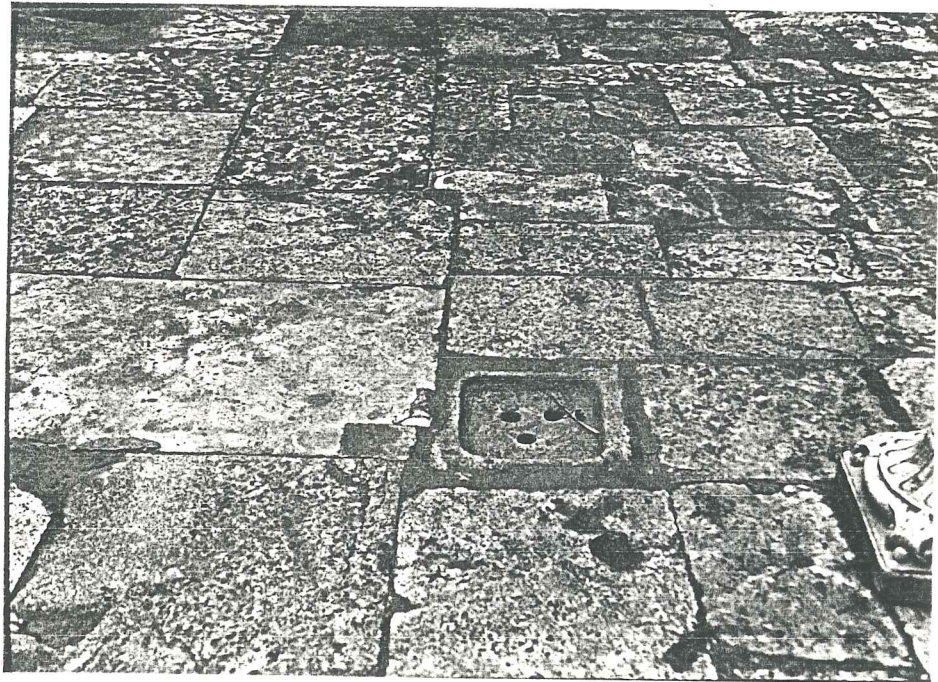
Resim No 91 Bahçe korkulukları

Avlunun kuzey bahçesini ayıran korkuluklardaki tahribat daha fazladır. Taşıyıcılardaki aşırı paslanma ve orta hasır elemanın olma-yışı çirkin bir görünüm ortaya çıkartmaktadır. (Resim 92)

Resim No: 92 Tahrip olmuş bahçe korkulukları

Yer döşemesi olarak kullanılan taşlar belirli bir boyutta kullanılmamıştır. Genelde dikdörtgene yakın şekilleri kullanmışlardır. Aynı malzemedan yapı etrafında bir yürüyüş bandı oluşturmuşlardır. (Resim 93)

Resim No: 93 Avlu yer döşemesi.

RESTORASYON KARARLARI

7. RESTORASYON KARARLARI

7.1. DIŞ MEKANLARDA

7.1.1. Fonksiyonlarla İlgili Kararlar.

Mekanlar genelde yapılış amaçlarına göre kullanılmaktadır. Kütüphane binası tamamiyle ilk kuruluş yılları gibidir. Sadece çağın gerektirdiği malzeme kütüphaneye girmiştir. Binanın ilk yapılışındaki mekan anlayışı günümüz içinde geçerli olmaktadır. Sadece yapılışı sırasında var olan mescidin bugün algılanmamasıdır. Fonksiyon gerçekleştirilmesinde mekan eski halinde canlandırılmalıdır.

Çocuk kütüphanesi olarak kullanılan Sıbyan mektebi bugünkü kullanımın teorik olarak yanlış olduğu düşünülebilir. (Gürültü, aşırı hareket) Fakat uygulamada durum tam tersinedir. Bugünkü kullanımda çocukların kütüphane olayına yaklaşımları ve davranışları fikrin gelişmesine neden olmuştur. Bir tarafta araştırma kütüphanesi diğer tarafta da çocuk kütüphanesi.

Meşruta ev, bu binayı lojman olarak kullanmak bana pek ilginç bir fikir olarak gelmedi. Bana göre yaşayan bir mekan olarak aktif duruma geçmesi daha doğru olacaktır. Burayı kütüphanecilik ve Ragıp Paşa kütüphanesinde bulunan değerli el yazmaları eserlerin sergilendiği bir mekan halinde düzenlemek gerekmektedir. Bilinmeyen ve yaşatılması gereken konulardan birisidir.

Sarnıç olan binayı ise eski durumuna getirerek, fonksiyonunu sürdürülmesi sağlanacaktır. Bu aynı zamanda devamlı su rezervinide sağlamış olacaktır. Bu özellikle yangın rezervi ve bahçe sulama ihtiyaçlarını karşılayacaktır.

Kütüphanenin alt katını oluşturan bodrum katı ise, kitap tasnif tamir hizmetlerine yer verecek arşiv ve büro hizmetlerinin verileceği mekanlar olarak düzenlemenin bu katın yaşatılması için gerekli olduğu kanısındayım.

Dükkanlar, müstakil tapulu olduğu için, istenilen biçimde düzenlenmiş durumda bulunmaktalar. Bu durum ise istenmeyen sonucu ortaya çıkartmıştır. Bunun için bütün dükkanların tekrar vakıf yoluyla elde edilmesi ve çevreye uygun fonksiyonlarla hizmete açılması gerekmektedir.

7.1.2. Isıtma - Aydınlatma

Külliyede mevcut bir ısıtma sistemi bulunmaktadır. Kalorifer sistemi bazı yerlerde kullanılmış bazı yerlerde ise hala soba kullanılmaktadır. Bu sistemin toparlanması ve her mekanın aynı sistemle ısıtılması gerekmektedir.

Kütüphane binasında mevcut bir radyatör sistemi vardır fakat bu kitapların ısınısını ayarlamak içindir. Mevcut sistemi kullanabilmek ve ısıyı okuyuculara da aktarmak gereklidir. Bunun için düşünülen sistemlerin başında mekanda görsel bozukluk yaratmayan "Fancoil" sistemidir. Döşemede açılacak 6 fan deliği sistemin kurulmasına kafi gelecektir. Boru, radyatör gibi göze batacak unsurların olmaması göze hoş gelmesini sağlayacaktır.

Bodrum katta ise radyatör sistemi kurulabilir. Buradaki tek algılama bozukluğu üst kütüphane ısıtma sistemine giden fancoil'in borularıdır. Bunları da dekoratif hale getirmek için yer normal demir boru yapıp üzerini çarpıcı renklerle boyamak (kırmızı, yeşil, mavi gibi) yada plastik esaslı fosforik yeşilden oluşan ısıya dayanıklı borulardan oluşturabiliriz.

Böylece borular itici birer tesisat elemanı olmaktan çıkıp çarpıcı birer mimari eleman haline gelecektir.

Çocuk kütüphanesinde ise farklı bir sistem uygulanamayacağı için radyatör sistemi kullanılmalıdır.

Fakat burada dikkat edilecek husus yine elemanların görsel algılamayı etkilememelidir. Bunun için panel radyatör kullanılması ve mekan çocuklar tarafından kullanıldığı için çarpıcı renklerle boyanması düşünülmektedir.

Sergi evi haline getirilecek olan Meşruta evde de panel radyatör sistemi kullanılması uygun olacaktır.

AYDINLATMA: Aydınlatma sistemi içinde kütüphane binasındaki sistem baştan aşağıya değiştirilmesi gerekmektedir. Kandillerin ucundan sallandırılan aydınlatma elemanlarının hepsi kaldırılıp bu nadide elemanların daha iyi kalgılanması sağlanmalıdır.

Aydınlatma sistemi kurulurken dikkat edilecek en önemli husus direkt ışık kullanılmamasıdır. Sistem, duvarlar üzerinde aşılacak aydınlatma elemanlarıyla kurulmalıdır.

Hiçbir zaman suni ışık havası yaratılmaması gerekir. Bunun için aydınlatma elemanlarının göz hizasında değil daha yüksek kotalarda kullanmak, ışığın ünüform yayılmasını da sağlayacaktır. Birde ampulleri seçerken günışığı lambaları kullanılması doğru olacaktır. Birde her masa üzerinde konulacak lambalarla noktasal ışık kaynaklarının yaratılması gerekmektedir. Bu şu anda mevcut değildir.

Bodrum katta ise daha karanlık bir ortam mevcuttur. Aydınlatma elemanları yine tavandan sallanan ışık kaynakları değil de duvardan oluşturulacak aydınlatma bantlarıyla gerçekleştirmek gereklidir. Burada kullanılacak lambaların akkar lamba yerine flour ışıll lambalar kullanmak değişik bir ortam yaratabilir.

Çocuk kütüphanesinde ise aydınlatma sıcak ışık kaynakları halinde kullanılmalıdır. Yer yer bölgesel aydınlatma oluşturmak gereklidir.

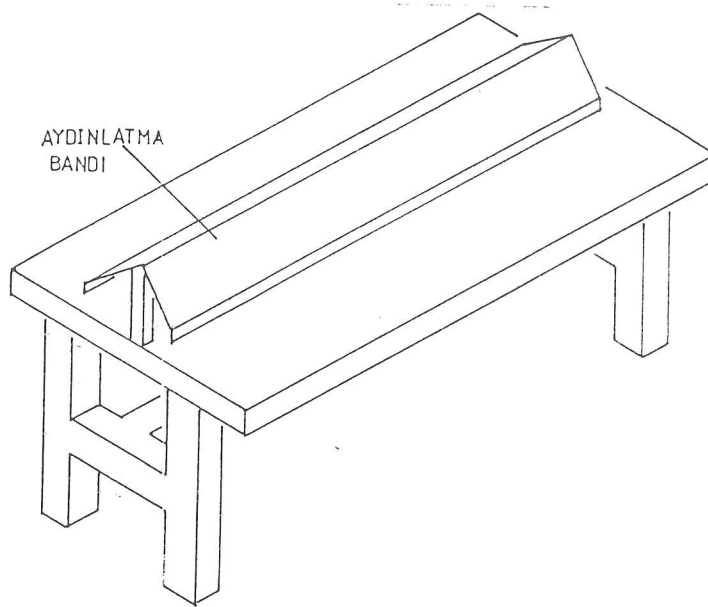
Sergi evinde ise aydınlatma fazla çarpıcı olmaması gerekir. El eserlerin en fazla etkilendikleri ve bozulmalarına neden olan bir konu ışıktır. Bunun için aydınlatma elemanını seçerken bu noktalar göz önünde tutularak noktasal ışık kaynakları olan spot ışıklar kesinlikle kullanılmamalı ve olduğu kadar günışığı kullanılma yoluna gidilmelidir.

Aydınlatma birde dış cepheler için karşımıza çıkar. Özellikle çocuk kütüphanesi ve yan bahçe duvarlarının yol cephesinden yapılacak spot aydınlatmaları çevrede daha hareketli bir ortam yaratacaktır.

7.1.3. Fonksiyonun Gerektirdiği Mobilya ve Tefriş Malzemesi

Ana bina olan araştırma kütüphanesinde oluşturulacak oturma grupları mevcut durumdaki gibi yanyana ve ara geçişsiz olarak değil, daha sade ve fonksiyonel olarak oluşturulması gerekir. Işık olayı çok önemlidir. El yazması kitapların aşırı ışıktan etkilendiklerini düşünerek noktasal aydınlatma kaynaklarını buna göre düzenlemek gerekmektedir.

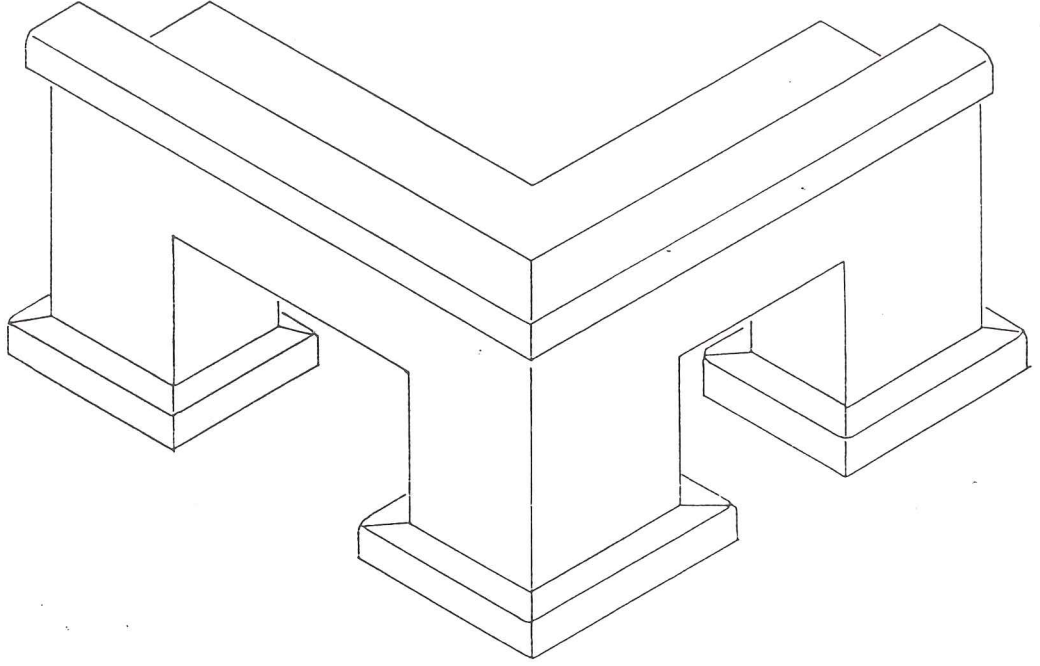
Bunun için seçilen masalar üzerindeki aydınlatma kaynaklarının direkt ışık vermesi yerine, endirekt ışık veren aydınlatma bantları kullanılması gerekmektedir. Oturma karşılıklı değil tek taraflı olarak düzenlenmelidir. (Resim 94)

Resim No 94

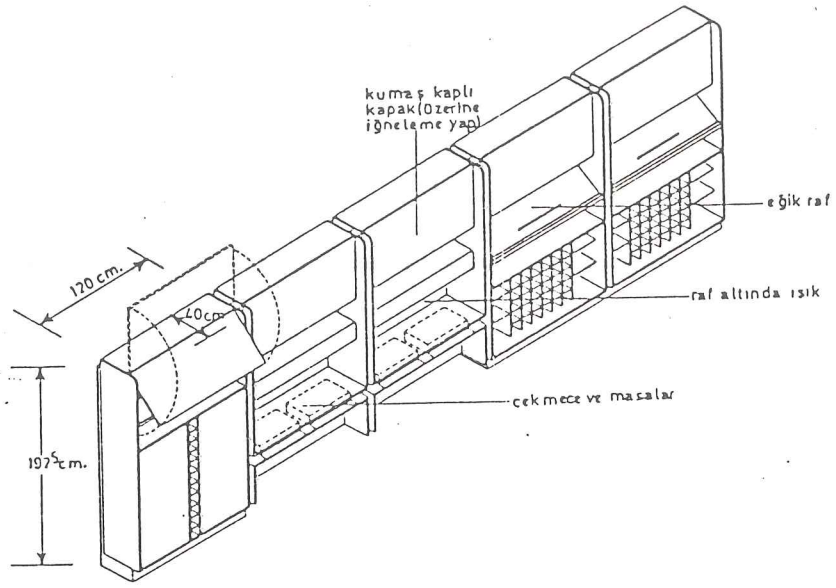
Kütüphane çalışma masası

Müracaat kısmıda kapalı, katı bir anlayışta değil aksine açık, yapının genel özelliklerini etkilemeyen açık bankolu sistemle gerçekleştirilmesi gerekmektedir. (Resim 95)

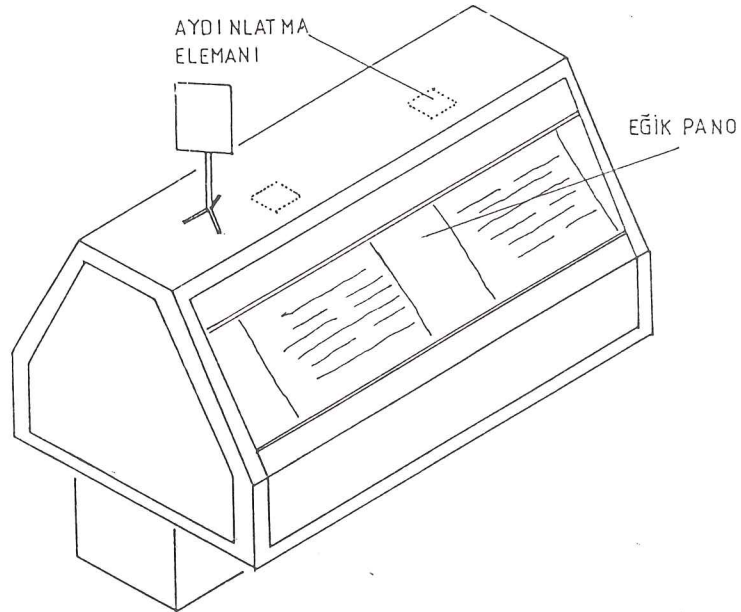
Resim No 95 Müracaat bankosu

Giriş binası olan çocuk kütüphanesinde ise dörderli gruplar halinde oluşturulmuş masaların kullanılması gerekmektedir. Köşeli değil aksine yuvarlak ve göze hitap edecek şekilde, kitap raflarıyla bir grup oluşturacak şekilde düşünmek gereklidir. (Resim 96) Bu mekanda band halı kullanmak doğru olacaktır.

Resim No 96 Çocuk kütüphanesi rafları

Bahçedeki sergi evinde ise oluşturulacak duvar panoları ve sergi vitrinleri kendinden ışıklıdır ve ahşap malzeme ağırlıklı olarak kullanılacaktır. (Resim 97)

Resim No: 97 Sergi Standları

7.2. DIŞ MEKANLARDA

7.2.1. Çevre Düzenlenmesi

Yoğun bir trafik ve aşırı insan kalabalığının oluşturduğu Ordu caddesi İstanbul'un önemli merkez noktalarından birisidir. İstanbul'un önemli bir alışveriş merkezi haline gelen (özellikle turistlere) Lâleli ve Beyazıt aksı için bir değişiklik her halde söz konusu olamaz. Fakat ara sokakları oluştururken özellikle arka bahçe tarafındaki komşu parsellerin düzenlenmesi olayı vardır. Tarihi esere yakın bir parselde bina yapılırken belirli bir metre mesafesiyle yapılaşma izni bulunmaktadır. Bugünkü durum gözönüne alınarak gerekli düzenlenmesi gereklidir.

İlk yapılacak olan yapının nefes alması ve mevcut imar yasası çerçevesince ayıklanması gereklidir.

Şair Fitnat sokağı trafik yoğunluğu bakımından fazla hareketli olmadığı için kütüphaneye ait araçların park yapacağı düzen haline getirilecektir. Bunun için tretuarın biraz daha büyütülmesi gerekmektedir.

Kaldırımlarda (bütün ada ölçeğinde düşünülmekte) şehir mobilyalarının kullanılması gereklidir. Hepsi uygunluğuna göre seçilerek kullanılacaktır.

7.2.2. Bahçe Düzenlenmesi

Ön avluya yeni giriş taslağını aynı karakterde bırakılacak sadece eskiyen döşeme taşları yenilenecektir.

Bahçede ve yapıların üstünde bulunan sarmaşıkların ve yabancı bitkilerin hepsi temizlenecektir.

Türbe ve mezarların bulunduğu setteki toprak ve moloz kaldırılacak sarmaşıklar toparlanacaktır. Burasının tamamıyla çimlendirildikten sonra çiçek veren sarmaşıklarla renklendirilmesi düşünülmektedir.

Girişin sağındaki güney bahçesinde fazlalıklarından arındırıldıktan sonra orta kısımlarında çiçek tarhları kenarlarda da yürüyüş bantları olarak düzenlenecektir.

Arka bahçedeki yıkılan duvarlar tekrar onarıldıktan sonra burası oturma, dinlenme bahçesi olarak düzenlenecektir.

Döşeme kaplaması yapımında suni taştan yararlanma yolları aranacaktır. Bunun için pastel renkler kullanılacak ve modüler sistem düşünülecektir.

Bahçe aydınlatması yapılacak ve mevcut bulunan bahçe çeşmeleri islah edilerek sulama için kullanılacaktır.

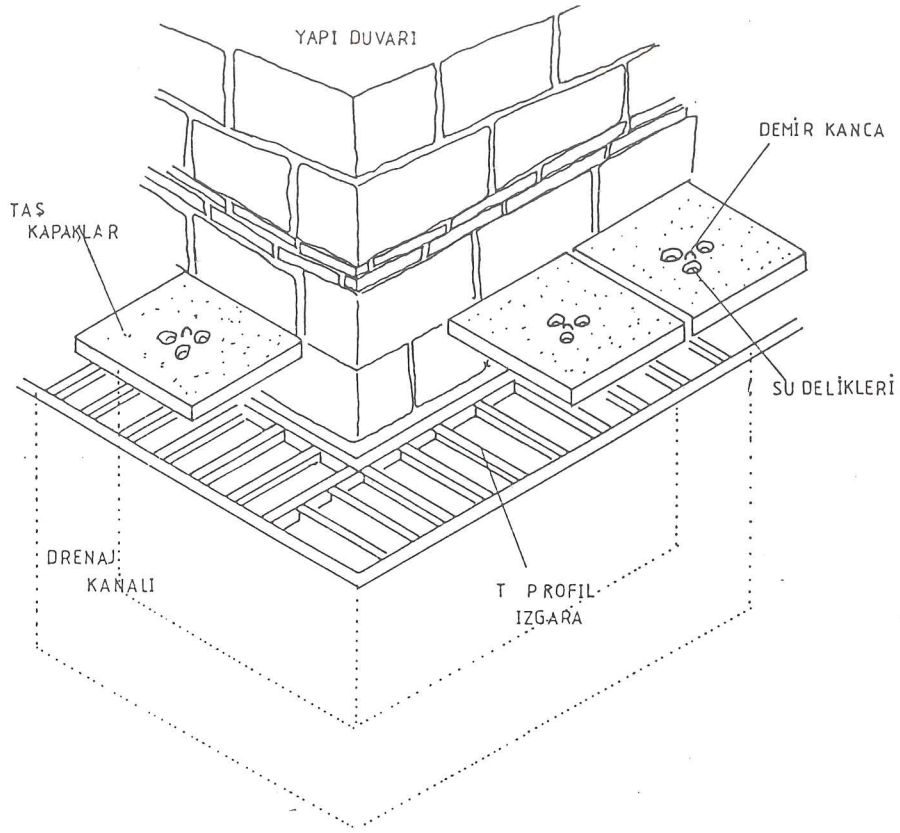
Demir parmaklıkların hepsi elden geçirilecek ve bozulanları yenilenecektir.

7.2.3. Su Sorunları (Drenaj-Pissu-Yangın)

Yapının yaşamını yönlendiren ve ömrünü uzatan önemli konuların başında su ile ilgili sorunlar gelmektedir. Drenaj sistemi genelde düşünüp uygulanan fakat pek çalıştırılamayan sistemdir. Bizim külliye içinde geçerli olan bu sorun ancak kesin çözüm yollarıyla ortadan kaldırılabılır.

Önemli olan satıh suları olarak adlandırılan yüzey yağmur sularının toplanmasıdır. Bunun için yapı ve duvar kenarlarında oluşturacağımız drenaj kanallarıyla çözüme gidebiliriz. 30 cm genişliğinde ve bir metre derinliğinde açılan kanalları, katkı malzemeli betonlarla oluşturmak gerekmektedir. Suyu amaçlanan hedefe toplamak için kanal içine % 1 meyil vermek yeterlidir. Fakat bu meyilin mutlaka yapılması gerekmektedir. (Resim 98)

Kanallarda önemli olan konu, içinin toprak ve moloz yığını haline gelmemesidir. Bunun için ızgaranın geniş aralıklı değil suyun geçebileceği şekilde düzenlenmesi ve ayrıca mimari açıdan demir çerçeve şeklinde düzenlenmesi ve ayrıca mimari açıdan demir çerçeve olarak bırakmak uygun olmayacağı için üstüne kaplama malzemesi olan taştan kapaklar hazırlanacaktır.

Resim No 98 Drenaj Kanalları

Pis su bağlantıları için mevcut sistemin tespiti yapıldıktan sonra sistemin yenilenmesi gerekmektedir. Bunun için yapılacak olan müdahale rogarlarının yerlerinin tespiti gereklidir. Bahçedeki sergi evi, çocuk kütüphanesi ve büyükler kütüphanesi için ayrı ayrı röjer yapılması gereklidir.

Pis su çıkışının Şair Fitnat sokağında olduğu tespit edilmiştir. Pis su çıkışını tuvaletlerin olduğu bölümde yapılacak olan bir şut rögerle kot değişikliği sağlanarak ana kanala bağlantısı yapılacaktır.

Yangın muslukları hem dış cephede (Ordu caddesi) yol kenarlarında hemde iç bahçede düzenlenmesi gerekmektedir. İç bahçede bir adet (ön giriş avlusu) birde arka doğu cephesine koymak yeterli olacaktır. Yangın suyu boruları için döşeme altında oluşturulacak 40/30'luk kanallar yeterli olacaktır. Hortumların düzenli durması için her hidrand yanında birer dolap yapılacaktır.

Sarnıcın eski fonksiyonuna döndürülmesiyle su rezervi sorunu tamamiyle ortadan kaldırılacaktır. Yaklaşık 100 ton su devamlı sarnıçta hazır bekleyecektir. Bu miktarda yangın ve bahçe sulama için yeterli olacak miktardır.

7.3. MALZEME BOZULMALARI VE KORUMA ÖNERİLERİ

7.3.1. Koruma Uygulaması Kavramı

Malzeme korunması sürekli deneyler, umutlar, yanılgılar ve düş kırıklıkları dizisi olarak tanımlanabilir. Bu antik çağda yanlış koruma malzemelerin devreye girmesi ile başlayıp yeni çağa kadar süre gelmiştir. Gerek antik ve gerekse yakın zamandaki başarısızlıkların nedeni elde olan malzemenin kısıtlılığına daha uzun sürelerde genel bakış sağlayacak kaynakların oluşturulmamasına ve fiziksel-kimyasal verilerin eksikliğine bağlanabilir. Bu olgular yavaş gelişmiş ve bilimsel çalışmalar başlayıncaya kadar çok uzun süreler geçmiştir.

Ülkemizde taş yapıların pek çoğunun restore edilmiş bile olsa, çok kısa zamanda tekrar yıpranmaya başlamasının nedeni sözü edilen olguların dışında ekonomik ve kültürelidir.

Burada sözü edilmesi gereken konu, geçmişteki koruma uygulamalarının neler beklenecek yapıldığı ve sonuçlarının ne olduğudur.

Eski çağlarda su alan taşların su almayanlara göre daha çabuk parçalanmasının gözlenmesi ilk hareket noktası olmuş ve bilinen cila ve yağları taş üzerine uygulanmıştır. Ayrıca bu maddeleri ısıtarak daha berinlere işlemlerini sağlamaya çalışmışlardır. Fakat bu uygulamalarda koruma sadece yüzeyde kaldığı için kılcallık olayından dolayı daha fazla çatlaklar oluşmuştur.

7.3.2. Koruma Maddelerinin Seçimi İçin Ön Araştırmalar

Koruma maddeleri farklı bileşimlere sahip olduklarından taşlar üzerinde farklı davranışlar göstermeleri kaçınılmazdır. Bu nedenle koruma maddelerinin çeşitli deneylerden geçmeleri gerekir.

1- Tesir derinliğinin saptanması; Bu çok önemli bir kriter olarak kabul edilmektedir. Koruyucunun ayrışmakta olan bir taşın sağlam öz bölgelerine kadar nüfuz etmesi beklenir. Bunun nedeni taş içinde farklı dayanımda bölgelerin oluşmasını önlemektir.

2- Su emme miktarının belirlenmesi; Koruma maddelerinin özellik-
li taşlarda su emme miktarların azaltmaları beklenir.

3- Basınçlı su geçirimsizliğin belirlenmesi,

4- Kılçak su emme miktarlarının belirlenmesi,

5- Buhar geçirgenliğinin belirlenmesi,

6- Ayrışmaya dayanıklılığın belirlenmesi (Hızlandırılmış
ayrılma deneyleri ile)

7.3.3. Koruma Maddesinin Seçimi

Koruma maddesi seçiminde önemli kriterleri şöyle sıralayabi-
liriz.

- Tesir derinliği çok olmalı,
- Taşa zarar verecek yan ürünler oluşturmamalı,
- Taşın fiziksel özelliklerini olumsuz yönde etkilememeli,
(Özellikle buhar geçirgenliği ve ısı genleşme özellikleri)
- Taşın rengini değiştirmemeli
- Zamanla renk değişimi olmamalı,
- Su ve zararlı maddelerin alınmasını azaltmalı,
- Su buharı geçişine önem verilmeli
- Kabuk oluşumuna neden olmamalıdır.

Bu hususlarda bir veya birkaçına uygulanmaması koruma işlemleri-
nin başarısızlıkla sonuçlanmasına neden olacaktır. Koruma maddeleri
her taşta aynı davranışı göstermezler. Bu nedenle koruma işlemlerin-
den önce korunacak taşın yapısına uygun maddeler araştırılmalı ve de-
nenmelidir. Bu işlemler yapılmadan hiçbir taşta koruma maddesi reçete-
si verilemez³⁴.

7.3.4. Kirlenme Türleri

Yapıların yeri konumu ve kullanımı, kirliliği belirleyen unsurlardır. Bunun yanısıra taşın ve kullanılan yardımcı maddelerin özellikleri de kirlenmede önemli bir rol oynar. Taş yüzeyler üzerinde yaygın olarak rastlanan kirler kaynaklarına göre şöyle sıralanabilirler.

- Tozlar
- Yakıt artıkları(is, kurum)
- Yağlar
- Toz kırıntıları
 - Başka yapı elemanlarının zararlı yan ürünleri (Özellikle kabuksu bir biçimde olan jips)
 - Harç vb. bağlayıcıların ayrışma artıkları
 - Temizlik çalışmaları sonunda ortaya çıkan ufalanmalar ve renk değişimleri (Su cam işlemleri demirli yapı elemanlarının asitlerle temizlemeleri ve korozyona yol açacak metal kısımların ilavesi)
 - Yağlı boyalarla boyamak, afiş vb. yapıştırma
 - Kuş ve hayvan dışkıları.

7.3.5. Temizleme Metodları

Kimyasal Temizleme:

Genellikle su ve asitle olmak üzere iki şekilde uygulanır

- Su ile temizleme: En zararsız temizleme biçimi olarak nitelendirilir.

- * Basıncılı su püskürtme
- * Basıncsız su püskürtme
- * Sıcak su ile temizleme

olmak üzere üç şekilde uygulanabilir. Bu uygulamalarda kimyasal maddelerin ilavesinden daima kaçınmak gerekir. Ancak bu metodla yağlı kirle, rin çıkarılması kimyasal ilaveler yapılmadan olamaz. Çok kireçli suların alınmadığı takdirde ikinci adım olarak sıcak su veya su buharı de-

nenmelidir. Bu işlem buhar püskürtülerek yapıldığında daha iyi sonuç verir. Bu durumda duvar daha az nemlenmektedir ve çabuk kurur. Bir ileri işlemde basınç altında 140°C'ye kadar ısıtılmış su uygulamasıdır. Bu uygulama gözenekli taşlarda bile başarılı sonuç vermektedir.

- Asitlerle Temizleme : Temizleme metodu olarak ülkemizde en çok kullanılanıdır. Yaygın olarak kullanılan asit türü ise hidroklorik asittir.

Temizleme işlemi şu sırayla yapılmalıdır.

- * Ön yıkama
- * Asitle temizleme
- * Yıkama

- Alkalilerle temizleme: Alkalilerle (çoğunlukla sodyum hidroksit veya potasyum hidroksit temizlik, asite karşı hassas olan kalıkerli taşlar için tevsiye edilmektedir.

- Özel kimyasal maddelerle temizleme: Zor çıkan kir tabakalarının temizlenmesi için kirin cinsine göre seçilecek özel kimyasal maddelere ihtiyaç vardır. Piyasada pek çok ürün vardır. Bunların dışında Batı ülkelerinde temizleme pastası adı verilen maddeler bulunmaktadır.

Mekanik Temizleme:

Mekanik temizleme çok tartışılan bir işlemdir. Genellikle iki şekilde uygulanmaktadır.

- * Taraklama, zımparalama
- * Kum püskürtme

Birinciye nazaran daha uygun olduğu kabul edilen kum püskürtme metodunda malzemenin cinsine göre basınç ve kumun tane büyüklüğünde ayarlanabilmektedir.

Kum püskürtme kirin yanısıra malzeme de etkilenmektedir. Dik-katli çalışmalarda bile köşeler yuvarlanmak ıdır. Bundan başka yüzeyde kılçak çatlaklar oluşmaktadır. Dolayısıyla ileride dış etkilerine karşı hassasiyet artacaktır.

nenmelidir. Bu işlem buhar püskürtülerek yapıldığında daha iyi sonuç verir. Bu durumda duvar daha az nemlenmektedir ve çabuk kurur. Bir ileri işlemde basınç altında 140°C'ye kadar ısıtılmış su uygulamasıdır. Bu uygulama gözenekli taşlarda bile başarılı sonuç vermektedir.

- Asitlerle Temizleme : Temizleme metodu olarak ülkemizde en çok kullanılanıdır. Yaygın olarak kullanılan asit türü ise hidroklorik asittir.

Temizleme işlemi şu sırayla yapılmalıdır.

- * Ön yıkama
- * Asitle temizleme
- * Yıkama

- Alkalilerle temizleme: Alkalilerle (çoğunlukla sodyum hidroksit veya potasyum hidroksit temizlik, asite karşı hassas olan kalıkerli taşlar için tevsiye edilmektedir.

- Özel kimyasal maddelerle temizleme: Zor çıkan kir tabakalarının temizlenmesi için kirin cinsine göre seçilecek özel kimyasal maddelere ihtiyaç vardır. Piyasada pek çok ürün vardır. Bunların dışında Batı ülkelerinde temizleme pastası adı verilen maddeler bulunmaktadır.

Mekanik Temizleme:

Mekanik temizleme çok tartışılan bir işlemdir. Genellikle iki şekilde uygulanmaktadır.

- * Taraklama, zımparalama
- * Kum püskürtme

Birinciye nazaran daha uygun olduğu kabul edilen kum püskürtme metodunda malzemenin cinsine göre basınç ve kumun tane büyüklüğünde ayarlanabilmektedir.

Kum püskürtme kirin yanı sıra malzeme de etkilenmektedir. Dikkatli çalışmalarda bile köşeler yuvarlanmak ır. Bundan başka yüzeyde kılçak çatlaklar oluşmaktadır. Dolayısıyla ileride dış etkilerine karşı hassasiyet artacaktır.

Batıda kum püskürtmenin hava ile değil, su ile yapıldığı araçlar geliştirilmiştir. Ancak bu sistemdeki mekanizma yine mekanik olarak parça koparılmasıdır³⁵.

7.3.6. Taşların Tamamlanması

Hemen her restorasyonun en çok tartışılan konusu taşların tamamlanmasıdır. Bu konudaki uygulamalar oldukça farklılıklar gösterir. Sorun taş tamamlama maddeleri ile mi yapılacağıdır. Bu konuya tek bir çözüm getirmek zordur. Bunun için yapı elemanının konumuna ve eksik parçanın büyüklüğüne göre karar vermek doğru olacaktır. Genel düşünce şöyle sıralanabilir.

- Eksik kısım ne kadar küçük olursa taş tamamlama maddesi ile çalışmak o kadar uygun olur.

- Eksik kısım büyükse, özellikle fazla zorlanmış yapı kumlarında ayrılmaya dayanıklı mevcut taşların fizikokimyasal özelliklerine paralel özelliklerle sahip doğal taşlarla (mineral bağlayıcı veya polimer bağlayıcı) tamamlama yapmak gerekir.

Bu konu maktralı kalkerlerin (küfeki taşı) kullanıldığı yapılarda da bir restorasyon sonucu karşımıza çıkar. Restorasyonların bir kısmında devşirme taş dediğimiz eski taşlar kullanılmakta bir kısmında da verimsiz çalışan ocaklardan elde edilen ve homojen tabakalanma göstermeyen taşlar arasında seçilen kısmen işe yarar bloklar kullanılmaktadır. Kil yumrularının varlığı, çapraz tabakalanmalar ve süreksizlikler de taş seçimini her zaman zorlaştıran unsurlar olarak ortadadır. Bu nedenler değiştirilecek taş miktarı ile ilgili olarak restoratörleri yapay taş kullanmaya mecbur bırakmıştır.

Yapay taşlarla yapılan restorasyon çalışmalarından olan İhlamur Kasrı buna örnektir. Burada tamamlamadan da öte ayrılmış taş parçaları alınarak yapay taş parçalarla değiştirilmektedir. Yapılan parçalardan

alınan örnekler incelenmiş ve fiziksel değerlerinin tümü kalkerlerden daha olumsuz olduğu gözlenmiştir. Halbuki yapay taşlarda fiziksel ve mekanik özelliklerin;

- Agreg a granölometrisi,
- Çimento dozajı
- Su - çimento oranı
- Sıkıştırma koşulları
- Katkı maddeleri

gibi değişkenlerle kontrolü kolaylıkla mümkün olabilmektedir. Üretim sonrasında malzemenin özelliklerini düzeltmeye çalışmak zor, çok pahalı ve bazende imkansız olacağından restorasyon öncesi çözümler bulmak amacıyla araştırmalar yapmak doğru olacaktır.

Kısmen ayrıışmış bir yapı elemanında ise, özgün biçimde hazırlanan bir kalıpta tamamlama işlemi çeşitli bağlayıcılar kullanarak yapılabilir. Buradaki sorun yeni malzemenin yüzeye aderansıdır. Mineral bağlayıcılı eklerin çok kısa süreler sonunda koştukları bilinmektedir. Bu nedenle korozyona karşı dirençli yapı çeliklerinden veya plastiklerden hazırlanan donatının yüzeye tespiti gerekir. Bu amaçla vida ve dübellerin de kullanılması mümkün olabilmektedir. Korozyona karşı hassas malzemelerin kullanımı için çok kısa bir sürede başarısızlığı ile sonuçlanacaktır.

Restorasyon harcının rengi, agreg a granölometrisi ve gözenekliliği uygulanacağı taşla aynı veya yakın olmalıdır. Bağlayıcı olarak yapay reçinelerin kullanılması halinde bağlayıcının sağlamlaştırma işleminde kullanılan malzemelerin çözücülerine karşı dirençli olması gereklidir.³⁶

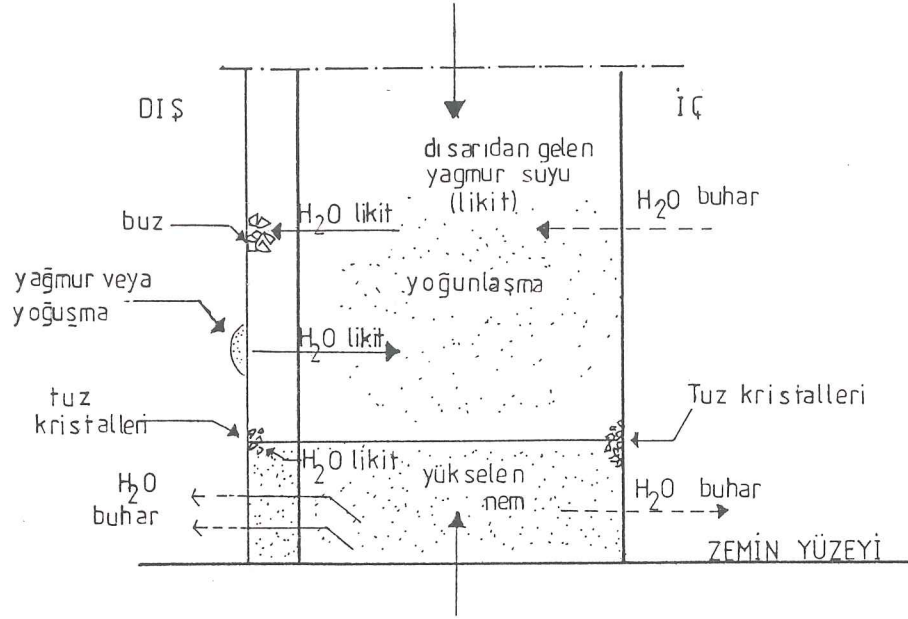
7.3.7. Taşların Sıvanması

Tarihsel bulguları örten sıvaların da boyalar gibi teknik nedenlerle uygulanması uygun olabilir. Burada dikkate alınması gereken hususlar sıvanın ve taşın özellikleridir.

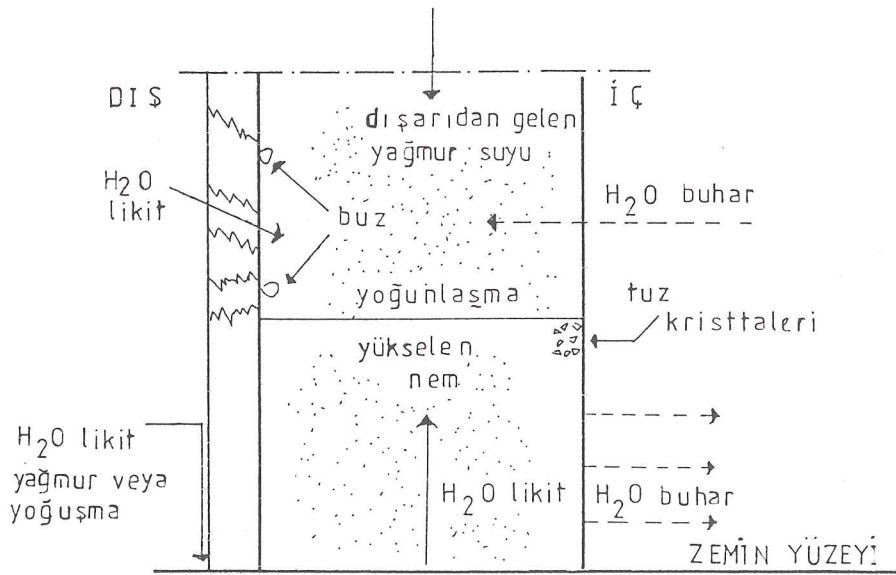
Doğal taşlardan sıva taşıyıcı olarak en uygun olanlar sabit, homojen ve yüzeydeki tuz muhtevası az olan taşlardır. Bu nedenle taşın dayanımı, tuz muhtevası ve şişmeye yatkın silikat minerallerinin varlığı araştırılmalıdır. Sıva bu araştırma sonuçları olumlu olduğu takdirde yapılmalıdır. Yüzeyde tuz varsa arıtılmaya çalışılmalı, taş yüzeyi ayrışmaya başlamışsa silisik asit esterleri ile sabitleştirme yapılmalıdır. Bu işlemlerde su camı tuz oluşumu ve kabuklanma nedeni ile organik reçineler ise tesir derinliklerinin az oluşu nedeniyle kullanılmamalıdır. Doğal taşların bünyesinde su alınca şişen silikatlar varsa sıva tavsiye edilmez.

Taş yüzeyine uygulanacak sıvalar kaba ve ince olmak üzere üst üste iki tabaka olarak uygulanmalıdır. Dış yüzeyi oluşturan ince sıvaların alt tabakaya nazaran daha dayanıksız olması tavsiye edilmektedir. Taş yüzeyler üzerindeki bu gönekli tabakalar eskitme sıvaları (sacrificial protective layer) adı verilmektedir. Taş duvar yüzeylerinin maruz kaldığı termal sok, tuz kristalizasyonu ve diğer atmosfer etkilerinin bu gözenekli tabaka üzerinde yoğunlaşması ile duvarın korunması sağlanmaktadır. Geçmişteki pratiklerle bazı ülkelerde değişmez bir uygulama haline gelen eskitme sıvaları periyodik olarak fonksiyonunu kaybettiğinde yenilenmektedir.

Sıvaların basınç dayanımı oldukça düşük olmaktadır. Eğilmede çekme dayanımı ise basınç dayanımının yarısı kadar olmalıdır. Bu değer hiçbir şekilde basınç deneyiminin üstte birinden az olmamalıdır³⁷.

Resim No 101 Gözenekli sıva (eskitme sıvası)

Resim No 102 Geçirimsiz sıva

7.3.8. Taşların Boyanması

Taşların boyanması söz konusu olduğu zaman teknik bulgularla, tarihi bulgular karşı karşıya gelmekte ve bir çelişki doğmaktadır. Taşların eski çağlarda da kireç badanalarla boyandığına rastlanmaktadır. Bugünse taş bir cephede malzeme dokusunun olduğu gibi gösterilmesi genellikle hedeflenen bir olgu olduğu halde, bazı problemler boyamayı kaçınılmaz kılmaktadır. Bunlar malzeme seçimindeki hatalardan ve çevre şartlarından kaynaklanmaktadır. Yapım veya restorasyon esnasında malzeme seçim kriterlerine çeşitli sebeplerle uygulanması cephenin farklı doku, renk, parazite ve su emme özelliğine sahip taşlarla kurulmasına neden olmaktadır. Atmosferdeki pertiküllerin su vasıtasıyla fiziksel özelliklerdeki farklılıklar nedeniyle taşların bir kısmına daha fazla bir kısmına daha az girmesi cephede farklı kirlenmeye neden olacaktır. Sonuçta cephe bütünü istenmeyen bir dokuya sahip olacaktır. Temizleme metodlarının etkili olmadığı hallerde boyamak bir alternatif olarak kullanılan yöntemlerdir.

Boyama en çok silikatlı boyalarla yapılmaktadır. Uygulamaları tamamiyle problemsiz olmasada fonksiyonel olarak kabul edilebilirler. Silikatlı boyalar oksit pigmentlerinden, dolgu maddelerinden ve bir silikat bağlayıcıdan meydana gelmektedirler. Alt zemin çoğunlukla sağlamlaştırma anlamında özel bir ön işlem gerektirir. Bu özellikle demir ihtiva eden taşlarda geçerlidir. Çünkü silikatların alkaliliği nedeni ile pas lekeleri oluşur. Silikatlı boyaların bir kusurları ise neme karşı zayıf olmalarıdır. Hidrofoblaştırıcı maddelerin takviyesi ile bu açığın giderilmesi gereklidir.

Demir bulunan taşlarda ise akrilik reçine veya siloksen boyaların kullanılması daha uygundur. Bu boyalar kimyasal olarak nötdür. Dezavantajları ise buhar geçirimsizliklerinin düşük olmasıdır. Bunun aderans ve su geçirimsizlik özelliklerinin olumlulukları ile telafi edilebileceği sanılırsa da duvar içindeki nem hareketleri bu boyaların kısa süreler içinde kabarmalarına neden olmaktadır.

Maktrali kalkerler üzerinde akrilik ve silikatlı boyalarla yapılan uygulamaların sonucundan silikatlı boyaların hızlandırılmış ayırışma deneylerine daha uzun süre dayandıkları belirlenmiştir³⁸.

7.3.9. Derzlerin Sıvanması

Duvar örgüsünde kullanılan harçlar Osmanlı Beylikler dönemi eserlerinde kireç ve horasan harcıdır. Bu iki malzemenin de dış etkilere dayanmaları doğal taşlardan daha zayıftır. Özellikle kireç harçları suya karşı davranışları en olumsuz olanıdır. Osmanlı mimarisinde taş duvar örgüleri incelendiğinde kesme taş duvarların bile arka yüzlerinde kireç ve horasan harçlarının kullanıldığı moloz taş örgüler görülür. Nem hareketi bu bölgede fiziksel yapı nedeniyle daha hızlıdır. Yani bu bölge zeminden duvara tuzların taşınmasında dış yüze nazaran daha aktif bir rol oynar. Bu sorun çok kısa sürelerde derzlerde harçların ayrışmasına neden olur. Bu hızlı ayrışma özelliklerle almaşık duvarlarda tuğla sıvalarının da ayrışmasını hızlandırmaktadır.

Harçların ayrıştığı derzlerdeki restorasyon çalışmalarına bakıldığında pek çok farklılıklar görülür. Genellikle ayrışmayı geciktirme endişesi ile derzlerin dışa doğru 1-2 cm'lik çıkıntılarla yapıldıkları görülmektedir. Bunlar yağmur suyunun cephedeki akış süresini geciktirerek daha fazla su emilmesine neden olmaktadır. Ayrıca derzlerin alt yüzlerinin daha fazla kir ve toz barındırdığı bilinmektedir. Derzlerin içeriye girinti yapması da aynı sorunları getirmekte, ayrıca duvar mukavemetini zayıflatmaktadır.

Taş derzlerin sıvanmasındaki diğer bir sorun da kullanılan harcın bileşimi ve karışım oranlarıdır. Almaşık duvarların derz sorunları üzerine yapılan bir çalışmada;

"Derzlenmiş yapılarda genellikle kullanılan harç kirec, kum ve kumdan daha iri boyutlarda kırılmış kiremit kırıklarından meydana gele "horasan" harcıdır.

Harcın içindeki kiremit kırıklarının oranı yapıdan yapıya değişmektedir. Miktarı arttıkça harcın rengi pembeye dönmektedir. Hamamların sıcaklıklarının ikinci tabaka sıvalarında kullanılan kiremit kırığı ve tozu çok fazla koyu pembe renkli harç cephelerde hiçbir zaman kullanılmamıştır. Genelde horasan harçta kiremit kırığı oranı ne olursa olsun, kiremit toz değil kırık halinde olduğu için pembemsi renk homojen değildir. Harcan içinde kirecin beyazını ve kiremitlerin kırmızısını ayırmak mümkündür"³⁹.

demektedir. Oysa bugün horasan harcı hakkında kesin ve açık bilgiler yoktur. Eski kesitlerden elde edilen izlenimlerle horasan sadece görsel olarak yapılmaya çalışılmaktadır. Bunun yerine horasan harcının fiziksel ve mekanik özellikleri basınç dayanımı, suya karşı ve ısısal davranışları araştırarak bunları sağlayan karışımları hazırlamak gerekmektedir.

Kesme taş duvarlarda ise üst üste konan iki taş, alıştırıldıkları oranda temas etmektedir. Genellikle bu ince dozlar suyun kılcal hareketine uyum uygun ortamlardır. Her iki durumda da suya bağlı hasarlar olması kaçınılmazdır.

Yeniden sıvamada yani derz harcının tamamlanmasında önce ayrıışmış tuz ve alkali içeriği yüksek harçların iyice temizlenmesi gereklidir. Daha sonra derzler basınçlı su püskürtülerek yıkanmalıdır.

Derz takviyesinde mineral sistemlerinin yanı sıra yapay reçine bağlayıcılı harçlar da gerekli olabilmektedir. Yapay reçine tek başına bağlayıcı olduğu gibi dispers (dağıtıcı) olarak da ilave edilebilir.

Epoksi v.b. bağlayıcıların ayrışma karşı gösterdikleri olağan üstü direnç bu tür maddelerin özellikle tehlikeli durumda olan fazlaca ufalanmış yapı kısımlarının onarımında kullanılmasını gerekli kılabilir.

SONUÇ

8. SONUÇ

Osmanlı mimarisinde önemli bir yer tutan kütüphanelerden günümüzde kullanılabilir nitelikte olanları sayılıdır. Çoğu tahrip olmuş, bilinçsizce kullanılmaktadır.

Kimler tarafından ve hangi sebeple özel teşebbüse satıldığı saptanmayan kişiler tarafından sadece bir ticarethane gözüyle bakılan eserlerimiz istenildiği gibi kullanılmakta ve istenilen değişiklikler yapılabilmektedir. Kişilerin menfaatleri doğrultusunda kullanılan bu tarihi eserler müdahale edilmediği takdirde zamanla yok olmaya mahkumdur.

Vakıflar Genel müdürlüğünün himayesi altında olan Koca Ragıp Paşa kütüphanesinin önemli bir sorunu yol cephesine bakan kısımda bulunan bir zamanlar kütüphane ve ek yapılarına gelir getirmesi amacıyla yapılmış dükkanlar, bugün esas amacından uzaklaşmış, şahıslara satılmış ve o kişilerin amaçları doğrultusunda kullanılmaktadır.

Halbuki "satılmak" sözcüğüne rastlanmayan Vakıflar Genel müdür, lüğünün talimatnamesinde şöyle der. "Eserleri Milli amaçlara uygun şekilde yönetmekle görevlidir. Bunu başarmak içinde yeni gelir kaynakları arar ve gerekirse yeni tesisler kurar. Tarihi ve kıymetli vakıflara bakmak ve onarımına yapmak için Vakıflar Genel müdürlüğü, ev, dükkan, mağaza, apartman, orman, zeytinlik gibi gelir getiren gayrimenkulleri kiralamak yoluna gidebilir."

Çalışmamda belirtmek istediğim noktalardan biri olan Vakıflar Genel müdürlüğünün himayesinde bulunan kütüphanenin talimatnameye uygun olmayan şartlar altında bulunmasıdır.

Bunun yanında kütühanenin birçok sorunları vardır. Yol yapımından sonra alçak kot yapıda birçok sorunu doğurmuştur.

Bugün orta ve lise öğrencilerinin kullandıkları kütüphane bir ders çalışma mekânı olmaktan öteye gidememiştir. Restorasyon projesinde de olduğu gibi amaç kütüphane binasının gerçek bir araştırma kütüphanesi haline getirilip, eserlerin raflarda durması yerine okunması, kişiler tarafından bilinerek hizmet vermesi hedeflenmiştir.

EKLER

RÂGİP PAŞA KÜTÜPHANESİ VAKFIYESİ

Bismillâhirrahmânirrahîm.

Fâtihatü'l-kitâb, hamd veliyyi'l-hamd ve's-senâ ve faslül-hitâb, şükr âlemi's-sırr ve'n-ncvâ. Ol şîrâze-bend-i eczâ-yı nüsha-i kâf ve nûn ve nakş-nümây-ı ibâre-i sahife-i dehr-i bûkalemûn, vakafet fî idrâk zâtihi'l-evhâm ve'z-zunûn hazretlerinün ser-levha-i ünvân-ı fîrkân-ı ahadiyyet ve ser-sûre-i âyât-ı beyyinât-ı samediyetleri olmağa clyak ve evlâ ve ahakk ve ahrâdır ki evvelâ bu sahife-i nazife-i rûy-ı zemini perdâhte-i mûhre-i dest-i kudret ve bu heft tabaka-i kâğıd-ı zer-efşân-ı âsumânı kıta-i tûmâr-ı hikmet eyleyüp te'lif-i zibenderâkib-i kavâbil-i şü'ünâtı mistar-keş-i zavâbit-ı ibdâ' ve icâd ve nüseh-i şürûh ve mütûn-ı zavâhir-i kâ'inâtı terbiyet-yâftegân-ı debistân-ı fitrete pîş-nihâd ve bi'l-husûs ser-meşk-ı kalem-i ezeli-rakam "le-kad halaknâ'l-insâne fî ahseni takvîm"¹ olan nev'-i benî âdemi ser-engüşt-i nûrânî-sirişt-i akl ve idrâk ile varak-gerdân-ı eczâ-yı "alleme âdeme'l-esmâ"² buyurup her birini sebak-şinâsi-i şeref-i ilm ve irfân birle müderris-i medrese-i hilkat-ı insâniyye ve müfessir-i âyât-ı kudret-i rabbâniyye itmekle, bâkî sevâd-gir-i sahâyil-i vücûd ve imkân olan ibârât-ı bâhiretü'l-isti'ârât terâküb-i mahlûkât ve meftûrâta ünvân-ı mu'ciz-nişân ve "le-kad kerremnâ"³ ile dibâce-i zibâce-i tebcil ve faslül-hitâb tafzîl eyleyüp her şahsı hâline göre hîzâne-i bahşâyışinden hisse-rübây-ı hazz-ı evfâ ve fâ'iz-i behre-i kîdh-ı mu'allâ idüp kimini te'lif-i kütüb-i 'ulûm ve fûnûn ile bülend-i'tibâr ve kimini tertib-i esâs-ı ma'âbid ve mesâcid-i ubûdiyyet-nümûn ile sâhib-i iştihâr itmişdir. Sâniyen delâ'ilül-hayrât-ı salâvât-ı bî-gâye ve vesâ'ilül-meberrât-ı tahıyyât-ı mâ lâ nihâye, ol fâtiha-i kütüb-i mu'tebere-i mu'cizât ve hâteme-i divân-ı hidâyet-unvân-ı nübüvvât, mişkât-ı envâr-ı nübüvvet, mişbâh-ı azvâ'-ı risâlet, kitâb-ı nâfi'-i rabbül-enâm, bürhân-ı kâti'-ı dinül-islâm, gurre-i nâsiye-i subh-ı atâ, kurre-i bâsire-i ayn-ı vefâ, mehnel-i müte'attışân-ı zülâl-i emân, hâdi-i mütehayyirân-ı tarik-ı isyân, miftâh-ı kenz-i ilâhî, fass-ı hâtem-i yedüllâhî, bahr-ı muhit-i şeri'at, tûr-i pür-nûr-i hakikat, mefhûm-ı hulâsa-i terâkib, mecmû'a-i mezâyâ-yı tekâliû, devha-i bâg-ı şefâ'at,⁴ gülşen-i râz-ı hidâyet, menba'-ı sâf-ı zülâl-i rahmet, çeşme-sâr-ı aynül-hayât-ı inâyet, sürûr-ı gürûh-i mele'-i a'lâ, tâc-dâr-ı taht-gâh-ı istifâ, mesned-ârây-ı gülşen-saray-ı isrâ, sadr-pîrây-ı kasr-ı mu'allâ-yı "sümme denâ fe-tedellâ"⁵, vâsıl-ı "kâbe kavseyni ev ednâ"⁶ a'nî bih nebiyyenâ Muhammed-enî'l-Mustafâ aleyh mine's-salavâtı ezkâhâ ve mine't-tahıyyâtı enmâhâ hazretlerinün meşhed-i mutahher-i nûr-âğîn ve merkad-ı münevver-i bihişt-âyînlerine ihdâ ve takdîm ve fusûl-ı bedâyi'-i şeri'at-ı garrâ ve ebvâb-ı fezâ'il-şümûl-ı kitâb-ı ihtidâ olan âl-i hidâyet-iştîmâl ve ashâb-ı sa'âdet-istihâl hazarâtı dibâce-i ünvânü's-şeref tarzıye ve teslim kılındıktan sonra bu vechile tescil-i vakf merâm ve tafsil-ı mâ hüve'l-maksûda ikdâm olunur ki hâlen ser-levha-i şeh-nâme-i Âl-i Osmânî ve şeh-beyt-i kasîde-i Divân-ı Hâkânî,

- (1) Kur'an 95 (et-Tîn), 4.
- (2) Kur'an 2 (el-Bakara), 31.
- (3) Kur'an 17 (el-İsrâ'), 70.
- (4) şefâ'at -R, şecâ'at-V.
- (5) Kur'an 53 (en-Necm), 8.
- (6) Kur'an 53, 9.

gevhher-i ma'den-i şehinşâhî, cevher-i efser-i pâdişâhî, sultân-ı kerîmü'l-hısâl, hâkân-ı muhitü'n-nevâl, mefhûm-ı kitâb-ı taht ve dihim, miftâh-ı evvâb-ı heft-ıklîm, müşeyyid-i erkân-ı adl ve dâd, mü'essis-i bünyân-ı akl ve sedâd, müzih-i asârü'l-bid'a, mürîh-i ehlü's-şir'a, tâbende-necm-i ufk-ı saltanat, yektâ-güher-i sadef-i ma'delet, sultânü'l-islâm, zıllu'llâhi'l-allâm, halifetü'llâh alâ halikatih, rahmetühü'l-mühdâtü ilâ beriyyetih, hâmi-i aktâr-ı merâhim ve insâf, mâhi-i âsâr-ı cevri ve itisâf, el-müctehid fî nasb sürâdikâtî'l-emn ve'l-emân, el-mütemessil li'n-nass "inne'llâh ye'muru bi'l-adli ve'l-ihsân"⁷, es-sultân ibnü's-sultân, es-sultân Mustafâ Hân, İbnü's-sultân Ahmed Hân Gâzi, ibnü's-sultân Mehmed Hânüllezi ikteteb âyât şevketih alâ sahâyifi'z-zemân hazretlerinin vezîr-i a'zam-ı ma'ârif-intisâb ve vekil-i mutlak-ı avârif-iktisâbı olan nâzım-ı menâzım-ı vekâlet-i kübrâ devletlû sa'âdetlû Râgıb Mehmed Pâşâ ibnü'l-merhûm Şevki Mehmed Efendî hazretleri nebâhet-i zâhire-i fitriyye ve nebâlet-i bâhire-i cibilliyesi muktazâsınca devlet-i aliyye-i şâmihatü's-şân-ı Osmâniyyede ârâyişde divân-hâne-i sadâret-i uzma oldukları gibi dârü's-saltana-i fezâ'il-i ulûmda dahî Nizâmü'l-mülk-i fûnûn-ı şettâ olduklarından her vechile terkib-i turfe-esâlib-i avâkıb-ı ümûr, nakş-bend-i rûz-nâme-i şû'ûr-i pür-nûrları olmagla alâ'l-husûs bu nüsha-i mü'ellesetü'l-fesâd-ı kevn ve mekânın şîrâze-i mevhûmetü'l-eczâ-yı kıvâmı, gûsiste-târ-ı keşmekeş-i dest-i fenâ ve zavâbit ve revâbit-ı evrâk-ı nizâmı, dest-endâz-ı sademât-ı sarsar-ı hebâ olup bu ders-hâne-i firûze-kubbe-i âlemde tekmil-i nûseh-i âmâl-ı emr-i muhâl ve tullâb-ı tahsil-i mukaddemât-ı merâtibinün netice-i kârları zevâl ve irtihâl olacağı muhât-ı akl ve sedâd-istimâlleri olup iktisâb-ı envâ-ı meberrât ve iktinâs-ı esnâf-ı hayrât itmeğe füyûzât-ı ilâhiyye ile muvaffak olan zümre-i muhlisîn-i ibâd ve "mâ tukaddimû li-enfusikûm⁸ min hayrin teciddûhu inde'llâh"⁹ âyet-i kerîmesile mübeşşir ve fî sebîli'llâh-i te'âlâ infâk ve tasadduk-ı enfesü'l-vesâ'il ve li-vechî'l-llâhi'l-kerîm bezl ve isâr-ı efzâl-ı a'mâl-ı nevâfil olduğu "izâ mâte ibnû âdemin inkâta'a amelühü illâ an selâsin ilmun yüntefe'u bihi ve veledün sâlihün yed'û lehü ve sadakatün câriyetün fî sebîli'llâh" hâdis-i şerîf-i sıhhat-eserile müsebbet ve mukarrer oldugini allâme-i irfânları tefekkür ve fehâmeye itkânları tezekkür buyurub sadr-ı müşârün ileyh hazretleri a'vân-ı sinn-i temyîzlerinden berû mazhar oldukları ni'am-i celîle-i rabbâniyye ve füyûzât-ı cezîle-i sübhâniyyenün teşekkürî zımınında isticlâb-ı rızvân-ı hüda ve istikmâl-i ümrân-ı bekâ için menâhic-i ser'iyye ve şerâyi'-i mer'iyye üzere bu meslek-i pür-savâba sâlik ve şâri' ve bu menhec-i müstetâba mübâdir ve müşâri' olup (5b) teşyid-i mebnî-i mağfîret rahmete mü'eddî hasenât-ı hisândan ba'z-ı âsâr-ı hayriyye inşâsına li-vechî'llâh-i teâlâ sarf-ı nûkûd-i ceyyidü'n-nüfûz himmet ve vakf-ı menâfi' ve merâfık-ı emlâk ve akâr miknet buyurup li-vechî'llâhi'l-cemil vakf ve tesbîl kasdile huzûr-ı zâhirü'n-nûr-ı âsafânelerinde müretteb ve ma'kûd olan divân-ı şer'-i şerîf-i

(7) Kur'an 16 (en-Nahl), 90.

(8) li-enfusikûm -V₁, -- - VR.

(9) Kur'an 2 (el-Bakara), 110.

şâmihü'l-imâd ve eyvân-ı dîn-i münif-i . râsihü'l-evtâdda ahkâm-ı vakfı ihkâm ve tescil ve şerâ'it ve zavâbitını itmâm ve tekmil içün kâ'im-makâm-ı mütevellî nasb ve ta'yin buyurdıkları kudvetü'l-emâcid ve'l-a'yân müşâr-ı ileyhin vekil-harcıkları hizmetinde olan el-hâcc Ali Âgâ zide mecdüh mahzarında bi'd-devleti ve'l-ikbâl bu siyâk üzere dibâce-tırâz-ı takrîr ve sahife-pîrây-ı ta'bir oldılar ki her biri iştirâ ve ibtiyâ-ı sıhhat-ittibâ ile silk-i mülkümde münsecim ve şîrâze-i tasarrufumda muntazım olan emlak-i sahihemden kütüb-ı nefisemün ser-levha-i i'tibârı bir kıt'a hüsn-i hatt-ı kelâm-ı kadîm-ı vâcibü't-tekrîm ve cild-i vâhidde bir kıt'a tefsîr-i hazret-i İbn Abbâs ve iki cildde vezîrî kıt'a müzehheb ve mücedvel ve ekser-i hevâmişi kendi kalem-i şikesterakam-ı âcizânem ile muhaşşâ ve mükemmel bir tefsîr-i Kâzî Beyzâvî ve hutût ve evrâk ve kıtââtı mazbûta ve mukayyede ve vakfiyyetini müş'ir zahrlarında mahtûm¹⁰, vakf mührile memhûr ve esâmî-i sâmilere mu'anven ve mersûm ve müdevven ve mahtûm¹¹, defterde mestûr¹² sıhhat-nisâblarını niyyet-i sâfiye ve taviyyet-i vâfiye ile taleben li-marzâtihi'l-celîl vakf ve tesbîl eyleyüp ve dârü's-saltanatı'l-aliyye-i Kostantîniyyetü'l-mahmiyye sânehâ'l-lâhü'l-hafîzu anî'l-âfâtı ve'l-beliyye ve afâza an sükkânihâ secâyâhû's-seniyye mahallâtından Lâleli çeşme kurbünde nefsi Koska'da Nişancı Kemâleddin mahallesinde kâ'in etrâf-ı erba'adan defterdâr-ı esbak merhûm Halîl Efendî zevcesi menzilleri ve tarîk-ı hâss ve Mehmed Pâşâ kerimesi Rukıyye Hânım bâğçesi ve sâbikan Bârût-hâne nâzırı Ahmed Efendî menzili ve tarîk-ı âmm ve tarîk-ı hâss ve Rukıyye Hâtûn meşrûta menzili ve sâbikan şehir-emini Mehmed Efendî menzili ve tarîk-ı câdde ile mahdûd be-hesâb-ı terbi'i beş bin dörtyüz doksan yedi zirâ muhât hita-i mülkiyyet-i sahiham olan arsayı ve arsa-i mezkûrenün bir kıt'asına hîzâne-i kütüb-i mevkûfem olmak üzere dest-yârî-i tevfiq-ı bârî ile binâ eylediğim kütüb-hâne-i feyz-âşiyâneyi ve yine arsa-i merkûmenün kıt'a-i uhrâsına tarh ve inşâ eylediğim mekteb-i matbû'ü'l-bünyân ve müşeyyedü'l-erkânı ve yine arsa-i merkûme dâhilinde hâfız-ı kütüb olan kimesneler alâ tarîkı'l-müşâreke sâkin olmalarıçün binâ eylediğim kebîr ve sagîr iki bâb kârgîr oda ve dihlizi ve dört aded kenifi ve yine arsa-i merkûmede tarîk-ı câdde üzerine binâ eylediğim on bâb kârgîr dükkânları ve kütüb-hâne tahtında kâ'in tîmûr kapulı beş bâb mükemmel kârgîr mahzenleri ve yine arsa-i merkûmede kâ'in beş aded âb-dest musluğunu ve bir kebîr çeşme-sâr-ı zülâl-âsârı ve dervâze-i kütüb-hâneye binâ eylediğim iki aded sebîl çeşmelerini ve hâric-i sûrda medîne-i hazret-i Ebî Eyyûb-i Ensârî aleyhi rahmetü'l-bârî havâlisinde Müderris Karyesile Küçük Karye bey-ninde müceddeden hafr-ı âbâr ve vakt-ı ma'rûfunda vezn ve ayâr olunan mâ-i lezizden bâ hüccet-i şer'iyye kanavât-ı memlûkesinden hisse-i mu'ayyenesine teba'iyyet ile temellük ve iştirâ ve merhûm ve magfûr leh Sultan Bâyezîd Hân Velî tâbe serâh hazretleri suyu yoluna bâ-izn-i mütevellî senede vakf-ı

(10) mahtûm-V, ve mahtûm-R.

(11) defterde mestûr -V, -- - R.

(12) mezkûrede -V, mezkûrda -R.

şerîf-i mezbûre altı gurûş mukâta'a-i zemîn-i mecrâ ta'yînile ilhâk ve dâhil-i sûrda kütüb-hâne-i merkûm kurbünde ifrâz idüp ancak ebeveyn-i cennet-mekînim merkûmeyn ve magfûr lehûmâ hazretlerinün revân-ı teşneleri mâ'ûl-hayât-ı hayr du'â ile irvâ ve iskâ olunmak için kütüb-hane-i merkûma icrâ itdiğim üç mâsûre mâ-i lezîzi ve hulûl-i vakt-i mukadder birle bâ-fermân-ı mütehattimü'l-iz'ân-ı rabbânî tâ'ir-i rûhum âşiyân-sâz-ı kurb-ı rahmânî oldukda karâr-gâh-ı cesedim ve hücre-i merkadim olmak üzere arsa-i merkûmeden şâh-râha nâzır i'dâd ve ifrâz itdiğim mikdâr-ı kifâye mahallî ve arsa-i merkûmeden kütüb-hâne-i merkûmun cânib-i kıblisinde ebniyeden hâlî böstân ittihâz olunan iki bin zirâ mahallî ve böstân-ı merkûm derûnunda zîr-i zemînde kâ'in timûr kapulı kârgîr mahzeni ve yine mahmiyye-i mezbûrede Eski Odalar kurbünde Kemâl Pâşâ mahallesinde etrâf-ı erba'adan Âlî Âgâ ve İmâm Efendî ve Za'im Süleymân Âgâ ve Hüseyin Âgâ ve Hâncî Hâcî İsmâ'il ve Bôgâsîcî ve Mûtâb Ahmed Çelebî ve berber Selim menâzîlî ve tarîk-ı âmm ile mahdûd ve kanavât-ı memlûkesine teba'îyyet ile iki mâsûre mâ-i lezîzi muhtevî olup mecmû'una yevmî kırk akçe icâre-i mü'eccele takdirile üzerine tahammüli mikdârı menâzil-i adîde binâ ve takdir olunan mü'eccele-i merkûme menâzil-i mezkûrenün tahammüllerine göre tefrik ve tahmil olunup ber-vech-i müte'âref icâreteyn ile tâlibine icâr olunmak üzere i'mârına şürû' ve ibtidâr olunan altı bin yediyüz seksen iki zirâ arsa-i memlûkemi ve mahall-i mezkûrede tarîk-ı âmm üzerinde tecdîd ve ta'mîr eylediğim çeşme-i dil-küşây-ı hayât-efzâyı ve yine mahmiyye-i merkûmede Timûr-kapu kurbünde Dâye Hâtûn mahallesinde bir taraftan Hafîza ve Fâtîme Hâtûn tasarruflarında olan kârgîr mahzen ve bir taraftan Böstânî Veliyyüddîn menzîlî ve iki taraftan tarîk-ı âmm ile mahdûd terbi'an yüz altmış zirâ arsa üzerine mebnî büyüti adîdeyi müştemil olup mülk-i müşterâm olan menzîlî ve yine mahmiyye-i mezbûrede Parmak-kapu kurbünde Hvâce Pîrî mahallesinde kâ'in bir taraftan Kâzî-hânî ve iki taraftan Hvâce Tûrsûn hânî ve taraf-ı râbî'i tarîk-ı âmm ile mahdûd arsasınun senede Hvâce Tûrsûn vakfına dokuz yüz otuz altı akçe mukâta'a-i kadîmesi olup üzerinde zikrî âti ebniyesi mülk-i müşterâm olan bir bâb çörekçi furunî ve bir kârgîr mahzen ve üzerinde dört bâb kârgîr odalarımın ebniye-i memlûkelerini ve yine mahmiyye-i mezbûrede Dâvûd Pâşâ mahallesinde bir taraftan imâm meşrûtası menzîl ve bir taraftan Kefecî Hammâmî külhanı havlusu ve bir taraftan Yağcı Memîş menzîlî ve bir taraftan tarîk-ı âmm ile mahdûd hâriciyye ve dâhiliyyede büyüti adîdeyi ve hammâmı ve müşterek bi'r-i mâ'î müştemil mülk-i müşterâm olan menzîlî ve yine mahmiyye-i mezbûrede Yeni Bağçe kurbünde Sarı Nasûh mahallesinde vâkî bir taraftan mahalle-i mezbûre mü'ezzinine meşrûta menzîl ve iki taraftan ba'zan kol-kethüdâsı Ahmed Âgâ bağçesile mutbah ve ba'zan Rukıyye Hâtûn menzîlî ve taraf-ı râbî'i tarîk-ı âmm ile mahdûd arsa-i memlûkem üzerine binâ olunan on bir bâb mülk-i menâzilîmi ve yine mahmiyye-i mezbûrede Fenâr Kapusu dâhilinde Tahta Minâre kurbünde bir taraftan Nişâncı Pâşâ-yı Atîk vakfından Lüleci Mustafâ Çelebî menzîlî ve bir taraftan ba'zan Hadice Usta menzîlî ve ba'zan müsakkafât-ı vakf-ı âti'z-zikrimden olmak üzere binâ olunacak menâzil ve

bir taraftan menâzil-i mezbûreye ve hammâma mürûr içün terk olunan tarîk-ı hâss ve bir taraftan kezâlik müsakkafât-ı vakf-ı âti'z-zikrimden olmak üzere binâ olunan dekâkin ile mahdûd terbi'an bin iki yüz zirâ' arsa üzerine müceddeden binâ eylediğim kubbeleri müdevver, döşemeleri mermer dört âded halvet ve üç suffe ve bir orta suffe ve iki nîm suffeli soğukluk ve mükemmel ısı ve soğuk ve yedek su hazîneleri ve beş mâsûre mâ'-i lezizi ve etrâfı kârgir divârlı ve ortası şâdirvânlı mükemmel câmekân ve mükemmel külhan ve muhtib ve hammâlân odası ve bir bâb dellâkân odası ve bir suffe ve bir mikdâr halvıyı müştemil ^(10b) kârgir yektâ hammâmı ve yine hammâm-ı merzkûre muttasıl ve hammâm-ı mezkûrun bir haddi olmak üzere bâlâda icmâlen zikri mürûr eden müceddeden binâ eylediğim kârgir kemerli sekiz bâb dükkânları ve yine mahall-i mezkûrede¹³ tarîk-ı hammâm küşesinde bir taraftan Yahûdî-hâne ve bir taraftan mârrû'z-zikr tarîk-ı hâss ve tarafeyni tarîk-ı âmm ile mahdûd arsa üzerine mebnî mücedded beş bâb menâzil ve üç bâb dükkânları ve yine mahall-i mezkûrede¹⁴ bir taraftan Yahûdî-hâne ve bir taraftan Sînâvî Böstânı ve tarafeyni tarîk-ı âmm ile mahdûd terbi'an yediyüz seksen altı zirâ' arsa üzerine mebnî Ermeni Odaları dîmekle ma'rûf birbirine muttasıl altı bâb menâzili ve yine mahmiyye-i mezbûrede Avret Pâzârında Molla Şeref mahallesinde kâ'in etrâf-ı erba'adan Tornacı-başı es-Seyid Mehmed Emin Âgâ ve Mehmed Efendî ve Hüseyin Efendî ve's-Seyyid Mustafâ Efendî menâzili ve müte'ehhilin odaları ve tarîk-ı âmm ile mahdûd bir bâb kârgir taş oda ve bir bâğcıvân odası ve bir kiremit pûşideli sundurma ta'bir olunur sakf ve iki bi'r-i mâ' ve merkûm Mehmed Efendî ile tarîk-ı âmm câniblerinden taş divâr ve eşcâr-ı müsmire ve gayr-i müsmireyi müştemil terbi'an bin sekiz yüz on bin zirâ' arsalı mülk-i müşterâm olan böstânı ve yine mahmiyye-i mezbûrede Silivri-kapusu hâricinde Kefere Maşatlığı başında bir taraftan Subhî-zâde Mehmed Efendî böstânı ve bir taraftan Sultân Bâyezîd vakfından Sekbân-başı Hasan Âgâ-zâde İsmâ'il Âgâ tarlası ve Kefere Maşatlığı ve bir taraftan merkûm İsmâ'il Âgânun tasarrufunda olan iki kıt'a çiftlik ile mahdûd ve tahtânî iki bâğcıvân odası ve dihliz ve âhûr ve sagîr ve kebir iki bi'r-i mâ' ve eşcâr-i müsmire-i mütenevvî'a ve gayr-i müsmire-i kesire-i ma'lûme ve iki taraftan müstakillen taş divâr ve Subhî-zâde ve İsmâ'il Âgâ böstân ve çiftlikleri taraflarından müşterek taş divâr ve merkûm İsmâ'il Âgânun çiftliği kapusundan çiftlik-i mezbûr derûnunda kâ'in koyun âhûru ortasından böstân-ı mahdûd-ı merkûme mürûr ve ubûr içün bâ-hüccet-i şer'iyye iştirâ ve ifrâz olunan terbi'an yüz elli zirâ' tarîk-ı hassı müştemil terbi'an otuz bin zirâ' arsalı mülk-i müşterâm olan böstânı ve havâss-ı refî'a kazâsına muzâfe Çekmece-i Sagîr nâhiyesine tâbi'a Ayastafanos Karyesinde kâ'in etrâf-ı erba'adan Elmâs Pâşâ birâderi İbrâhîm Bey-zâde Mehmed Bey çiftliği ve Kefere Maşatlığı ve tarla ve tarîk-ı âmm ile mahdûd ve bir bâğcıvân odası ve bir âhûr ve bir havz-ı

(13) mezkûrede-V, mezkûrda-R.

(14) mezkûrede-V, mezkûrda-R.

kebîr ve ikisi dolaplı ve biri sııklı üç aded bi'r-i mâ' ve eşcâr-ı müsmîre-i mütenevvî'a ve gayr-i müsmîre-i ma'lûme ve etrâf-ı erba'adan taş divârı muhtevî ve arsasının senede Sultân Bâyezîd vakfına iki yüz kırk akçe mukâta'a-i kadîmesi olup ebniye ve eşcâr ve müstemelât-ı sâ'ire ve âbârı mülküm olan elli dört bin zirâ' arsalı iki kapılı kebîr bostânının ebniye ve eşcâr ve müstemelât-ı sâ'ire ve âbârını ve yine mahmiyye-i mezbûrede Bârût-hâne kurbünde kâ'in etrâf-ı erba'adan Timur-kapu ustası tarlası ve köy ustası İsmâ'il Âgâ tarlası ve leb-i deryâ ve tarîk-ı âmm ile mahdûd ve durûnunda ayazma ta'bir olunur menba'-ı mâ' ve bâğçivân odası ve bir havz-ı kebîr ve bir su dolabı ve eşcâr-ı müsmîre-i mütenevvî'a ve gayr-i müsmîreyi müstemil ve arsasının senede cânib-i mîriye altı yüz akçe mukâta'a-i kadîmesi olan ayazmalı bostân demekle ma'rûf kebîr bostânını ve Yalak-âbâd kazasında nefsi Yalak-âbâdda beyne'l-ahâlî ma'lûmü'l-hudûd iki göz değirmeni ve ittisâlinde bir dönüm bostân ve sâhil-i bahrde bir bâb mahzen ve bir bâb çörekçi furunu ve ittisâlinde bir bâb kahveci dükkânı ve bir bâb kayık-hâne-i memlûkelerimi cemî'i hukûk ve hudûd ve tarâ'ik ve merâfıkı ve bi'l-cümle vakf ve habs olmağa sâyân tevâbi' ve levâhıkı ile hurrîre ev lem yuharrer ve zükîre ev lem yüzker turren ve kâtibeten hasbeten li'l-lâhi'l-ferdi's-samed ve taleben li-marzâtî'l-meliki'l-ahad vakf-ı sahîh-i mü'ebbed ve habs-i sarîh-i muhalled ile vakf ve habs idüp şerâ'it ve îrâd ve mesârif ve zavâbit vezâ'ifi bu vech üzere ihtiyâr ve ta'yîn ve bu nesak üzere tafsîl ve tebyîn eyledim ki mârrüz'-zîkr müsekkafât ve akârdan kütüb-hâne-i mersûmun tarîk-ı câdde tarafına binâ eylediğim on bâb dükkân ve kütüb-hâne tahtında kâ'in beş bâb mahzen ve kütüb-hâne hudûdî dâhilinde kâ'in bostân ve Avret Pâzârında Molla Seref mahallesinde kâ'in bostân ve Silivri-kapusi hâricinde Kefere Maşatlığı başında kâ'in bostân ve Ayastafanos karyesinde kâ'in bostân ve Bârût-hâne kurbünde kâ'in bostândan her biri icâre-i vâhide-i sahîhe-i şer'iyye ile icâr ve sâ'ir zikrleri mürûr eden müsekkafât ve akâr alâ ma ceret bihi'l-âde icâreteyn-i misliyyeteyn ile tâlibine icâr olunup bi-fazli'l-lâhi-i te'âlâ hâsile olan galle ve nemâsından evvelâ Parmak-kapu kurbünde Hvâce Pîrî mahallesinde kâ'in zikri mürûr eden müsekkafâtün mukâta'a-i zemîni olmak üzere Hvâce Tûrsûn vakfına senede dokuz yüz otuz altı akçe ve Ayastafanos karyesinde kâ'in mârrüz'-zîkr bostânın mukâta'a-i zemîni olmak üzere merhûm ve magfûr leh Sultân Bâyezîd Hân tâbe serâh hazretleri vakfına senede iki yüz kırk akçe ile cem'an bin yüz yetmiş altı akçe beher sene vakfeyn-i mezbûreyn¹⁵ mütevellîlerine edâ ve teslim ve Bârût-hâne kurbünde kâ'in bostânın mukâta'a-i zemîni olmak üzere cânib-i mîriye senede altı yüz akçe edâ ve teslim olunduktan sonra bâkisi yed-i mütevellide hıfz olunup ber-vech-i âtî mesârif ve vezâ'ife harc ve sarf oluna ve bi-lutfi'l-lâhi'l-kerîmî'l-hâdî ömr-i azîzim mütemâdî olup lâbis-i libâs-ı hayât ve âfiyet ve mütene'im-i ni'am-i celîle-i sıhhat oldukça evkâf-ı mezkûreme yevmî on beş akçe vazîfe ile kendim mütevellî olup rûyet-i

(15) mezbûreyn-V, mezbûreteyn-R.

umûr-ı külli ve cüz'i ve ahz ve vehb ve azl ve nasb ve dâ'imâ tagyîr ve tebdil ve teksîr ve taklîl ve takyîd ve iltlâk ve istibdâl ve ilhâk ve vaz' ve ihrâc ve bast ve idrâcî fi külli merretin mine'l-merrât yedimde olup bi-umûmî'l-meşîyye ve'l-ihtiyâr keyfemâ eşâ' ve ahtâr mutasarrîf olam ve "küllü nefsin zâ'ikatü'l-mevt"¹⁶ kelâm-ı mu'ciz-nizâmı muktazâsınca ecel-i mukadderim resîde-i hadd-i encâm olup târik-i dâr-ı fenâ ve kûşe-güzîn-i âlem-i bekâ olduğumda evkâf-ı mezkûreme evlâdım ve evlâd-ı evlâdım ve evlâd-ı evlâd-ı evlâdımın aslah ve erşedi batnen ba'de batn ve fer'an gibbe asl ve neslen ba'de nesl vazîfe-i mersûme ile mütevellî olalar ve ba'de'l-inkırâz ne'ûzü bi'l-lâhi min kahri'l-feyyâz utekâmın aslah ve erşedi ve ba'dehüm evlâdları ve evlâd-ı evlâdları ve evlâd-ı evlâd-ı evlâdlarının aslah ve erşedi âlâ vetîreti'l-mezkûre vazîfe-i mezbûre ile mütevellî olalar ve ba'de inkırâz-ı'l-küll re'y-i rezîn-i hâkimü'l-vakt ve işâret-i ma'âli karîn-i nâzırü'l-vakf ile sulehâ-yı müs-liminden ârâyîş-i diyânet ile mütehallî ve zîver-i istikâmet ile mütecellî rû'yet-i umûr-ı vakfda sâ'i, şâ'ibe-i hiyânetden ârî bir kimesne vazîfe-i mersûme ile mütevellî nasb ve ta'yîn oluna ve bi-inâyet¹⁷ l-meliki'l-mennân meded-kârî-i tevfik-ı rabbânî ile vücûd-pezir-i itmâm ve tekmil olan kütüb-hâneme balâda mistar-zîb-i tafsîl ve beyân olan kütüb-i mevkûfem bi-cümletihâ vaz' olunup alâ tarîki'l-istinsâh ve'l-isti'âre hiç bir kıt'ası kütüb-hânedan ihrâc ve bir ferde i'âre olunmayup mütâle'a ve intifâ'ı ancak kütüb-hâneye mahsûs ve maksûr kı-lına ve gelüp mütâle'a ile istifâde ve istiktâb ve mükâbele irâde eden talebe-i ulûm ve ma'ârif intifâ'ından bir dürlü men' ve sarf olunmayup dilediği kitâbı arz ve i'tâdan hâfız-ı kütüb olanlar bir dürlü izhâr-ı acz ve ibâ' itmeyüp teşvik ve tergîb ve i'zâz ve terhib oluna ve ulemâ ve sulehâdan^(15b) fârigü'l-bâl, memdûhü'l-hisâl iki nefer kimesne evvel ve sâni i'tibârile hâfız-ı kütüb ta'yîn olunup ve kütüb-hânem cum'a gününden mâ'adâ haftada altı gün tulû-i şemsden bir sâ'at mürûründe feth olunup gurûb-i şemse bir sâ'at kalınca açık durup bir ferd dahî gelmez ise ahşâma bir sâ'at kalınca kapısı kapanmayup hâfız-ı kütübler ma'îyyet ile bi'n-nefs edâ-yi hidmete kıyâm-ı tâmm ve muhâfaza-i kütüb ve şerâ'it-i muharrereme ri'âyet ihtimâm ideler ve ber-vech-i muharrer haftada altı gün bu vechile bi'n-nefs edâ-yi hizmet hâfız-ı kütübleri kesb-i âherden men' ideceği bedihî olmagla kût-i yevmiyye ve intî'âşlarına vâfî ve medâr-ı ma'âşlarına kâfi olmak için şürût-ı muharrereme ri'âyet itmek şartile hâfız-ı kütüb-i evvel galle-i vakfımdan yevmî yüz yirmi akçe ve hâfız-ı kütüb-i sâniye yevmî yüz on akçe vazîfe virile ve erbâb-ı isti'dâd ve istihkâkdan iki nefer kimesne hâfız-ı kütüb-i evvel ve sâniye yamak ta'yîn olunup külle yevm kütüb-hâne-i mersûmede hâfız-ı kütüblere hizmetlerinde i'ânet ve kütüb-i şerîfeyi mahallinden ihrâc ve vaz'da kemâl-i sa'y ve müsâre'at itmek şartile her birine yevmî on beşer akçe vazîfe virile ve vazîfe-i mersûmelerinün onar akçesi asl-ı vakfımdan virilüp ve beşer akçesi âti'z-zikr ikiyüz kırk

(16) Kur'an 29 (el-Ankebût), 57.

(17) inâyet-V, inâyeti'llâh-R.

akçeden virile ve hâfız-ı kütüblük cihetleri müderrisin ve kuzât ve e'imme ve hutabâ ve sâ'ir bu hidmete mâni' erbâb-ı cihâta virilmeyüp Âsitâne-i Aliyyede sâkin ve mukîm ve bu hidmet ve cihete kâni' mu'temed ve mustakîm kimesnelere tevcih oluna ve hâfız-ı kütüblük cihetlerinin vekâlet ve kasr-i yedi mugâyir-i şartım olmagla örf-i beled gibi kasr-i yed murâd idenlere ve vekâlet ile edâ-yi hidmete mütesaddi olanlara bir dürlü cevâz ve ruhsat virilmeye ve hâfız-ı kütüblük ancak kedd-i yemîn ve arak-ı cebnim ile tedârik ve tahsil ve bi-kadari't-tâka hâme-i bizâ'a ve iktidârim ile eskerin tashih ve tekml eyleyüp taleben li-marzâtî'l-lâhi'l-celil¹⁸ vakf ve tesbîl eylediğim kütüb-i mu'tebere-i musahhaha muhâfazasından ibâret olmagla hidmet-i merkûmede istihdâm olunanlar be-her hâl recûl-i tâmm ve sâhib-i ikdâm kimesneler olması lâzım ve lâ büdd olmağın sabî ve mürâhık makûlesine tevcih olunduğı sûrette bi'n-nefs edâ-yi hidmete liyâkatleri olmayup bir kaç akçe vazîfe-i niyâbet ile mechûlû'l-ahvâl bir bigâne ve nâ-ehil kimesneyi tevkile muhtâc ve vekâlet ile kütüb-i mevkûfemi muhâfaza kâbil olmadığından mâ'adâ şurût-ı maharrereme ber-vechile ri'âyet olunmayacağı zâhir ve hüveydâ olduğundan nâşi bi-emri'l-lâh-i te'âlâ hâfız-ı kütüblerden biri fevt oldukda sabî ve mürâhık ve nâ-ehil ve nâ-müstehikk evlâdı kalur ise evkâf-ı sâ'irede ri'âyet olunan örf-i beledde binâ'en hâfız-ı kütüblük ciheti babası cihetidir deyu bu makûle sabî ve mürâhık evlâdına virilmeyüp erbâb-ı istihkâkdan sâhib-i liyâkat kimesnelere tevcih olunup bi'n-nefs edâ-yi hidmet itdirile ve hâfız-ı kütübler ber-vech-i muharrer cum'adan mâ adâ haftada altı gün tulû'-ı şemsden bir sâ'at mürûründen gurûb-i şemse bir sâ'at kalınca berâber hidmet-i muhâfazada kıyâm ve ibtidâr itmek şartile kendulere kesb-i âherden ignâ idecek mikdâr-ı vazife ta'yîn olunmagın münâvebe tarîkile ve vekil vaz'ile edâ-yi hidmete zinhâr ruhsat ve cevâz virilmeyüp eğer bir özr-i şer'i veyâhud mâni'-i kavisi zuhûr ider ise müdefi' olunca müsâ'ade ve müsâmaha oluna ve eger şurût-ı mezkûreme ri'âyetde kusûr ve hidmet-i lâzimelerini ma'îyyet ile edâda fütûrları zâhir olur ise cihetleri ref' ve cihet-i mezbûreye tâlib ve hidmet-i mezkûreye mücidd ve muvâzib müstehikkine virile ve kütüb-hâne-i merkûm havlisinde binâ eylediğim kebîr ve sagîr iki bâb odalar hâfız-ı kütüblere mahsûs ve mu'ayyen olup hâfız-ı kütüb olanlar alâ vec-hi'l-müşâreke sâkin olup ve münâvebe tarîkile her gice birer neferi mezkûr odada beytûtet eyleyüp bir tarîk ile âhere tefvîz ve icâr olunmaya ve kütüb-hâne-i merkûmun mütâle'a için hâli olan mahallinde vakt-i zuhr ve asrda bulunan mü'mininün ragbetleriyle hâfız-ı kütüb-i evvel imâmet ve hâfız-ı kütüb-i sâni mü'ezzinlik hizmetlerine ikamet iderek cemâ'at ile edâ-yi salâta müvâzabat ideler ve bi-emri'l-lâh-i te'âlâ hâfız-ı kütüb-i evvel mukaddem vefât ider ise yevmî yüz yirmi akçe hâfız-ı kütüb-i evvel ciheti hâfız-ı kütüb-i sâniye tevcih olunup ve yüz on akçe hâfız-ı kütüb-i sânilik ciheti ber-vech-i mübeyyen müstehikkinden birine tevcih oluna ve talebe-i ulûmdan bir müstehikk ve müste'idd ve hidmet-i

(18) celil-V, cemil-R.

lâzimesinde mukîm ve mücidd kimesne yevmî on akçe vazîfe ile kütüb-hâne-i merkûme bevvâb ve yevmî üç akçe ile ferrâş ve yevmî on akçe ile merkadîm olmak için ittihâz eylediğim mahallin türbe-dârı ve yevmî beş akçe ile tâs-keş olup derûn-ı kütüb-hâne ve türbeyi külle yevm gubâr ve hâk ve has ve hâşâkdan tathîr ve pâk idüp ve her sabâh ve mesâda kütüb-hâne kapularını sedd ve küşâde eyleyüp ve kütüb-hâne havlisinde binâ eylediğim kebîr çeşme-sâr ve dervâzede olan sebîl çeşmelerinün tâslarını her gice ref' ve bir münâsib mahalde hıfz ve her sabah yine mahallerine vaz' itmekle edâ-yi hizmet eyledikde min haysi'l-mecmû' yevmî yirmi sekiz akçe vazîfeye mütesarrîf ola ve vazâ'if-i mersûmeden yevmî on akçe türbedârlik vâzîfesi asl-ı vakfımdan virilüp ve yevmî on akçe bevvâb ve üç akçe ferrâş ve beş akçe tâs-keş vezâ'ifi İstanbulda vâkı' merhûm ve magfûr leh Ebû'l-Feth Sultân Mehemmed Hân Gâzî tâbe serâh hazretlerinin evkâf-ı şerîfesi mukâta'âtının mütehammillerinin asl-ı mâl vakıfları üzerine kütüb-hâne-i şerîf-i mezkûr ve mekteb-i münîf-i mestûrum vezâ'ifine sarf olunmak üzere bâ-fermân-ı âlî-şân-ı vâcibü'l-izân zamm ve haremeyn-i şerîfeyn-i muhâsebesi kalemine sebt ve kayd ve vazâ'if-i merkûmeye tertib olunan yevmî ikiyüz kırk akçeden virile ve bu dört cihet külle yevm kütüb-hâne ve türbeden münfekk olmayup edâ-yi hizmet itmek şartile bir nefer kimseye ta'yîn ve tahsis oluna ve ta'lim-i sıbyân-ı müslimîne kudreti mütebeyyin ve salâh ve iffet ve diyâneti müte'ayyin, takıyyü'l-bâl, me'mûnû'l-hisâl, hâfız-ı kelâm-ı kadîm-i vacibü't-tekrîm ve âlim-i rivâyât-ı vücûh-i kırâ'at-ı lâzîmü't-ta'lim bir müteverri' sâhib-i temkîn kimesne bünyâd eylediğim mekteb-i münîfe yevmî kırk akçe vazîfe ile mu'allim-i sıbyân ta'yîn olunup sıbyân-ı müslimîne kur'ân-ı azîmü's-şân ta'lim ve vücûh-ı kırâ'at tefhîm itdirile ve vazîfe-i mersûmesinin yevmî yirmi akçesi asl-ı vakfımdan virilüp ve yirmi akçesi mârrû'z-zikr Sultân Mehemmed Hân mukâta'âtından zamm ve tertib olunan yevmî ikiyüz kırk akçeden virile ve sîmâsında eser-i diyânet vâzıh bir mütebeyyin ve sâlih kimesne yevmî yirmi akçe vazîfe ile halife ta'yîn oluna ve vazîfe-i mersûmesinin on akçesi asl-ı vakfımdan virilüp ve on akçesi mârrû'z-zikr iki yüz kırk akçeden virile ve rûsûm ve kavâ'id-i hüsn-i hatta vâkıf ve kavânîn-i tasvîr-i hurûf-i hecâyâ ârif bir hattât kimesne yevmî on akçe vazîfe ile mekteb-i şerîfe hvâce-i meşk ta'yîn olunup mektebde müctemi' olan sıbyâna haftada iki gün merâsim-i hutût-ı mütedâvele ta'lim itdirile ve vazîfe-i mersûmesi mârrû'z-zikr ikiyüz kırk akçeden virile ve mekteb-i şerîf-i mezkûrede⁽¹⁹⁾ müctemi' olan sıbyân-ı müsliminün hadd-i bulûga dek kırk neferine el-akdemü fe'l-akdem vechi üzere mârrû'z-zikr ikiyüz kırk akçeden yevmî ikişer akçe vazîfe virile ve sıbyân'un vezâ'if-i mersûmesi^(20b) hvâce ve halife ve sâ'ir hademe yedile virilmeyüp her re's-i şehride mütevelliler yeden bi-yed sıbyâna edâ ve teslim ideler ve sıbyândan biri hadd-i bulûga irdikde vazîfesi bâ-re'y-i mütevelli el -akdemü fe'l-akdem vechi üzere vazîfesiz olan sıbyândan bir

(19) mezkûrede-V, mezkûrda-R.

âherine ta'yîn oluna ve be-her sene vakt-i şitâda mekteb-i mezbûra bin beşyüz vakıyye ahker iştirâ oluna ve ahkerin semeni mârrû'z-zikr ikiyüz kırk akçeden sarf oluna ve be-her sene ramazân-ı şerîfde mekteb-i münîfde müctemi' ve muvazzaf olan kırk nefer sıbyâna birer bôgâsî kapama ve birer iplik alacası antârî ve birer bôgâsî çintiyân ve birer fes ve birer çift mest ve pâpûş ber-vech-i ma'rûf iştirâ olunup ve beşer para na'lçe-bahâ i'tâ oluna ve mekteb hvâcesi efendiye bin ikiyüz akçe ve halîfeye bin akçe kisve-bahâ i'tâ oluna ve mârrû'z-zikr ikiyüz kırk akçeden tertib olunan me-sârîf ve vazâ'îfden bâkisi zikr olunan kisvelerün kıymetlerine sarf olunup kifâyet mikdârı asl-ı vakfımdan tekmi'l oluna ve ferrâşların ref'te ve rûbundan müctemi' olan zibli ref' ve nakl için re'y-i mütevellî ile yevmî dört akçe sarf oluna lâkin yevmî dört akçe vazife ile mahsûs mezbele-keş ta'yîn olunmayup ancak yevmî dört akçe ücret ile her kime olursa ref' ve nakl itdirile ve be-her sene vakt-ı bahârda sıbyân-ı mekteb hvâce ve halîfelerile ma'an bir teferrüc-gâha irsâl olunup ta'âm ve sâ'ir levâzımlarına bâ-re'y-i mütevellî iki bin dört yüz akçe sarf oluna ve ber-vech-i muharrer li-vech-i'l-lâh-i te'âlâ kütüb-hâneye icrâ eylediğim üç mâsûre mâ-i lezzin derûn ve bîrûnda olan kanavâtına dâ'imâ nezâret idüp leylen ve nehâren çeşme-sârlarun sularını inkitâ'dan hıfz ve hirâset ve alâ'd-devâm cereyânına ihtimâm ve dikkat itmek şartile yevmî altı akçe vazife ile bir mu'temed-i râh-ı âbî ta'yîn oluna ve râh-ı âbinin vazife-i mersûmesi mârrû'z-zikr ikiyüz kırk akçeden virile ve Eski Odalar kurbünde Kemâl Pâşâ mahallesinde kâ'in menzil-i kebîr-i mahdûd ve²⁰ mevsûfun müştemelâtından olup kanavât-ı mu'ayyene-i memlûkesine teba'iyet ile mülk-i müşterâm olup hasbeten li'l-lâh-i te'âlâ vakf ve tesbîl eylediğim iki mâsûre mâ-i lezzin mahall-i mezbûrda tecdid ve ta'mîr eylediğim çeşme-sâr-ı zülâl-âsârdan icrâ ve uttâş-ı müslimîn irvâ ve iskâ²¹ oluna ve çeşme-i mezkûre yevmî dört akçe vazife ile bir müstakim râh-ı âbî ta'yîn olunup vazîfesi mârrû'z-zikr ikiyüz kırk akçeden virile ve bir kavî kimesne yevmî yedi akçe vazife ile kütüb-hâne-i mersûme kennâs ta'yîn olunup külle yevm kütüb-hânenin taşra havlîsi ve kenîfleri tathîr itdirile ve vazife-i mezkûresi mârrû'z-zikr ikiyüz kırk akçeden virile ve kütüb-hâne-i şerîf ve mekteb-i münîfin hasîr ve kâliçeleri kâbil-i isti'mâl olmayup fersûde oldukda bâ-re'y-i mütevellî taraf-ı vakfımdan ta'mîr ve tecdid oluna ve be-her sene ferrâş ve kennâslara kadar-ı ma'rûf cârûb-bahâ i'tâ oluna ve hâfız-ı kütüb odasına şem' ve rûgan-ı zeyt iştirâ itmeleriçün yevmî üçer akçe i'tâ oluna ve vakf-ı mezbûrumda mu'accele vukû'unda evkâf-ı sâ'irede olageldiği vech üzere mu'accele-i hâsılanun uşri ihrâc ve mütevellî ve kâtib ve câbî beynlerinde mu'tâd üzere iktisâm oluna ve evkâf-ı mahfûfetü'l-etrâfımun gallât ve hâsılâtun kayd ve tezbîr ve ihrâcât ve mesârifâtun zabt ve tahrîr için mânend-i kalem-istikâmetde alem bir sâhib-rakam kimesne

(20) ve-V, -- -R.

(21) irvâ ve iskâ-V, iskâ ve irvâ-R.

yevmî on akçe vazife ile kâtib ta'yîn oluna ve istikâmet ile mârûf ve cidd ve ihtimâm ile mevsûf bir kimesne yevmî beş akçe vazife ile vakf-ı mezbûre câbî ta'yîn olunup icârât-ı akâr ve müsekkafâtı vakt ve zemânile cem' ve tahsile sûr'at ve mütevellilere îsâl ve tebliğa dikkat itdirile ve'l-ân evlâd-ı zükûrum cilve-ger-i sâha-i zuhûr olmayup bi-lutfî'l-lâhî'l-kerîmî'l-vedûd ziver-i ismet-hâne-i vücûd olan evlâd-ı iffet-i mu'tâdim inâsdan olmalarile zemân-ı tevliyetlerinde bi'z-zât umûr-ı vakfî rû'yetleri müte'assir ve icrâ-yi şerâ'it-i muharrereme bi'n-nefs kıyâm ve dikkatleri müte'azzir olacağı emr-i bedîhî olup mütevellî taraflarından umûr-ı vakfî ke-mâ yenbagî rû'yete kıyâm içün vakf-ı şerîf-i mezkûre bir kâ'im-mâkam nasb ve ta'yîn olunmak lâzım olmagla erbâb-ı isti'dâd ve istikâmet ve ashâb-ı diyânetden bir mücerrebûl-etvâr ve kâr-güzâr kimesneyi yevmî on akçe vazife ile kâ'im-makâm nasb ve ta'yîn ideler ve Boğaziçinde Yeniköy civârında Kalender Bâğçesi sâhilinde müceddeden binâ eylediğim çeşme-i vâlâ ve suffice-i dil-ârânun mûrûr-i ezmine ile ta'mîre muhtâc olan mahalleri taraf-ı vakfımdan ta'mîr ve termîm oluna ve ber-muktezâ-yi şer'-i kavim evkâfımın ta'mîr ve termîmi sâ'ir mesârif ve vazâ'ife takdim oluna ve evkâf-ı mezkûreme devlet-i aliyye-i ebed-peyvend-i Osmâniyyede sadr-ı mu'allâ kadr-i fetvâya pâ-nihâde-i izz ve i'tilâ olan meşâyih-i islâmiyye hazarâtı sarf-ı nigâh-ı himmet ve tevcih-i lühâza-i nezâret buyurup himmet-i aliyyelerile şerâ'it ve zavâbitini rakam-zede-i safha-i beyân olduğu vech üzere taht-ı zâbita idrâc buyurular ve her re's-i senede Muharremü'l-harâmı nâzır-ı müşârûn ileyh hazretlerinün emr-i âlilerile müfettişleri bulunan efendî dâ'ileri kütüb-hâneme gelüp mütevellî ve kâtib ve sâ'ir hafaza ve hademeyi cem' idüp müvâcehelerinde kütüb-i mevkûfeyi yegân yegân add ve şümâr ve her bir nüshayı mufassal ve meşrûh kayd olunduğı vech üzere defter-i kütûbe tatbika sarf-ı himmet ve iktidâr eyleyüp meremmet ve teclide muhtâc olan mahfaza ve kıta'âtı galle-i vakfımdan iktizâsına göre ta'mîr ve tecdid olunmasını mütevellî-i vakfa tenbih ve te'kid ideler ve bu hidmet ve sâ'ir umûr-ı nizâm-ı vakfî rû'yetleri mukâbelesinde müfettiş bulunan efendilere be-her sene vakt-i merkûmda taraf-ı vakfdan kürk-bahâ olmak üzere dört bin sekizyüz akçe virile ve vakfımın ta'yîn-i hidemât ve ref' ve tevcih-i cihâtı mütevellîlerin arz ve inhâsına menût ola ve mesârif-i merkûme ve vazâ'if-i mersûme edâ olunduktan sonra galle-i vakfımdan her ne fazla kalur ise der-kîse-i vakf olmak üzere yed-i mütevellide hıfz olunup ledâ'l-hâce ve'l-iktizâ evkâfımın umûr-ı lâzime ve mühimmesine harc ve sarf oluna ve tahavvûlât-ı asr ve tebeddülât-ı dehr ve ihtilâl-i hâl ve i'tilâl-i ahvâl ile vakf-ı maezbûrun îrâdına fütûr ve mahsûl ve gallâtına kusûr ârız olup iltizâm-ı şürût müte'azzir ve mürâ'ât-ı kuyûd müte'assir olur ise mâ hasal-ı vakfım eşref-i şerâ'if-i kâffe-i arzın ve akdes-i medâyin-i rûy-i zemîn olan Medine-i Münevvere fukarâsına sarf oluna ol dahî müte'azzir olur ise mutlakâ fukarâ-i müslimine sarf oluna deyû ta'yîn-i mesârif ve zavâbit ve tebyîn-i vazâ'if ve şerâ'it idüp mârrü'z-zikr kütüb-i mevkûfe ve cemî-i müsakkafât ve akârı²²

yedimden ihrâc ve dâ'ire-i mülkünden ib'âd birle fârigan an cemî'i'ş-şevâgılı'l-mâni'a tevîz-i şer'i ve teslim-i lâyıkı ile mütevellî-i merkûme tevîz ve teslim eylediğimde ol dahî ba'de'l-kabz ve't-tesellüm sâ'ir-i mütevelliyân-ı evkâf ve mütesarrifân-ı eslâf gibi tasarruf-ı tâmm ve ri'âyet-i şürût ve kuyûdunda sarf-ı nakdîne-i cidd ve ihtimâm eyledi deyû kitâb-ı merâma hâtem²³-pîyrâ-yi ihtitâm olduklarında mütevellî-i mûmâ ileyh dahî vâkıf-ı müşârün ileyh lâ zâle müşâren bi'l-benânı ileyh hazretlerini cemî-i takrîr-i dil-pezirlerinde vicâhen tahkîk ve şifâhen tasdik eyleyüp emr-i vakf temâm ve kayd ve şart encâm bulmuş iken vâkıf-ı müşârün ileyh esbega'l-lâhü te'âlâ ni'amehü aleyh hazretleri vakf-ı menkûl ve akâr emrinde vâkı' ihtilâf akvâl-i e'imme-i kibâra vâkıf olmalarile nakdîne-i kelâm-ı dürriyü'n-nizâm vifâklarün semt-i şikâka sârif olup vakfıdan rücû' ve bast-ı mukaddemât-ı husûmete şürû' buyurup vakf-ı menkûl ve akâr mefhar-i e'imme-i kibâr olan^(25b) imâm-ı a'zam ve hümâm-ı efham, sirâcû'l-mille ve'd-din, üstâdü'l-e'immeti'l-müctehidîn, sultân-ı serîr-i ictihâd, hüccetü'l-hakk alâ kâffeti'l-ibâd, metbû'ü'l-küberâ'i't-tâbi'in, makbûlû'l-uzamâ'i'l-mühtedin Ebû Hanife Numân bin Sâbiti'l-Kûfî âmelehü'l-lâhu bi-lutfihi'l-celî ve'l-hafî hazretlerinin mezheb-i hatirlerinde şerâ'it-ı zevâl-i mülk bulunmadıkça sahîh lâkin gayr-ı lâzım ve sıhhat-ı lüzûmu gayr-ı müstelzem olduğına binâ'en zikrleri mürûr iden kütüb-i mevkûfe ve bikâ' ve akâr-ı mevsûfeyi ke'l-evvel mülkûme istirdâd iderim deyû takrîr-i da'vâ ve tasvîr-i müdde'â buyurduklarında mütevellî-i sühan-sâz cevâb-ı bâ-savâba âgâz idüp egerçi hakikat-ı hâl zikr olunan minvâl üzeredir lâkin vakf-ı akâr ve ana tâbi'a menkûlât-ı nâfi'a âlim-i rabbânî, hazret-i imâm Ebû Yûsuf el-imâmû's-sânî re'y-i rezîn ve mezheb-i isâbet-karînlerinde vâkıf, mücerred vakaftü dimekle, sahîh ve lâzım ve sıhhat-lüzûmu müstelzem olup ve fâzıl-ı samadânî hazret-i imâm-ı sâlis Muhammed bin Hasan eş-Şeybânî re'y-i münîrlerinde vakf-ı akâr ve menkûl-i müte'âref zikr-i te'bîd ve teslim ilâ'l-mütevellî ileyh vakf-ı sahîh ve lâzım olmagla imâmeyn-i hümâmeyn-i mûmâ ileyhimânın kavilleri muhtâr-ı fühûl-ı izâm ve iftâ-kerde-i meşâyih-i islâm olduğundan nâşi vakf-ı mezbûru girû redd ve teslimden imtinâ' iderüm deyû nizâ'a mütesaddî ve nizâ'ları tarâfu'a mü'eddi olup işbu kitâb-ı sıhhat-nisâb reşehât-ı hâme-i fezâ'ili ile müreşşah ve tevkî-i izmzâ-i isâbet ihtivâlarile müveşşah olan hâkim-i hâsim-i câmi'u'l-ulûm hâlâ sadr-ı âlî-kadr-ı Rûm hazretlerinin huzûr-i şer'i'at-ı mahsûrlarında müterâfi'an ve her biri mübtegâsınca fasl ve hasme tâlibân olduklarında hâkim-i müşârün ileyh lâ zâleti'n-ni'amu mütevâliyeten aleyh hazretleri dahî bu bâbda te'emmül-i lâyık ve tefekkür-i fâ'ik ile tarafeynin hüccec ve edillesine im'ân-ı vâfi ve itkân-ı kâfi buyurup temhîd-i kavâ'id-i hayrî evlâ ve teşyîd-i mebânî-i vakfı ahrâ görmekle âlimen bi'l-hilâf beyne'l-e'immeti'l-eşrâf ve mürâ'iyen bi-cemî-i mâ lâ bûdde minhü fi'l-hükmi bi'l-evkâf vakf-ı mezbûrun sıhhat ve lüzûmuna ve cevâz-ı şürûtuna hükmi sahîh-i şer'i ve kazâ-i sarîh-i mer'i itmegin min ba'dî vakf-ı mezbûr

(23) hâtem-V, hâteme-R.

vakf-ı sahîh-i lâzım ve habs-i sarîh-i mütehattim olmagla nakz ve tahvili muhâl ve fesh ve tebdili adımı'l-ihtimâl oldu imdi dergâh-ı hazret-i hakk ve cenâb-ı feyyâz-ı mutlakdan mütezarra' ve müsted'âdır ki bu vakf-ı rasînü'l-bünyânın ihkâm ve teşyid ve ikbâ ve te'bîdine²⁴ sâ'î ve bu bâbda şerâ'it-i insâfa²⁵ mürâ'î olan zevât-ı mekârim-simâtı hulûl-i sa'âdet-i dâreyn ile makziyyü'l-merâm ve derecât-ı âliyye vusûl ile şâd-kâm idüp el-iyâzü bi'l-lâhi te'âlâ havâli-gird-i tagyir ve tebdili ve müte'arrız-ı naks ve tahvili olanlar hazret-i kakhâr-ı zû'l-celâlün mazhar-ı gazab ve nikâli olup "fe-men bedellehü ba'de mâ semî'ahü fe-innemâ ismuhu alâ'llezîne yübeddilühne, inne'l-lâha semî'un alim²⁶" va'idine müstehakk ola, şeyyede'llâhü te'âlâ esâse mebânihi ve tavvele bi-cezîli tûli ömri bânihi ve ca'ala'llâhü teâlâ vesîleten ilâ'l-fevzi bi's-se'âdâti ve zuhran fî yevmi'l-haşri ve'l-arasâti bi Muhammadin ve âlihi ve ashâbihil'l- hüdâti aleyhi ve aleyhim şerâifü's-salavâti ve't-tehiyyât ve vaka'a't²⁷-tahrîr ve'l-işhâd- fî gurre-i şehr-i Rebî'ü'l-âhir, li-senet sittin ve seb'in ve mi'etin ve elf, min hicreti men lehü'l-izzü ve's-şeref.

Şühûdü'l-hâl :

Ket-hudâ-yi hazret-i sadr-i âli
Kâşif Mehmed Emîn Âgâ

Re'isü'l-küttâb el-hâcc Mehmed
Recâyî Efendî

Ser-câvuşân-i divân-i âli
Abdüllatif Bey

Tezkere-i evvel İbrâhîm Vâhib Efendî
Tezkere-i sâni İbrâhîm Münib Efendî

Mektûb-î hazret-i sadr-i âli
Mehmed Emîn Efendî
ve gayrühüm.

(24) te'bîdine-R, te'yidine-V.

(25) insâfa - bütün nüshalarda insâfı
şeklindedir.

(26) Kur'an 2 (el-Bakara), 181.

(27) veka'a-V₁, düfi'a-VR.

N O T L A R

- 1- "Lâleli, Türk Ansiklopedisi, Cilt no. 22, s. 460.
- 2- Gülersoy, "Çınar Ağaçları...", s.17.
- 3- "Onsekizinci Asırda İlim ve Sanat Hayatı İktisadi Durum"
Mufassal Osmanlı Tarihi, Cilt. 5, s. 2661.
- 4- İbid., S. 2663.
- 5- İbid., s. 2664.
- 6- Koçu, s. 134
- 7- Cumbur, s. 6.
- 8- Kütüphanecilerde bulunması gereken özellikleri tek tek sayması bakımından en ilgi çeken vakfiye Yusuf Ağa kütüphanesininidir.
- 9- Cumbur, op. cit., s. 14.
- 10- İbid., s. 15-18.
- 11- Bütün Vakfiyelerde personelin maaş masrafları tesbit edilmiştir. Ancak çoğu vakfiyelerde kütüphane, kitapların onarım masrafları ve diğer giderler üzerinde durulmamıştır.
- 12- Mutlu, s.7.
- 13- Süleyman Nazif, s.1.
- 14- Mutlu, op. cit., s.2.
- 15- Bu şartları koyma sebeplerinin başında, o zamana kadar bir kütüphanenin birçok hafız-ı kütüpleri bulunması bunların görevlerine belirli günlerde gelip, diğer günler başka işler yapması ve görevlerin, işin ehli olsun olmasının babadan oğula gelmesiydi.
- 16- Boğası kapama; İnce bezden (astar kumaşı gibi) yapılmış giyecek takımı. İplik alaca enteri; İplikten yapılmış renkli gömlek. Boğası çintiyen: İnce kumaştan şalvar. Mes; deriden yapılmış genelde bot şeklinde ev içinde giyilen ayakkabı.

- 17- Cumbur, op. cit., 14-20.
- 18- Cumbur, "Ragıp Paşa Kütüphanesi...", s.19.
- 19- Türek, s. 65.
- 20- İbid , s. 65
- 21- Tarih mısrasında "nâm-ı Ragıp" sözünün Ebced hesabıyla tutarı olan 1203'den gidip Âgâh sözcüğündeki "Âgâh"ın gitmesiyle yani buna karşılık gelen rakamın çıkarılmasıyla ki 27 tutar. 1176 rakamı bulunur.
- 22- İdem, "Ragıp Paşa Kütüphanesi.....", s. 18
- 23- İbid, s. 20.
- 24- Yüksel, s. 28.
- 25- Arel, s. 70.
- 26- "Çini", Ana Britannica, Cilt. 6, s. 476.
- 27- Mutlu, op. cit., s. 8.
- 28- Aslanapa, s. 395.
- 29- Tayla, s. 13.
- 30- Yüksel, op. cit., s. 29-30.
- 31- Bolak, s.6.
- 32- Süleyman Nazif, op. cit, s. 2.
- 33- Eriş, s. 23-24.
- 34- Çorapçıoğlu, s. 118.
- 35- İbid , s. 130.
- 36- İbid , s. 135.
- 37- İbid , s. 137.
- 38- İbid , s. 139.
- 39- İbid , s. 140

BİBLİYOGRAFYA

- AREL, Ayda, Onsekizinci Yüzyıl İstanbul Mimarisinde Batılılaşma Süreci, İstanbul, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, 1975.
- ASLANAPA, Oktay, Türk Sanatı, İstanbul, Kemzi Kitabevi Yayınları, 1984.
- BOLAK, Orhan, Camilerin Aydınlatması Üzerinde Bir Araştırma, İstanbul, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, Tarihi Yok.
- CUMBUR, Müjgan, "Ragıp Paşa Kütüphanesi Hakkında Yabancıların Görüşleri", Türk Kütüphaneciler Derneği Belleteni, cilt no.11, sayı no. 6, Yayın no. yok, s. 17-25.
- CUMBUR, Müjgan, "Vakfiyelere Göre Eski Türk Kütüphanelerinin Yönetimi", T.K.D.B., Cilt no. 11, sayı no., 1-2, yayın no yok, s. 3-21.
- CUMBUR, Müjgan, "Yazma Kütüphanelerimiz Bugünkü Durumları ve Meseleleri", T.K.D.B., Cilt no. 19, sayı no. 1, s. 1-17.
- ÇORAPÇIOĞLU, Kemal, "Doğal Taş Kârgir Yapılarda Taş Ayrışmasının Nedenleri ve Maktralı Kalkerler Üzerine Korumaya Yönelik Bir Araştırma", Basılmamış Doktora Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, 1983.
- ERİÇ, Murat, "Eski Eserlerimizde Malzeme Sorunları", Taş Dergisi, Cilt no. 4 yayın no yok, s. 23-26.
- GÜLERSOY, Çelik, "Çınar Ağaçları Arasında Bir Lâleli", Cumhuriyet Dergi, 7 Şubat 1988, s. 17.
- KOÇU, Reşad Ekrem, "600 Yılın Tarih Panoraması", Cumhuriyet İlavesi, Tarih yok, s. 134.

KUBAN, Doğan, 100 Soruda Türkiye Sanatı Tarihi, İstanbul, Gerçek Yayın-
evi, 1981.

MUTLU, İbrahim, "Ragıp Paşa Kütüphanesi 200 Yaşında" T.K.D.B., Cilt no.
12, sayı no. 1-2, sayfa no. 1-25.

SEZGİN, Haluk, Türk ve İslam Ülkeleri Mimarisine Toplu Bakış, İstanbul,
Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, 1979.

TALYA- Hüsrev, "Ayasofya Kütüphanesi Restorasyonu" Taş Dergisi, Cilt
no. 1, Sayı no. 1, yayın no yok, s. 13,18.

TÜREK, Ahmet İhsan, "Ragıp Paşa Kütüphanesi Vakfiyesi", İ.Ü. Edebiyat
Fakültesi Araştırma Dergisi, Cilt no yok, sayı no. 1, sayfa no. 65-78.

ÜNVER, Süheyl, "Koca Ragıp Paşa'nın Bir Portresi", Tarih Mecmuası,
Cilt no. 2, sayı no. 11, sayfa no. 23-24.

YÜKSEL, Sedit, "Kuruluşunun İlk Yıllarında Koca Ragıp Paşa Kütüphane-
si", Cilt no. 11, sayı no. 6, sayfa no. 27-30.

"Çini", Ana Britannica, Cilt 6, s. 476.

"Kütüphane Mescidi", Camilerimiz Ansiklopedisi, Cilt 2, s. 8-9.

"Onsekizinci Asırda İlim ve Sanat Hayatı, İktisadi Durum", Mufassal
Osmanlı Tarihi, Cilt. 5, s. 2661- 2667.

"Vakıflar", Hayat Ansiklopedisi, Cilt. 6, s. 3218-19.

ÖZGEÇMİŞ

Adı, Soyadı : Gökhan ALSANCAK

Doğum Yeri, Yılı : Alaşehir, 1964

İlk Öğrenim : Harun Reşit İlkokulu - Erenköy
Kartaltepe İlkokulu - Bakırköy
(1970 - 1975)

Orta Öğrenim : Kültür Koleji - Bakırköy (1975-1978)
Bakırköy Merkez Lisesi (1978-1981)

Yüksek Öğrenim : Yıldız Üniversitesi - İstanbul
(1982 - 1986)

Çalıştığım Yer : Yılanlı Yalı Selamlık Kısım
Restorasyonu Şantiyesi
AŞİYAN.